

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

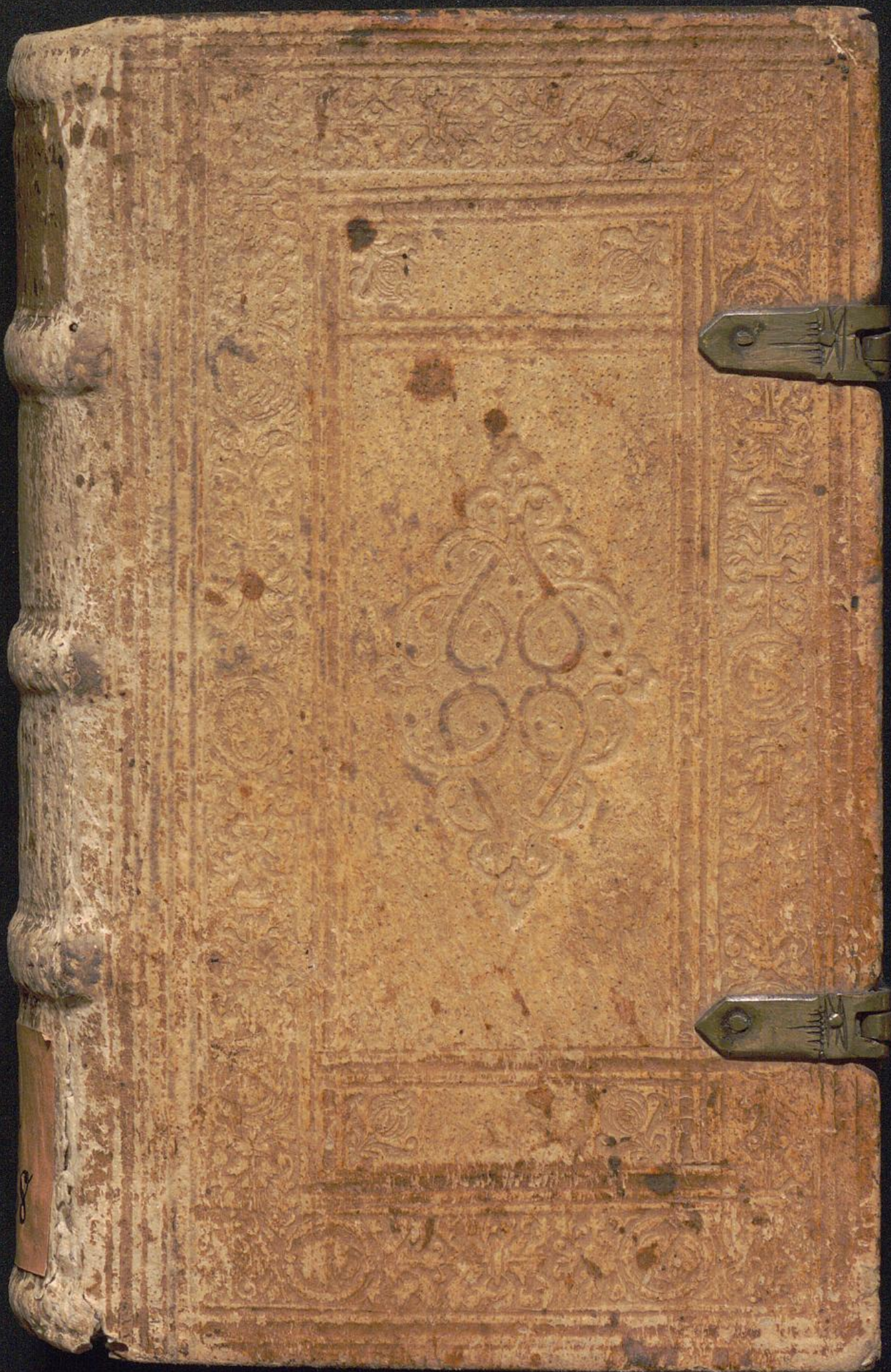
Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome I. Alvarez De Paz In omnes libros De Vita Spirituali Eiusque Perfectione

Álvarez de Paz, Jacobo

Antverpiæ, 1620

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49057](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49057)

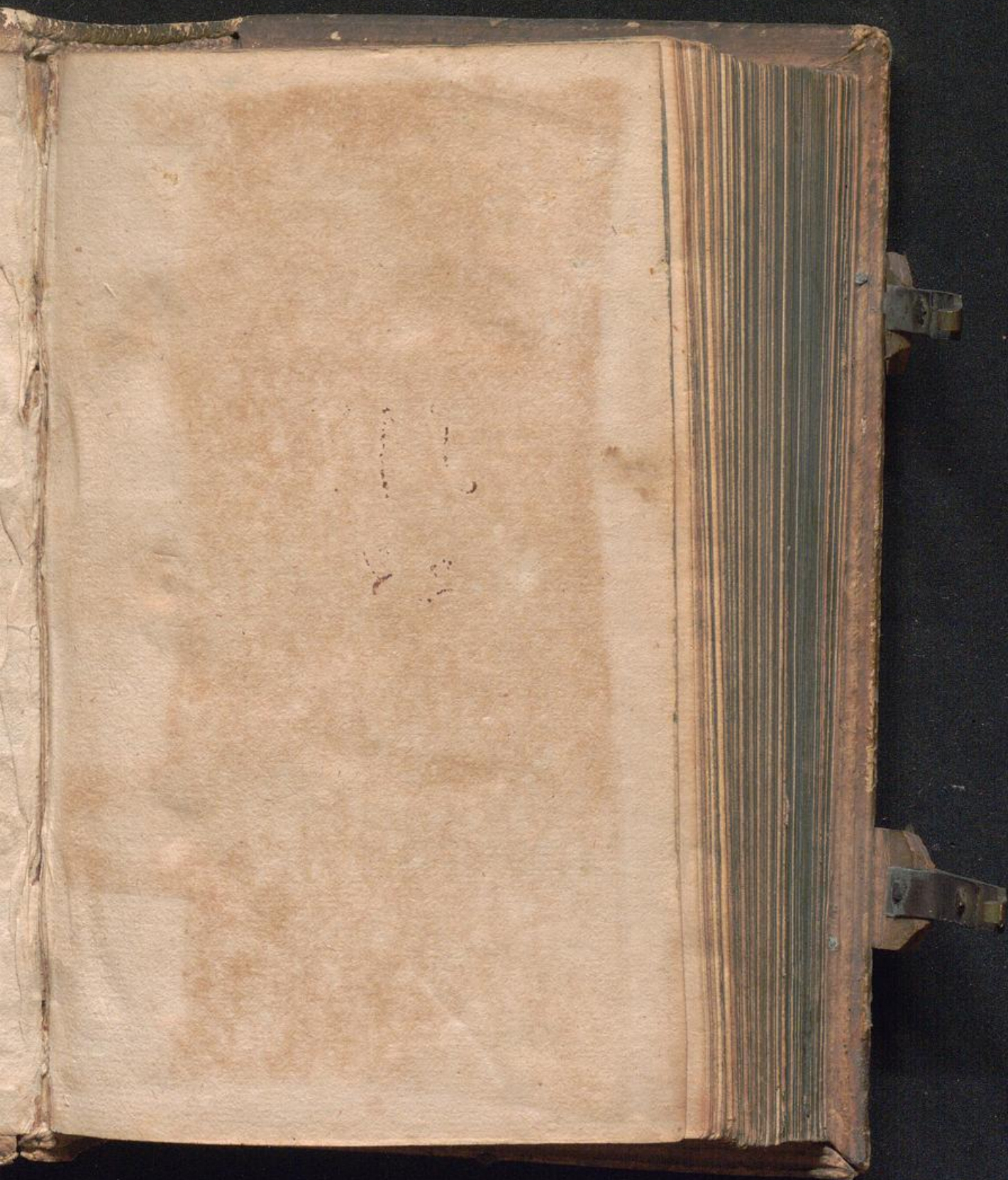

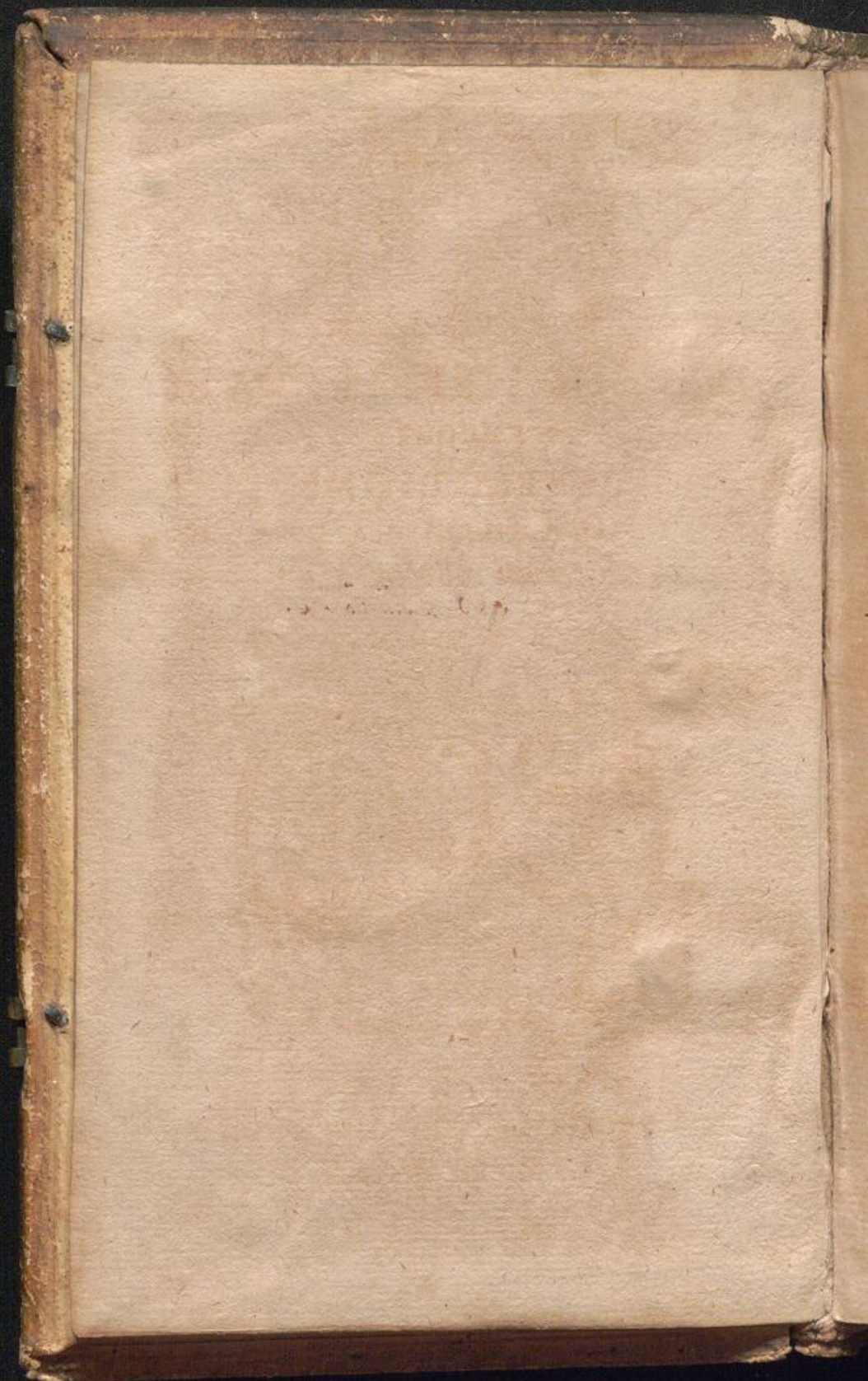
M. 2868.

J. VI

28.

EPITOME
I. ALVAREZ DE PAZ
E SOCIETATE IESV.

In omnes libros
DE VITA SPIRITVALI
Eiusque
PERFECTIONE

Per R. IOANNEM A GORCVM

Presbyterum collecta.

Liber Collegij Societatis Iesv Paderbornae.

ANTVERPIÆ,
Ex Officina Hieronymi Verdussij.
ANNO M. DC. XX.

Reu. admodum in Christo
PATRI AC DOM. DOMINO,
ADRIANO STALPART
ABBATI TONGERLOENSI
Ordinis Præmonstratensis.

RI A esse plausi-
bilem latamq; vir-
tutis semitam infi-
stentiū genera, cui-
tis notius est, Anti-
stes clarissime, quàm vt pluribus
apud te rei huius doctore peritis-
simum, verbis opus sit ostēdere.
Quemadmodū enim in qualibet
arte ac scientia, etiam obscurissi-
ma, sic & in arte omnium ar-
tium præstantissima, arte in-
quam amandi Deum, virtutisq;
ā z studio,

EPISTOLA

studio, quosdam videre est incipientes, ac velut eiusdem candidatos, & ceu pueros tenellos humi quodammodo repentes, sæpenumero impingentes, & exsurgere in pedes molientes; alios deinde, primoribus difficultatibus, ac spinosis in limine tricis superatis, animosiores, proficiētes, indies magis ac magis adulescere, firmare lacertos, ardua perfringere, periculis vltro se induere, hostilibus insultibus intrepidus caput obiectare, ipsum quin etiam hostem, tot nonnisi de pumilionibus relatis victorijis turgidum, in certamen & arenam prouocare, ac generosè lacescere. Videas denique & alios, frequentibus coronatos laureis

DEDICATORIA.

laureis, tropeis de aduersario infernali excitatis illustres, adeò non minis vllis, periculisque deterreri, difficultates in solito virtutum exercitio persentiscere, vel defatigatos ignauescere aut debilitari, vt molestiarũ amarities & absynthium in melleum ipsis saporem iam transierit, & bene operandi facilitatem quandam ceu naturalem & ingenitam sibi compararint; demum, nec sola sui ipsorum salute contenti, etiam alios ad eandem omnibus viribus ac nervis qua possint, infrendente licet caco-dæmone, pertrahere allaborent. Huc qui peruenerint, in perfectorum eos classem referimus, hos perfectos dicere possumus.

ã 3 quam-

EPISTOLA

quamquam non omni ex parte,
 & omnibus vnde vndiq; nume-
 ris absolutos. Quis enim huius-
 modi in mortali ac fragili hac
 vita mihi hominem præstet?
 cum talis non nisi in Deum ter-
 maximum, Ens illud absolutis-
 simum, cadat perfectio? Nam,
 vt sapienter monet Bernardus:
Nemo perfectus est qui perfectior
esse non appetit. Illos tamen inter
 homines hoc verè donare pos-
 sum nomine, qui insignes quos-
 dam & incomparabiles in virtu-
 tibus, præsertim humilitate &
 charitate, fecerunt progressus.
 Non igitur in gratijs à Patre lu-
 minum gratis datis, & miracu-
 lorum & prodigiosorum effe-
 ctuum patratiōe, non in sub-
 limi oratione & contemplatio-
 ne;

*Epist.
 34. ad
 Drogon.*

DEDICATORIA.

ne; non in magna, tametsi alio-
quin cælitus infusa, scientia,
qualis in Salomone fuit morta-
lium sapientissimo; non etiam
in status perfectione, etsi is Vir-
ginalis, Episcopalis, Pastoralis
ac Religiosus; non denique in
seuerioris disciplinæ obseruan-
tia perfectio consistit. Quam-
quam hæc magna sint ad sancti-
tatem, id est, charitatem præsi-
dia, sicut etiam miracula ma-
gna illius indicia; de quibus
Redemptor ait: *Verum tamen* Luc. 10.
in hoc nolite gaudere, quia spiritus
subiiciuntur vobis: tamen illa, vt Hom.
dixi, ferè sanctitatē, teste D. Gre- 29. in
gorio, ostēdūt nō faciūt. Sita igitur Euang.
perfectio in charitate Dei & Rom. 13
proximi. Etenim plenitudo legis
est dilectio. Hinc perfectus facit

EPISTOLA

cum Dauide omnes voluntates diuinas, & omnibus potentijs adhærere Deo nititur. Intellectum enim captiuat in obsequium fidei: memoria quoque præsentem eum habet, voluntate denique in omnibus creaturis eum diligendo illi adhæret: non loquitur nisi sermones Dei, non administrat nisi ex virtute quã administrat Deus. Ex omnibus quæ videt, audit, gustat, sentit, in Deum assurgit, omnesque ad eum adducere conatur; & quia nouit separare pretiosum à vili, ita amat creata, vt per ea in potentias Domini procreantis introëat.

Perfectio itaque vera quædã est sapiëntia, qua & homo Deum agno-

DEDICATORIA.

agnoscit, & simul seipsum & humana atque diuina iura non tantum nouit, sed etiam quoad potest, exequitur. Ipsa drachma illa Euangelica, quam amissam *Luc. 13.* mulier accensa conquirat lucerna, donec inueniat; drachma inquam signata Dei imagine: quia perfectio quædam Dei est similitudo. Ipsa pretiosa margarita, *Matth. 13.* quam cognitam diligens attentusque negotiator diuenditis omnibus facultatibus coëmit. Ipsa denique regnum Dei, quod quotidie in Dominica dari nobis petimus oratione. Non enim est regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax in Spiritu *Rom. 14.* Sancto; regnum inquam, per quod in nobis rex ille supremus regnat.

EPISTOLA

regnat. Omni ergo studio & cō-
tentione hanc sapiētiam, drach-
mam & margaritam conqui-
rere, & ad regnum hoc anhelare
nos par est perfectionis: ad hanc
nullo nō Euangelij Redemptor
loco, passim suis in scriptis Apo-
stoli, ac reliqui Ecclesiastici scri-
ptores ac Patres nos adhortan-
tur: hinc tot eiusdem propè ex-
stitēre præcones & præceptores,
quot in Ecclesia videmus aucto-
res; ac tot academiæ, in quibus
eadem edoceatur, quot vtriuf-
que sexus cœnobiaz. Quid enim
in his aliud edocetur, quàm per-
fectio? quid hæc dicas aliud,
quàm vera virtutis seminaria,
humilitatis academiā, & om-
nigenæ charitatis palæstram? In
his

DEDICATORIA.

his enim qui rudes & impoliti è
sæculi prodiere silua, Spiritus
sancti dolabra leuigati, in veros
perfectos efformantur. Nôrunt
id quotquot ab eodem afflatu
Spiritu, turbulentis sæculi pro-
cellis sese subducentes, in quie-
tum religiosæ trāquillitatis por-
tum sese recipiunt. Nôrunt id
omnes illi, quibus Reu. Domi-
natio vestra paternæ prouiden-
tiæ præest nutu, & quos in Chri-
sti tirocinio eruditos, tum domi
habet religiosæ obseruantiae cul-
tores, tum domestica in vmbra
excultos, in aciem aduersus capi-
tales salutis humanæ hostes di-
micaturos produxit; de quorum
pietate, religione, sinceritate, vi-
gilantia, satius arbitror nihil di-
cere,

EPISTOLA

cere, quam duntaxat pauca dicendo ipsorum talem dignitatē imminuere. Quibus tamen domestica, tum Reu V. tum collegarum aliorum non desint exempla, quæ longè quàm lecta mouent potentiùs; vtpote ob oculos obseruantia: illa ipsa tamen quæ Iacobus Aluarez de Paz Toletanus, è Societate Iesu, iam inde vsq; ab vltimo occidentis solis orbe depromit perfectionis præcepta, aliquam ipsis arbitror posse vtilitatem afferre. In his enim quidquid ad eam spectat, magno copiosè admodum ipse volumine pertractauit, varias eiusdem conquirendo vias suggessit, plurima ad eandem adminicula, multiplices eiusdē con-

DEDICATORIA.

conseruandæ rationes, sed cùm
longior eius de eadē re tractatus
diffusiorque afferre nau seam le-
genti queat, nec sæpe omnia mi-
nutim euoluere temporis sinat
angustia, consultò mihi fecisse
Reu. D. Ioannes à Gorcum
Presbyter, Syluæducensis, vir
sincerus & candore ipso specta-
bilis, vitæque integerrimæ, visus
est, qui hæc ipsa productiora
concepta in breue quoddam re-
degit compendium; quo Lecto-
rum commoditati consuleret,
& fastidium tolleret, quod pare-
re diffusiora scripta solent. Hoc
ipsum Reu. Dominationi V.
quoniam iam ad meas post viri pro-
bi obitum deuenit manus, ty-
pis

EPISTOLA

pis euulgatum in gratam insi-
 gnium à D. V. & Tuis acceptorū
 beneficiorū memoriam, visum
 est deferre; non quod sperem
 hoc tantillo me amplissimis in
 immerentem collatis benefa-
 ctis munusculo posse satisfacere,
 sed quod in magnis etiam
 vel tenuissimis laudari cona-
 tus soleat, & summa præstitu-
 ri, à paruis ducere initium con-
 sueuerint, & in ijsdem tantisper
 hærere, quoad maiorum sese of-
 ferat offerendorum occasio. Ma-
 gnum autem id esse donarium
 arbitraberis, si donantis ad ani-
 mum munusculum fueris di-
 mensus, quo cogitari fane aut
 dari maiorem posse haud facile
 credi-

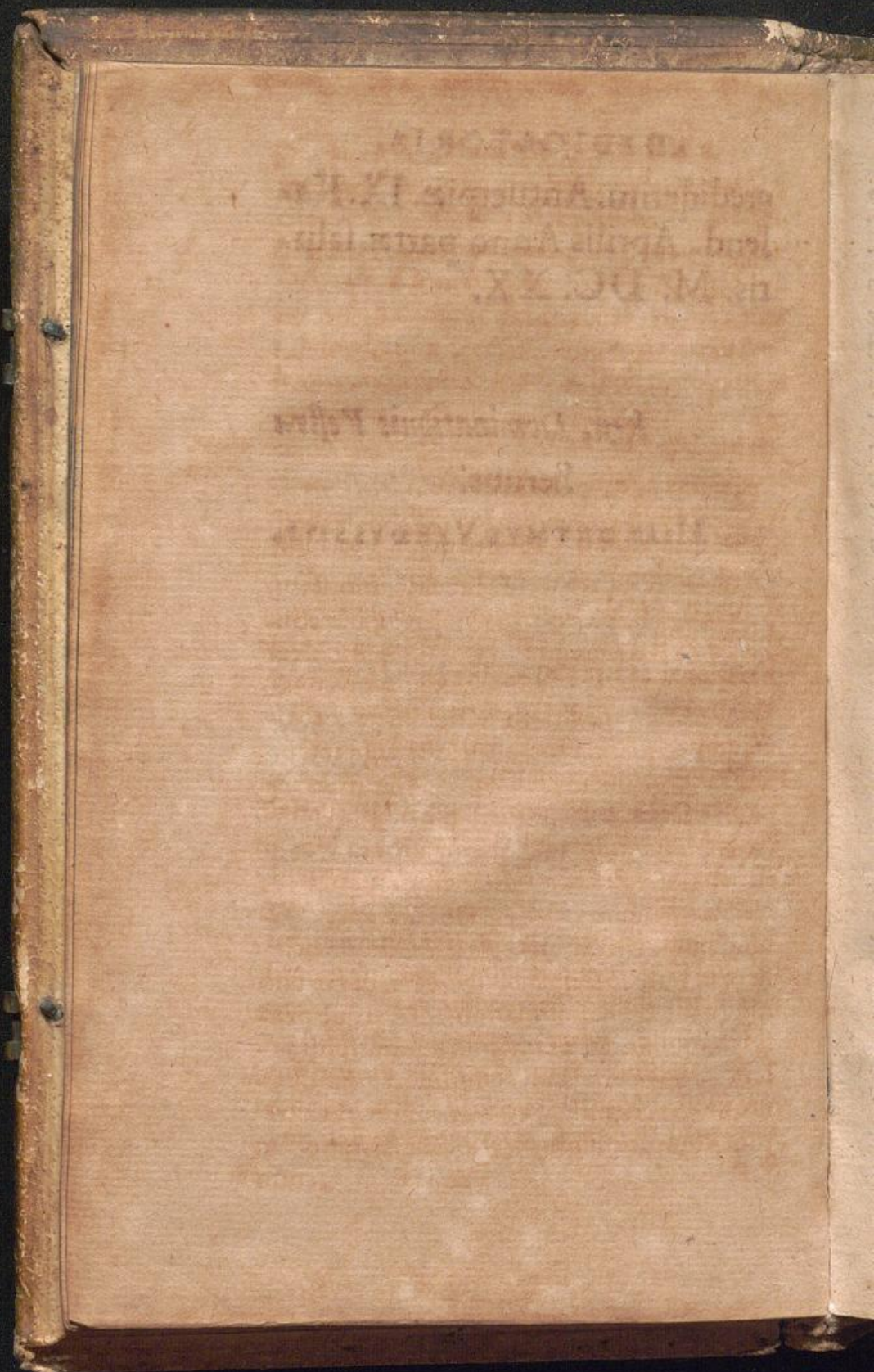
DEDICATORIA.

crediderim. Antuerpiæ. IX. Ka-
lend. Aprilis Anno partæ salu-
tis. M. DC. XX.

Rev. Dominationis Vestra

Servus.

HIERONYMVS VERDVSSIVS,

I
DE VITA
SPIRITV ALI

EIVSQUE
PERFECTIONE.

CAPVT I.

*Multa esse, qua religiosos ad vitam
spiritualem inuitant.*

VITA sunt in religioso statu,
que cultores vite religiosæ con-
stringunt, vt vitam spiritualem
amplectantur, & summo cona-
tu, ac vi, in fastigium perfectio-
nis conscendant. Hoc ab illis efflagitat sco-
pus, ac finis, quem Deus sibi in eorum admi-
rabili vocatione constituit; qui post suæ glo-
riæ manifestationem, non fuit alius, nisi, vt hi
ad religionem vocati, super Vniuersas res
creatas se animo efferant, sanctitatem, ac a-
nimi puritatem exspectent, vitamque cæle-
stem in terris, & angelicis spiritibus cognatam
instituant. Hoc postulant media, atque præ-
sidia, quibus ad vitam instruuntur spiritua-
lem, atque perfectam, cuiusmodi sunt diui-
norum frequentia Sacramentorum, sancto-
rum librorum assidua lectio, iugis oratio, ac
A rerum

2 P. ALVAREZ DE PAZ

Math.
85.

rerum cælestium intentissima meditatio, exempla, & monitiones fratrum, & cura sollicita Prælatorum; quæ omnia inaniter recipit, qui eorum usu in spiritu & virtute non proficit. Hæc sunt illa quinque talenta, quæ fideles serui à Deo prouido patrefamilias ad negotiandum accipiunt: hæc negotiationi exponunt, vt alia quinque talenta lucrificent. Nam sacramentorum susceptione puritas, mentis lectione scientia, oratione robur ad spiritualiter viuendum, exemplis virtus, & sollicitudine prælatorum omnis tentationis victoria conquiritur.

Ad vitam etiam spirituales mouet ipse status religionis, status vtique sanctus, atque perfectus; hunc illi arripiunt, qui vitam angelicam, & Deo quam simillimam concupiscunt: illi profitentur, qui aut iam perfecti sunt, aut ad perfectionem agili cursu & celeri passu contendunt. Status autem perfectionis quomodo vitam carnalem vitijsque fœdatam admittet? Status cælestis & angelicus, quid nisi vitam angelicam, & studia cælestis cælestia postulabit? Is qui hunc nobilissimum viuendi modum adinuit, in primis secum versare in animo debet assidue, cum ultra humanæ naturæ fines processerit, vitæ se cuidam instituto à corpore seiuncto tradidisse, angelorum conuersationem dum sibi imitandum proponit. Siquidem proprium
hos

DE VITA SPIRIT. EPIT. 3

hoc est angelicæ naturæ, liberam esse à vinculis coniugij, neque ad aliam vllam contem-
plandam pulchritudinem animo distrahi; sed
oculos in Deos assidue intentos habere &c.

Monet similiter locus in quo religiosi ha-
bitant à curis diuitiarum, honorum & volu-
ptatum sequestrati. Quid enim sunt mona-
steria, nisi præsidia munitissima (vt Lauren-
tius Iustinianus ait) sanctorum angelorum
vallata custodijs, ignitarumque orationum
roborata suffragijs? est sane monasterium, aut
religiosa domus, paradysus voluptatis, in quo
ponit Deus homines, quos in dilectissimos
filios efformat. Cella terra sancta, & locus
sanctus est, in qua Dominus & seruus eius
sæpe colloquuntur, sicut vir ad amicum suum,
in qua crebro fidelis anima verbo Dei con-
iungitur, sponsa sponso sociatur, terrenis cæ-
lestia, humanis diuina vniuntur.

Vitam quoque perfectam & spiritualem
non solum generant, sed fouent ac nutriunt
sanctæ occupationes locum solæ in cœnobijs
inuenientes, quæ non sunt honorum ambi-
tio, voluptatum cura, diuitiarum compara-
tio, sed studium virtutum omnium, & cultus
Dei, sordes affectionum detergens, mentem
purificans.

Similiter mouet ad spiritualem vitam com-
munis opinio ab vniuersis sæcularibus de vi-
ris religiosis concepta; putant enim, eos, qui

A 2

se

Monas-
teria
præsi-
dia mu-
nitissi-
ma.
Laur.
Iust.
lib. de
obedi.
cap. 17.

Cella
religio-
si viri
terra
sancta
& lo-
cus
sanctus
est.
Bern.
epist. ad
frat. de
mont.
Dei.

4 P. ALVAREZ DE PAZ

se mundo exemerunt, homines esse sanctos, atque perfectos, vitæque genus profiteri valde alienum ab ingenio carnis & sanguinis: nec decet hanc opinionem fallere, & per quamdam hypocritam totum orbem in errorem inducere. Siquidem hypocrita dicitur histrio, qui in theatro personam sustinet alienam, sæpe heri, cum sit servus, aut regis, cum sit priuatus: ita isti, qui vitam religiosam, quam præferunt, operatione non tenent, aliud intus sunt, & aliud exterius oculis insipientium ostendunt; iure ergo cum simulatoribus & hypocritis numerantur.

*Basilius
hom. de
laud. ie-
mii.*

*Vestes
religio-
forum.*

Et tandem ipse habitus, quo religiosi operiuntur vitæ præfectionem exposcit; qui cum sit à vestibus mundanorum diffusus, & ab amictu eorum segregatus, vitam etiam valde diuersam, ac mores alios designat. Ad quid enim veste à mundanis separantur, si illis vitæ abiectione ac imperfectione iunguntur? Quidam religiosorum albis vestibus induuntur, ut internam animi puritatem foris designent. Alij nigris, ut mundi contemptum, vel (auctore Anselmo) ut sui despectionem denotent. Alij albis simul & nigris, ut internæ sanctitatis, & exterioris mortificationis se esse cultores ostendant. Alij fuscis, siue pullis, ut simplicitatem & humilitatem præ se ferant. Alij videntur veste communi, ut se propter amorē Dei (sicut Paulus) omnibus omnia tactos esse profitean-

DE VITA SPIRIT. EPIT. 5

fitentur. Quid est hoc? nisi quod vestes ipse, clamant religiosos mūdāna omnia deseruisse, & vitam ac mores sanctorū fuisse complexos? Cogitate ergo fratres (inquit Augustinus) quā reprehensibile est, si sub tali habitu superbia lateat vel luxuria. Summē igitur necessaria est in eremo morantibus ipsa humilitas, quæ designatur per vestē. Habitus igitur ipse, quem gestamus, & omnia illa quæ breuiter perstrinximus, nos admonent, vt simus vitæ spiritualis atque omnis virtutis cultores.

Inter ea quæ religiosos mouent ad vitā spiritualement, magni momenti esse considerare ingentia mala sæculi, à quibus per vitam sumus religiosam liberati, & innumerabilia bona, ad quæ religiosè viuēdo sumus euecti. Hęc sane notio ex mentibus nostris hunc fructū reportabit, vt pudeat nos à tantis malis sine fructu euasisse, & tā ingentia bona sine utilitate comparasse. Hęc inspectio illud in nobis faciet, vt vitam tanta amplitudine dignā exoptemus, & pro eāsequenda fortiter & constanter laboremus. Vidi ego, Domine, sæpe hoc præstātissimum donū mihi sine vllis meritis bonis, imò & cum multis meritis malis prærogatum: vidi & expaui: gauisus sum, quia recepi; fleui, & contristatus sum, quia tanto beneficio me ingratū esse cognoui. Vellem vt omnes religiosi grati essent, & hoc ingens donū agnoscerēt, & eius gratia in perpetuū tuā maiestatem laudaret.

De miserijs seculi, à quibus per vitam religiosam sumus liberati.

Ierosolymam illam terrestrem typum fuisse non solum Ecclesiæ quæ in cælis triumphat, & in terris militat, sed etiam animæ nostræ ad vitam spiritualem vocatæ, nemo est qui ambigat. Hoc vtriusque scæderis paginæ, hoc & sanctorum patrum testatur auctoritas. *Isai. 40.* Anima enim iusta est illa spiritualis Ierosolyma, ad cuius cor præcipit Dominus, ut loquamur & aduocemus eam: quoniam completa est malitia eius, & dimissa est iniquitas illius. *Luc. 19.* Anima verò peccatrix est illa eadem ciuitas, quam videns Dominus fleuit super illam, dicens, quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi: digna quidem, quam lugeant vniuersi, siquidem Dominus ipse maiestatis super eius calamitatem dignatus est flere; digna cuius omnes misereantur, quandoquidem tam cæca est, ut tempus sibi datum ad pacem & fœlicitatem assequendam, ignoret.

Orige. Hom. in Ezech. Has duas animas, iustam & peccatricem, præsignasse Hierosolymam, docet Origenes, in hunc modum scribens; omnes, qui didicimus diuinas scripturas, siue benè, siue malè viuamus, Ierusalem sumus: si malè viuimus, illa

DE VITA SPIRIT. EPIT. 7

Illa Ierusalem, quæ cruciatibus punitur, & sustinet quatuor ultiones; si benè, illa Ierusalem quæ in Dei sinu requiescit. Et consentit Hieronymus, ita dicens: Caterum nulli dubium est Sion & Ierusalem speculam & visionem pacis posse accipi animas fidelium, quibus cum peccauerint, iratus Dominus tradet eas captiuitati, vt quæ Deum per bona prosperaque non senserant, per mala sentiant & aduersa. Cumque egerint pœnitentiam, reuertetur Dominus ad Sion, & habitabit in medio Ierusalem. Et in quibus antea regnabant vitiorum peccatorumque mendacia, postea Christus veritas commorabitur. Quin & Cyrillus sub nomine Sion, de eadem ciuitate loquens, sic ait: Sciendum præterea, hominis animam derelinqui à Deo multifariam: nisi præscripta rectè exequatur, & Domini oraculis cernicem submittat, pietatisque fructus pariat. Etenim si quis nostrum ab initio probus fuerit, si nuncupatus filius, aut filia Dei, si etiam Sion, hoc est specula, extiterit, nimirum animo excelsa, & mente purissima mysteria intuen- te, ac considerante: si verò deinde, quæ fas non est perpetrare, & sanctum Israelis exacerbare conspiciatur, ab illo deferetur, ac velut incustodita vinea prodetur Satanæ, tradetur carnis affectibus, omnibus præceptis vacuus præclarisque vitæ instituendæ, ac conseruationis decoribus, nu-

*Hiero.
lib. 2. in
Zachar.
cap. 8.*

*Cyrl.
lib. 1. in
Isaiam
ora. 1. ad
c. 1.*

du omnibus onustus malis efficietur.

Anima igitur est illa Hierosolyma, quæ visio geminæ pacis interpretatur, quia in eius medio Christus pax nostra nunc per fidē cognoscitur, & in futura vita per speciem videbitur. Hæc est ciuitas sancti, ab auctore sanctitatis à peccatis emundata, ciuitas Dei summi, ab eo qui omnium est creator & rector optimè gubernata: ciuitas Domini virtutum, à rege militiæ cælestis angelicis spiritibus eam custodientibus, tanquam militibus cincta: ciuitas regis magni, ab eo qui omnibus præest in suum domicilium electa. Hæc est ciuitas munita, quam Sanctorum auxilia & deprecationes muniunt: vrbs perfecti decoris & gaudium vniuersæ terræ: de cuius conuersatione omnes terræ viuentium habitatores exultant. Tandem est filia Sion, quia eam suprema illa Sion ciuitas cælestis protegit, & dilectissimam filiam agnoscit.

Hanc ergo Hierosolymam putamus Dominum spiritualiter alloqui, cum Ezechiel ait:
Exech. *Hæc dicit Dominus Ierusalem.* ac, si diceret, verba,
16. quæ subiungam, Domini sunt, electæ ciuitati suæ, dilectæ animæ, per aures spirituales infusa. &c. Ecce iam loquitur Dominus tuus: nam hæc dicit Dominus Ierusalem: Audi loquentem mala tua, & bona sua: Audi proferentem miseras tuas, & miserationes suas. Recenset mala tua, vt te ipsam agnoscas, te ipsam con-

DE VITA SPIRIT. EPIT. 9

contemnas, & tempus in sæculo malè expensum deplores: & refert bona sua, vt ea attenta meditatione consideres, vt ea in summo pretio habeas, & de eorum fœlici possessione læteris.

Quid ergo dicit Dominus Ierusalem? *Radix* (inquit) *tua, & generatio tua de terra Chanaan.* ac si dixisset, considera ô homo, non iam dignitatem, sed vilitatem tuam, expende seriò, quæ patria te tulit, qui parentes te genuerunt, qua miseria educatus es, in quanta pericula & calamitates proiectus, & inde incòmoda sæculi, & pericula mūdani status elicies Non es creatus, ô homo, in cœlo empyreo, vt angeli creati sunt; non es productus in loco deliciarum, vt primus parens nostri generis, qui à Deo ex limbo terre prope paraditum factus est; sed natus es in sæculo, in loco tribulorum & spinarum, in arce hostiū, qui rebellarunt contra Deum, significata in terra Chanaan. Hoc enim nomē (vt Ambrosius interpretatur) idē est quod turbatio siue cōmotio. quid autem est sæculum nisi locus commotionis, fons inquietudinis, seminariumurbationis? Quid est seculū, nisi vrbs iniquitatis, in qua regnat inuidia, sæuit crudelitas, dominatur ambitio, &c. Quid miserabilius mundo (inquit Gregorius) cuius fructus ruina est: ad hoc crescit, vt cadat, ad hoc cadit, vt germinet, ad hoc germinat, vt quæcumque germinauerit cladibus con-

*Ambros.
lib. de
Noe &
arca.*

*Greg.
hom. 1.
in euan-
gel.*

con-

Job 4. consumat. Vidi eos (inquit sanctus Iob) qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt, eos stante Deo, perisse, & spiritu ira eius esse consumptos. Qualis igitur est patria, quæ omnes suos ciues afflixit? Qualis illa, quæ omnes ex se nudos & inglorios excussit? Verè terra **Num. 13.** Chanaan, quæ deuorat habitatores suos. O igitur nequam sæculum, quàm insipiens est, qui te amat? quam temerarius, qui te non horret? quam sui oblitus, qui tuos laqueos non fugit? quam inuerecundus, qui inter tot mendacia, simulationes & vitia se natum, atque educatum esse non erubescit. O munde immunde, qui homines illaqueare non desinis; quiescere non permittis; rapere omnes appetis; occidere omnes quæris! vix qui tibi credit: beatus qui tibi resistit; sed beatior, qui à te illæsus recedit! Sapienter ergo faciunt, qui istam terram sane miseram deserunt, qui à patria ista proditrice suorum ciuium aufugiunt, & aliam ciuitatem fideliozem, scilicet sanctam religionem in marrem eligunt; cuius est omnes suos à prædictis malis terræ Chanaan liberare, & veris diuitijs, solidis honoribus & purissimis voluptatibus prosequi, & ad illam ciuitatem viuentium, quæ in cælis est, meritorum diuites, & virtutibus abundantes, destinare.

De

*De ignorantia atque insipientia
seculi.*

Non mirum est, si homini in saeculo constituto, difficile sit constanter peccare, siquidem adest ei ignorantia, abest sapientia, sine cuius praesidio, ut detestetur peccata, ipsorum nequitiam, & sceleratam, peruidere non valet. Est enim sapientiae lux, quae inter alia eximia bona, hoc praestat, ut nobis, tum virtutis pulchritudinem, tum vitiorum ac peccatorum enormitatem ostendat; quibus perspectis, prouum est vitia vincere, ac profligare. *Da mihi* (inquit sapiens) *sedum tuarum Sap. 9.* *adstricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis.* Quid est? noli me reprobare à pueris tuis; nisi noli permittere, ut à sapientia derelictus, quae omnis bonitatis est fons, serui, & amici tui, ô Domine, dignitatem amittam? nam sine sapientia, id est, sine luce diuinitus indita, nec peccatum agnosco, unde nec detestor: nec virtutis decorem video, unde nec amo, nec sequor, nec amplector. Non est autem aliquis seruus tuus, & amicus tuus sine odio peccatorum, & sine amore virtutum. *Sapientia* (inquit Iob) *trahitur de occultis, &* *Iob 28.* *non in libris addiscitur, sed suspirijs & gemitibus, quasi ex diuino pectore effoditur, ut*

Lux sapientiae
quid praestet

Sap. 1.

ea virtutis opera condiantur. Sapientia autem ignea est, à calore spiritus sancti generata; sed igni concupiscentiæ valde inimica, quæ in maleuolam animam non introibit, disciplinæ fugit fictum, & aufert se à cogitationibus impudicis, quæ sunt sine intellectu. Affectus humanos erodit, atque ab eis quidquid inordinatum est, & effrænatum detrahit. Corda iustorum adstringit, ne in vitia labantur, siccant, ne humore prauis amoris tabescant, alligat, ne in peccata pereffluant: nam per sapientiam sancti sunt quicumque Domino placuerunt.

Sap. 9.

Hæc sane sapientia tam pretiosa, tam fugiendis peccatis & prosequendis virtutibus necessaria, haudquaquam in sæculo isto cæco & insipiente commoratur. Quare beatus

Job 28.

Iob huius præclarissimæ lucis habitaculum ac domicilium illis verbis inquirens: *Sapientia ubi inuenitur, & quis est locus intelligentiæ?* Hoc audit responsum: Nescit homo pretium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuientium. Abyssus dicit, non est in me, & mare loquitur, non est mecum: abscondita est ab oculis omnium viuientium, volucres quoque cæli latet. Quæ neque ab homine, id est, terrena sapiente, cognoscitur, neque in suauiter viuentibus & carnalibus inuenitur quam neque abyssus, hoc est astutus, possidet, neque iracundus, & instar maris turbatus assequitur: quæ neque inter viuentes sibi ipsis, & proprijs passio-

passionibus seruientes, neque inter volucres, hoc est, superbos & arrogantes inhabitat: manifestum est quoniam a saeculo excluditur, & cum impijs & peccatoribus minimè commoratur.

Satis apertè conspicitur quàm sit homo in saeculo omnibus adiumentis ad bene sanctæque viuendum desertus ac destitutus. licet enim multa auxilia ad studiosam vitam sectandam percipiat, vt sunt sacramenta, exhortationes ministrorum Dei, inspirationes internæ, exempla aliquorum bonorum, qui tanquam lucernæ ardentes lucent in caliginoso loco, & alia huius generis: tamen hæc non mundus suppeditat, sed Deus misericordia commotus offert mundo, ne funditus pereat. Atque adeò mundani in saeculo, quantum est ex ratione loci, in quo degunt, valdè sunt præsidij ad bonum destituti: quia suapte natura desertum est quoddam incultum, & vasta atque sterilis solitudo. deserto mundus comparari videtur, adhuc incultus, adhuc sterilis, adhuc infœcundus. habet mundus hanc deserti proprietatem, quod solitarius est & inhabitabilis, quia non ab hominibus suam dignitatem agnoscentibus, sed utilitatem brutorum animalium sectantibus habitatur. Illos non esse homines appellandos, qui rectitudine iustitiæ posthabita, voluntatibus & pernitiôsæ cupiditati se tradunt.

Omnia

14 P. ALVAREZ DE PAZ

Omnia mundana nos impediunt, omnia nos vinciunt, ne curramus in cælum, ne hostium nostrorum manus fugiamus. In medio illorum tanquam in medio veprium & tribulorum constituti, non occasiones exercendi virtutes, quæ sunt bona summo conatu exoptanda, sed incitamenta peccatorum & seminaria curarum, quæ nos veluti spinæ pungant inuenimus. Vnde Ioannes Damascenus: valde abhorremus (ait) corruptibilia hæc, & mortalia vitæ negotia, in quibus nihil potest inueniri firmum neque planum, neque stabile in se ipsis, sed vanitas sunt omnia, & afflictio spiritus, multas in puncto ferentes transmutationes. Somno enim & umbra & aura per aërem flante sunt fragiliora, minimaque inest eis gratia, & neque gratia, sed error quidam, & seductio malitiæ mundi, quæ non diligere, sed potius odire ex corde præcipimur.

*Damas.
hbr. de
Barlaā,
6. 12.*

C A P. IV.

*Quod magnum bonum sit hac omnia mala
seculi effugisse per religiosam vitam.*

Nemo est qui non videat, magnum bonum, & præstantissimum Dei donum esse, ab his nos malis euasisse, & in religiosam vitam euolasse. Et quidem hoc diuinum beneficium duplex est: alterum, quod religiosi

DE VITA SPIRIT. EPIT. 15
giosi tantis malis eripimur, neque enim par-
uum bonum est carere malo, & præsertim
tanto malo, quod cumulis omnium malo-
rum esse videtur. Alterum verò quo contra-
rijs bonis beneficijsque donamur: ita protus
nos in religiosa vita duo hæc beneficia rece-
pimus, & quod mala sæculi intolerabilia ef-
fugimus, & quod bona ineffabilia, quæ nun-
quam in mentem nostram venerunt sumus
sine meritis assequuti.

Ingens bonum est ab aliquo magno malo
eripi, quanto maius erit à tantis simul malis
educi? præstantissimum bonum est aliquod
maximum beneficium sine vlllo meritò acci-
pere, quantò præstantius erit tantis, ac tam
diuinis beneficijs simul ditari? iam non ex-
probat nobis Dominus: *Radix tua, & genera- Ezech.
tio tua, de terra Chanaan.* quia per religiosam 16.
vitam, non incolæ terræ sumus, sed cæli ha-
bitatores efficimur. Portio namque nostra in Ps. 141.
terra viuentium, & noster municipatus in
cælis est, non habemus hic manentem ciui-
tatem, sed futuram inquirimus; cuius si regu-
lam nostram custodiamus, iam ciues decreti
sumus. Nec mirum esse debet si ciues patriæ
cælestis habitemus in terra, quia terram inco-
limus, non tanquam ciues sed tanquam ad-
uenæ, & peregrini. Peregrinus (inquit Ber- Bern.
nardus) viâ regiâ incedit, non declinat ad firm. 7.
dexteram, neque ad sinistram: si fortè iurgan- quadr.
tes

tes viderit, non attendit: si nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes, nihilominus transit; quia peregrinus est, non pertinet ad eum de talibus. Ad patriam suspirat, ad patriam tendit, vestitum & victum habens, non vult alijs onerari. Quis non videat hæc omnia religiosis convenire? quia à Domino charitate dilatati, regiã viam mandatorum currunt, sæcularium iurgia nec respiciunt quidem, ludos & prosperitates non curant: suum iugiter desunt incolatum, di-

Psa. 38. centes: *Quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei: Qui ita trans-eunt per terram Chanaan ad terram promissam, ad patriam viventium festinantes, & ibi desiderio & operum imitatione habitantes, iam desierunt esse incolæ sæculi, & facti sunt incolæ cæli, ciues sanctorum, & domestici Dei. Iam non dicitur nobis, qui sæculo valediximus: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Chetæa. quia illud à Domino mandatum accepimus, & patrem nolite vocare vobis super terram, Vnus est enim pater vester, qui in cælis est.*

Mat. 23. Quid mihi cum parentibus, qui me ad labores & lachrymas genuerunt? Quid mihi & illis, nam postquam illos reliqui, mei oblitos esse cognoui? *Pater enim meus & mater mea dereliquerunt me: dominus autem assumpsit me.* Quid

Luc. 14. tandem mihi & illis, quos obliuisci & relinquere iubeor, vt partem, quam optavi, in æ-

ternum

ternum accipiam? pater meus es tu, quem sequor, quem amo, cui placere, & similis esse cupio, Deus meus, & susceptor salutis meæ.

CAPVT V.

De bonis vitæ Religiosæ, quanta benignitate Deus religiosos adspiciat.

Religiosa vitæ cælum est, aut imago quædam cæli sanctissima, quam sicut stellæ firmamentum, ita varia ac innumera bona condecorant. Ingressus ipse plurimis bonis plenus est, quæ Deus ad victoriam sæculi & comitū eius diaboli, & carnis, & ad noui, hospitis in suam domum gratanter admissi consolationem impertit. Progressus innumerabilibus donis, & occasionibus proficiendi refertus, quibus homo ad vitæ puritatem euehitur. Egressus mirabili tranquillitate mentis, & abundantissimis ad beatitudinem acquirendam auxilijs cumulatus. Quare æquum sane est, vt tam ingens beneficium agnoscamus, & misericordias Domini in æternum cantemus. Iste autem misericordiæ quas Deus in religiosos contulit, ad breue compendium redactæ, duæ sunt, à Paulo recensitæ: *Qui eripuit nos (inquit) à potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis sue.* Magnum beneficium quod

Coloss. 1

B Deus

Deus eos à misera seruitute tenebrarum eripuit, sed multo maius, atque præstantius, transtulisse illos in religiosum statum, in regnum dilecti filij sui, quod bona ineffabilia comprehendit.

Videt ergo Dominus oculis benignissimis animam, quam ad se vocare decreuit, licet vitij, ac peccatis deditam, & solis rebus terrenis occupatam: quia eam respicit non ut puniat, sed ut iacentem erigat, fugientem reducat, maculatam lauet, fœdam venustet, pauperem ditet, & destructam, ac solo æquatam reedificet. Dominus Deus tuus, ô anima religiosa, vidit te conculcatam in sanguine tuo, non tamen despexit, imò exultauit, & gauisus est, quia aptissimam misericordiæ suæ materiam inuenit. An non materia misericordiæ miseria est? & quid te miserabilius, quam peccatorum reatus ligabat, mundana desideria suffocabant, & aduersarius humani generis diabolus vincatam & compeditam derinebat? Qui his oculis te vidit, ô anima, absque dubio non tibi iratus, & infestus; sed mitis, ac benignus adspexit. Adspexit te, sicut bonus pastor ouem suam; sicut trapezita sapiens gemmam suam; sicut dilectus sponsus sponsam suam. *Quia oculi Domini super iustos, & super eos, quos potenter ad iustitiam vocat, ut eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame.* Adspexit denique, ut eam benedictionem

Psa. 33.

nem assequeris. Cōuertat Dominus vultum suum ad te, vt det tibi pacem. Ad hoc enim vidit, vt à sæculi contentionibus & bellis eriperet, & abundantissima pace, animique tranquillitate cumularer, & dixi tibi. (inquit) cum esses in sanguine tuo, viue. Dixi inquam *Ezech.* tibi in sanguine tuo; viue. Hoc est primum *16.* religiosè vitæ beneficium, quæ à diuina vocatione exorditur. Diuina vero vocatio nulla alia voce commodius explicari potuit, quam hoc verbo, viue. Nam cum quis ad religionem vocatur, à faucibus mortis eripitur, & vocatur ad vitam. Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia. Intonat voce virtutis & dicit, fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animam suam. Adest commotio, cum ij, qui vitam religiosam sunt aggressuri, à somno vitiorum excitantur, in quo iacebant penè sepulti, & de nouo vitæ genere lectando, meditari incipiunt; ac rursus viuunt, cum omnia, quæ mortem afferebant, in ipso ingressu religionis, per veram detestationem deferunt, & modo viuendi placido atque tranquillo semetipsos subiiciunt.

Hæc igitur fuga sæculi, hæc diuinæ vocationis auditio, hæc huius vocis acceptio, qua dictum est animæ: viue, est natiuitas perseuerans, qua cæpit viuere Deo, vt si velit, facillime iam nunquam ipsa moriatur. Nam in sæculo nonnunquam sanè Deo viuatur, dum

quis peccatis valedicit, & poenitentiae gemitibus suscitatur. At in cœnobio animae vita multò conseruatur facilius, cùm occasionum ademptio, regularum instructio, clamores senum, exempla feruidorum, praelati cura, & ipsa vocationis gratia eam tueatur atque custodiat.

Indith. 5

*Orig.
hom. 5.
in Exo-
dum.
Pf. 54.*

Quadrat reverà in eius professores illud quod de Israelitis dicit Achior. *Egressi mare rubrum, deserta Sina montis occupauerunt &c.* Hi enim non contenti mare rubrum trajecisse, id est (vt interpretatur Origines) gratiam baptismatis inuenisse, deserta montis Sina, id est, statum religiosum occupant: illo Psalmodographi verbo delectati, *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus & tēpestare.* Desertum bonum est, vbi longè sunt tumultus vitiorum, vbi nullus strepitus tumultuationis, sed in silentio auditur vox turturis, & gemitus non cessat ex desiderio diuini amoris: desertum bonum, vbi procul desideria laeularia, desideria carnalia, Religionis deserta, & solitudines bonae, in quibus ea desunt quae animae possunt officere, & ea abundant, quae possunt salutem veram, & desideratam puritatem afferre. In his solitudinibus pinguescēt religiosi, tanquam speciosa deserti, & exultatione tanquam colles accingentur; quia fontes amari propriae abnegationis, & corporalis affli-

afflictionis sibi dulcescunt, & pane de cælo
allato reficiuntur, qui nihil aliud est, quam
omnis virtutis exercitatio, & diuinæ consola-
tionis affecutio. Status hic, cui prædicta bona
tam propria vitæ iucundæ & tranquillæ in-
sunt, iure optimo dicitur vita, & cum ad eum,
ô homo, vocatus es, dictum est tibi, iue: qua
voce Dei es mirabiliter translatus ad vitam.
Cum vocamur ad religionē, in vitam addu-
cimur. per Paulum dicitur: *mortui enim estis, &* Coll. 3.
vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, cum
Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos appare-
bitis cum ipso in gloria. Sicut lignum corrumpi-
tur, vt ignis generetur, & granum frumen-
ti moritur, vt iterum auctum & multiplica-
tum viuatur: ita in hac religiosa vocatione, ho-
mo sæculo moritur, & ob hanc causam mor-
tuus vocatur, sed viuit Deo, vt non mortuus,
sed potius viuens appelletur. Est ergo reli-
gio quædam suavis, & pretiosa mors, qua re-
ligiosi moriuntur sæculo, vt Deo viuant, ac
caelestibus desiderijs. Omnino fælix mors
(ait Bernardus) quæ sic immaculatum ser-
uat, imò penitus alienum facit ab hoc sæcu-
lo, sed necesse est, vt qui non viuit in se, Bern.
ser. 7.
in qua
drag.
viuat Christus in illo. Hoc est enim quod
ait Apostolus: *Viuo autem, iam non ego, vi-* Gal. 2.
uit verò in me Christus. Quid hac morte pretio-
sus? quid utilius? quid suauius inuenitur? qua

homo ea, quæ molestiam adferunt, nec aduertit, nec sentit; ea verò, quæ spiritua-
lem voluptatem, ac trāquillitatem tribuunt,
tanquam verè viuens, percipit, & in augmen-
tum perfectionis aduertit? Qui enim habue-
rit in se mortem Iesu, is & vitam Iesu in cor-
pore suo habebit. Operetur igitur mors in
nobis, vt operetur & vita. Hæc igitur mors,
qua sæculo morimur, vitam veram non tollit,
imò eam infert, atque adeò nobis mundo
mortuis, à Deo potentissima voce dicitur, vt
viuamus, & à morte transeamus ad vitam.
Mortui sæculo sumus (inquit Ambrosius)
quid adhuc sæculo deseruimus? Mortui su-
mus cum Christo, quid adhuc vitæ huius a-
ctus requirimus? Mortem enim Christi in
corpore nostro circumferimus, vt & vita
Christi in nobis manifestetur. Non ergo iam
nostram illam vitam, sed Christi vitam viui-
mus, vitam innocentiae, vitam castimoniae,
vitam simplicitatis, omniumque virtutum.
Cum Christo resurreximus, in ipso viua-
mus, in ipso adscendamus, vt serpens calca-
neum nostrum, quod vulneret, in terrenis
reperire non possit.

*Ambr.
lib. de
fuga sa-
culi, c. 7.*

*De auxilijs gratia homini in vita
religiosa attributis.*

VIta hæc, quam statum religiosum suscipientes aggressi sumus, non est vita bonorum indiga, sed opū, ac donorum cælestium satis abundè referta. *Multiplicatam* (inquit Dominus) *quasi germen agni dedi te, & multiplicata es.* Hæc multiplicatio diuitias amplissimas, id est, gratiæ subsidia, quæ religiosis dantur, significat. Harum diuitiarum nomine, quibus anima Deo dicata multiplicatur, gratiæ auxilia, & influxus intelligo. Sola illa gratiæ auxilia commemoro, quæ in actione consistunt; & merito appellauerim actuosa, quia animum mouere, & instigare non cessant, ut indies meritis crescat, & virtute proficiat. Huiusmodi autem sunt afflatus quidam diuini, qui intellectum illustant, & suauiter de bonis erudiunt, & cuiusque rei aut valorem, aut vilitatem aperiunt: Eos, qui in tenebris ignorantia detinentur, illuminat: propterea lumen verum dicitur. Erigit è ruina, qui è sublimitate vitæ ad peccatum delapsi sunt, ob id vocatur resurrectio.

Omnia autem facit, contactu virtutis ac voluntate bonitatis operans. Pascit, illuminat, alit, deducit, medetur, erigit. Quæ non

sunt, ea facit ut sint; condita conseruat) quibus optime exponit Basilius, quid nomine auxiliaris gratiae, aut diuinorum auxiliorum, Doctores intelligat. Omne scilicet illud, quod per Christum Saluatorem nobis datur, ut à peccatis surgamus, ut mentis cæcitatem pellamus, ut in bono incipiamus, progrediamur, & perseueremus. Merito verò religiosus tanta gratia cumulatur & tantis præstidijs è cælo demissus roboratur, quoniam hæc omnia postulat status, quem Dei amore succensus arripuit. Si enim Dominus aliquem ad magnam dignitatem euehens, solet ei vires necessarias præstare, ut dignitatem illam optime aut ministerium exerceat. O anima religiosa, postquam donis gratiae, & auxilijs diuinis es multiplicata, nequaquam vilis & pusilla remansisti; sed grandis effecta es: grandis dignitate, grandis viribus, grandis & merito. Virium autem magnitudinem voco robur animi, parua despicientis, & vilia conculcantis. Quis autem hanc religiosi magnitudinem intelliget? Quis hanc granditatem explicare sufficiet? Quis rogo maior est, qui diuitias appetit, an qui contemnit? Qui dignitates ambit, an qui despicit? Qui regnum concupiscit, an qui conculcat? non dubium, quin incomparabiliter maior sit magna mundi cōtemnens, quam concupiscens; quoniam iste rebus adpectu magnis, reverà parvis, seruit, ille

impe-

imperat: iste eas suspicit, ille despicit: iste se-
 quitur, ille fugit: iste rebus caducis se inferio-
 rem, ille se superiorē agnoscit. Et ut rectē in-
 quit Chrysostomus: magna reverā est anima,
 si affectioni non seruit. O quanta magnitudo
 solum Deum quærere, solum appetere, solo
 Deo expleri posse, & alia omnia tanquā arida
 alimenta, & quæ sustentare non valent, auer-
 sari? Est enim status hic, qui ab omnibus re-
 bus mundanis abhorret, & sæculum prote-
 rit atque contemnit. Est, qui sola cælestia an-
 petit, & Dei conspectum & possessionem
 concupiscit. Est cui dictum est in Numero-
 rum libro: *In terra eorum nihil possidebis, nec ha-* Nu. 18.
bebis partem inter eos; ego pars, & hereditas tua in
medio filiorum Israel. Sola tenui vñ rerum vi-
 lissimarum contentus, ad summum bonum
 tantum anhelat, dicens: *Deus cordis mei, & pars* Psal. 72.
mea, Deus in æternum. Homo igitur in hoc statu
 constitutus, & suauiter cooperetur gratiæ
 Dei, vires & nervos acquirit, ut nobilium
 luxus, gemmas & pretiosa ornamenta sublan-
 net, potentum diuitias detestetur: & his om-
 nibus rebus spretis, summam filiorum Dei di-
 gnitatem ambiat, & sanctitatem Dei quæ ami-
 citiam & familiaritatem suspiret. Hic est
 profectò magnus, qui magna optat, exi-
 mia & ingentia, scilicet diuina bona ex-
 quirit; parua verò, nimirum vniuersa tem-
 poralia pusillis derelinquit. Ita prorsus non
 magni

magni sunt nobiles, non magni sunt illustres & potentes sæculi. sed magni sunt humiles, magni sunt spiritu pauperes: magni sunt mundanarum rerum contemptores; magni sunt Deum amantes, & venerantes, quos filius Dei. magnos existimat. Hi sunt magni coram Domino, qui magna & eximia huius vitæ bona, nimirum, diuitias, honores & voluptates, ipsi pedibus proterunt, & tanquam vilissima fugiunt. Religiosi ergo magnanimi sunt, qui sine vlla dubitatione magna parant, & pro eis non mundanos honores, sed Dei beneplacitum, & sui virtutem perfectionemque procurant.

C A P. VII.

*Quanta sit tranquillitas animæ religiosa,
& quàm magna sit occasio puritatis
cordis in vita religiosa.*

Nemo est qui non pacem amet, requiem expetat, tranquillitatem desideret. Est enim interna tranquillitas non minima pars felicitatis. Proprij autem cordis introitus hominem clamoribus rerum mundanarum eripit, & in quandam ineffabilem pacem perducit. Nam regnum Dei non est esca & potus, sed iustitia, & pax. Hoc autem regnum Dei, in quo regnat pax, intra nos est. Hanc pacem pro-

Rom. 14

proprij cordis, qui nunquam expertus est, eius absentiam non extimescit, quid enim dolet natus cæcus, & qui videndi facultatem alijs inesse penitus ignorat, quoniam cæcus natus est &c. Qui verò aliquando pacem est adeptus, nihil magis dolet, quam eam amittere, & à tranquillitate mentis exturbari. Hoc summam calamitatem putat, ab intimo cordis in externas distentiones contumeliosè ejici, & ab ore sponsi illam tremendam vocem audire, *Egredere, & abi.* Quæ enim anima (ait Bernardus) semel à Domino didicit, & accepit intrare ad seipsam, & intimis suis Dei præsentiam suspirare, & quærere faciem eius semper, nescio an vel ipsam gehēnam ad tempus experiri, horribilius penaliusue ducat, quam post spiritualis studij huius gustatam semel suavitatem, exire denuo ad illecebras, vel potius ad molestias carnis sensuumque inexplebilem reperere curiositatem.

*Cant. 1.
Bern.
serm. 35
in cant.*

Hunc autem ingressum cordis, ubi invenitur pax, ô anima; religio sancta ex ipso mundi contemptu, ac benè perfectèque operandi consuetudine, abundè suppeditat. Vnde postquam contemnendo omnia, grandis effecta es, subiungit Dominus, per eundem prophetā: *& ingressa es.* Qui aliquam domum vel urbem odio habent, statim ut possunt, eam deserunt, & aliam commodiorem, & sibi magis gratam habitationem inquirunt, quam

*Ezech.
16.*

quam inuenientes, cum magno gaudio occupant & cum exultatione frequentant. Sic anima sæculi inquietudinem fugiens, & commorationem abominans, statim aliã domum quærit pacificam, in qua tranquillè habitet, & placidè vitam traducat. Inuenit autem cor suum domum vtique quietis, & pacis, illudque ingreditur, & ab omni strepitu curarum aliena, cum Rege & Domino suo Christo, secus pedes eius manet secunda. Ibi tanquam sedula apes in alueario suo fauos dulcissimarum cogitationum fingit, & sicut formica diligens, congregat in horreum suum grana sanctorum desideriorum, quibus seipsam reficiet, vitamque spirituales sustentabit. Hic iucundus ingressus religiosus promissus est, cum audierunt vocem Domini, sibi per Ieremiam dicentis. *Conuertimini filij reuerentes, quia*

ego vir vester, & assumam vos vnum de ciuitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion. Illi namque sunt filij reuerentes, qui à peccatorum & vitiorum fœditate in quam insipientes abierant, in domum Domini, id est in spirituales vitam, sapientes reuertuntur. Hic autem reditus, vt pretiosior habeatur, nec omnium est, nec propria virtute perficitur. Opus est Dei, qui vocauit paucos, comparatione multorum, & assumpsit vnum de ciuitate hac, & duos de cognatione illa, prout sibi placuit, vt introduceret eos in

Sion

Jer. 3.

Sion, hoc est, in secreta cordis proprij, ubi accipiunt pastores iuxta cor Dei, in quibus cælestes illustrationes, & afflatus intelligo, qui pascunt eos scientia & doctrina. Hæc cordis habitatio iucundissima est, in qua homo magna quiete & tranquillitate perfruitur. Quid enim tranquillius cælo? sed corda iustorum cæli quidam sunt, quorum Deus ipse incola & habitator est; & qui in proprio corde per sanctas cogitationes habitat, comes, & cohabitator est Dei, & commune cum eo domicilium & habitationem possidet. Corda fidelium (inquit Augustinus) cælum sunt; quia in cælos quotidie eriguntur: & Gregorius, ex eo quod Paulus vocat Christum Dei virtutem & sapientiam, & ex eo quod scriptura dicit, cælum esse Dei sedem, ac animam iusti sedem sapientiæ; optimè colligit, hanc animam cælum esse quod Dei gloriam enarrat, & opera eius annuntiat: cælum quidem est cor iusti, magnitudine immensum, quia & ipsos corporeos cælos, & omnia visibilia, & inuisibilia, præterita, præsentia, & futura, & quæ in Dei cadunt potestatem, capit. In quam sententiam optimè dixit Origenes: Magnum est cor hominis, & spatiosum, & capax, si tamen mundum fuerit. Vis eius magnitudinem latitudinemque cognoscere? Vide quantam diui-

Cor ho-
minis
cælum
est
Aug.
ser. de re-
demp.
Greg.
ho. 8. in
Euang.

Orig. 7
hom. 21.
in Lucā.

diui-

diuinorum sensuum magnitudinem capiat. ipse ait, dedit mihi eorum, quæ sunt, notitiam, rationem mundi scire, & opera elementorum, principium & finem, & medietatem sæculorū, temporum varietates, & translationem mensium, annorum circulos, & siderum sedes, naturas animalium, & furores bestiarum, spirituum violentias, & cogitationes hominum, diuersitates arborum, & vim radicum. Vides nō paruum esse cor hominis, quod tanta capiat. Neque in corporis quantitate, sed in fortitudine eius intellige, quæ tantam scientiam capit veritatīs. Quia igitur tam amplum est cor hominis, Deus ipse, tanquam eximium beneficium se illud impleturum promittit; cum ait, *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum & implebo illud.* Hoc enim os, nihil aliud est quàm cor nostrum, quod non frusto panis, sed Dei tantum possessione satiatur. Vnde Richardus de sancto victore. Quid est hoc os interioris hominis, nisi desiderium cordis? sed hoc os, omnes Aegypti deliciae implere non possunt. quia omnes diuitiae mundi, carnali desiderio satisfacere nequeunt. Vna buccella corporeum os facile replet, sed totus mundus desiderium cordis implere non valet. O quam digna, & quam nobilis animæ nostræ habitatio, in qua caelestia lustramus, terrestria contemnimus, cuiusque rei pretium & valorem

Ps. 80.

*Richard.
in ps. 80.*

rem cernimus, eorum, quæ mundus amat, exilitatem cognoscimus. Hoc autem tam pacatum ac quietum domicilium, si alicuius est, proprium est sanè animæ religiosæ, quæ velut columba ex arca dimissa, cum non inuenisset in sæculo, ubi requiesceret pes eius, reuersa est ad Dominum in arcam cordis sui, ubi locum quietis & pacis inter munda animalia, & ab aquis diluuij seruata, reperiet. Quod si hæc est religio munda, & immaculata, miseris subuenire, & se immaculatum custodire ab hoc sæculo, manifestum est; quoniam religiosa vita si vera, & munda sit, docebit omnia sæculi desideria relinquere; quibus adhuc in corde residentibus, nullus se illibatum à sæculo, incontaminatumque custodit. Certè magnum inquietudini & distractioni patet ostium retento rerum sæcularium amore. Magna tranquillitas cordis est nihil habere concupiscentiæ sæcularis. Nam si ad terrena concupiscenda, & ad diuitias cumulandas cor inhiat, tranquillus & quietus esse homo nullatenus potest; quia aut non adepta concupiscit, vt habeat, aut acquisita metuit, ne amittat.

Ecce quam benè religiosa vita nos intra cordis claustra contineat, omnia tribuens quæ mansionem istam facilem & iucundam reddant, & vniuersa remouens quæ nos ad sæculi inquietudinem exire compellant. Ad hanc
ergo

ergo domum cordis tui, amplissimam quidem, & pacatissimam, ô anima mea, vocata es, cum sæculo despecto, statum religiosum arripuisti. Optat pius ac benignus sponsus tuus, ut hoc abditum cordis cubiculum ingrediaris, in quo solo pacem ipsam tam propriam tui status assequeris: vult enim totius bonitatis Dominus infirmum hominem mortalis corporis pondere grauatum, iacentemque erigere, illuminare, allicere, terrere: ut redeat ad cor, inspiciat se, atque intelligat extra se nihil esse tutum, nihilque liberum, sed cuncta esse laqueis plena, sollicitudinibus referta, vallata tribulationibus, permixta scandalis, pacemque eundem non nisi in se posse percipere. Nam quamdiu vagatur extra se, tentatur, turbatur, decipitur, impellitur, deprædatur, vulneratur. Quod si, ô anima mea, nondum has tuæ internæ habitationis delicias experta es, fac ut experiaris. Collige te intra cor tuum, quære teipsam intra te, & quæ extra te perditam eras, intra te lucratam inuenies. Scrutare regnum Dei in corde tuo, quia regnum hoc intra te est. Inquire in hac aula interiori Deum tuum habitatorem eius, tene eum, ne dimittas, sicque omnia bona, quæ optas, eris assequuta. Ingredere in cor tuum, & dicitur de te: *Quia grandis effecta es, & ingressa es.* Cum anima in cor suum ad habitandum ingreditur, facile est illi Vniuersa deponere,

Ezech.
16.

nerere, quæ eius pulchritudinem turpant; & omnia, quæ eam ornant, comparare. Sponsa ornamentum, quo anima tanquam sponsa Dei pulchra ornatur, atque excolitur, puritas mentis est, quæ eam amabilem efficit, & Dei consortio atque conspectu dignam reddit. Mentis puritas est, quam præ omnibus cupere & amare debemus, & nocte ac die iugiter pro eâ adipiscenda laborare, tanquam pro vera pulchritudine, quæ Dei oculos capit, sanctissimumque cor eius nostri amore succedit. Rectè enim dixit Leo Papa: Vniuersitas fidelium ad perfectam innocentiam, & ad plenam debet tendere puritatem, ut eorum consortio mereatur adscribi, de quibus dicitur, *beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, Et Gregorius Nazianzenus ait: Neque enim quicquam apud Deum, qui purus est, pluris habetur, quàm puritas, aut certè purgatio. nec non & Augustinus: Munditiam vocat finem, quo perficimur, non quo consummamur. Hæc puritas est, quàm Deus impensè amat, & in anima vehementer exquirit: quæ si desit, inuisa est illi, & detestabilis omnis nostra externa lauitia. Hac puritate anima sponsum suum Deum tenet, nec dimittit, donec introducat eum in domum matris suæ, & in cubiculum genitricis suæ. Mater animæ gratia est, eam spiritualiter generans, nutrens, docens, atque gubernans:

E

Domus

Puritas
cordis
sponsæ
orna-
mentū.Leo ser.
12. qua-
drag.Mat. 5.
Nazian.
ad Greg.
Nyssen.Aug.
ser. 4.
de san-
ctis.

Cant. 3.

*Richar.
in cant.
cap. 6.*

Domus autem huius matris fructus est actionis, & cubiculum genitricis, cor nostrum occupatum in opere contemplationis: spiritualis ergo munditia est, quæ animam in hoc cubiculum introducit, idoneamque reddit, ut cum sponso quiescat. Quare optimè venerabilis Richardus inquit: Gratiâ inuenitur Christus, sed munditiâ in hospitium cordis introducitur: iam animam visitauit, sed donec munda sit, non est digna, ut moram cum eo faciat. Ad hoc iuuari se petit per orationis instantiam, dicens: tenui eum, nec dimittam.

Religio omnia remouet, quæ puritati aduersantur, & cor hominis sua vilitate commaculant. Hæc enim sunt diuitiæ, deliciae, & propria voluntas. Non solum autem hic noster status abjicit impedimenta puritatis, verum etiam omnium illorum diues est, quæ puritatem efficiunt, conseruant, & ad omnimodam perfectionem deducunt. Huius generis sunt mortificatio cogitationum, cohibitio passionum, iugis oratio, & familiaritas cum Deo, omniumque exercitatio virtutum.

Reli-

Religiosos ad magnam Dei familiaritatem & amicitiam fuisse vocatos.

Iam ampliora vitæ religiosæ bona in sancto Propheta respondent: iam præstatiора dona nostri status elucet: iam se nobis ostentant eximia diuini amoris insignia, quæ, qui in hoc statu positus meditatè perspexerit, maioribus beneficijs se à Domino sequuntū esse persentiet. Vnū autem est, quod sanctus Ezechiel, illis sequentibus verbis declarat. *Et transui per te, & vidi te.* Iam Dominus misericordiæ oculis animam viderat, dixerat quippe: *transiens autem per te, vidi te conculcatam in sanguine tuo.* Quid ergo designat iste nouus adspectus, quo iterum anima à Domino transiente videtur? an sicut ille adspectus misericordiæ fuit, ita iste est adspectus iustitiæ? Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Si ergo prius Dominus animam antea viderat adspectu misericordiæ, fortè nūc videt adspectu iustitiæ. Sed si tunc ad misericordiam te vidit, ô anima, quando volutabaris in sanguine tuo, cur non nunc te ad misericordiam videat, quando ornabaris dono suo? Si te adspexit oculo miserationis peccatis fœdatam, & vitijs compeditam, cur non te adspiciat eodem miserationis oculo,

*Ezech.
16.*

C2

puri-

Ezech.
16.

puritate cordis expolitam, & decore humilitatis exornatam? Denique vidi te, & ecce tempus tuum tempus amantium. In his duobus adspectibus Dei, duas mihi vocationes depictas esse video, alteram, qua anima vocata fuit ad religionem: alteram qua vocata fuit ad perfectionem. Illa vocatur, ut sit serua; ista, ut sit amica. Illa vocatur ut timeat, ista ut amet. Illa ut defleat peccata; ista ut à peccatis lora in virtutum possessione congaudeat. Illa admittitur in domum Domini, hæc extollitur ad familiaritatem Domini, illa concipit bonæ vitæ desideria; ista arripit perfectæ vitæ & sanctitatis consilia. Principio quidē adspicit Deus animam, quam ad se vocare disposuit, & adducit eam, vel per seipsum tantum secretissima inspiratione tangens (ut pulchrè explicat Cassianus) vel adiuncto etiam hominum ministerio, eorum aut verbis, aut exemplis alliciens, vel tandem laboribus, tribulationibus, & flagellis intrare compellens.

Iste igitur est status religionis, status amantium; in quo docemur famulari Domino non timore pœnæ, ut serui, nec mercedis intuitu, ut mercenarij; sed ut filij charissimi amoris obtentu. Hic veluti amatores fideles laboramus semper Deum cogitare, Deum concupiscere, Deum loqui, Deum in omnibus operibus quæritare. Non hic cogitationes perniciosæ, imò non otiosæ, & inutiles; sed

sed sanctæ, proficue, & cælestes admittuntur. Non desideria inania rerum temporalium, sed vtilia rerum supernarum excipiuntur. Opera vniuersa in hoc tendunt, vt Domino placeamus, eumque propitium & benignum inueniamus. Quod si amantium est cupere amati præsentiam, eiusque dulcissimo adspectu frui, hic est veluti religiosæ vitæ scopus & finis. Dei iugem præsentiam inquirere, ad eam omnibus votis adspirare. O quoties anima vere religiosa, tanquam verè, & ex corde amans *Psa. 26.*
 illud sancti Davidis inculcat: *Exquisiuit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram. Illumina faciem tuam super seruum tuum.* Facies conspectum petit, nec istud præsumptionis est, sed amoris. Petit ostensionem diuinæ faciei. & audet cum Moysè dicere: *Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, vt sciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos.* Hoc sine dubio amantium est, & magni amoris indicium. Nectanùm anima mundi rebus exuta videre appetit, sed etiam videri à Domino concupiscit. Et alibi clamabat: *quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* O quātus amor, quanta fiducia! Amor inquam, pulchritudinis diuinæ fiducia formæ, non alienæ, sed propriæ. *Psa. 41.*
 Tantus amor, vt dicat: *Defecit in salutare tuum anima mea, & in verbum tuum supersperaui.* *Psa. 112.*
 Cupit ergo anima in hoc statu, tanquam amatrix, præsentiam Dei. cupit etiam & ipso

perfrui, ad hoc ergo carnales voluptates abiecit, ut caelestes & diuinas acciperet, ad hoc mundi complexus ablegauit, ut Dei complexus expiriret, ad hoc desideria rerum temporalium exstinxit, ut sponsi dulcissimi desiderijs arderet. Merito igitur, ô anima religiosa, dictum est tibi à Domino: *Vidi te & ecce tempus tuum, tempus amantium.* Quoniam in statum amantium euecta es, in domum diuini amoris adducta, ad exercitationem amorum vocata, ad delicias purissimi amoris illecta. Si tamen post victas concupiscências tuas nouisti ingredi intra te, & sanctis cogitationibus ac desiderijs occupari. Magnum quidem bonum est vitam religiosam colentes tempus amantium fuisse sortitos, & à statu seruorum, in statum non tantum amicorum, verum etiam amicissimorum fuisse translatos; sed non est minus donum Dei, quod statim ipse Dominus per Prophetam commemorat, scilicet, diuina erga nostrum statum protectio. Cuius iure optimo post statum amantium mentio habita est; quoniam ea, quæ impensè amamus, maiori curâ ac diligentia custodire atque defendere consueuimus. *Expandi* (inquit) *amictum meum super te, & operui ignominiam tuâ.* Hic amictus Domini expansus, animæ nuditatem & ignominiam operiens, eximiam quandam prouidentiam religiosorum, nec non specialem protectionem designat. Hos amictu suo

Ezech.
16.

Ezech.
16.

suo cooperit, quo ipse amicitur, illo scilicet, cuius meminit Propheta regius cū ait: *Confessione, & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento.* Nonne hic Dei amictus est sua maiestas, atq; potentia, qua laudabilis & gloriosus est? Sed hac illos mirabiliter tegit, quos in suā domū, nēpe religionē euocauit. Sed ex sententia B. Gregorij, hic Dei amictus nihil aliud est quā Angelorum Sanctorumq; custodia &c. Ps. 103

Est religio tabernaculum à Deo structum; est religio cubiculū summi principis Christi, in quod nos infirmos & imbecilles recipit: ut ab inimicis nostris tutos incolumesq; custodiat. De quo regius Propheta canit; *Abcondes eos in abscondito faciei tue, à conturbatione hominū.* Sumus quippe absconditi in facie Dei, dū in eius conclauī habitamus, & in eius presentia, & corā ipsius oculis vitam actionesq; traducimus. Verissimē Sanctus Prosper exclamat: O quantū securitatis habent, qui sibi bene sunt conscij, & quantū perturbatos humiliat perpetratio pudenda peccari! Sicut isti (loquitur autē de primis parentibus) se absconderunt à facie Domini, de sua turpitudine, nō de nuditate cōfusi, qui nō ideo erubescerāt, quia veste erāt extrinsecus nudi, sed quia intrinsecus protectione diuina nudati. Isti amictu Dei cooperiti, suū adiutorem cognoscentes, ad nullius tentationis pauent occursū, nec maleuolos timēt, nec detractores horrēt, nec hostes

Greg.
lib. 32.
in Iob
cap. 7.

Psal. 30

Prosper.
lib. 2. de
vita cō-
templ.
cap. 18.

formidant, solum peccatum etiam leuissimum, & Dei sui, non dicam iniuriam, sed displicentiam pertimescunt.

Reliquerunt religiosi omnia, deseruerunt propter Deum vniuersa, quæ homines solent protegere, diuitias possessiones, amicos, cognatos, parentes, & nudi, atque omni mundano praesidio spoliati, remanserunt. Quid ni Deus illos tueatur, cuius causa tantam nuditatem sustinent, tantamque desertionem perferunt? Hoc in illo patre multarum gentium praefiguratum est, qui cum imperio Domini exisset de terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui, & venisset in terram sibi monstratam, audiuit à Domino: *Noli timere, Abraham, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* O felix exitus, qui ipsum Deum accipit in mercedem! O beatus ingressus, qui talem meretur defensorem! Ego (inquit) *protector tuus sum.* Quisque religiosus hanc vocem tanquam sibi dictam audiat, hanc promissionem, veluti sibi factam accipiat, & ut in illa magis exulter, verbis Chrysostomi suo statui accommodatis amplificet. Ego, qui à Chaldaeis te vocaui, ego, qui te huc duxi, ego qui te à periculis Aegypti liberaui, ego qui semel atque iterum promisi tibi atque semini tuo daturum me terram hanc: ego te protegam. Ego qui indices tuis & magis omnibus te clarum ostendo; ego protego te, hoc est, ego;

go; scuti vice tibi ero, ego pro te certo, ego propugnator fies, ego curam gero, ego omnia difficilia facilia tibi reddam. Ita est Domine, non inficior, ex quo sæculum deserui, tu'expandis amictum tuum super me, & protegis me, tu me à tentationibus liberaſti, ab illis præcipuè magis periculosis, quæ sub specie boni me oppugnabant: tu me ab occasionebus eripuisti, in quibus, aut vitam animæ, aut profectum amittebam: tu paupertatem fecisti iucundam, vt eam amarem, castitatem reddidisti facilem, vt eam amplecterer; obedientiam ostendisti suauem, & homine libero dignam, vt ei collum subijcerem. Quæ mihi incommodiora & molestiora visa sunt, inde meam requiem & tranquillitatem elicuisti. Cella mihi videtur cælum, solitudo apparet dulcis societas, asperitas victus, & vestis omnibus delicijs & voluptatibus apparet iucundior, nihil difficile, nihil arduum, sed omnia prona, omnia facilia in hoc statu reperio. Quid hæc omnia, Domine, sunt, nisi tuæ protectionis indicia? Quid nisi super me tui amictus expansio? Quid nisi tui amoris pignus dulcissimum? coniecto enim ex his, quod amas me. Nam vniuersa, quæ poterant me abstrahere à te, in ansam ad te veniendi commutasti.

Habitant etiam religiosi desertum amore Dei, vt ibi nec leuibus peccatis (quo ad fieri poss-

possit) vitam commaculent. Quælibet enim sancta religio desertum quoddam est, in quo spirituales Israelitæ peregrinantur. In ea namque, sicut in spiritali deserto, maior est libertas vacandi Deo, quia non sunt sæculares occupationes, quæ animum interpellent, maior est quoque tranquillitas: nam modò religiosi velint, nec à visu, nec ab auditu, neque à lingua molestantur. Eremus illa Ægypto terræque promissionis interiacens, ciborum corruptibilem sterilis erat, sed cibum incorruptibilem è cælo demissum, peregrinanti populo suppeditabat: ita religio, quasi eremus quædam vitæ mortali æternæque interiecta commodis temporalibus caret, sed cælestibus solatijs abundat. Qui hoc desertum spirituale incolunt, non minus quàm illi carnales Israelitæ, sed multò magis diuina protectione reguntur, diuinisque fruuntur auxilijs. Pane Angelorum satiantur, contemplatione scilicet rerum diuinarum, cuius esu fortes aduersus dæmones, & robusti ad quærendam perfectionem fiunt. Si verò ab ignitis serpentibus, ab aliquo nempe vano desiderio mordeantur, non deest illis serpens æneus, aut quem ille serpens figurabat, Christus nudus, vulneratus, & patibulo affixus, cuius ad spectu venenum cōcupiscentiæ abjiciunt, pristinamque salutem recuperant. Gaudeat igitur, & maximè gaudeat, qui professione ligatus, & omni

omni materia peccandi liberatus, in deserto sanctæ religionis viuit: quoniam si ad propriū cor intrare nouerit, in se ipso illud Deuteronomij experietur. *Inuenit eum in terra deserta; in loco hororis & vastæ solitudinis. Circumduxit eum, & docuit, & custodivit quasi pupillam oculi sui.* In hoc enim deserto inueniet Deum potentissimum defensorem, qui se ducat securè ad opera exteriora, & reducat cum fructu ad interiora, qui se doceat vias virtutum, & semitas æternitatis demonstret, & qui tanquam pupillam oculi sui charissimam ab omni malo custodiat. Inuenies eum, ô anima, qui expandat amictum protectionis suæ super te, & operiat ignominiam, id est, imbecillitatem tuam: quia pauperum nuditas humilium imbecillitas, & despectorum paruitas, amictu diuinæ defensionis cooperta, omni est mundano imperio potentior.

CAPVT IX.

De sublimitate vite religiosa. Quod anima religiosa est sponsa Dei: ac primò de vinculo huius spiritualis coniugij.

Qui hanc mirabilem prouidentiam cōsiderat, quā Deus pauperculos suos protegit atq; defendit, non sanè mirabitur, nec eā aut

*Deut.
32.*

aut nimiam, aut minimè conuenientem tantæ abiectioni & paupertati iudicabit, si dignitatem præcellam animaduertat, ad quàm religiosi vocati, & euecti sunt. Quam dignitatem, postquam de protectione differuit, explicauit, dicens: *& iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, & facta es mihi.* Hæc autem est dignitas sponsæ, qua nulla nobilior atque præstantior excogitari potest. Amici quippe regum, aut filij, non statim reges sunt, neque regni potestate potiuntur; at sponsa regis, ex conditione suæ dignitatis est regina, quæ à dextris regis sedet in vestitu deaurato, circumdata varietate, ipso throno, & vestitu, si non æqualitatem, sed eximium honorem, & amplissimam dignitatem ostendens. In regia dignitate constituti, fideles amicos impensè amant, & filios à se progenitos, ac regni heredes tenerrimè diligunt, sed sponsam ardentiori amore prosequuntur, quam & amicorum heram esse volunt, & filiorum principium, & velut fontem agnoscunt. Filiorum verò hæc est laudatio, ut sint occasiones lætitiæ patribus suis. At sponsæ maior & nobilior laus reservata est, ut non diuersa res, sed eadem cum sponso computetur. Audit quippe ab ore eius (cui non affectus, qui falli solet, sed iustitia & veritas dominantur.) *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Et certè Christus istud amoris

Ezech.
16.

Gen. 2.

vet.

verbum dicit felici animæ, quam non tantum in filiam adoptat, sed sibi in sponsam adiungit. Os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Est os ex ossibus eius, ut sit pudica, & caro de carne eius, ut sit amica. Os ex ossibus, ut resistat virijs, caro de carne, ut respondeat beneficijs: os ex ossibus, ut custodiat fortitudinem, caro de carne, ut obtineat pulchritudinem. In utroque autem sancti sponsi sui similitudinem præfert. Sicut enim ille *decorem induit, & fortitudinem*. Ita de ista legitur: Quoniam *fortitudo, & decor indumentum eius*. Ille vocatur vir, hæc autem virago: quoniam à viro isto, & robur, & decorem accepit. Non est ergo dignitas, quæ cum sponsæ dignitate possit conferri, quàm & sponsus tenerius amat, sublimius effert, & maiori secum coniunctione dignatur. Sed non omnes animæ iustæ hoc nomine sponsæ præstantissimo atque dulcissimo dignæ sunt: Non omnes audent dicere: dilectus meus mihi, & ego illi; ita scilicet, ut Deo soli tanquam dulcissimo sponso intendant: sed si aliquæ sunt in Ecclesia, quæ tam præcelsum nomen mereantur, illæ profecto sunt animæ religiosæ, quæ vitam propriam sui status angelicam, cælestem, & omni curarum terrenarum exutam agunt in terris. Hoc est quod dixit Bernardus: Da mihi animam nihil amantem præter Deum, & quod propter Deum amandum est, cui vivere Christus,

*Psa. 92.
Pro. 31.*

*Bern. in
cant.*

stus, non tantum sit, sed & diu iam fuerit, cui studij & otij sit prouidere Deum in conspectu suo semper, cui sollicitè ambulare cum Domino Deo suo, non dico magna, sed vna voluntas sit, & facultas non desit: da, inquā, talem animam, & ego non nego dignā sponsi curā, maiestatis respectu, dominantis fauore, sollicitudine gubernantis. Hæc anima est sponsæ nomine nequaquam indigna, & hæc, aut sola anima religiosa, aut in sæculo vitam religiosam vsurpans. Deus & anima ad hoc fœdus ineundum, ille, vt purissimè generet, ista vt concipiat. Ille quidem, vt generet. Nam per Isaïam dicit: Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? Si ego qui generationem cateris tribuo, sterilis ero? Hæc verò apta est, vt ex illo concipiat. Quod spiritu Dei edocta per os Isaïæ palam confitetur, se cum muliere comparans ad partum appropinquante: Sic (inquit) facti sumus à facie tua, Domine, concepimus & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum. O fœlix partus, in quo (vt ait Hieronymus) peperimus non carnis liberos, sed spiritus, vt tota in Deo mente credamus. Concipit ex Deo anima, cum sanctitatis desideria percipit, quæ in oratione posita nō sine purissima voluptate spiritus sibi sentit immitti: parturit, cum nō sine ingenti dolore aliquando sensuum, & affectuum mortificationem in effectum producit: filios verò edit & suscipit, cum fructus partus

Isa. 66.

Isa. 26.

Hiero.
lib. 8. in
Isa. ad
6. 26.

partus nimirum suauitatem verę virtutis experitur. Isti sunt filij spiritus, quos non caro corruptionis seminarium gignit, sed virtus sancti Spiritus procreat. Isti etiam filij spiritus salutis, qui animę concipienti, & parienti illos, in hac vita salutem spiritualem afferunt, & in futura salutem glorię nunquam perituram attribuunt.

Sunt etiam Deus & anima vinculo insolubili copulati. Nam sollemnis professio, ita animam Deo, Deumque animę adstringit, vt nulla sit humana potestas, quę vinculum istud disrumpat atque dissoluat. Anima quidem ligata est verbis oris sui, illis nimirum: Voueo, Deoque me ipsam trado, & capta proprijs sermonibus, quorum causā sponsus, dicit illi: *Et facta es mihi*, vti que non tam vxor, quā sponsa, vt hoc nomine ardentio rem amoris ostendat affectum. Deus autem verbis etiam suis est alligatus animę: nam iurauit (inquit) tibi, & ingressus sum pactum tecum. Per hoc autem vinculum communemque traditionem, duo hi charissimi sponsi, mutuam sui ipsorum faciūt sibi potestatem. Et de sponsa, quod tota sit Dei, dubiū esse nō potest, dicente Domino: *Et facta es mihi*, seu *facta es mea*. Et vita ipsa religiosa non tā verbo, quā opere ipso attestante, in qua Deo semper & mente inherere nitimur, & iugi operatione famulamur. Quod autē Deus totus sponsa sit,

opera

Fil
spiEzech.
16.

opera ipsa declarant. Quem enim, ô anima, tanquam sponsum dulcissimum amplexaris, nisi Deum tuum? Quem habes tuæ ignorantiae magistrum? tuæ mœstitiæ solatium? tuæ indigentiae subsidium, nisi Dominum tuum? Hic seipsum dedit tibi vitæ socium, peregrinationis comitem, & planè sponsum tuum virumque fidelissimum. Denique, *& erit in die illa* (ait Dominus) *vocabit me vir meus & non vocabit me ultra Baalim*, id est Dominum meum. Si autem vir tuus est, satis apertè liquet, tibi seipsum non necessitate, sed voluntate, amoreque dedisse, in tuique transisse potestatem. O igitur magna huius animæ dignitas, quæ sponsa est summi Dei! O magna benignitas creatoris, qui tali nomine vilissimam creaturam compellare dignatur! Hac enim misericordia reginæ principatum tribuit animæ, & opes incomparabiles defert, & magnæ pulchritudinis esse fatetur. Sponsa namque regis æterni, quid erit nisi princeps atque regina? & vnus spiritus cum eo facta, quid nisi eius diuitias, opesque possideat? & speciosissimo vnita, quid erit nisi tota decora atque speciosa? Est igitur mutuum & commune vinculum inter Deum & animam religiosam, quo ligantur, quo iunguntur, quo vnum efficiuntur. Nam *qui adheret Domino, vnus spiritus est*. Quid autè præclariùs, quàm Deo connubio spirituali coniungi? Quid dulciùs, quàm
fonti

Osee 2.

i. Cor. 6

fonti omnium bonorum vniri? Quid securius
quàm omnipotenti ac immutabili copulari?
Huic adhærens anima, sæculi casus, & muta-
bilitates non timet. Et adscendens de virtute
in virtutem, *delicijs affluens, innixa super dile-*
ctum suum, non sistit, quousque ad omnimo-
dam perfectionem veniat, & prout possibile
est in hac vita, quendam gradum immutabi-
litaris acquirat.

Cant. 83

Hic autem consensus sponsi Christi, &
sponsæ animæ religiosæ, nequaquam abest,
ex quo prædictum coniugij vinculum ema-
nauit. Anima namque, non vi compulsæ, non
timore coactæ, sed corde magno, animoque
volenti, totis se ligauit, professioni se tradidit,
& se sui ipsius Dominio priuauit, vt tota esset
Dei. Prudentia ac iudicio permota, in hoc
connubium spirituale consensit, omnibus be-
nè perpensis, matureque consideratis, liberè
dixit: Deus cordis mei, & pars mea, Deus in
æternum. Non horret Christus communem
cum ea anima habere domum in terra, cum
qua eandem habitationem, eamque perpe-
tuam est habiturus in calis. Nec timet anima
Christo eadem habitatione, & domicilio iū-
gi, quem non vt hospitem, sed vt sponsum in
sinu cordis sui, aut quotidie, aut frequenter
excipit, & ex eius præsentia, amore, gaudio
ac puritate ditescit. Cōmunis est ergo Chri-
sto, & animabus religiosis habitatio, neque

Psal. 72.

D deest

deest communis vitæ cōsuetudo, & hæc tam arcta & indiuidua, vt coniugium vita longè inferior sit, neque nomen indissolubilis vitæ mereatur. Vinculum enim coniugale, saltem morte naturali dissoluitur: at spirituale nexum Dei, & animæ neque mors ipsa diuellit. Hoc ipse Dominus per Oseam suæ sponse promittit dicens: *Sponsabo te mihi in sempiternū,* imò in morte ipsa, quā coniugium naturale concluditur, spirituale roboratur. Ita vt non solum indissolubile, verum etiam immutabile perseueret. Noster status ita Deo nostras mentes associat, vt ipsum iugiter cogitemus, quod ipse vult, constantissimè velimus, & quod non vult firmiter renuamus. Quia ad hoc rebus mundanis valedicimus, vt Deo, & nobis vnum sit velle & nolle, summa pax, perpetuaque concordia. Audi animam hoc spirituali coniugio perfruentem. Quis (inquit) nos separabit à charitate Christi. Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? certus sum, quia neque mors, neque vita (neque alia terribilia & potentia, quæ enumerat) poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu.

Propter hoc regula iugū Christi vocata est, vt nobis persuadeamus, Christum à dextera, nos verò à sinistra hoc iugum libertatis trahere, vt iugum seruitutis mundanæ, quod solis nostris

nostris ceruicibus infidebat, procul à nobis repellamus. Et quia Christus nobiscum tollit hoc iugum, ideo suaue, & honorificum putatur: suaue quidem, quoniam illud non molestia nos premit: sed à pondere rerum terrenarum exonerat, & in cælos attollit. Vnde autem iugum regulæ vocatur suaue, & onus consiliorum leue? vnde habet vt hoc iugum non sit ponderosum, sed leuissimum atque expectatissimum? inde profectò, quod nos ferè nihil portamus, sponsus autem Christus totum pondus supportat. Non mirum si leue sit, quod non solà infirma natura nostra porrat, sed & fortissima Dei gratia sustentat, cui nihil importabile, nihil laboriosum, nihil difficile reperitur. Vt iam præ incendio amoris iugum ipsa non sentiat, neque in monastica vita aliquod pondus, imò ingentem suauitatem inueniat. Quod per Prophetā Oseam omnibus religiosus promissum est. Isti enim sunt populus ille dilectus, tanquā filius ex Ægypto vocatus. Isti sunt, quos Dominus, quasi nutritius portauit in brachijs suis, vt ipsis nec dum aduertētibz, curaret eos. His autē quid Domini voce promittitur? certè illud, quod statim Propheta subiicit: *In funiculis Adam trahā eos, in vinculis charitatis, & pro eis quasi exaltans iugū super maxillas eorum.* Trahit hos Dominus ad se illis funibus, ac vinculis, quibus homines ligari solent, nepe donis, muneribus, beneficijs.

Osee 11

D 2

Ab

Bern.
serm. 14
in cant.

Ab his autem semel attractis, & vi quadam
suavi, ac violentia spontanea compulsis, iu-
gum, quod premebat, abstulit, non sane quia
illos iugo disciplinæ eximit: sed quia efficit, ut
iugum religionis non sentiant, nec mortifica-
tionis onus molestè accipiant. Quisquis e-
nim istorum meritò dicet illud Bernardi: fa-
teor, non sustinui pondus diei, & ætus: sed
iugum suave, & onus leue pro beneplacito
parris familias porto. Opus meum vix vnus
est horæ, & si plus, præ amore non sentio.
Dominus itaque adeò iugum nostrum non
deserit, ut à conversionis exordio illud nobis-
cum ferat, & post aliquod tempus, ita illi as-
suescimus, ut quasi nihil sustineamus: ipse
verò molestiam à nobis adimens, iugum exal-
tet, & veluti totum onus supportet.

CAPVT X.

*De fide, ac prole Dei, & anima
religiosa.*

IAm de fide, ac prole huius spiritualis con-
iugij aliquid dicendum est, ut dignitas ac
felicitas animæ religiosæ pandatur. Quæ non
tantum fidelitatem Deo seruat, sed ei quoque
à tam dignissimo sponso summa fidelitas cu-
stoditur: ab eoque filios suscipit, melle ac fa-
uo

uo dulciores. In carnali coniugio ibi fidem
 homo homini seruat, hic Deus animæ, & a-
 nima Deo tanta firmitate custodit, vt nec yn-
 quam ille animam obliuioni tradat, neque
 ista pro alterius amore suum Dominum dere-
 linquat. Quod Christus ergo fidem animæ
 religiosæ seruet tanquam dilectissimæ spon-
 sæ, ille solus ambiget, qui eius proprietates
 atque perfectiones ignorat. Ioannes quidem
 in sua reuelatione nomen ei summæ fidelita-
 tis imponit. *Et vocabatur (inquit) fidelis & verax,*
& cum iustitia iudicat & pugnat. Si autem ad
 omnes fidelitatem seruat & veritatem, quan-
 tō magis sponsæ suæ erit fidelis, quā vnice
 amat, vt pro qua tanta prouidentia ac sollici-
 tudine zelat, quam etiam nouit sibi vniuersa
 dedisse, & in eo solo omnem sui cordis amo-
 rem ac desiderium collocasse? Si pro suis ad-
 uersus hostes & inimicos iustorum pugnat,
 quo pacto non tuebitur eam, cuius vita, at-
 que status nullum alium adiutorem admittit,
 ac præter ipsum nullum habet defensorem.
 Fidelem te, ô Domine, semper inuenio; fide-
 lem à die meæ conuersionis agnosco, in quo
 habui in pugna aduersus dæmones adiuto-
 rem, virtutum præceptorem, sollicitudinis le-
 uamen, & in omnibus meis necessitatibus &
 tribulationibus firmissimum defensorem. Fi-
 delissimum denique in te sponsum possideo,
 cui admirans illud tui serui Bernardi verissimè

Apo.
19.

Bern.
serm. 17.
in canti.

D 3 dicam.

dicam. Quomodo me amas Deus meus, amor meus, quomodo me amas, vbique recordans mei, vbique zelans salutem egeni & pauperis, non solum aduersus homines superbos, sed etiam aduersus sublimes angelos. In celo & in terra iudicas Domine, nocentes me, expugnas impugnantes me. Vbique subuenis, vbique assistis, vbique à dextris es mihi, Domine ne commouear. Hæc cantabo Domino in vita mea, psallam Deo meo, quamdiu sum.

Ezech.
16.

Ista etiam fidelitas Domini illis, quæ exponimus, verbis apertè declaratur. Et iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum, & facta es mihi.

Isa. 62.

Quid enim iurauit nobis, nisi illud, cuius meminuit Isaias? Iurauit Dominus in dextera sua, & in brachio fortitudinis sue, si dederò triticum tuum ultra cibum inimicis tuis. & si biberint filij alieni vinum tuum, in quo laborasti: Quia qui congregant illud, comedent & laudabunt Dominum, & qui comportant illud, bibent in atrijs sanctis meis. Per dexteram, & brachium suum iurat (id est, per Christum, vt exponit Hieronymus) qui est brachium potentiae suæ, & dextera, quæ amplexatur nos. Quis autem credat Dominum iureiurando non stare, & ea, quæ tam asseueranter promittit, non adimplere? implet sanè, & triticum nostrum, id est, virtutum opera, quibus sustentamur, inimicis non tradit, & vinum nostrum, hoc est, consolationes spiritus hostibus non permittit.

Hiero.
eo loco.

Anima

Anima religiosa, si sinceram quoque fidem Christo tanquam sponso vnicè dilecto conseruat. Nam verè fidelis est illa, quæ amore capta comparis sui, omnia detrimentum fecit, & arbitrata est vt stercora, vt Christum lucrifaceret, O quanta fidelitas, vniuersa reliquisse, etiam quæ licitè posset retinere, ne aliquo distractionis contagio fœderatur! O quantus amor, nihil in proprios necessitatis vsus reseruare, vt cor ab omnibus mûdi rebus auulsum in solius sponsi amorem ac dilectionem incubere! Hanc fidelitatem sponsus animæ Christus ab ea in cantico canticorum exquirens, dicit illi: *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Qua iussione id præcipit illi, vt fidelis sponsa, quæ iam paterna domo veteris Adæ egressa est, oculos mentis in vnütantùm spòsum defigat, amoris affectum in eo collocet, iugem memoriam in suo ductore atque amatore constituat. Id sanè iubet, vt sponsum quasi annulum signatorium in corde, hoc est, in cogitationibus, in votis, in affectibus gestet, & in brachio, in operibus ac vitæ laboribus præferat. Hæc omnia eò tendunt, vt Christus ab anima nostra totum amorem requirat, fidelitatem exposcat, cui fidem rependimus, cùm iuxta præscriptum status nostri viuentes, velut mûdo mortui, nihil sæculi cupimus, sed solùm

Phil. 3.

Cant. 2.

Christum tota mente requirimus. Hanc ergo fidelitatem Christus & anima religiosa casto professionis connubio copulati, sibi mutuo custodiunt, adeò, ut hæc non insolenter sed gratè affirmare possit. *Quia dilectus meus mihi, & ego illi.* Nam ille tam speciali cura ac providentia intendit huic animæ, ac si nihil aliud ad suum imperium pertineret: & ista tam intimo amore intendit illi, ac si nihil aliud amare didicisset. Ex quo mundo, & vniuersis eius sollicitudinibus valedixit.

Cant. 2.

*Richar.
in cant.
cap. 8.*

Animā (ut magnus ait cōtemplator Richardus) Deus amplexatur, quando eam per gratiam ad se trahit, sibi que coniungit: osculatur, cum gratiæ suæ dulcedine reficit: fecundat eam, cum charitatem auget: lacte pinguescit eius vbera, cum dulcedine compassionis repletur. Est ibi spirituale connubium, concordia videlicet, & coniunctio voluntatum. Fecundat ibi non carnalis copula ventrem, sed Spiritus sanctus mentem, gemellis hanc imprægnans fœtibus, id est gemina charitate, Dei videlicet dilectione, & proximi. Quid ergo lætius, quid iucundus, quàm his omnibus frui, eis que virtutē acquirere, sanctitatem augere, & vitæ eternæ merita cumulare? Est ergo anima religiosa sponsa Dei, & Deus sponsus est animæ sibi per hunc fœlicem statum consecratæ; siquidem hoc inter illos arctum vinctulū intercedit. O anima religiosa,
sponsa

sponsa pulcherrima illius veri Isaac, qui humano generi attulit risum, *soror nostra es, crescas* Gen. 24
in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum suorum. Soror mea es, quæcunque es, quia licet indignissimus, eundem statum religiosum teneo, eandem vitam tecum profiteor. Crescas in mille millia, & semper in laudem sponsi tui, celestibus donis, supernis desiderijs, & sanctis operibus augearis: Semen tuum, id est filij tui, quos verbo & exemplo generas, ita sint gratia fortes, & virtute robusti, ut aduersus hostes suos, victores euadant, & peccatorum cuneos feliciter vincant atque prosternant.

CAP. XI.

*De indumentis, & pretiosis gemmis
 animæ religiosæ.*

HÆc igitur anima, quæ rebus mundanis valedixit, est sponsa Dei, quam tam pretiosis circumdedit vestibis, tam pulchris exornauit gemmis, ut ipse mer hunc illustrem ornatum suis verbis per os Prophetæ declarare dignetur: *Et unxi te oleo*, hoc est illud oleum *Ezech.*
 lætitiæ, quod religio sancta ministrat, & in 16.
 suorum cordibus filiorum abundanter infundit. In ea namque ex puritate conscientiæ, & contemptu terrenorum, tanta interdum ori-
 tur

tur exultatio, ut omnes filij eius, ac si in balneo letitię essent loti, sic interiori leti atque alacres incedunt. In epithalamio sponsi cōcinitur.

Ps. 44.

Myrrha, & gutta & Cassia, id est laudum, & letitię odoramenta, à vestimentis tuis defluunt, & à domibus eburneis manant, ex quibus odoramenti delectauerunt te filię regū in honore tuo. *Et calceavi te hyacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus.* Sequuntur tres animę religiosę ornatus pretiosissimi, paupertas, castitas, & obediētia, in quibus substantia religionis cōsistit, & conveniētissimè calceo, cingulo, & indumento signatur. Calceus paupertatem significat, quę pedes animę, id est, affectus protegit, ne in res tēporales impingāt, & scopulis divitiarū lædantur. Paupertas enim licet exteriori sentiat, præcipuè tamē in affectu est, qui res viles, & valdè ad vitam necessarias admittit; curiosas verò, aut minimè necessarias, omnino rejicit atque contemnit. Merito autem hic calceus ex Hyacintho conficitur, quoniā lapis iste (ut inquit Hieronymus) cæli habet similitudinem, & cælestia desideria sunt, quę amorem tollunt terrenorum, nec potest quis res divinas ardentè amare, & pecunię ac suppellectili, aut rebus alijs vilissimis inhaerere. Hyacinthus tristitiā pellit, ita virtus paupertatis mentem paucis contentam exhilarat. Cingulum verò byssinum, quo lumbos iubemur præcingere, index est castitatis. Quia enim

viris

Calceus
quid
signifi-
cat.

*Hieron.
in Ezech.
cap. 1.*

viris luxuria in lumbis est (vt annotauit Gregorius) lumborum cinctorium, præsertim ex mundissimo bysso contextum, non aliud quàm purissimam castitatem potest designare. Lumbos præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Hoc igitur cingulo accingit Dominus sponsam suam, et libidinis in ea vitia cohibeat, & aptam faciat ad percipiendam diuini luminis puritatem. Nec casu putandum est hoc cingulū, quo religiosi accinguntur, non lineum, sed byssinum fuisse nuncupatū, quod & tenuissimū est, & mundissimum; quoniam hi non tantum externam carnis fecditatem fugere, sed minimam etiam cogitationem castitati aduersantem, debent omni conatu deuigare. Quod optimè Hugo notauit his verbis: Qui enim non tantum peccata carnis, quæ sunt quasi grossiora fila relinquunt, sed etiam cogitationū delicta, subtiliter examinant, hi bysso induuntur: his enim filis tela textitur religionis. Induuntur hi tunica talati, & cinguntur baltheis. Tunica talaris est in bonis operibus perseuerantia longanimitatis, Baltheus, quo renes cinguntur, est castitas, per quam luxuriæ fluxa restringuntur.

Indumentū tādē ex subtilibus obedientiā designat. Et hoc quā aptē ille solus intelliget, qui collū perfectę obediētię nō fictē, sed verē submisit. Obedientiā indumentū est, quoniā sicut vestis totum corpus tegit, sic obedientia omnem

Greg.
Ho. 12.
in Enig.

Hugo.
lib. 2. de
nupt.
spirit.

omnem vitam religiosam cooperit, in qua nihil faciendum, nihil omittendum est, nisi quod praelati prescribatur imperio. Vestis profecto subtilis est obedientia, quæ fila soliis diuinæ voluntatis habet, per praelatum nobis ostensæ, & nullam propriam voluntatem, quæ scilicet repugnat diuinæ, tanquam crassiorem admittit.

Ezech.
16.

Nec solæ vestes fidelissimo sponso curæ fuerunt, quibus charissimæ sponse nuditate geretur, sed prouidit ornamenta gemmarum, quæ ipsam tum digniorem ostenderent, tum pulchriorem efficerent. Hoc autem est quod addit. *Et ornaui te ornameto*, illis scilicet celestibus donis, quæ tanquam pretiosissimi lapides sponsam exornant. Quis dubitet religiosam animam non vicumque, sed pulcherrimè ornatam esse, quam Christus simul ditissimus rex, & amantissimus sponsus, ut sibi coniunctam ac desponsatam locupletat? *Et dedi armillas in manibus tuis*. In his armillis robor intelligo, quod religiosis tribuitur ut religiosam disciplinam ferant, corporis afflictiones sustentent, & plusquam si essent ferrei, corpore spirituque laborent. *Et torquem circa collum tuum*. Quid autem est torquis, nisi utilitas propria, quam animæ religiosæ ex suis laboribus, & præcipuè ex munere prædicationis percipiunt? nam eisdem laboribus, quibus alios iuuant, se ipsas roborant, & in exercitio

vir-

virtutum fortiores efficiunt. Quare propria verba, atque labores, ad modum torquis, qui non solum ornamentum, sed etiam protectio colli est, eas protegunt atque circumdant. *Et dedi in aurem super os tuum.* Hoc monile silentium est, quod iure in auris appellatur, & gemma pretiosa super os pendente nobis exprimitur: quia ille hoc dono præditus est, qui prius internis auribus à Domino percipit, quæ ore est eloquuturus. Hæc pulchra in auris, non ex aure pendet, sed ori supponitur, ut mysticum aliquid contemplemur, nimirum silentium, nec posse esse facile, neque perpetuum, si non ab aure, id est, à cordis attentione procedat, quod esse debet diuinis rebus intentum.

Dominus autem qui tanta misericordia vestes & gemmas prouidit sponsæ suæ, ciborum non est, quibus reficiatur, oblitus. *Nam similam* (inquit) *& mel & oleum comedisti.* His tribus spiritualibus cibis quotidie religiosi vescuntur. Simila enim, aut verbum Dei est, aut illud magnificum sacramentum quod Christi corpus & sanguinem veraciter continet. Vtriusque autem religio est abundantissima. *Mel* nihil aliud est, quam spiritualis consolatio. *Oleum* verò sancta deuotio, currum, mentis inungens; ut suauiter & sine strepitu onera pœnitentiæ supportet, & velociter euolet in sedes æternitatis. Audisti o anima mea,

mea,

mea, dignitatem tuam, qua exaltata es? Ornamentum tuum, quo decorata es? diuitias tuas, quibus in religiosa paupertate ditata es? Audisti Dei misericordiam erga te, sponsi dulcedinem, patris amorem? Vitam ergo tanta amplitudine dignam amplectere, & te totam puram, ac illibaram Christo dulcissimo sponso conserua, illi soli serua fidem, in eo omnem spem colloca, & ardentissimo ipsi amore coniungere; quia fidelis est, cui te totam serues, fortis, cui omnes tuas curas committas, & speciosus forma præ filiis hominū, cui magna vi amoris inhæreas. Hunc ergo sponsum semper cogita, hunc quære, huic in omnibus operibus placere stude: & beata, si quod statu accepisti, toto animi conatu seruaueris.

CAP. XII.

*Quanta sit magnitudo honoris
religiosorum.*

Ezech.
16.

NEc potuit deesse magnus honor, qui virtutem ac sanctitatem comitatur. Et quidem non honor fictus, sed verus, non inanis, sed solidus, stabilitatem habens, in admirationem homines rapiens, & à vera gloriæ radice progrediens. *Et decora (inquit) facta es*

vehementer nimis; ecce radicem & certissimam
honoris causam: Et profecisti in regnum; ecce
stabilitatem & firmitatem: Et egressum est no-
men tuum in gentes propter speciem tuam, quia per-
fecta eras in decore meo quem posueram super te.
Ecce honoris magnitudinem, corda homi-
num in admirationem attollens. Radix &
causa honoris, decor virtutis est. Honor ve-
rus, virtus animi est. In honore iustorum &
veritas, & consolatio magna est. Si ergo ve-
ris, & non simulatus honor à virtute proce-
dit, quis dubitet religiosæ vitæ dicatos exi-
mio honore, vniuerso etiam mundo contra-
dicente affici, quos tam admirabilis virtus,
tam ingens puritas morum exornat? Quan-
dam istorum animam alloquitur Deus, cum
ait: Et decora facta es vehementer nimis. Quis iste
decor? Quæ ista pulchritudo? sanè decor,
sanctitas, pulchritudo virtutis. Hæc in quo-
cunque sit, magna est, & venerabilis; verum
in anima religiosa non vtecumque magna, sed
magna vehementer nimis. Nimis magna est
ista pulchritudo, quam anima, non per ali-
quod temporis spatium, sed per totam vi-
tam diligentissimè curat. Verus enim honor,
& nulla fictione maculatus, illis profectò tri-
buendus est, qui verè virtutis effecti partici-
pes non honorè ambierunt, sed omnes hono-
res, & dignitates sæculi pro Christi obsequio,
& amore refutarunt. Virtus honore digna est,
sed

sed religiosus habens statum virtutis, debet esse virtutis splendor, perfectionis exemplar, imago sanctitatis. Si (vt par est) virtutis sit, & sanctitatis sectator, impossibile est, non eum ab hominibus honorari. Vos autem si vera atque perfecta Domini delectione flagritis, & Deum, qui vtrique charitas est, pleno spiritus fervore sectamini, ad qualibet loca inaccessabilia fugeritis, necesse est ea ab hominibus frequentari: quantoq; vos propiores Deo amoris diuini ardor effecerit, tanto ad vos maior sanctorum fratrum confluet

1. Reg. 2. multitudo. Quia diligentes me (inquit Dominus) glorificabo, qui autem me contemnunt erunt ignobiles. Dominus se diligentes, glorificat, & vt alio loco dicitur, se ipsos dejicientes extol-

Luc. 1. lit. Deposuit enim potentes, de sede (cecinit nostra sanctissima Prophetissa) & exaltauit humiles. Illi itaque, qui statum modestiæ, & humilitatis arripuerunt, & omnem fastum ac superbiam repudiarunt, à Domino sine dubio sunt exaltandi. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria.

Iob 5. Ipse enim est qui ponit humiles in sublimi.

Isa. 57. Ipse est qui viuificat spiritum humilium, cum eos erigit è puluere terræ, & collocat in concilio magnarum. Nam scriptum est. Omnis

Luc. 14. qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Si hoc ita est, in vita humili humilitatem seruemus, in statu modestiæ modestiam teneamus, & nostro regio honore contenti,

vanos

vanos sæculi honores fugientes, erimus vniuersis principibus gloriosiores.

Religiosi autem in supremi regis Christi amicitiam penitus sūt immerſi, & magnas vniuersis populis vtilitates afferunt: meritò ergo ab omnibus honoratur, & nomen eorum in gentes egressum est. Sunt profectò in gradum arctæ familiaritatis adſciti, ideò quippe religiosi vocantur, quasi Deo notitia & charitate religati. Quòd his verbis insinuat Augustinus. Religet nos religio vni omnipotenti Deo; quia inter mentem nostram, qua illum intelligimus patrem, & veritatem, id est lucem interiorem, per quam illum intelligimus, nulla interposita creatura est, Deo amore succēsi, omnibus creaturis seipſos exuerunt, & ita exuti Deum semper cogitant, quantum fragilitas humana permittit. Ex hac autem amicitia manat, vt religiosi Ecclesiæ sint valde proficui, quā operibus illustrant, doctrina erudiunt, orationibus fulciunt. Hac amicitia fundati ad quærendam Domini gloriam incitantur, dicente Domino; *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*: Manent quippe isti in Christo, cui tanquam palmites viui per gratiam, & charitatem vniti sunt, & quæ suorum operum initium & finem agnoscunt, & manet Christus in illis, eos, vt fructum copiosum edant, roborans atque for-

Aug. lib.
de vera
religione
cap. 53.

Ioan. 15.

E rificans

tificans . Ex hoc verò quod ista opera in Christo & propter Christum facta , vtilia sunt proximis, non solum laudatio Dei, sed etiam tam fidelium seruorum honor splendorque subsequitur. Hinc germinant quasi vinea, quia ex ea vera vite quæ dixit : ego sum vitis, vos palmites , succum trahentes; quid mirum si tãquam generosa vinea suauissimos fructus mensæ Domini dignos emittat ? Vtilitas ergo religiosorum eos honorabile facit. Auge t autem hanc amplitudinis causam, quod ex vtilitate, quã Ecclesiæ afferunt, tantum abest ipsos honorem ambires quod potius ipsum omnimodè fugiunt atque contemnunt. Hoc discunt, vt velint nesciri, ament cõtemni, diligant pro nihilo reputari, vt verè dicantur, & sint vniuersæ mundanæ gloriæ contemptores. Gloriam autem (inquit Chrysostomus) aliter assequi non licet, nisi gloriam fugiendo. Nam donec quidem eam sectamur, nos fugit; cū autem eam fugimus, nos ipsa sequitur . Si vis esse gloriosus, noli gloriam cõcupiscere, si vis esse sublimis, ne te sublimem facias. Et æquum est etiam, ô anima religiosa, vt nomẽ tuum ingressum sit in gentes, propter speciem tuam: quia nihil speciosius, & nihil honore dignius excogitari potest ea anima, quæ cum multa quotidie præstet honore dignissima, omnem tamen gloriam & honorem

Ioã. 15.

*Chrys.
39. ad
populum*

norē auersatur, vt ei placeat, cui se probauit.

CAP. XIII.

Religiosos omnia prædicta bona suscepisse, vt Dominus sit Deus eorum, ipsi autem populus Dei.

Inquiramus à nobismetipsis, quam ob causam pius ac benignus Dominus nos à tantis calamitatibus ac miserijs sæculi exemit? Quare nos in domū suam, in amœnissimum patadisum, in locum quietis & pacis, scilicet in statū religiosum vocauit? Quare in tam amplissimā dignitatem extulit? tantis beneficijs & muneribus cumulauit, & à fluctibus sæui maris eductos, in portum & arcem tantæ securitatis & tranquillitatis euexit? an fecit hoc Dominus, vt otio & socordia torperemus, & tanquam nonnulli nobiles, qui aliorum labore se sustentāt, in vanis occupationibus tempus insumeremus? An fecit, vt vitam commodis plenam, & rebus ad vsum necessarijs abundē refertam haberemus? Quis credat eum, qui humanū animum sui capacem condidit, & in beatitudinis adoptionem destinauit, quosdā homines tantis beneficijs muneribusque donasse, vt vitam ignauam & inertē ducerent, & sine vlla vtilitate in suum finem ordinata transigerent? Ego sum Dominus (inquit) qui e-
duxī vos de terra Aegypti, vt essem vobis in Deus. Len. II.
Sancti eritis, quia ego sanctus sum. Hic
 E 2 scopus

Cyrill.

scopus est (& Deus ipse testatur) propter quem nos à sæculo eripuit, ad religionem admisit, & tam ingētibz est beneficijs prosequutus. A quamam Ægypto nos Dominus eduxit? nisi à sæculo, in quo dum vitam egimus, principi tenebrarum inserviebamz, cuius importabilis dominatio vinctos nos, oppressosque tenebat? Ægyptus enim (vt ait sanctus Cyrillus) tenebrosa quædam regio interpretatur, & pro conditione præsentis sæculi, atque statu, in quo magna profecto premimur seruitute, spiritualiter capitur. Ab hac Ægypto spiritali liberauit nos Dominus (sine vlla mensura gratiæ illi referantur) in manu potenti, in brachio excelso, in signis atque portentis; diabolū prosterbens, peccata nos persequentia in sui sanguinis mare demergens, bonorum operum vestimenta conseruans, cœlesti pane sanctæ orationis animæ vitam sustentans, conspectu serpentis ænei, hoc est, crucifixi, sanans, tandem columna nubis splendentis per diem, & ignis flammantis per noctem, hoc est protectione sua, per desertum multarū difficultatum, in terram promissam, in locum nos quietis ac pacis deducens.

Hoc autem ingenti beneficio, quod tam immensa beneficia complectitur, cumulat lauit nos Dominus verè misericordiarum pater, non quidem ob alium finem, nisi vt ipsum

ipsum habere in Deum. Vt scilicet eum iugiter cogitemus, eius consortium cupiamus, & solis diuinis obsequijs inhaerentes, ipsius honorem & gloriam affectemus: illi Dominum habent in Deum, qui diuitias non colunt, voluptates non venerantur, honores, & mundanas dignitates non obseruant, sed creatorem suum sincero corde quarentes, & virtutes tota aueritate sectantes, testatum faciunt, Deum se in partem atque hereditatem elegisse. Illi Dominum habent in Deum, qui ita se illi exhibent, quemadmodum Dei natura atque munus, quo erga nos fungitur, poscit. Qui ita eum fidelitate & mandatorum obseruantia complectuntur, sicut sentiunt se ab ipsius maiestate ac potentia contineri, qui diuinis inspirationibus, & sanctis desiderijs se repleri sinunt. Illi Dominum habent in Deum, qui nihil praeter ipsum cupientes, & nullam rem creatam, nisi quatenus ad Deum ducit, amantes, in eo solo omnes affectus, desideriaque constituunt. Illi tandem Dominum habent in Deum, qui sancti esse conantur, sicut & ipse sanctus est, & per mandatorum obseruationem Deo similes sunt, & in mentibus proprijs diuinam similitudinem exprimunt. Hoc autem ista salutari praeeptione significasse Dominum testatur his verbis Chrysostomus. Quid est, sancti estote, nisi praee-

*Chrysost
ex variis
locis
Matth.
hom. 9.*

pta mea implere, voluntatem meam facite, in vijs meis ambulare? & addit: cum ista feceritis, sanctificatur pater noster, qui in celis est. Eduxit ergo nos ex hac spirituali Aegyptio, ex tenebroso saeculo, ut ipse nobis esset in Deum, ex quo illud sine dubio consequitur, ut nos simus populus Dei. Religiosi praeter omnibus sunt peculiaris populus, quem elegit Dominus in hereditatem sibi. Ille est populus, quem inuenit in terra deserta, in loco horroris, & constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Nam saeculum terra deserta est, omnis boni & spiritualis commoditatis indiga. Terra autem excelsa est vita spiritualis, quam religiosus status profitetur. Vnde Hugo Victorinus recte ait: terra Israel dicitur excelsa, quia vita spiritualis per virtutum eminentiam ad caelestia bona contemplanda sublimiter est exaltata. Quae expectat pluuiam de caelo, id est, gratiam a Deo, quam quoque Dominus Deus promissit, & saepe immisit, quia quid in ipsa agatur, diligenter attendit, & ei gratiam ad maiora bona peragenda misericorditer tribuit. Assumit eos in populum suum, quia maiori dilectione prosequitur, & specialiori providentia custodit.

Religiosa vita est status animi vniuersarum virtutum exercitatione perfectus. Qui solum habitum induit, & virtutes indumento congruas

Deut. 32

Deut. 32

Hugo
ser. 21.

gruas habere non curat, similis profecto est homini sæculari, qui aliqua necessitate coactus in cœnobium se recipit, & habitum monachi induit, non ut monachus sit, sed ut tutior maneat, & securior deliteſcat. Non dubium est, vitam ipsam religiosam & spirituale nos Dei populum constituere, veros religiosos facere, atque in finem nostre vocationis deducere. Tu ergo, o religiose, qui mundo contempto, in cœnobium fugisti, & ad statum religiosum conuolasti, memento hunc esse scopum operis tui, ut Dominus sit tibi Deus, tu autem sis vnus de populo Dei. Hunc autem finem assequeris, si vitam spiritualem arripias, & per vniuersarum virtutum itinera, non segniter, sed magna celeritate discurras. tunc Dominus est tibi Deus, cum illi te totum possidendum tradis, & nihil tui, aut carnis illecebris, aut cupiditati mundanæ, aut superbiam diabolicam derelinquis. Tunc Dominus est tibi Deus, cum illum omnibus præfers, nec pro rebus modicis, quales sunt omnes res sæculi huius, tuum vltimum finem amittis. Tunc Dominus est tibi Deus, cum spreto omnibus, pace ac tranquillitate mentem exornas, ut Dei tui habitaculum efficiatur. Tunc demum pertines ad populum Dei, cum occupationes sæculares omnino deseris, cum mores

religiosos induis, & spiritualem vitam à curis rerum temporalium auulsam omni diligentia sectaris. Hic sit noster conatus, vt in domo spiritus, spirituales, & in officina sanctitatis, simus sancti, & studiosi in schola virtutis. Vitia & affectus superasse, sit nostra vita, sit nostra victoria. Ne effundamus cor in cœnũ rerũ sæcularium, neque amore vilitatũ, quas dimisimus, vitam nostram fœdemus. Est quidem tempus nostrum, tempus amantium, ne conuertamus illud in affectus & qualitates seruorum: sed diuina prouidentia protecti, & in sponsæ dignitate constituti, sponsæ Christi, tum honorem, tum pulchritudinem, & vniuersarum virtutum indumentum optemus. Sic enim fiet, vt nostro muneri satisficientes, assequamur spirituales vitam, eiusque perfectionem, cuius causa religiosam vitam cœpimus profiteri.

CAPVT XIV.

Vitam spirituales, prout in habitu consistit, esse gratiam facientem nos Deo gratos.

ITa natura comparatum est, vt ex corporalibus ad spiritualia, & ex manifestis ad occultorum cognitionem transeamus. Vnde cum naturalis vita clarior nobis & euidentior sit, ipsa spiritualis vitæ lucem ac notitiam paret. Vita autem naturalis, si Philosophos

phos consulamus, nihil aliud est, quam natura rei potentis seipsam mouere, in actumue, *Hieron. in Iob. 10.* ac perfectionem redigere &c. Hieronymus illud Iob. interpretans : vitam & misericordiam tribuisti mihi. Ipsa anima (inquit) est vita hic appellata, non vita animæ, quia possunt, & actus animæ vita nuncupari. Quemadmodum vita hominis, quam animam rationis participem nuncupamus est illa interior spiritualisque substantia, qua homo se spiritualiter & corporaliter mouet, ac perficit, quæ illi tribuit ut homo sit, & est facultatum, quibus operatur, origo, & medijs illis, ipsarum operationum principium : ita vita spiritualis, est aliquid intra nos manens, quod & nos spirituales efficiat, & fons sit facultatum spiritualium, nec non & actionum spiritualium exordium. Hoc autem si diligentius quid sit inquiratur, inueniemus nihil aliud esse, quam illud augustissimum donum diuinitus attributum, quod gratiam nuncupamus. Hoc autem donum gratia vocatur, quoniam gratis, & liberaliter nobis *August. in 1. sal. 30.* datur. Quare gratia ? (inquit Augustinus) & sibi ipsi responderet; quia gratis datur. Quare gratis datur? Quia merita tua non præcesserunt, sed beneficia Dei te præuenerunt. Est autem gratia affectio manens, seu habitus quidam supernaturalis mentibus iustorum

infusus per Spiritum sanctum, qui datus est illis. Gratia est, quæ ipsam animæ naturam perficiens, eam facit veluti deiferam participemque & consortem diuinæ naturæ. Gratia est quæ deuidit inter filios Dei & filios diaboli, quæ Deum placat, & homines suo creatori conciliat. Hæc est cuius præsidio iustificamur, & Deo grati, accepti, ac amici reddimur. Hæc est semen æternæ vitæ, sine qua nulli in cælestem patriam patet ingressus. Est decor & pulchritudo, qua anima Deo apparet amabilis. Est lumen diuinitus inditum, & mentem reddens illustrem, & splendidam, & de quo Paulus: *Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine.* Est vestis illa nuptialis hominem eximio honore dignum efficiens, ut in summi regis conuiuium admittatur. Est fons aquæ salientis in vitam æternam, vnde Paulus: *Gratia Dei vita æterna.* Quia opera à gratia emanantia, illius vitæ, quam speramus, sunt merita. Est quæ nos efficit membra Christi: Quare & à Christo capite, & per Christi merita datur, & ut ei adhæreamus, benignè confertur. Est denique vita nostra spiritualis, quia nos ex peccatoribus, conuertit in sanctos: ex defunctis, viuentes facit, & in spiritualiter mortuis manere non potest.

Hanc esse animæ spiritualem; vitam sanctus

ctus Ephrem magnificis verbis exaggerat.
 Enitere (ait) vt diuinam gratiam iugiter in ^{Ephrem}
 mente tua habeas, ne illudaris. Cole illam, ^{de diuina}
 vt custodem tuam, ne iniuria affecta relin- ^{gratia.}
 quat te. Venerare illam vt magistram tuam
 inuisibilem, ne illa absente verferis in te-
 nebris: sine illa noli certamen inire, ne tur-
 piter intereas. Sine comitata illius virtutis
 semitam ne ingreditaris, nam draco rugiens
 insidias tibi struet. Absque consilio illius
 ne tractes, quæ ad animam pertinent: multi
 enim sunt, qui specie recti mentem depra-
 uant. Illa tibi nauiganti nisi affuerit, vani la-
 bores tui erunt: illam nisi sociam tibi habue-
 ris, dolos serpentis ignorabis. Cum prom-
 ptitudine igitur animi morem ipsi gerito, &
 cuncta tibi perspicua reddet. Studiosè præ-
 cepta illius imbibe, & cito absque vlla sol-
 licitudine eris. Sororem tibi assume illam
 (vt monet Scriptura) & semitam pacis
 ostendet tibi, & filium altissimi efficit te
 &c.

Est ergo gratia vita animæ, vt enim vita
 naturalis generatione naturali, ita vita spiri-
 tualis generatione spiritali conquiratur.
 Hæc autem generatio est Sacramentum
 Baptismatis. &c. Viuimus gratia, quoniam
 sicut anima viuificat corpus, & ipsum
 rectum

Gen. 2.

rectum tener, & aptum efficit præstandis actionibus vitalibus: ita gratia viuificat animam, ipsamque à morte peccati ad rectitudinem reuocat & actionum, quibus præmium æternum promeremur, reddit participem: *Formauit Dominus Deus hominem, secundum naturam, de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem.* Formauit etiam eum supra naturam secundum spiritum filij sui, & spirauit in animam eius spiritum gratiæ, & factus est homo in spiritum viuificantem. In illum scilicet spiritum, & in illam gratiæ vitam, quæ quoad se pertinet, nunquam corruptionem sentit, nunquam mortem exspectat, nunquam suum domicilium, nimirum animam deserit, nisi ab ipsa anima, per peccatum decepta, imprudenter deseratur. Ex hac autem gratiæ vita oritur, ut moueamur meritis, & actionum bonarum gressus nostri dirigantur in cælum: nam si corpus vitam habens, ordinatis motibus tendit in terminum, in quo quiescit, anima gratiam habens, sanctis operibus tendit in finem beatitudinis, in quo quietem veram, & nulli perturbationi obnoxiam participat. Hoc enim de his gratia viuentibus canit sanctus Dauid, dicens: *ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.* His quidem virtutibus, quas gratia secum affert, ibimus in illam virtutem æternæ quietis,

Psal. 83.

quietis, quam nullum nouum iter subsequatur, quæ nullo nouo motu interpelletur. Ab his virtutibus (inquit Augustinus) imus in illam virtutem. Et quæ est illa virtus, nisi solius contemplationis Dei? necessaria ibi non est ista prudentia (quoad actiones intellige) ubi nulla mala occurrunt, quæ vitemus; non ista iustitia, ubi nulla erit cuiusquam indigentia, cui subuenire debeamus. Non ista temperantia, ubi nulla erit libido refræ-
Aug. in Psal.
 nanda. Non ista fortitudo, ubi nulla erunt mala toleranda. Ergo ab his virtutibus huius actionis ibimus in virtutem illius contemplationis, qua contemplemur Deum, sicut scriptum est: *Mane adstabo tibi, & contemplabor.* *Psal. 5.*
 Virtutum itaque merita sunt gressus nostri, quibus à mortalitate discedimus, & ad immortalitatem festinamus, & denique stamus perseverantia & stabilitate. Qui enim in gratia perstat, & in bonorum operum exercitatione persistit, à Domino esse supernaturale, & diuinum accipit, quo à nihilo peccati emergens, cum viventibus computetur, & inter eos, qui sunt, vita supernaturali subsistat. *Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.* Non cadet autem, si spiritum vitæ, qui in gratia consistit, bonorum operum perseverantia seruaue-
1. Cor. 10.

Hæc

Hæc vita est, ratione cuius Spiritum sanctum animæ habitatorem possidemus, & Spiritus Christi possessores constituimur.

Rom. 8 Quod Paulus perspicuis verbis edocuit. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius, hoc est, non habet vitam & Spiritum eius, licet numero, ob fidem mortuam quam habet, ad cœtum fidelium, & ad membra Christi mortua pertineat. Quare optime

Aug. tract. 26 in Ioan. dixit Augustinus: non potest vivere corpus Christi, nisi de Spiritu Christi: qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, & sufficit hoc? nequaquam, sed

incorporetur ut vivificetur. Non abhorreat à compage membrorum, non sit putre membrum quod resecari mereatur, non sit distortum, de quo erubescatur: sit pulchrum, sit aptum, sit sanum, hæreat corpori, vivat Deo de Deo. Quia ergo Deus per hoc præstantissimum donum in mentibus iustorum commoratur tanquam accola in domo quâ inhabitat, sicut Deus in templo sancto suo, in quo sincerissime adoratur & colitur: ideo ipse à patribus vita spiritualis animæ nuncupatur: Unde idem pater Augustinus sic ait:

Aug. in Psal. 70. dicam audacter, fratres, sed tamen verum: Duæ vitæ sunt, una corporis, altera animæ: sicut vita corporis anima, sic vita animæ Deus: Quomodo si anima deferat, moritur

c or-

corpus, sic anima moritur, si deserat: Deus ipsa
 est enim gratia eius ut resuscitet, & sit nobi-
 scum. Iam verò (inquit Bernardus) vera ani-
 mæ vita Deus est, &c. Est vita animæ, non
 tanquam forma, sed tanquam effector: est
 vita, quia auctor est vitæ. Sic etiam Christus
 vita nostra à Paulo vocatur. Cum Christus (in-
 quit) apparuerit vita nostra, tunc & vos apparebi-
 tis cum ipso in gloria. Vita nostra Christus est, ait
 Ambrosius, quia legimus in actis Apostolo-
 rum, hunc esse vitæ auctorem. Est ergo gratia
 vita spiritualis animæ, sine qua, licet natura-
 liter viuat, seipsa, tamen Deo mortua est, ac
 cælestibus gaudijs defuncta, quia gratiam
 amittens Dei inimica, & iuris ad regnum
 cæleste expers constituitur.

Sicut vita naturalis dat corpori ut sit,
 & viuat secundum naturam, ita vita gratiæ
 dat animæ, ut sit, & viuat supra naturam.
 Illa corpus venustat, & motum ac vires sub-
 ministrat; hæc affectus in res diuinas &
 gressus tribuit, ut contendamus in cælum,
 & intus spiritum nostrum exornat. Vita
 verò corporis lutum est, seu vapor ad
 modicum parens, & deinceps extermin-
 abitur. Hic itaque sit similitudinis fru-
 ctus, quam inter vitam naturalem &
 spiritualem adspeximus, ut pretiosiores
 impenius amemus, & diligentius meliorem
 cu-

*Bern. in
1ª sal. 90.
serm. 10.*

*Deus
vita ani-
mæ.*

*Coll. 3.
Ambr.
Ibidem.*

custodiamus. Vita naturalis ex debito natura datur, vita gratiae dono Dei ac beneficio conceditur, illa inter limites naturae se continet, haec supernaturalis est, & ad ordinem diuinum spectat. Illa facit nos humanos & terrestres, haec reddit caelestes & diuinos. Primus enim homo Adam, qui vitam naturae nobis impertit, de terra terrenus est, secundus homo Christus, qui gratiae vitam comunicat, de caelo caelestis. Vnde sicut ab illo portamus imaginem terreni, ita & ab isto portamus imaginem caelestis, &c. *Iustorum semita* id est vita quasi lux splendens, procedit & crescit vsque ad perfectam diem. In iustorum namque animis (ait Gregorius) bonum desiderium, atque intellectus lucis intimae, iam pars diei est, sed vsque ad finem vitae in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad regna caelestia perducti, in ea luce, quam desiderant, iam minus aliquid non habebunt. Vita gratiae vera vita est, quae si per nos non fiat, semper crescit, semper durat, & initium est vitae numquam periturae, quae nos ad bonas actiones vocat, ad virtutem allicit, ad diuinam familiaritatem instigat, ad quaerendas veras diuitias & sempiternos thesauros inuitat. Cuius causa vita naturalis amanda est, quod si eam aut destruat, aut extenuet, fugienda.

Hanc

1. Cor.

15.

Prou. 4.

DE VITA SPIRIT. EPIT. 81

hanc vitam utique veram, & super omnes diuitias amabilem, illi morti vitali præferamus, & omnibus votis conseruare, & promouere cupiamus. Non solum autem cupiamus, sed humiliter de rebus nostris sentientes, & nobis ipsis diffidentes, diuino auxilio fulti, ac sanctis operibus conseruemus. Sola namque desideria vitam gratiæ custodire non possunt, nisi bona opera desiderijs accedant. Optimè enim dixit Ephrem: noui per multos optare se gratiæ filios esse, sed quid illis prodest velle, nisi accedant & facta: multi etiam per fidem gratiæ, filij sunt appellati, sed non multi propter negligentiam illa potentur &c.

CAPVT XV.

De indicijs vite spiritualis, & quid sit vita spiritualis, prout in aetione consistit.

NON sine testimonijs reliquit amicos suos Deus, quibus declararet erga illos diuitias misericordiæ suæ, ipsosque vitam spiritualement habere sufficienter ostenderet. Meditabamur sane gratiam, quæ nos Deo gratos facit, rationali summi sacerdotis fuisse signatam, neque hoc omnino dissidet à patrum sententia. Si enim Rationale (ut putat Exod. 28.

F Gregorius)

Gregorius) munditiam cogitationum significat, quid prohibet ipsam munditiam, ac totius animæ nostræ puritatem in illo intelligere, quæ minimè ab ipsa gratia & animæ vita secernitur. Optima quidem gratia, & vitæ spiritualis imago, nam Rationale, licet paruum, cæteris tamen sacratius vestimentum, duplex erat, in mensuram palmi, ex auro, & quatuor coloribus, hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, & bysso retorta contextum, atque à superhumerali dependens, pectus sacerdotis, sedem scilicet cordis operiebat & exornabat. Nomina doctrinæ & veritatis (ut inquit Augustinus) in ipsa textura habebat descripta, & duodecim pretiosissimis gēmis, quæ & duodecim Patriarcharum nomina proferebāt, & eminus positæ rationalis pulchritudinem ostendebāt. O pulcherrima gratiæ imago! ô præclarissima vitæ spiritualis significatio! Gratia namque vestis sacerdotalis est, illorum nimirum sacerdotum, ad quos loquebatur Petrus, dicens:

2. Pet. 2 *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.* Quibus enim istæ laudes conveniunt, nisi iustis & amicis Dei? Hi electi sunt, quia ad æternam hereditatem vocati, reges & sacerdotes sunt, quia propriis affectibus imperant, & Deo se totos in odorem suavitatis offerunt. Sancti sunt, quoniam mundi & immaculati per gratiam, & populus acquisitionis,

acquisitionis, quia magno sanguinis Christi pretio redempti. Gratia quoque modica est, quod ad externam speciem attinet, sed magna virtute. Nam sicut *gratum sinapis minimū quidem est omnibus seminibus; cum autem creuerit, maius est omnibus oleribus*: ita hoc donum præstantissimum paruulum est, id est, amore humilitatis exiguum, sed cum crescit, & se in virtutes ac bonas actiones dilatat, omnibus donis naturalibus inuenitur superius. Duplex etiam est, quia beneficio virtutum ab ipsa promanantium, internas animæ vires moderatur, & corporis sensus, actionesque disponit. In mensuram palmi distenditur, quod (ut notat Beda) distentione manus & digitorum conficitur, quia ad sui conuersionem & augmentum, non animum oscitantem, & tepiditate contractum, sed conatum indefatigabilem ac diligentiam piæ intentionis requirit. Quare autem ex auro, & quatuor coloribus textitur? nisi quia auri charitatis, ac quatuor virtutum moralium infusarum, prudentiæ, iustitiæ, fortitudinis, & temperantiæ est ipsa principium. Et quâ ob causam à superhumerali dependet, quod bonorum operum laborem designat, nisi quia bonis operibus conseruatur, & sine usu eorum periculo casus exponitur? Sedem cordis, id est, vitæ naturalis domicilium tegit, quoniam hæc vita spiritalis vitam ipsam naturalem scilicet animam nostram

Matt.
13.

informat Vrim, & Thummim, hoc est, doctrinâ & veritate depingitur, quia diuini luminis claritate, & omnium virtutum perfectione decoratur. In hoc igitur mystico rationali, quod animam nostram exornat, & idoneam reddit, ut ante diuinum conspectum appareat, duodecim sunt gemmae pretiosae, id est, duodecim signa probabilia, quibus mens nostra, an grata sit Deo, & vitam spiritualem possideat, valeat utcumque cognoscere. Primum signum est contritio vera, & efficax detestatio praeceptorum peccatorum. Est namque contritio illud labrum æneum, de speculis mulierum fabricatum, & in introitu vitae spiritualis collocatum, in quo est aqua doloris, ac lachrymarum, quâ munderis, & speculum, id est, iudicium aliquod in quo munditiam tuam adspicias.

Secundum signum est stabilis ac firma voluntas non perpetrandi aliquod graue peccatum, etiam si quis timeat, aut propriam vitam, aut omnium rerum creaturarum iacturam. Si enim omnis qui in Christo manet, non peccat, non solum ex eo quod vitat omne peccatum exterius, verum etiam quia non admittit, quatenus in Deo manet, peccandi voluntatem, qui huius particeps est, firmiter in Deo, atque adeo vitae spiritualis conjecturam. Hæc sane voluntas non est hostis, sed

Gratia
diuinæ
signa
aliqua.

Exod.
39.

1. Joeni
3.

Volun-
tas fir-
ma nō
peccandi
serui si
delis
est.

DE VITA SPIRIT. EPIT. 85

serui fidelis. Vnde si tu hoc desiderium es adeptus famulandi domino, & nunquam transgrediendi diuina mandata, inter fideles domini seruos computandus videris.

Tertium signum est, multo tempore crimen non commisisse, neque graue peccatum perpetrasse. Nam (vt inquit Gregorius) peccatum, quod cito poenitentia non tergitur, iusto Dei iudicio ad aliud trahit, &c.

Greg.
homil. 12.
Ezech.

Quartum signum est diuinæ legis obseruatio, & omnium diuinorum mandatorum impletio, de iusto quippe dictum est: sed in lege Domini voluntas eius. Et qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. & rursus: si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, &c.

Psal. 1.

Joan.
14.

Quintum signum est lux quædã celestis, mentes iustorum illustrans, quã sæculi vanissimam vanitatem agnoscant, cœlestia mysteria contemplantur, & quid in singulis negotijs agendum sit, quidque omittendum, facile animaduertant. Hoc Regius Propheta insinuat, dicens: accedite ad Deum, & illuminamini, id est, illuminabimini. Accedimas ad Deum, nimirum charitate Dei, & dilectione proximi; quia ad verum solem iustitiæ appropinquamus, illuminamur claritate Dei, illâ quidem claritate, quæ intellectum

psal. 33.

suauiter docens affectum ad despectionem
saeculi, ad amorem Dei, & ad studium bono-
rum operum, potenter exsuscitat. Est nam-
que gratia gratum faciens, quaedam maturi-
na stella praefulgida, quae electorum quaeque
praecedens corde ducit ad Christum.

Orig. in
epist. ad
Rom. ad
c. 8.

Sextum signum est charitas, qua seruen-
tissime Deum amamus, ei per omnia placere
cupimus, & proximos, praesertim inimicos, &
nobis infestos diligimus. Origenes ait: tunc
nos testimonium habere, quod sumus filij
Dei, cum a spiritu seruitutis in adoptionis
spiritum venerimus, cum iam nihil inesti-
moris, id est, nihil propter poenam gerimus,
sed propter amorem patris cuncta perficimus.

Pro. 3.

Septimum gratiae indicium est letitia atque
gaudium, non quidem illud inane, sed verum,
ac de caelestibus rebus adeptum. Hoc gaudio
iusti animus adimpletur, ut manifeste vi-
deat gratiae & virtutis itinera tristitia non esse,
sed omnem mundi exultationem superare.
De hac enim gratia, quae vera sapientia est, il-
lud dictum existimo: *Longitudo dierum in de-*
xtera eius, & in sinistra illius diuitiae; & gloria via
eius, via pulchra, & omnes semitae illius pacificae. Ista
omnia, annorum diuturnitas, opes incompa-
rabiles, honores eximij, quid nisi gaudium ef-
ficiunt? & viae eius pulchrae, vel (ut est in he-
braeo) iucundae, ac pacis refertae, quid nisi ipsa
fretitiam, & exultationem praesignabunt? sed
clarius

clarius Isaias hoc ipsum affirmat: Gaudium scilicet esse gratiæ fructum, ac vitæ spiritualis effectum. Cum enim Domini voluntatem aperuisset, cuius impletionem spiritualis vita comparatur, ita subjūgit: Tunc nimirum, cum hanc voluntatem fueris exequutus, *delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terra, & cibabo te hereditate Iacob patris tui.* Si enim gaudium efficit præsentia rei amatae, gaudeat iusti, & spiritualiter viuentes necesse est, qui Deum summè dilectum gratiæ beneficio præsentem habent, suarumque mentium habitatorem suscipiunt. Itaque hoc gaudium sentientes, eoque in Domino exultantes, bene possunt existimare, se vitam gratiæ spiritua-lem comparasse.

Isa. 58.

Octauum indicium est pax illa, scilicet pax exsuperans omnem sensum, quæ tumultus & anxietates conscientiae sedat, fomitis rebellionem comprimit, carnis proteruiam spiritui subjugat, & admirabilem quandam tranquillitatem ingerens, omnia vitiorum bella, clamoresque repellit. In acquisitione virtutū, & sincerissima Domini dilectione occupatur, signum est sponsum adesse, animam amore complecti, anteaque eam in suam amicitiam recepisse: in pace quippe factus est locus eius.

Nonū indicium est contemptus sæculi, dispiciencia terrenorum, fuga honorū, diuitiarū, ac voluptatum, cælestis patriæ, & perfectionis

F 4

desiderium

desiderium, & feruor, ac animi quies in exercitatione virtutum. Qui immoderatè seculariū amore tenetur, diuini amoris manet ieiunus. Preclarè enim dixit Gregorius: Esse quidem sine delectatione anima nunquam potest; nam aut infimis delectatur, aut summis, & quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto majori fastidio torpescit ad infima.

Decimum indicium est, aut non timere mortem, sed eam æquo & alacri animo expectare, aut eam valdè cupere, sicut rem desiderabilem atque pretiosam. Amicus enim est iudicis, qui iudicis occursum non timet, & seruus fidelis est Regis, qui Regis conspectū non veretur, & res creatas non amat, quia eas in perpetuum deferere non exhorret. Quis dicat nisi amicus Christi: *Cupio dissolui, & esse cum Christo?* Quis nisi verus amator Dei cōfidenter proferat: coarctor autem à duobus, desiderium habēs dissolui, & esse cum Christo, multò melius, permanere autem in carne necessarium propter vos. Qui nisi socii fideles erunt, similes seruis exspectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs, vt cum venerit, & pulsauerit confestim & sine timore aliquo aperiant ei.

Vndecimum indicium est cōscientiæ propriæ testimonium non increpantis nos, neque aduersus aliquod graue peccatum oblatrantis. Nam conscientia motum impressit nobis

Philip.
1.

nobis Deus, ut prava deprehendat, iniqua corrigat, distorta dirigat, bona approbet, & ad meliora semper instiget. Hanc sola iustitia & morum rectitudo placare potest. Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum. Concipimus fiduciam, quod Deo placemus, si cor, id est, conscientia non reprehendat nos, non sane vanam & temerariam, sed verisimilem, & probabili persuasione fulcitam.

2. Cor. 4

1. Ioan.

3.

Duodecimum tandem indicium est testimonium spiritus sancti, qui interdum latenter mentibus iustorum verba quaedam instillat, dicentia, ipsos fuisse iam Dei gratiam & amicitiam consequutos. Nos autem (inquit Paulus) non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae à Deo donata sunt nobis, itaque spiritus ipse Dei est, qui interius aliquando testificatur in nobis nos esse filios Dei. ipse (inquit) spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei.

1. Cor.

2.

Rom. 8.

Haec sunt duodecim nobilissimae gemmae, quae à vita spirituali gratiae dependent, & eam animae nostrae probabiliter inesse demonstrant, multo pretiosiores istis, quae rationale sacerdotis exornabant, & illis non omnino dissimiles. talis anima maxima indicia habet gratiae ac amicitiae Dei.

Vita ergo spiritualis nihil aliud est, quam bonorum operum exercitatio, quâ Deo propter Deum famulamur, in virtute ac sanctitate proficimus, & illam beatam vitam promeremur, cuius gratiâ conditi sumus. Non est vitæ spiritualis consecrator, qui aliqua bona opera & spiritualia perficit, sed qui proposito sibi Deo tanquam ultimo suæ vitæ fine, vniuersas actiones suas, aut spirituales, & sanctas, & alicuius virtutis filias esse cupit, aut in spiritus profectum & in sanctitatem reducit.

Vita spiritualis est, quæ omnibus curis & cupiditatibus sæculi vacua, peccata desert, passiones cohibet, amorem creaturarum pellit, tentationes vincit, Angelos imitatur, humilitatem amat, mansuetudinem cupit, puritatem induit, secretum petit, in cella, & abditis proprii cordis commoratur. Dei afflatus auscultat, Dei beneficia & perfectiones contemplatur, vitam cælestem agit in terra. Si hæc non tantum desiderijs sed operibus præstas, iam vir spiritualis es, iam ad spiritualem vitam adscendisti.

Vita denique spiritualis est, quâ vniuersis peccatis ac vitijs morimur, & omnibus virtutibus viuimus, & ad sancta & perfecta opera faciēda resurgimus. Quid est (inquit Prosper) peccatis mori, nisi damnandis operibus omnino non viuere? nihil concupiscere carnaliter, nihil ambire? &c, qui viuentes Deo, carnē suam

*Prosper
de vita
contempl.
cap. 21.*

suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigunt. His omnibus vitijs moriuntur, & cōtrarijs virtutibus viuunt, qui vitam spiritualem arripiunt.

CAP. XVI.

*Quæ opera ad vitam spirituale pertineant
& quem finem habere debeant.*

Nihil in rebus dūtaxat humanis principale bonum esse credendum est, nisi virtus animi sola, quæ fide sincerâ nos ad diuina perducens illi immutabili bono facit iugiter inherere. Et è contrario, nihil malum esse dicendū est, nisi peccatum solum, quod à bono Deo nos separans, malo facit diabolo copulari. Actiones malæ, faciat Deus, vt lōgè sint à nobis, hæc enim nō vitæ spiritualis opera, sed actiones sunt vitæ carnalis. Quod si iusti leuiter peccant & in minima peccata labuntur, id non faciunt, qua iusti sunt, sed qua homines infirmi & imbecilles, ex corrupta Adæ radice prodeuntes, & sic non tantum humilitatis gratiâ, sed verè, & ex animo vocare se possunt peccatores. Hæc opera ad vitā spiritualem nō pertinent, sed è latere illi insidiātur, vt eius feruorem minuant, robur labefactent, & (quod in illis est) ad interitum excidiumque disponant. Ad vitam spiritualem pertinent

Cassian.
col. 6.
cap. 3.

*Hieron.
epist. 7.
de viro
perfecto
tom. 9.*

pertinent omnes actiones bonæ, id est, quæ ex natura sua opera sunt alicuius virtutis. Quare Hieronymus eas solas inter officia viri perfecti recenset, dicens: veram vitam esse Deum nosse, timere eius potentiam, amare pietatem, mundum in opifice mirari, esse victu modico pro naturæ necessitate contentum, veste vili &c. Ceterum illa interioris hominis vita in diuinarum rerum cognitione consistit, in illis sanis cogitationibus si quando versatur, tunc viuit & pascitur. Quæ sunt autem istæ sanæ cogitationes? illæ sine dubio, cum mens nostra sui recordatur auctoris, cum illum velut per quandam respicietiam sui, opificem suum veneratur ac conuertitur. Opera tam bona quam media, tam spiritualia quam corporalia, operepretium est, ut in Deum dirigantur, eumque tanquam finem & scopum respiciant. Opus enim spirituale utique bonum ac studiosum esse debet. Ut autem opus bonum sit, non satis est, ut ex sua natura fructus virtutis sit, sed necessarium est, ut in finem virtutis ordinetur. Nam finis distortus potest totam actionem alioquin bonam inficere, & eius pulchritudinem omnino fœderare, dicente Domino: *Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Oculum istum totam actionem fuscantem esse prauam intentionem, ita docet Gregorius. Quid per oculum exprimitur,

*Mat. 6.
Greg.
28.
Moral.
6.6.*

exprimitur, nisi opus suum præueniens cordis intentio: quæ priusquàm se in actionem exer-
ceat, hoc iam quod appetit, contemplatur?
& quid appellatione corporis designatur,
nisi vnaquæque actio, quæ intentionem
suam quasi intuentem oculum sequitur? Lu-
cerna itaque corporis est oculus: quia per
bonæ intentionis radium merita illustrantur
actionis. *Et si oculus tuus nequam fuerit &c.*
quia cum peruersa intēctione quid vel rectū
agitur, & si splendere coram hominibus cer-
nitur, apud examen tamen interni iudicis ob-
scuretur. & in eandem sententiam Richar-
dus Victorinus. Quod autem est corpus sine
vita, hoc est opus sine intēctione bona. Quæ-
libet ergo actio, quamuis bona videatur,
quasi mortua iudicatur, nisi per consilium
ad intentionem bonam animetur. Vt igitur
bona sit actio, atque aded ad vitam spiritua-
lē spectet, omnino necessarium est, vt ad bo-
num finem referatur. Vir ergo spiritualis,
cuius hoc solum propositum est, Deum in
iustis operibus imitari, ne ab isto consilio
deuiet, necesse est, vt eundem finem sibi præ-
scribat, & Deū intuens, in actionibus studio-
sis versetur. Ne verò causaremur deesse no-
bis exemplar huius rectitudinis, qua omnia no-
stra opera sunt in Deum destinanda, *dedit ipse*
electis suis doctorem iustitiæ Christū Iesum, qui *Joel. 2.*
 doceat eos non solum iusta exequi, sed etiam
iuste

iuste operari, & descēdere faciat ad illos gratiæ imbrem matutinum & serotinum. Matutinum quidem, quod iustorum corda præueniat, serotinum, quod ea comitetur & subsequatur, ne in principio bonorum operum, aut in medio ipsorum, aut fine, à debita sibi destinatione deflectant. Hoc autem erit sicut à principio. Nam quemadmodum in statu innocentiae homines vniuersas actiones suas purissime in Deum retulissent: ita & nunc in tempore gratiæ eradiuntur, ab hoc iustitiæ præceptore easdem actiones in eundem scopum & finem referre. Hoc inquam, docentur ab ipso, tum verbo, tum vitæ sanctissimæ exemplo. Illi verò Christum imitantur & vitam spiritualem arripiunt, qui quod ille fecit, & ipsi faciunt, & eodē fine faciunt, nihil aliud optantes in studio virtutū, nisi vt ei placeant, cui se totos consecrāunt. Si itaq; cupis vitam spiritualem tenere, non solum animaduertas quid agis, sed quo animo, & quo fine id agis; non solum enitaris, vt opus sit bonum, sed vt intentio & destinatio sit bona. Erige oculos cordis ad Deum tuum, & dicito illi, Domine, inanem gloriam contemno, commoditatem & voluptatē sperno, meipsum & omnia mea pro nihilo duco; te solum quero, te cupio, & tibi soli in hoc opere placere desidero. Hæc sit gloria mea, hæc diuitiæ meæ, hæc delectatio mea, hoc premium laborum meorum vt
tibi

DE VITA SPIRIT. EPIT. 95
tibi placeam, licet vniuerso mundo displiceam.

CAPVT XVII.

*De quinque gradibus vite spiritualis,
incipientium, proficientium &
perfectorum.*

Actiones virtutis ex prædicto susceptæ, & ad præfatam normam efformatæ, nos in sanctitatem efferunt, ac in mentis proueniunt puritatem. Ille peritior euadit, & sanctior, qui amplius in his se exercet actionibus, ac majori contentione laborat. Qui accuratius se in virtutis exercet actibus, breuiori compendio perfectionis culmen assequitur. Hac cura bene studioque operandi anima, non repente prodit perfecta, sed quibusdā veluti gradibus spiritualis vitæ, in eius perfectionem adscendit. Quindecim gradus templi in tres ordines diuisi, ita ut post quinque gradus aliquod esset majus, & latius spatium, in quo adscēdentes requiescerent, quod etiam post alios quinque gradus inueniebatur. Quā graduum distinctione nobis innuitur, gradus vitæ spiritualis in tres quoque ordines esse diuisos: Esse namq; in spirituali vita tres status, incipientium, proficientium ac perfectorum, Gregorius satis euidenter insinuat, dicens:

Greg.
24. Mo
ral. c. 7.

dicens; tres sunt modi conuerforum, inchoatio, medietas, atque perfectio. In inchoatione autem inueniuntur blandimenta dulcedinis, in medio quoque tempore certaminis: ad extremum verò perfectio plenitudinis. Aliud sūt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Monetur incipiens, vt fugiat, docetur proficiens, vt corripatur, inuitatur perfectus, vt recipiat. Incipientes ergo in via spiritus sunt, qui vitam spirituale, incipiūt, & à malis vitæ carnalis recedunt, & hi quinq; primos gradus cōscendunt. Primus gradus est, cū diuinæ amicitie ac familiaritatis magnitudine allekti, graua peccata deserunt, & à Deo per graue crimen nunquam separari proponunt, firmissimeque hanc spiritualem mortem vitare decernunt. Egregie namque dixit Leo Papa: Moriendum est diabolo, & viuendum Deo, deficiendum iniquitati, vt iustitiæ resurgatur: occumbant vetera, vt oriantur noua. Hunc primum gradū assequuta est Magdalena, cū cognoscens Dominū accubuisse in domo Pharisæi, se ad abluendos & ungendos illius pedes præparauit, & vitam veterem abdicare disposuit. Hunc gradum qui cupit oculis in cælum defixis, ita desideria sui cordis exponat. *Ad Romanum cū tribulauer clamauit, & exaudivit m.*

Hæc enim est maxima tribulatio criminibus subiacere, quæ non proprijs viribus, sed auxilio

*Leo ser.
1. de resur.
sur.*

Luc. 7.

Ps. 119.

lio domini viacenda est.

Secundus gradus est, cum incipientes, non tantum graua peccata fugiunt, sed à levibus quoque peccatis abhorrent. istum autem gradū ille tenuit qui dicebat: *Tribulationes cordis mei multiplicatae sunt, de necessitatibus meis erue me.* necessitates istae (inquit Hugo) molestiae, & tentationes sunt, quæ ex carne proueniunt, & omnino vitari non possunt; leuauit oculos meos in montes. *Ps. 24.*
Ps. 120.

Tertius gradus est, omnium rerum exter-
narum contemptio, & diuitiarum, honorum,
ac dignitatum derelictio: cum scilicet quis
hæc, vel affectu, & voluntate abijcit. vel si sta-
tus ferat, actu & operatione derelinquit. sapi-
enter enim dixit Laurētius Iustinianus, quos-
dam spirituales gradus enumerās. Ascensio-
nis huius initium est, vt derelinquas tua, quo
quietius habites tecum. Tecum autem ha-
bitare voluit Deus, quatenus in te spirituali-
ter discas abnegare te ipsum. hoc nempe si
peregeris, diligenter interioris pacis, atque
virtutis illectus dulcedine magni æstimabis
crucem tollere, & ire post Christum. in hoc
autem gradu existens canit: *letatus sum in his*
qua dicta sunt mihi in domum domini ibimus &c. *Ps. 121.*

Quartus gradus est, castigatio corporis, sen-
sus cohibitio vniuersorūque carnalium mor-
tificatio vitiorum: cuius meminit Paulus di-
cens: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redi-*
1. Cor. 9.

go &c. Hunc autem gradum omnes illi possident, qui delicias, & voluptates deferentes, corpus suum discreta quadam, & rationi consona mortificatione castigant, & omnia vitia cordis sui magno mentis seruiore extirpare contendunt, istis se ita affligentibus, & suis corpora castigantibus, conuenit lumina in

Pf. 122. cælum attollere, atque ita dicere. *Ad te le-
uaui oculos meos qui habitas in calis.* Dei enim contemplatio necessaria est & cælestium bonorum, quæ speramus consideratio, ut actam poenitentiae viam alacriter arripiamus.

Quintus gradus est, abnegatio proprii consilij, & propriae conculcatio voluntatis. Hæc est lepra cordis (inquit Bernardus) propria voluntas, & proprium consilium. His autem qui proprium iudicium, & voluntatem deponunt, sequens Psalmus optimè conuenit.

Pf. 123. *Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel &c.* Quoniam Dominus in corde eorum residens, potenter facit ne ab hominibus, id est, à semetipsis, & à suis prauis voluntatibus deglutiantur. Postquam ergo religiosi vitæ infantiam vitæ spiritualis præterierunt, hoc proficientium stadium debent magna celeritate percurrere, quod in quinque gradibus aut adscensiones asserimus distributum. Primus gradus in vitæ spirituali proficietium est. Virtutum omnium acquisitio. Cum scilicet quis prædictis malis abiectis, virtutis decor-

*Bern.
ser. 7. de
resur-
rect.*

rem exoptat, & humilitatis, mansuetudinis, obedientiæ, vniuersorumque bonorum habitum iura custodit. Quorum præsidio, non tantum se continet, sicut cum in statu mortificationis residet, sed planè regnat, & cum magna tranquillitate suis affectibus dominatur. Hoc regnum omnino cupere debemus, vt in regno cælesti, plusquam communem gloriâ assequamur. Hoc ergo spirituale regnum virtutum affectantes, si *confidant in* Ps. 124.
Domino, erunt sicut mons Sion, fortes & insuperabiles erunt &c. Ex hoc gradu ad secundum perueniunt, qui in hoc reuera consistit, vt illi, qui cura & labore virtutes acquisierunt, facti sint aliis virtutum exemplum. Hic optime congruit illud Pauli: Christi bonus odor 2. Cor. 2.
 sumus Deo in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Bonum quoque exemplum sua excellenti virtute præstantes canere possunt: *In conuertendo Dominus captiuitatem Sion, facti* Ps. 125.
sumus sicut consolati &c.

Non erit illis difficile ad tertium gradum ascendere, vt scilicet per ostensionem sanctissimæ vitæ, apud alios opinione sanctitatis adepta, potentes sint verbo, vt quod antea opere docuerunt, valeant postea sermone persuadere, & doctrina monstrare. In isto gradu illum Psalmum sibi proferendum Ps. 126.
inueniet. Nisi Dominus adificauerit domum in vanum laborauerunt qui adificant eam. Licet nos

loquamur, Dominus tamen est, qui in audientium cordibus templa virtutis extruit:

1. Cor. 3 Dominus est, qui ædificata custodit, itaque, neque qui plantat est aliquid neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.

Merito ergo quartus gradus proficientiū erit, si postquam virtutes acquisisti, te ipsum sub pedibus omnium constituas; & tanquam vermiculum abiectissimum, omnium te infimum reputes, & verissima humilitate contemnas. Magna nos humilitas, quæ ipsa virtus existens, omnium est decor virtutum. Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis eius. Nam qui sunt, qui timent Dominum, nisi humiles? &c.

Quintus gradus in vita spirituali proficientiū est, si patiētiā habeāt, & detractiones, irrationes, deiectiones māsuētē sustineāt. sic inter mala & afflictiones in bono perseverans, ver-
Pf. 123. bis Psalmi sequentis poteris gloriari, sic totā animi deuotione decantans, *Sepe expugnauerunt me à iuuentute mea &c.* In iuuentute expugnatus es, hoc est, in statu proficiendi, qui iam pueritiam incipientium excessit. Qui ita perfectus est, adhuc habet maiorem altitudinem spiritualis vitæ, ad quam Dei beneficio valeat ascendere, quam illi in quinque gradus distributam proponimus.

Primus est, cū anima, orationis ac familiaritatis diuinæ secretum ingreditur, mente cum

DE VITA SPIRIT. EPIT. IOI

cum cælestibus spiritibus commoratur, ac cū summo cælorum rege nouit miscere colloquia. In hoc gradu constituta, ô bone Deus, quantum potest in sanctitate proficere, & seipsam in dies magis ac magis attollere. In hanc nobilissimam occupationem orationis teneat, totoque intellectu, & affectu suo sponso dulcissimo copuletur. Hic, anima iam magis in oratione versata, sensuum ac spiritus operationes distinguit, cogitationē à ratione, & rationē ab intelligentia disiungit. Lumen naturale à supernaturali, amorem cordis, ab amore voluntatis discernit. Nec non inter motus internos discrimen constituit, & quæ tentatio aduersarij sit sub specie boni, quæ vero inspiratio ab auctore bonitatis procedens, diuina luce perfusa cognoscitur. Hic aliquando ita species corporeas derelinquit, ut Deum sine corporali imagine contempletur, sine præuia cognitione diligat, & intra se ipsam iugiter æternum regem inspicens, adoret, & colat illum in spiritu & veritate. hæc omnia dona Dei, & alia innumerabilia in hoc vitæ spiritualis gradu animæ conceduntur, non semper omnia, sed nunc ista, nunc illa &c. hunc certe gradum sanctus propheta suspirabat, cum pennas columbæ deposcebat, ut volaret, & requiesceret, cum diuinam familiaritatem sitiens dicebat: *Sitiuit anima, Psal. 41. mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, &*

Abac. 3. apparebo ante faciem Dei: Hunc & Abacuc cupiebat, illis verbis: *Ingradiatur purredo in ossibus meis, & subter me scateat, ut requiescam in da- tribulationis, ut adscendam ad populum accinctum nostrum.* Ego diem tribulationis, omnem hanc vitam mortalem intelligo, in qua tranquillitatem habeo, cum inter populum accinctum, id est, inter viros orationi deditos, & ad omnia bona expeditos requiesco.

Secundus gradus est, si in otio orationis, aut in labore occupationis anima consolationem non querat, suavitatem non cupiat, commodum, honorem, aut aliud creatum, non exoptet; sed soli Deo placere desideret. O quoties (inquit Richardus) ipsam veritatem, non pro veritate, sed pro vanitate querimus, & inuentam veritatem, non in veritate, sed ad vanitatem diligimus: & quod miserimum est, in verbis vite ad mortis lucra negotiamur. Enitendum est ut in primordio saltem cuiuscunque operis, dirigatur oratio, & divini suffragij imploratio. Qui hanc sincerissimam intentionem in omnibus tenet, optimè potest de se dicere: *Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: neque ambulavi in magnis neque in mirabilibus super me.* Illius namque cor non exaltatur, qui proprium honorem auersatur; illius oculi non efferuntur, qui gloriam humanam non cupit; ille non ambulat in magnis neque in mirabili-

*Ric. de
erud.
interio.
hem. c. 13.*

Pf. 130.

mirabilibus super se, qui appetit Deo placere in omnibus, & non magnus, nec mirabilis reputari. Iam ad tertium gradum properandum est, quem anima tunc est adeptæ, quando omnia diuina obsequia, ingenti spiritus feruore perficit, in eaque illud Pauli apparet impletum: *Quicumque spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt*, neque enim ipsa in bonis operibus iam videtur agere, aut se mouere; sed ab spiritu diuino agi, & in omne bonum magno impetu ferri. Qui itaque ad bonum rapiuntur, & ad voluntatem diuinam implendam ingenti spiritus feruore raptantur, hunc tertium perfectorum profectum, Deo dante, susceperunt. Quem Seraphim ille terrestris, aut homo veræ cælestis Franciscus, post impressa sibi Christi vulnera, in seipso nobis representabat, cum ad suos ita dicebat: incipiamus, fratres seruire Domino Deo nostro, quia vsque nunc parum profecimus. Et tunc (vt inquit Bonauentura) flagrabat desiderio magno ad humilitatis redire primordia. Tanta autem in eo carnis ad spiritum erat cõcordia, tanta obedientiæ promptitudo, quod cum ille ad omnem niteretur sanctitatẽ pertingere, ipsa non solum non repugnaret, sed præcurrere niteretur. Illorum qui ad hunc gradum peruenerunt, vox est, *Memento, Domine, David, spiritualis scilicet viri, & omnis mansuetudinis eius*, qua in aduersis etiam tibi

Rom. 8.

Bonau.

1. m.

vita.

Ps. 31.

subiicitur. Memento, inquam, eius, ut vota sua impleat, & desideria concepta perficiat, quæ omnia in tuum obsequium referuntur.

Quartus gradus est, perfecta in diuino beneplacito (ut vocant) resignatio, & sincerissima in omnibus cum Dei voluntate concordia. Qui vero istam adepti sunt in omnibus prosperis, & aduersis, cum diuina voluntate concordiam, illius versiculi dulcedinem experiuntur: *Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Qui namque sunt isti fratres, nisi Christus, & iustus? (neque enim erubuit nos fratres vocare, ille qui noster est, & creator & Dominus) sed in vnum Christus, & iustus habitant, quando iustus Christi voluntati plenè subiectus, nihil aliud appetit, nihil quærit, nisi quod in suum bonum ille disposuit.

Tandem anima his omnibus lotionibus incipientium purificata; his proficientium indumentis ornata; his ditata perfectorum monilibus, meretur ad postremum, & quiddecimum vitæ spiritualis gradum peruenire: ut scilicet vnus spiritus cum Deo facta, eum semper intra seipsam præsentem habeat, illique sine intermissione, intellectu, & affectu cohereat. Et quemadmodum oculis creatæ lustrantes, in omnibus lucem vident, quasi vniuersis rebus adhærentem, eisque ut videantur tribuentem, ita anima perfecta in omnibus,

omnibus, quæ videt oculis, quæ audit auribus, quæ manibus perficit, aut cogitatione pertractat, illam diuinam lucem, aut fontem omnis luminis intuetur, illum adorat & veneratur, illum intimè diligit, quem omnium vitam & pulchritudinem esse cognoscit. qui hunc gradum est assequutus, intelliget illud Salamonis: *Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat.* Et rursus illud: *Ego os regis obseruo, & precepta iuramenti Dei: ne festines recedere à facie eius.* Os enim regis obleruare est, semper oculos mentis in Dei vultum intendere. Et habere in capite oculos, est considerationem nostram in Christum caput nostrum defigere. Vnde Gregorius: *Oculi sapientis in capite eius: quia videlicet sapiens quisque illum tota intentione considerat, cuius se membrum esse per fidem pensat.* Et ad hanc perfectionem quærendam, & exoptandam vltimus Psalmus gradualis inuitat, dum ait: *Ecce nunc benedicite Dominum omnes serui Domini, qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri: in noctibus extollite manus vestras in sancta & benedicite Dominum.* Illud enim nunc, in quo benedicendus est Dominus, tota hæc vita est, statæræ momento comparata: & illæ noctes in quibus manus in sancta sunt extollendæ, dies nostri sunt propter fidei obscuritatem noctes appellati, quas noctes, qui in iugi Domini memoria, & amore occupauerit

Eccles. 2

Eccles. 3

Greg.

16. mor.

c. 3.

Ps. 133.

uerit illam consequetur benedictionem, quā
 versiculus prostremus promittit : benedicat
 te Dominus ex Sion , qui fecit cælum & ter-
 ram. Spiritualis vita profectò via est ad per-
 petuā vitā , cuius viæ Dominus ipse digna-
 tur esse imperator & ductor. Qui perfectam
 virtutem sectatur & vitæ spiritualis gradus
 adscendere nititur, tãtam experitur tranqui-
 litatem, tanta luce perfunditur, tanto gau-
 dio ac letitia exhilaratur, vt planè cognos-
 cat, iustis etiam in hac vita præmia abundan-
 tissima esse promissa, & mercedem copiosissi-
 simam illis concedi. Hæc igitur vita spiritualis
 est vita vera, vita læta, & honorabilis, vita
 omnibus desiderijs suscipienda, cuius prin-
 cipium non est natura sed gratia, cuius finis
 non est corruptio, sed gloria, cuius opus non
 est mercede vacuum, sed præmijs cælestibus
 plenum.

CAPVT XVIII.

*De triplici vita spirituali, actiua,
 contemplatiua, & mista.*

Ex his tribus bene, studioseque viuendi
 rationibus, tres sunt vitæ spirituales ex-
 ortæ : actiua, contemplatiua, & mista, sub
 studiosa atque spirituali vita contentæ. Acti-
 ua est,

ua est, que externas virtutis occupationes tractat. Cōtemplatiua, quæ contemplationi diuinorū intendit: Mistra quæ neque actione sola neque contemplatione cōtenta in utroque studio pari cura, ac diligentia versatur.

Harum trium vitarum actiua videtur fecundior: contemplatiua formosior: mistra felicior. Prima est laboriosior: secūda quietior: tertia robustior. Denique in actiua incipimus: in contemplatiua proficimus: in mistra perficimur atque consummamur. Et omnis, qui perpetuam felicitatem assequi cupit, in aliquo huius triplicis vitæ debet studio occupari, vt scilicet vel bona actio eum teneat, vel contemplatio distineat, vel actionis, contemplationisquæ vicissitudo delectet. Quare volentibus cum Mose, & veris Israelitis tenebras Ægypti, id est, peccata deferre, & in terram viuientium iustis promissam conuolare, illud Exodi est sine vlla cunctatione dicendum: *Dominus Deus Hebraorum vocauit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem*, vt immolemus Domino Deo nostro. Via trium dierum illis conficienda est, vt nimirum ingrediantur virtutis actionem, vel veritatis contemplationem, vel tam actionis, quam contemplationis studium atque laborem. Qui aliquam vitam spiritua-lem amplectendam suscipiunt, Domino suis operibus obsequuntur, illius famuli sunt, adeo,

Exod. 3.

adeo, ut possint cum magna fiducia dicere:
*Ps. 118. Tuus sum ego, saluum me fac, quoniam iustificatio-
 nes tuas exquisivi.*

*1. Reg.
 14.*

Duarum filiarum Saul, nomen primoge-
 nitæ Merob & nomen minoris Michol, has
 duas sorore vitam actiuam & contemplati-
 uam expressisse, magnus Gregorius explicuit.
 Nam illa (inquit) parit multitudinem bo-
 norum operum: ista vero internorum pul-
 chritudinem gaudiorum. Contemplatiua in
 Merob maiore, actiua in Michol minore so-
 rore signatur. Merob enim, de multitudine
 dicitur, & vita contemplatiua de multitudine,
 ac turba hominum extracta est, quia, ut
 Deo vacet, turbas populorum declinat. Et
 Michol, omnis aqua exponitur, eo quod
 actiua vita Deo placere cupiens, omnium
 bonarum actionum labores, & curas exoprat.
 Contemplatiua vita maior est, non solum
 ætate, sed etiam præstantia, & dignitate.
 Maior quidem est ætate: quoniam prius ca-
 pit, & cor humanum suis operationibus oc-
 cupauit. Primus enim parens in humanæ co-
 ditionis exordio ante præcepti transgressio-
 nem, Deum contemplatus est, & in considera-
 tione diuinorum mysteriorum extasim pas-
 sus: post transgressum vero præceptum, la-
 borare capit, atque in penam commissi de-
Gen. 3. licti hanc vocem audiuit. *In sudore vultus tui
 vesceris pane tuo.* Est etiã dignitate præstantior,
 quoniam

quoniam & Deo propinquior est, & nobilio-
ribus insistit actionibus. Optimè enim dixit
Hieronymus: Sed tamen quantum superex-
cellat serenitas tranquillæ vitæ, turbulentiam
sæcularis conuersationis, nouit qui hanc ex-
pertus est, & dominicum iudicium in Euan-
gelio inter duas mulieres cernit, ad Marthā
dicens: *Martha Martha sollicita es, & turbaris*
erga plurima, maria optimam partem elegit, quæ nō
auferetur ab ea. Et beatus Dauid solum hoc
necessarium homini esse definiens, Deo iugi-
ter adhærere desiderat, dicens: *Mihi autem*
adherere Deo bonum est, ponere in Domino spem
meam. Et alibi: *Vnam petij à Domino &c.* Vna
ergo, & sola est Theorica, id est, contempla-
tio Dei, cui merito omnia iustificationum
merita, vniuersa virtutum studia postponun-
tur. Actiua etenim vita cum corpore deficit:
Contemplatiua autem vita, hic incipitur, vt
in cælesti patria perficiatur, quia amoris
ignis, qui hic ardere inchoat, cum ipsum,
quem amat viderit, in amore eius amplius
ignescit. Iure itaque optimo contemplatiua
vita in Merob filia Saul maiore signatur, quæ
omnibus modis maior est, siue tempus con-
sideres, siue opus animaduertas, siue tran-
quillitatem, sanitatemque respicias.

Merob maior promissa est, & non data,
Michol vero minor, & oblata, & à Dauide in
uxorem accepta. Et similiter nobis, qui cu-
ram

*Hier. in
thre. c. 3.*

Luc. 10.

Psal. 72.

Psal. 26.

ram aliorum suscepimus (quod non sine magno dolore scribo) aut defectibus nostris exigentibus (quod frequentius est) aut Deo propter aliorum bonum ita disponente, perfectio contemplationis denegatur, & actionis molestia ac labor ingeritur. Quod Gregorius explicare non omisit. Secundam igitur harum vitarum imaginem consideremus. Habuit enim Elcana duas uxores, nomen uni Anna, & nomen secundæ Phenenna. Anna typus est vitæ cōtemplatiuæ, Phenenna vero imago vitæ actiuæ. Anna, quæ (ut Beda venerabilis) gratia, vel respondens, vel donans interpretatur, quod aptius exprimet, quam vitam in contemplatione positam: hæc enim tota gratiosa, & pulchra est, atque ut quotidie pulchrior sit, Domino loquenti respondet, & tota illi absque timore se donat. Statim sine mora pectus ostij sui aperit dilecto suo, ut eius vestigia imitando sequatur, & nihil sibi reseruando, omnia quæ habet, cogitationes, affectus, opera, ei, quæ diligit, magna voluntate committat. Phenenna vero quæ conuersio dicitur, quid cōmodius, quam vitam actiuam representabit, cuius opus est, mentem à vitijs, & peccatis auellere, & ad Dominum ministerio virtutum, & bonorum operum reuocare. Egrege enim Bernardus ait: prudenter proinde, fratres, spiritualem elegimus vitam, castitatem

Greg.
lib. 5 in
1. Reg.
ad. c. 14.
1. Reg. 1
Beda in
exp. s.
nom.
hebræ.

DE VITA SPIRIT. EPIT. III

castitati scilicet corpus, & seruituti subicere,
& Deum, qui spiritus est, adorare in spiritu,
& veritate. Vt ex his verbis nos, vitæ actiuæ
tribuamus subiectionem sensualitatis, id est,
morum conuersionem, & contemplatiuæ
Dei adorationem assignari discamus. *Fuerunt*
Phenenne filij (inquit Scriptura) *Anna autem non*
erant liberi. Sic contemplatiua vita hominum
conspicuum fugiens, & tota Deo inhærere
contendens, sterilis, minusquæ fructuosa im-
peritæ multitudini apparet: actiua vero, dum
vniuersis se offert, & in proximorum vsum,
utilitatemque laborat, utilior & fecundior
iudicatur. Nec mirum est, si homines ista iu-
dicent, vident enim contemplatiuos amare
silentium, amplecti solitudinem, fugere tur-
bas; considerant autem actiuos verba exhor-
tatoria profundere, ciuitates incolere, tur-
bas populorum frequentare. Cum verò ho-
mines videant in facie, hoc est, exteriora cõ-
siderent, Deus autem solus intueatur cor,
inde est, quod istos fecundos, & Ecclesiæ
proficuos putent, illos vero infecundos, &
minus proximis fructuosos existiment.

De illis mulieribus scriptum est: afflige-
bat quoque eam, scilicet Annam, æmula eius,
nempe Phenenna, & vehementer angebat,
in tantum, vt exprobraret, quod Dominus
conclussisset vuluam, eius. Et similiter (vt in-
quit Dionysius) quidam actiui contemplati-
uis

uis tanquam otiosis, & inutilibus obloqui solent, sed ineptè satis Phenenna se iactat, & tanquam multorum filiorum mater, de fecunditate gloriatur. Imò ineptissimè Annam contemnit quasi filios minimè generantem. Quia veniet tempus, & non longe est, cum hæc sterilis filium generabit, qui omnes Phenennæ filios, tum virtutis merito superet, tum dignitatis gloria præcellat. Denique sterilis peperit plurimos, hoc est, vnum (ut exponit Euthymius) qui plurimis præstitit, & quæ multos habebat filios, infirmata est. Sic non minus ineptè actiui, aliquando contemplatiuis insultant, eosque despiciunt, quasi inutiles, & minus sanctæ ecclesiæ fructuosos. Hæc sanè magna cæcitas est, demonis fraudibus plena, ad pacem religiosorum turbendam, & vinculum dilectionis rumpendum. Non sola actiua vita filios spirituales generat, non hæc sola est ecclesiæ proficua, imò sæpe actiua videtur parere, & proximos ad bonam frugem conuertere, sed reuera contemplatiua est, quæ peperit, & animas à peccatis liberauit, & in Dei amicitiam euexit &c. Contemplatiua autem vita est quæ gemit, quæ orat, quæ ostium aperit, hoc est, corda audientium mollia, ad recipiendum verbum Dei, à Domino impetrat. Hæc igitur haud quaquam est sterilis, sed primo loco filios generat spirituales. Non
iraque

1. Reg. 2

itaque vita contemplatiua sterilis est, sed potius spiritualis fecunditatis origo, quam oportet, ut veram matrem animarum suscipere, non ut inutilem, atque infecundam adspernari.

Has utraque vitas, duæ beati Iacob mulieres signauerunt, Lia videlicet, & Rachel. Lia quippe interpretatur laboriosa, Rachel vero ouis, vel visum principium. Actiua autem vita laboriosa est, quia desudat in opere; Contemplatiua verò simplex, ad solum videndum principium anhelat, videlicet ipsum qui ait: *Ego sum principium, propter quod & loquor vobis.* Gen. 29.
Seruiuit Iacob pro Rachele septē annis, qui pauci illi videbantur præ amoris magnitudine. Quid miraris (inquit Richardus) secundum magnitudinem pulchritudinis, erat magnitudo dilectionis. Quid enim sapientia ardentius diligitur? dulcius possidetur? eius decor omnem superat pulchritudinem, eius Ioan. 8.
dulcor omnem excedit suauitatem. Est enim Sap. 7.
(ut ait quidam) speciosior sole, & super omnem stellarum dispositionem, luci comparata inuenitur prior. Hanc amaui, & exquisiui à iuuentute mea, & quæsiui sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius.

At istarum vitarum ea summa perfectio est, si actiua in omnibus actionibus suis nouerit Domino obsequi: & contemplatiua in omnibus

H

nibus

nibus meditationibus suis, transcuris imaginibus creaturarum, quiuerit eidem Domino & intellectu, & affectu iugiter inhaerere. Hanc, duæ nimirum sorores Martha & Maria præfigurant. Martha igitur typus est vitæ actiuae: Maria imago vitæ contemplatiuae. Illa discurret, laborat, ministrat, & ad summum stat: Ista sedet, & secus pedes Domini, omnium terrenorum oblita, requiescit. Nam quia totis desideriis in æternorum amore requiescunt, videre magis quam ministrare appetunt. Rari ergo sunt in publico operis, assidui in secreto contemplationis, foris parum, satis intus immorantur. Merito ergo actiua vita stans tanquam parata ad laborandum, & contemplatiua sedens tanquam vocata ad quiescendum introducit: quoniam illius finis est bonis operibus, atque fructuosis actionibus inhaerere: Istius verò, creatori suo intendere, & sponso intelligentia & amore copulari. Ad vitæ mixtæ typos transeamus, hanc vitam quinque viri in primis nobiles atque præstantes præsignarunt. Primus ergo vir, qui vitam mixtam repræsentat fuit David. Ille manibus fortis (sic enim Augustinus & Gregorius eius nomen interpretantur) qui manibus corporis ita laborabat, ut veniente leone, vel urso, persequeretur eos, erueretque prædam de ore eorum, & manibus mentis quæ affectiones sunt, ita Deum apprehendebat,

1. Reg.
17.

ut ipsius Deus esset pars atque beata possessio. Ille magnus contemplator & fortis bellator: magnus quidem contemplator, cui constitutum est de Christo Dei Iacob, egregius Psalter in Israel. Robustus autem bellator: nam sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Hæc eadem præstat vita mista, quæ iam proximos iuvat, & à diaboli potestate eripit, dicens cum Iob: Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius aufereram prædam. Quis ut David fidelis ingrediens, & egrediens, & pergens ad imperium regis, certè paratus ad omnia, quæ Dominus per illum & in illo disposuerit operari.

2. Reg.
23.

Iob. 21.

Secundus vir fuit Elcana, de quo scriptum reperimus: fuit vir vnus de Ramathaim Sophim &c. Tria in istis verbis insinuatur, nam vocatur Elcana, & vir, & vnus vir. Elcana interpretatur possessio Dei; & magnus profecto est ille, cuius inter ingentes creatoris opes, ratio habetur, & qui in possessionibus regis ditissimi numeratur. Nunquam Scriptura sancta hunc virum in Dei possessionibus recenseret, si non aliquid nobile, pretiosum & illustre denotaret. Vir, tum virtutis est animi, tum & honoris ac dignitatis insigne. Vocatur ergo vir, tum, ut eius virtutem animique fortitudinem intelligamus, tum, ut

1. Reg.
1.

H 2 nobili-

nobilitatem & amplitudinē eius supra alios homines meditemur : Vnus autem vir, eius constantiam ac mentis firmitatem designat, non enim per diuersa mobilis atque instabilis ferebatur, sed firmus, atque inconcussus persistens, vir vnus erat, stabilis existens, & immobilis, abundans in opere Domini. Hic tantus vir in monte Ephraim & Ramathaim Sophim habitasse dicitur (inquit Origenes) in alta scilicet contemplatione virtutum, vti nullis subiacentibus, & circumlatrantibus vitiorum cogitationibus, mentis eius sublimitas deiceretur, vel vnitas scinderetur. Si (vt inquit Origenes) Ramathaim altitudinem, Sophim speculam, & Ephraim fructificationem significat, quid est in his habitare, nisi curas suas in contemplationem Dei, atque in animarum fructus, & emolumenta conuertere ?

*Orig.
hom. in
lib. reg.*

Gen. 30. Tertius vir est sanctus Iacob, vel cum virgas illas populeas virides, & amygdalinas ex parte decorticat : vel cum in itinere scalam illam à terra vsque ad cælum protensam considerat, vel cum duarum vxorum Lia, & Rachelis amplexibus vacat. Nam si (vt exposuit Athanasius) virgæ illæ in canalibus posita, vt à gregibus viderentur, vitam actiuam & contemplatiuam designant : quid est sanctus Iacob vtrasque virgas per ordinem ponere, nisi ministrū Euangelij vtriusque vitæ actionibus

nibus operam dare? & si scala illa mystica vitam spiritualement significat, per quam à terra in cælum conscendimus: quid aliud erit scalam, & Angelos adscendentes & descendentes adspicere, nisi propriæ vitæ cōtemplationes, quibus vir Apostolicus Deo intendit & actiones, quibus proximos iuuat, examinare? denique si illæ duæ mulieres duas prædictas vitas figurant; quid erit Iacob ambas in vxores accipere, nisi virum, quem ille signat, actioni & contemplationi vacare?

Quartus vir est Moyses, cuius institutum his verbis describit Gregorius. Moyses crebro tabernaculum intrat, & exit, & qui intus ad contemplationem rapitur, foris infirmatium negotijs vrgetur; intus arcana considerat: foris onera carnalium portat. Sic enim hanc vitam profitentes se gerere debent vt Moyses. Qui scilicet nunc mentis tabernaculum ingrediantur, vt Dominum videant; nunc ad proximos egrediatur, vt eorum spirituali necessitati subueniant.

Quintus denique vir est, Aod, quem scriptura saluatorem vocat, qui vtraque manu pro dextera utebatur. Talis enim esse debet, qui vitam mistam proficitur. Certè robustus & fortis, qui intrepidè pugnet, & aduersus Domini hostes sine timore prælietur, & vtraque manu pro dextera vtatur: Manus dextera, oratio, manus sinistra, actio externa

H 3 est.

Iudic. 3.

est. Ille igitur sicut Aod, utraque manu vitur pro dextra, qui pariter, & ex instituto inter altissimam orationem, & utilissimam operationem temporis spatia partitur. Quia in perfecto viro, nihil aliud nisi actionis, & contemplationis perfectio requiritur.

CAPUT XIX.

*De substantia, fine, & officio
vitæ actiuae.*

A vita actiua incipiendum est, quia prior est alijs, & ordine temporis, & consequendi desiderio. Prius enim hæc appetenda, & quaerenda est, quam Deus fecit veluti primum gradum scalæ cælestis. Omnis enim spiritualis vita à susceptione Domini in proprium cor sumit sui cursus exordium. *Luc. 10* Martha autem, quæ typus actiuae vitæ est, Dominum hospitio suscipit. Maria verò, quæ vitam contemplatiuam signat, ad pedes Domini, iam in propriam domum admissi prouoluta, quiescit. Actiua vita est, quo homo studiosis actionibus ex professo vacat, ut se ad contemplationem veritatis & amoris perfectionem disponat. Finem ergo atque scopum viæ actiuae in quem tendere debet actiuus, hoc est, bonarum actionum sectator, non est alius, quam

quam vniuersorum vitiorum extinctio, passionum mortificatio: virtutum moralium acquisitio, & in bonis operibus rectitudo. Aut breuius, finis est, emendatio morum, ac vitæ correctio. Quare Isidorus actiuam vitam vocat innocentiam bonorum operum. Hunc esse bonarum actionum fructum, passiones omnes comprimere, ut mentis pacem & quietem possideamus. Actiuæ vitæ (inquit Bonauentura) duæ sunt partes: prima pars, qua quis se exercet ad suam principaliter utilitatem, corrigendo se, emendando à vitijs, & informando virtutibus, secunda pars eius est, quomodo quis principaliter suum exercitium confert in utilitatem proximi. Cum enim vita actiua præparet animam ad vitam contemplatiuam, quia Deus intellectu & affectu possidetur; necessarium est, ut mundo renunciet, ac inordinatis sensuum, passionumque motibus, quibus mundo coniungimur, ut Deum aliquando tenere valeat. Sapienter enim dixit Prosper: Qui vult Deum possidere, renunciet mundo, ut sit illi Deus beata possessio. Renunciatio non tam in illa externa abiectione, quam in ista interiori abnegatione consistit. In ipso exercitio actionis externæ, te ipsum sollicitudine magna custodi, noxias cogitationes fuge, quæ tunc solent claustra cordis irrumpere. Debent quippe, qui Deo placere cupiunt, nihil horum præter-

H 4 mittere,

*Isid. lib.
3. sent.
c. 15.
nu. 1.*

*Bona.
lib. medi
tat. c. 45.*

*Prosp.
2. de vita
contemp.
c. 16.*

mittere, quæ valeant cor accendere, aut proximum ædificare. Omnia (inquit Dionysius) hæc corporalia, exterioraque opera, ad internam reformationem indefinenter vertamus; alioquin inordinata erit conversatio nostra, & qui à fervore incepimus, in tepore consummabimur. Parum tandem valet sola exterior disciplina, quoniam ad divinam familiaritatem, quàm magnis desiderijs debemus concupiscere, tirones idoneos non reddit. Virtutis enim species, & non veritas, quasi qualitas est, non substantia. Exterior enim disciplina sine studio internæ virtutis multo tempore durare non potest. Nam sicut arbuta, radices in terra fixas non habentia, adveniente solis ardore, statim arescunt, & flante vehementiori aëre, non solum agitantur, sed penitus euulsa procumbunt, ita exteriora ista religionis indicia, facillimè data, minima occasione decidunt, si non in mentis virtute radicentur. Hæc itaque externa quærantur, nō sui ipsorū gratia, sed ut interna virtutis dona efficiant, conseruent, augeant, atque promoveant. Substantia ergo, & veritas novitiorum, qui iam vitam religiosam & spiritualem inceperunt, prima pars vitæ actiæ est, quam debent toto mentis conatu tempore tirocinij sui exercendam suscipere. Tunc autem hoc præstant, cum in id vehementer incumbunt, ut peccata in sæculo tacta, verissimo

mo odio detestentur, amarissimoque imbre lacrymarum diluant. Passiones & affectus immoderatos mortificent, nimiam familiaritatem, & ineptas amicitias, animæ pestes fugiant: vitia extirpent, virtutes acquirant: seipsos contemnant, conculcent & proterāt, ab vniuersis contemni, & pro nihilo haberi appetant, ament nesciri, discant mori, luceant præterita, spernant præsentia, meditentur futura. Hæc sit eorum cura, hoc studium, vt seipsos, tum officijs externis, tum actibus internis ornantes, tandem ad finem tirocinij, viri perfecti & spirituales euadant.

CAP. XX.

De substantia, sine, & officio vite contemplatiue.

Avita actiua ad vitam contemplatiuam transitum faciamus. Animus enim tanto conatu ab amore creaturarum auulsus, & tot laboribus sanctarum actionum purgatus, quid aliud cupit nisi Deum suum, oculo supernaturalis luminis intueri, & mysteria cælestia contemplari? hoc autem præstat vitæ spiritualis ea pars, quæ vocatur contemplatiua, cuius munus est mentem rebus terrenis & curis sæculi huius exemptam, choris Angelorum inferre, & vsque in Domini

H5 solium

folium penetrare. Istius vitę contemplatiue duos fuisse, atque ex parte esse modos, sive rationes nemo est qui ambigat. Altera est illorum, qui eremi secreta petentes, in antris atque speluncis delitescerent, assidue meditationi & contemplationi vacabant. Quales fuerunt Pauli, Antonij, Hilariones, Pachomij, Macarij, Arsenij, Simeones, & alij quàm plurimi, qui spiritu sancto interius mouente, hoc institutū, ac vitę genus aggressi sunt. A quo nec fragilis mulierum sexus abhorruit, cum legamus Mariam Ægyptiacam, Pelagiā, Theoctestem, & alias non paucas fœminas in eremi abdita secessisse, & solas sine comite, cateruas dæmonum expugnasse. Altera, illorum, qui in cœnobijs, sub cura prælati, consortioque multorum, in cellulis suis commorantes, & ab omnibus externis occupationibus sequestrati, oratione & contemplatione pascuntur. Cuiusmodi fuerunt Basilij, Benedicti, Brunones, Bernardi, Hieronymi, Augustini, & vniuersi, qui istorum genus vitę sequequentes, vitam quietam, ac omnibus mundi curis exsolutam, aut coluerunt, aut colunt. Illam priorem viuendi rationem, anachoreticam, hanc verò posteriorem cœnobiticam, vocauit antiquitas, eis ab ipso instituto appellationem tribuens. Nam Anachoreta, illū qui ab alijs secedit, cœnobita verò eum qui in monasterio viuit, designat.

Vita

Vita contemplatiua, quæ in solitudine sine Prælato, sine socio, sine teste transigitur, paucissimorum est, & magnis periculis atque incommodis non caret. Si enim aliquibus congruit, illi profectò sunt, qui diu in cœnobijs versati, & in omni genere mortificationis exercitati, ac vniuersis instructi virtutibus, inspirante Deo, & Prælato annuente ad eremum confugiunt, vt in carne mortali Angelorum vitam imitentur. Cassianus certè ab his, qui vitam anachoreticam aggressuri sunt, & virtutum perfectionem & iugem prius in cœnobijs habitationem requirit. Secundum (inquit) genus monachorum est anachoretarum, qui prius in cœnobijs instituti, iamque in actuali conuersatione perfecti solitudinis elegere secreta. Quod confirmat & nostri Saluatoris exemplum. Nam priusquam in desertum secederet, baptizari voluit, & spiritus sancti in se manentis, signum visibile ostendere, & sic omnem implere iustitiam. Ex quo discimus eos, qui vitam eremiticam, & penitus solitariam assumunt prius in se, dum sunt in cœnobijs, spiritus sancti habitationem per mundiciam carnis, & Spiritus, & omnis iustitiæ, ac virtutis perfectionem, si proficere volunt, quæsituros. Solitarius (vt optimè notauit beatus Thomas) debet esse sibi per se sufficiens. Hic autem est cui nihil deest, qui scilicet, aut Dei solo munere, vt Ioannes Baptistæ,

Cassian.
coll. 12.
cap. 4.

d. Tho.
2. q. 188
ar. 8.

tista, repletus Spiritu sancto ex utero matris
 suæ; aut exercitatione virtutum, ut alij Sancti,
 ad perfectionem aut consummatam virtutem
 pervenit. Quibus ergo multa defunt spiri-
 tualia dona; & qui nondum, aut Dei solis
 donis, aut aliorum societate, & exemplis, ad
 fastigium sanctitatis adscenderunt, minus pruden-
 ter eam vivendi rationem, scilicet solitari-
 am, arripient, quæ tantum viros admittit,
 tum sibi sufficientes, tum in omni virtute
 perfectos. Hieronymus enim his solis, qui in
 monasterijs diu probati sunt, huius solitarie
 vitæ professionem permittit. In hunc mo-
 dum scribit: Quid igitur? solitariam vitam re-
 prehendimus? minimè, quippe, quam saepe
 laudauimus, sed de ludo monasteriorum huius-
 cemodi volumus egredi milites, quos eremi
 dura rudimenta non terreant; qui speciem con-
 uersationis suæ multò tempore dederint: qui
 omnium fuerint minimi, ut primi omnium
 fierent &c. Vita contemplatiua, quæ in co-
 nobijs retinetur, ab omnibus externis actio-
 nibus elongantur: Deoque intellectu & af-
 fectu, prout possibile est, in hac vita conti-
 nenter inhaerent. Huc tendit omnis istorum
 vocatio: hanc ob causam à sollicitudine oc-
 cupationum feriantur, ut negotiosum otium,
 diuinam naturam, & ea quæ ad hoc du-
 cunt contemplandi, suscipiant. Ideo confor-
 tium hominum fugiant, & secum non tantum in

*Hier. e-
 pist. 4. ad
 Rustic. c.
 4.*

con-

conclauī cordis, sed etiā in cella solitaria cō- *Ps. 78.*
 morantur, vt dicant: *nobis autē adherere Deo bonū*
est. Ingens bonum est cellæ secreta tenere,
 sponsum alloqui, rerum cælestium contem-
 plationi vacare, & in hoc interiori silentio à
 bonis & perfectis approbato, quicquid ve-
 cordes oblatrent, vita cœnobiorum contem-
 platiua consistit. Hanc impensē rogo, Prælati
 tueantur, senes laudent, & tam hi, quàm illi
 charissimas Dei sponsas, animas nempe con-
 templatrices à moribus imperfectorum de-
 fendant. Non miremur (ait Bernardus) si *Bern. 1*
 quempiam laborantem, & bene operantem, *ser. 6. de*
 aduersum fratrem vacantem murmurare vi- *assumpt.*
 deamus, quia hoc in Euāgelio legimus Mar-
 tham fecisse aduersus Mariam. Quod autem
 Maria quandoque murmurauerit aduersus
 Martham, eo quod eius actionibus implicari
 vellet, nusquam omnino reperitur. Ne ergo
 labori fratrum inuideas, neq; alicuius obrecta-
 tiones molestè feras, sed voluntate Prælatorū
 fulcita, & diuinis consolationibus animata,
 inter inania verba tepidorū, quiescesecura.

Huius vitæ contemplatiuæ magna est di-
 gnitas, ingens utilitas, mira suauitas. Magna
 certè dignitas cuius possessio laborantibus in
 actiua vita, tanquam præmium ac merces
 promittitur. Quare Isaias, collaudato eo, qui
 studiosis vacat actionibus, ita concludit: *Iste*
in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimi- *Isa. 33.*

tas eius, panis ei datus est, aqua eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. Dabitur (inquit) ei, ut habitet excelsa spelunca petrae fortissimæ, hoc est, in corde Christi Saluatoris, cuius fortitudine, à turbine ac procella sæculi protegetur. Munimenta saxorum, sanctorum nempe intercessionum quas orando promeruit, asylum eius. In excelsis habitare est, cor in cælestibus ponere, & munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum mente choris castrisque cælestibus iungimur, & insidiantes malignos spiritus, stantes in arce cordis, quasi subterpositos, expugnamus. Tunc nobis etiam panis datur, quia in supernis erecta intentio, æternitatis contemplatione reficitur. Et fidelis aqua cælestium consolationum, affatim tribuetur ei, quibus sine nausea satiat, terrenas consolationes lætè despiciat. Christum in decore suo conspiciet, siue in humanitatem eius, siue in diuinitatem oculos conjiciat, semper sui sponsi pulchritudinem, decorem, & claritatem contemplatur. Cernet de longe terram viventium, cum luce diuinâ perfusus, & delectationibus spiritus inebriatus, aliquam stillam cælestis patriæ degustabit. Non erit qui ambigat, ista omnia vitæ contemplatiuæ esse fructus, quibus anima, quæ diu in vita actiua laborauit, iam ad contemplationem vocata reficitur. Si ergo merces à Domino iustis

stis attributa magna est, siue in praesenti vita,
 siue in futura tribuatur, quanta erit contem-
 platiuæ vitæ præstantia, quæ præmium est bo-
 norum operum, merces iustitiæ & veritatis?
 Est quoque huius vitæ ingens utilitas, siue eâ
 comparatione illius, qui vitam contempla-
 tiuam colit, siue comparatione totius Eccle-
 siæ consideres. Nam contemplationi diuino-
 rum vacans quis explicet, quàm magna &
 mirabilia dona ex Dei consortio & familia-
 ritate percipiat? Iam pace & tranquillitate
 cordis hilarescit illam Domini benedictionē
 experiens: *Quia sedebit populus meus in pulchri- Is. 32.
 tudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie
 opulenta.* Iam denique extra se ipsum raptus,
 his bonis perfruitur, quæ nostram omnino
 experientiam subterfugiunt: fortè dicit: Scio
 hominem siue in corpore, siue extra corpus, 1. Cor.
 nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vsque 12.
 ad tertium cælum, & quoniam raptus est in
 Paradisum, & audiuit arcana verba, quæ non
 licet homini loqui. Hæc ad fructū ipsorū con-
 tēplantium pertinent: sed, quàm sint proximis
 viles ex eo percipi potest, quod Ecclesia eo-
 rum orationibus fulcitur, & exemplis sustē-
 tatur: cuius rei testis locuples sit Augustinus,
 ita scribens: nihil de his loquar: videntur
 enim nonnullis res humanas plusquam oportet
 deseruisse non intelligentibus, quantum
 nobis eorum animus in orationibus profit, &
 vita

*Aug.
 lib. de
 morib.
 Eccles.
 cap. 31.*

vita

vita ad exemplum, quorum corpora videntur non finire, & optimè quidem. Est namque istorum vita contemplationi addicta, veluti Domini charissima sponsa, quæ eius domum scilicet sanctam Ecclesiam suâ pulchritudine illustrat, suâ puritate alios ad perfectionem allicit, & quicquid postulat vel ad peccatorum purgationem, vel ad virtutis augmentum, vel ad felices negotiorum euentus, ipsa non semel, sed sæpius impetrat.

Est denique admirabilis contemplativæ vitæ suavitas: cui homo deditus, tantâ interdum iucunditate & voluptate perfunditur, ut optimè ei aptari possit illud Salomonis:

Eccles. 5. Non satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet delicijs cor eius: sicut enim mundanus homo ad detentus, aut conuiujs occupatus, tantum abest, ut diem longum esse iudicet &c. ita spiritualis vir delicijs purissimæ contemplationis perfusus, obliuiscitur dierum vitæ suæ, quos, quia cælestes consolationes angustant, non tam transire quàm volare cõqueritur. Verè iucunda vita, quæ vitam mortalem abbreviat, non aliquid ex eius spectemendo, sed mentem nostram summis voluptatibus inescando. Iucunda vita, quâ Deum inhaeremus, & fonti immensæ suauitatis immergimur. Mirabilis profectò vitæ suauitas, quâ vitæ huius molestias effugimus, sollicitudinibus & curis eximimur, & simul mentem

cumulantes, Angelorum delicijs & suauitate replemur.

Sicut vita contemplatiua alia est à vita actiua, ita proprium finem habeat necesse est à fine actiuae vitæ diuersum. Hic finis est, mentem ab omnibus terrenis desiderijs & cogitationibus emundare, & Deo intellectu & affectu atque imitatione conjungere. Quem Ioannes Cassianus hâc oratione nobis exposuit: Eremitæ (hoc est contemplatiui) perfectio est, exutam mentem à cunctis habere terrenis, eamque quantum humana imbecillitas finit, vnire cum Christo. Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se. Similis factus sum pelicâno solitudini; vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Desiderium autem & dilectio rei amatae adhuc mentem non sariat; donec mentem amatam possideat, eiusque præsentia delectetur, ei que prout possibile fuerit immergatur. Atque adeò cognitio in hac vita propter amorem est, amor verò propter vniōnem, quâ bono iungimur, ipsumque secundum nostræ naturæ capacitatem possidemus. Contemplatiua vita est (ait Gregorius) charitatem quidem Dei & proximi totâ mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, solo desiderio Conditori inhærere, vt nihil iam agere debeat, sed calcatis curis omnibus, ad videndâ faciem sui Creatoris animus inardescat,

Cassian.

col. 19.

c. 8.

Ier. 3.

Ps. 101.

Greg.

hom. 14.

in Ezech.

descat, ita ut iam nouerit carnis corruptibilitatem, pōdus cum mœrore portare: totisq; desiderijs appetere, illis hymnicinijs Aneglorū choris interesse, admisceri cœlestibus ciuibus, de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere. Sic profectō ille dicit, non quo ab hac vita considerationem excludat, sed ut Dei amorem, & cœlestes affectus finem & scopum adstruat.

Contemplatione in creaturarum despectionem, in Dei amorem, in virtutum perfectionem, atque in veram properet sanctitatem, ut ex hac obscura Dei notitia, ad claram & perspicuam cognitionem transferatur. Ad hoc profectō vita contemplatiua tendit, ut mentem hominis ab omnibus rebus creatis abstrahat, & quasi in quadam temporalium morte constituat. Quemadmodum enim mortuus nihil humanum cogitat, nihil terrenum cupit, ad nullam rem quantumuis pulchram, afficitur: ita contemplatiuus omnium infimarum rerum cogitationes abjiciat, desideria fugiat, & delicias, commoditates, atque honores, tanquam ad se nihil attinentes, omnino contemnat. Huius vox sit: veruntamen *existimo omnia detrimentum esse propter eminentem* *Phil. 3.* *scientiam Iesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrificiam. Si enim rerū terrenarum despectionem non acquirat, & a proprio*

proprio corde, non solum cupiditates, sed etiam cogitationes sæculi fugare conetur, neque ad altitudinem sanctæ contemplationis adscendet, neque in destinationem optatam propriæ sanctitatis perueniet. Enitatur ergo vitæ contemplatiuæ sectator res omnes creatas à suis desiderijs & cogitationibus ablegare, vt contemplationis pennis valeat infimū terrę locum deferere, & in supremam cælestium rerum regionem adscendere. Omnis intelligentiæ nostræ inquisitio, quā summum bonum meditatur, & iam meditatū, simplici intuitu contemplationis adspicimus, hunc est fructum editura, vt summi boni cogniti amorem excitet, & virtutum internas functiones, & spirituales pulchritudines in nobis pariat. Quærit anima verbum (ait *Bern.* Bernardus) cui consentiat ad correctionem, *ser. 55. in can.* quo illuminetur ad cognitionem, cui innitatur ad virtutem, quo reformetur ad sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui martetur ad fecunditatem, quo fruatur ad iucunditatem. Istud igitur anima contemplatione nitatur adipisci, cælestium desideriorū feruorem, virtutis decorem, amoris pulchritudinem. Et quo magis in istis profecerit, tanto amplius se credat in contemplatiua vita profecisse. Postremò contemplatiua vita diuinam vnionem quærat, necesse est, vt ita ex intelligentia ad affectum virtutis transcat,

Contē
plans
diuinā
vnionē
quærat

& ex affectu, & interna exercitatione virtutum in sponsi amplexibus requiescat. Audi animam contemplatricem suam contemplatione finem istum assequentem, *Inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam.* Hoc iam affectui tribuendum est. Affectus namque siue desiderium est, quod Deum veluti absconditum manifestat, & quasi longè positum ad nos adducit. *Quare desiderium pauperum exaudiuit Dominus, preparationem cordis eorum audiuit auris tua.* Audit, inquam, desideria clamantia, & preparationes cordis, hoc est, affectus voluntatis, vociferantes & operum efflagitantes auscultat, & tanquam tenera mater paruulo clamanti & lugenti se benignissime ostendat. *Tenui eum, nec dimittam,* & hunc finem esse contemplationis designat. Sed quæ est ista unio, quam vitæ contemplatiuæ scopum adstruimus? est illa unio, quâ Deo per voluntatis concordiam, & per virtutum imitationem copulamur. Hanc unionem tenetur Deus. Vnde Richardus ait: manet in illa anima Christus, quæ virtutes eius possederit. Unio voluntatis est, cum id constanter volumus, quod Deus vult ut velimus, & id animosè respuimus, quod Deus iubet ut nolimus. Sic profectò Domino pacis vinculo nectimur, & unum cum eo efficimur, non naturâ, sed voluntatis pacisque concordia. Pulchrè enim dixit Leo Papa: Quid est, dilectissimi,

Cant. 3.

Psal. 9.

Richardus
in capit.
c. 6.Leo. ser.
6. in nat.
Domin.

lectissimi, pacem habere ad Deum, nisi vel-
 le quod iubet, & nolle quod prohibet? Au-
 gustinus vitæ contemplatiuæ mysteria per-
 tractans, sic ait: eligant sibi partem melio-
 rem, vacent verbo, inhient doctrinæ dulce-
 dini, occupentur circa scientiam salutarem,
 sed habemus firmiorem sacrarum literarum
 cui adhæreamus, sermonem. *Sapientiam scribe* *Eccles.*
 (inquit Ecclesiasticus) id est, sapientis seu *38.*
 legis doctoris, *in tempore vacuitatis* percipien-
 da est, & *qui minoratur actu*, hoc est, à vitæ a-
 ctu operibus elongatur, *sapientiam percipiet.* *Ephrem*
 Posside autem & mentis tranquillitatem at- *de patie.*
 que quietem (inquit Ephrem) pro muro mu-
 nitissimo: nam quies superare te faciet pas-
 siones tuas: tu enim de loco superiori pu-
 gnas, illæ autem de loco inferiori. Acquire
 igitur cum timore Dei quietem, & non no-
 cebunt tibi quæcunque tela inimici. Nam
 quies cum timore Dei conjuncta curus
 igneus est, in cælum possessorem suum effe-
 rens. Fidem illius tibi faciat Propheta Elias,
 qui quietem ac timorem Domini amans, as-
 sumptus est quasi in cælum! O quies, mo-
 nachorum profectus! ô quies scala cælestis
 ô quies via regni cælorum! ô quies quæ ad
 pacificum statum hominem perducis! ô quies
 cogitationum serenitas, & tranquillitatis por-
 tus! ô quies animæ securitas! ô quies animæ
 ac cordis lætitia! ô quies pietatis & religionis
 mater.

mater. Quietem corporis, & mentis, cura affligendi carnem & castigandi corpus subsequatur. Ad hoc enim sancti patres desertum petiuerunt sibi que solis remoti vixerunt, ut hunc virtutis hostem vigilijs, ieiunationibus, & alijs corporis castigationibus spiritui subjugarent. Vitæ contemplatiuæ sectator (inquit Prosper) ad conditorem suum corde illuminandus accedat, ipsi contemplando, atque insatiabiliter perfruendo, vigilanter inserviat, ipsum iugiter concupiscat, præ amore eius omnia, quibus inde potest auerti, refugiat, omnes cogitationes suas, ac totam spem ex illius dilectione suspendat. Literarum diuinarum sacris meditationibus vacet, in his eternitatis illuminatus oblectet.

Prosper
1. de vit.
contēp.
c. 8.

CAPVT XXI.

*De substantia, fine, & officio vitam
mista atque de eius præ-
stantia supra alias.*

Eph. 5. **P**rouidentissimè Dominus dedit inter homines quosdam quidem Apostolos, quosdam verò Prophetas, alios verò Euāgelistas, alios autem Pastores & Doctores ad cōsummationem Sanctorum, in opus scilicet ministerij huius, quo isti ad docendum electi, sibi decretam

decretam administrationem complent, & corpus Christi, Ecclesiam nimirum militante[m] edificant, tandem Ecclesia hæc ordinem habet, vnde, & membrorum suorum disparitate perficitur. Hæc autem disparitas in statum ac ministeriorum diuersitate consistit, quorum aliqua ad hoc videntur instituta, vt quidam homines purgentur, illuminentur, perficiantur: alia verò, vt alij inferiores suos purgent, illuminent, atque perficiant. Operæpretium est in hac fidelium cōgregatione, sint capita quæ membra inferiora dirigant. Isti autem mundi gubernatores, & duces, isti humani generis præceptores, atque magistri, ista Ecclesiæ lumina, quæ eam splendore veritatis illuminant, & igne charitatis succendunt, sunt sanctissimi Episcopi, in locum Apostolorum successi: & omnes alij ad statum clericalē euecti, Episcopis tanquā veterani milites subsunt. Episcopi sane sunt qui vniuersum mundum suā potestate & auctoritate gubernant. Vnde in epithalamio sponsi de illis sponsæ, hoc est, Ecclesiæ dicitur: *pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram. Patres missi sunt Apostoli (ait Augustinus) pro Apostolis filij nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi. Qui Principes facti, non solum per seipsos viriliter pugnant; sed alios etiam verbo & exemplo erudiunt ad pugnam, & animare*

Ps. 44.

nituntur ad prælum. Ipsi sunt luminaria Ecclesiae, & velut stellæ huius spiritualis mundi à Christo splendidissimo sole lucē accipientes, ut in caliginosa nocte huius mortalitatis luceant: quare audiunt, non tantum, vos

Mat. 5. estis sal terræ: verum etiam, vos estis lux mundi. Clerici autem, præsertim presbyteri, septuaginta duobus discipulis successerunt. Apostoli ita lucris animarum inhæserunt, ut tamen studium orationis non omitterent, & conversationem in cælis haberent; cui rei locuples testis est Paulus, de se & de suis socijs

Phil. 3. dicens: nostra conversatio in cælis est. Nullus enim est adeo solitudini addictus, & diuinæ contemplationis amans, quem non Deus ad aliquam proximorum utilitatem excitauerit. Nam certè Carthusienses, non solum oratione & exemplo, sed actione etiam & doctrinâ Ecclesiae profunt; dum conscribendis libris, qui eorum doctiores sunt, ex instituto operam navant, & pijs colloquijs sæculares eos inuidentes, instituunt. Hugo de sancto Victore, Augustinianus Canonicus, de se

*Hugo
lib. 2. de
nuptiis.
6. 1.*

& de suis contubernalibus aptè conscripsit. Quibusdam sola Rachel, quibusdam sola Lia placet. Amant enim quidam contemplationis pulchritudinem, quietem silentij, charitati diuinæ quasi vultui Rachelis inhærent adspectibus animæ. Alijs verò solius Liæ fecunditas placet: generant verbo prædicationis

dicationis filios, hos nutriunt lacte consolati-
onis &c. Apud nos autem vtraque ducitur,
id est, Rachel & Lia: ne intolerabilis sit la-
bor Liæ, ne quies Rachelis habeatur tædio,
sed constitutis horis sibi inuicem succedant,
labor orationi, oratio labori, lectio medita-
tioni, meditatio prædicationi. Præclare enim
dixit Gregorius: Qui rebus temporalibus
occupantur, tunc bene exteriora disponunt,
cùm sollicitè ad interiora refugiunt, cùm ne-
quaquam foris perturbationum strepitus di-
ligunt, sed apud semetipsos intus in tràquilli-
tatis sinu requiescunt. Cassianus ait: verè
enim lucra sua in pertusum saccum condit,
qui quicquid per aliorum conuersionem vi-
detur acquirere, intemperantiâ cordis sui, &
quotidianâ animi distentione, disperdit. Sibi
ergo religiosi animarum ministri persuadeât,
ad secretum contemplationis quotidie esse
recurrendum, si volunt alios lucrari, & sei-
ipsum per vanas distentiones, & deprauatos
affectus non perdere. In contemplatione
namque igne charitatis accenduntur, vt alios
accendant: ibi erudiuntur, sicut Moses in
nube atque caligine, vt alios erudiant; ibi
ditescunt donis, atque virtutibus, vt
proximis spiritualem eleëmofinam præ-
beant. Vita mista est, quâ religiosus vel
quiuis alius ex instituto actiones saluti
proximorum necessarias, & studium con-

*Cassian.
coll. 24.
c. 13.*

Greg. 6
Moral.
c. 17.

contemplationis amplectitur, ut actio contemplatione fulcita utilior, & contemplatio actione interrupta feruentior existat. Optime dixit Gregorius: nec perfectus praedicator erit (id est perfectus vitae mixtae sectator) qui vel propter contemplationis studium operanda negligit, vel propter operationis instantiam contemplanda postponit. At vitae mixtae propositum est tum contemplationis tranquillitatem, tum actionis proximis fructuosae curas, pari studio & intentione suscipere, tanquam duplicem sui partem, quam affert ad consummatam charitatem admitti, vniuersamque dilectionis Dei & proximi implere iustitiam. Eius desiderium est magno illi praecepto Pauli satisfacere: *Attende tibi, & doctrina, in ista in illis: hoc enim faciens, & teipsum*

1. Tim. 4. *saluum facies, & eos qui te audiunt.* Attendit sibi, cum in abdito cubili mentis considerat, qualiter viuat, & omnia sua interiora, & exteriora recogitat, ut ad meliora promoueat, & diuina mysteria perlustrat, ut visibilia contemnat, & inuisibilia acie mentis cognita concupiscat. Attendit doctrinae, cum impense laborat, ut arguendo, obsecrando, increpando alios ad cognitionem & amorē sui Creatoris adducat. Haec autē duo praestat, ut & sibi, & alijs fratribus ianuam patriae caelestis aperiat.

Hoc verò certum sit, quidquid inter actionem & contemplationem in temporis partitione

tione contingat, semper tamen contempla-
 tionis studium habiturum intentionis ac de-
 siderij principatum. Contemplatio enim,
 quæ Dei amorem comprehendit, est occupa-
 tio actione nobilior atque præstantior. Ipsa
 est, quæ actionem perficit, in suum finem di-
 rigit, ei quæ vim atque efficacitatem attribuit.
 Ipsa tandem, quæ propter seipsam appetitur,
 cum tamen actio non tam propter seipsam,
 quam propter instantem proximorum neces-
 sitatem appetatur; Qui si, aut doctrinâ, aut
 exhortatione, aut consolatione, aut Sacra-
 mentorum administratione non indigerent,
 satius esset functiones istas omittere, & uni
 contemplationi & amoris summæ veritatis in-
 hære. Quies autem mentis, oratio & con-
 templatio est, quâ cibo verbi Dei pascimur,
 creaturarum obliuione soporamus, vires amif-
 sas reparamus, & novos animos ad operâ &
 laborem concipimus. Tunc sanè vnâ manu fa-
 cimus opus, & aliâ manu gladium teneamus,
 cum alternis vicibus salutis animarum, & con-
 templationi rerum diuinarum instamus. Contem-
 platio verò rerum cælestium, & feruens ora-
 tio est cautissimus gladius, cuius præsidio
 muniti, non solum immanissimos Ecclesiæ
 hostes terremus, & ab Ecclesia fugamus: ve-
 rum in nobis quoque vitia & prauas cupidita-
 tes cohibemus, & à cordibus nostris abscein-
 dimus, vitæ mixtæ, cum in se fines vitæ actiuæ
 &

Quis
sit finis
vitæ
mixtæ.

Greg.
lib. 5. in
1. reg. ad
c. 14.

Ioan. 5.
Greg.
hom. 11.
in Ezech.

& contemplatiuæ contineat, erit sane duplo nobilior atq; perfectior. Hic finis in hoc sane positus est, vt operarius Ecclesiæ perfectam cōtemplationis gratiam, & absolutum actionis donum assequatur; & neque contemplationis amore zelum animarum deferat, nec zelo iuuandi animas in desiderio & ardore contemplationis intepescat. Quem finem Gregorius manifestè tradit, ita scribens: prædicatores autem sancti, sublimes valde sunt, non solum opere, sed etiam contemplatione. Extrema ergo pars ista sublimitas est operis, intima verò illa, contemplationis. Tantæ profectò sublimitatis est finis iste, vt totam laudationem Ioannis Baptistæ à Salvatore nostro Iesu Christo prolatâ contineat, dum eum lucernam ardentem & splendentem appellat, ille (inquit) erat lucerna ardens, & lucens. Ardor cælestia desideria, & lumen verbum prædicationis designat, & vtrumque contemplationis & actionis abtolutionem quandam & perfectionem demonstrat. Ille enim in secreto orationis cælestibus desiderijs & igne verissimæ dilectionis ardet, qui magnam & consummatam cōtemplandi gratiam accepit. Et ille in publico actionis lucet, qui bona, non vtcunque, sed optimè præstare nouit; & imperfectionem sceditate splendorem verbi non obscurat, & opera proximis vtilia prauis exemplis non inficit. Cum ergo

ergo vocatur Iohannes lucerna ardens & lucens, perfectus prædicator vocatur, qui finem vitæ prædicatoris fuit assequutus: qui prius contemplando Deum, & seipsum maceratione carni affligendo, in deserto arsit, & postea ex amore Dei, & zelo animarum, cum magno spiritu prædicando in medijs populis caligine iniquitatum percussos illuminavit. Arsit quidem ille, quia sanctissimè in omnibus se gessit, quia purissimè vixit, quia viam planè cælestem in terris instituit. Arsit ille, quia tota eius vita nobis loquitur, tota nobis sermo est, tota nos à malo reuocat, & ad bonum exhortatur. Errant ergo, qui putant se vitam mistam tenere, cum vanis alloquutionibus gaudent, cum sæcularium mutuis visitationibus delectantur, cum negotia sæcularia tractant, nuptias componunt, testamenta exsequuntur, lites procurant, &c. Non sunt ergo isti vitæ mistæ professores, sed totius vitæ spiritualis contèptores, qui ea quæ spiritus sunt horrèt, & ea quæ carnis sunt magnâ auaritia sectantur. Gregorius ait: Contèplatiua maior est meritò, quàm actiua, quia hæc in vsu præsentis operis laborat, illa verò sapore intimo venturâ iam requiè degustat. Sed Marthæ cura nō reprehenditur: Mariæ vero etiam laudatur, quia magna sunt actiue vitæ merita, sed contèplatiue potiora. Ad actiuâ (inquit Prosper) vitâ pertinet inter humana proficere, & rebelles corporis motus, rationis

Greg.
hom. i. in
Ezech.
6. Mor.
c. 18.
Prosp. &
de vita
contemp.
c. 12.

*Nazian
epist. 77.
ad Olym
pium.*

imperio temperare: ad contemplatiuam supra humana desiderio perfectionis ascendere, & indefinenter augendis virtutibus incubare. Habet actiua profectum, contemplatiua fastigium. Hæc facit hominem sanctum, illa perfectum. Rectè ergo dixit Gregorius Nazianzenus: Quieta, & à negotiis semota vitæ ratio, actuosæ vitæ splendor præstantior est. Actionis enim splendorem vincit contemplationis lux actionem dirigens, ei que puritatem, & splendorem impericiens. Certum est eam vitam spiritualem esse præstantiorem, cuius perfectior est operatio. Deo gravior, ac nobis, qui huius mundi vitam sectamur, vtilior. Hoc autem habent vitæ contemplatiuæ functiones, si cum actionibus vitæ actiuæ conferantur. Sunt perfectiores, quia actus sunt nostræ intelligentiæ, & voluntatis, quibus & diuinam naturam contemplamur, & eam ingenti charitatis amore prosequimur, & vitam illam cælestem imitamur, quæ est nostrorum laborum scopus, ac Dei ipsius beata possessio. Quod si illæ actiones sunt perfectiores, quæ versantur circa objectum excellentius, non dubium, quin consideratio & dilectio Dei actiones exteriores superent, quibus aut corporalibus proximorum miseris consulimus, aut nos ipsos in officio continemus. Verissimè igitur Gregorius oculo dextro vitam contemplatiuam assimilat

assimulat. Dexter namque oculus vita contemplatiua est: sinister, actiua &c. Sunt tandem actiones vitæ cōtemplatiuæ nobis, imò, & suo modo proximis vtiliores. Nobis quidem, quoniam ad peccata delenda, ad passionē cohibendas, ad virtutes acquirendas, ad sæculum, & omnem eius splendorem conculcandum, efficacissimum est orationis cōtemplationisq̃ue remedium, ex qua tanquam ex editissima specula rerum labentium vilitatem adspicimus, & rerum æternarum dignitatem aduertimus, cuiusq̃ue præsidio ab omnibus malis aufugimus, & vniuersas virtutes actibus internis exercemus &c. proximis verò, quoniam contemplatio actiones dirigit proximorum gratiā susceptas, ad perseverandum in bonis operibus animat, eis prosperos euentus è throno Conditoris reportat, & innumera obtinet gratiarum dona, quæ effundantur in proximos. Hanc contemplationis vtilitatem pulchrè Richardus his verbis subnotauit Merito (inquit) sp̃s monet (de anima contemplatiua loquens) ne suscitetur, eo quod bene circa proximorū salutē occupatur. Et bona quidem sollicitudo, & turbatio carnalis, sed melior & sublimior circa plures occupatio, & cura spiritalis, vtpote tam Deo quàm cælestibus ciuibus familiaris, & permanens, & secura magis. Optimam partem elegit Magdalena, quæ gratiam exercet contemplationis

*Richard
in cant.
cap. 8.*

plationis, & tamen occupatur in parte for-
tis, vt etiam actiue vitæ præmio coronetur.
Perfectior verò & sublimior est illa operatio
quam homo communem cum Angelis ha-
bet, quàm sit illa, cuius vsu ad potentias cor-
porales & necessitatem corporum se dimittit.
Præstantior est contemplatio atque sub-
limior, quàm homo, veluti ad angelicum ma-
nus, & cælestem quandam dignitatem eue-
hitur. De contemplatiuis verò subijcitur;

Pf. 35. *lumine tuo videbimus lumen.* Nam in lumine
dei, & sapientiæ in hac peregrinatione, lucem
increatam diuinæ naturæ per speculum in
enigmate vident, quam in patria facie ad fa-
ciem sunt visuri, & eius gaudijs sempiternis
fruituri. Contemplatiua autem hic incipit,
vt in cælesti patria perficiatur: quia amor
ignis, qui hic ardere inchoat, cum ipsum quod
amat viderit, in amore ipsius amplius ignescit.

Greg. h. Gregorius ait: Contemplatiua vita amabilis
14. in. valde dulcedo est, quæ super semetipsam ani-
Ezech. mam rapit, cælestia appetit, terrena autem
debere esse contemptui ostendit, spiritualia
mentis oculis patefacit, corporalia abscindit.

Bern. se. Bernardus ait: O veræ quietis locus! & quæ non
22. in immerito cubiculi appellatione censuerim.
Cant. in quo Deus, non quasi turbatus irâ, nec ve-
lut distentus curâ prospicitur; sed probatur
voluntas eius in eo bona, & beneplacens, &
perfecta. Tranquillus Deus tranquillat omnia.

nia, & quietum adspicere, quiescere est. At Laurentius Iustinianus sic inquit: meritò iucundior est (de vita autem contemplatiua loquitur) quia actiua vita habet sollicitum cursum: contemplatiua gaudium sempiternum. In hac acquiritur regnum, in illa percipitur: in hac contemnitur mundus, in ista videbitur Deus. *Sedebit* (inquit Propheta, de contemplatiuis) *populus meus in pulchritudine pacis*, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Hæc omnia sanctorum dicta, tot honorificis referta nominibus, quæ in vitâ contemplatiuam quadrant, qualia sunt dulcedo, raptus, somnus, requies, portus, cōuiuiū, locus quietis, sponsi cubiculum, visio mulcens, sedans, atque tranquillans, gaudium sempiternum regni perceptio, ac notio Dei; quid nisi incomparabiles diuitias, ineffabilem suauitatem, & supra omnem cogitationem nostram, ingentem mentis voluptatem ostendunt: huius etiam delectationis propria, quæ ex vita contemplatiua percipiuntur, magnum afferunt suæ perfectionis augmentum. Illud profectò animabus contemplatiuis congruit: *Comeditis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proiicietis*. Comedūt vetustissima veterum, quādo ea cogitant, quæ statum innocentiae sapiunt, & peccatum nesciunt, & vetera pro nouis projiciunt, cū sæculi cogitationes & desideria, pro contemplatione

*Lawr. in
ligno vi-
te tract.
c. 3.*

Isa. 32.

Contē
platio.
nis de-
lectatio
qualis
sit.

Leu. 26.

K

platione rerū cælestium derelinquant. Huius
ergo vitæ delectatio purissima est, vbi anima
tanquam in igne purgatur, & ac si in mundo
non esset, cogitationibus, & affectibus vni-
uersis rebus mūdānis eximitur. Et eo ipso vi-
tæ contemplatiuæ delectatio tuta est atq; le-
cura, quod mentem occupationibus tēpora-
libus, & hominū cōsortio liberat. *Frustra iac-*

Pro. 1. *tur rete* (vt inquit Salomon) *ante oculos penna-*
torum, & in vanū dēmon retia tendit in rebus
terrenis ad capiēdos illos, qui omnia terrena
cōtemnēt, & ea memoria & affectu deserē-
tes, ad sola cælestia & æterna toto desiderio

Beda in
pro. ad
cap. 1. *cordis anhelāt* vt enim ait Beda: *facile laqueos*
qui in terra tenduntur, cauet, qui pennis vir-
tutū subuectus, cōuersationem habet in cæ-
lis. Est etiam contemplationis delectatio in-
primis illustris atq; sublimis, quia similis est
voluptatibus ac delicijs patriæ cælestis, quas

Rom. 14. *beati ex Dei amore & visione percipiunt. Ro-*
gnū quippe Dei non est esca, & potus, sed iustitia,
& pax, & gaudiū in Spiritu sancto. Et hoc idem
licet non eodem modo, est contemplationis
gaudium, quod non esca & potus efficit, sed
perfecta iustitia, pacis abundantia, & Spi-
ritus sancti inhabitatio producit. In cælesti
patria videbimus Deum, videndo posside-
bimus, possidendo amabimus, amando frue-
mur, fruendo laudabimus. Et similiter vi-
tam contemplatiuam habentes, & in opere
con-

contemplationis se occupantes, Deum, oculis
fidei & sapientiæ conspiciunt, conspiciendo
utrumque tenent, prout in ista mortali vita
cōceditur; tenendo diligunt, diligendo gau-
dent, & gaudendo ingenti spiritus exultatio-
ne perfusi, laudibus, & gratiarum actione
concelebrant. Verè illustris ac nobilis san-
ctæ contemplationis voluptas, quā non car-
nis infamis contactus affert, sed ex spirituali
vnione ad Deum, & ex notitia tantorum bo-
norum assurgit. Est tandem hæc delectatio
valde pretiosa, quia rara est, nec omnibus
etiam iustis, & Dei amicis concessa. Semper
rara in pretio habita sunt. Non omnes iusti
imò neque omnes qui orationi & contem-
plationi vacant, cellam ingrediuntur vina-
riam, & ad sponsi cubiculum admittuntur:
sed licet interdum suauitatem aliquā expe-
riantur, longè tamen est ab illis deliciarum
caelestium spiritualis ebrietas. Demum hæc
vita est magis sibi sufficiens, quia ad vnita-
tem Dei propius accedens, paucioribus in-
diger. Vnde cū Martha circa plurima tur-
batur, Maria in vno solo, quod infinitis
partibus illa plurima superabat, quietem &
iucunditatem inuenit, & propter seipsam
amabilis. Et hoc Dominus subnotauit dicēs,
unum esse necessarium, scilicet intellectu & Luc. 10.
affectu adhærere Deo, propter quod reliqua
admittenda sunt, & si hoc impedian, repu-
dianda.

Ps. 26.

Ephrem
de patiēt

dianda. Et sanctus David: *vnā* (inquit) peti
à Domino, *hanc requiram*. Hæc Maria (inquit
Ephrem) quietis exemplar extitit, sedens se-
cus pedes Iesu, ipsique soli adhærens: quare,
& eam laudauit Dominus dicens: *Maria opti-
mam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*. Cernis
frater, qualis sit mentis tranquillitas, ac quies,
cuius possessorem & ipse laudat Dominus.
Hanc, mi frater, posside, & delectaberis in
Domino tuo, ad pedes eius sedens, ipsique
soli vacans, atque inhærens, vt confidenter
dicere queas & tu: adhæsit anima mea pos-
te, me suscepit dextera tua. Si autem vacatio
motione potior est, quia hæc propter illam
expetitur; non dubium, quin vita contem-
platiua sit, quàm actiua perfectior. Est etiam
vita contemplatiua secundum diuinā; actiua
verò secundum humana. Vnde Augustinus,
In principio erat verbum, ecce quod Maria
audiebat, verbum caro factum est, ecce cui
Martha ministrabat. Diuina autem humanis
præferenda sunt, & in primo, & præcipuo
loco collocanda. Videtis (ait Cassianus)
principale bonum in theoria sola, id est, in
contemplatione diuina Dominum posuisse.
Summum bonum, non in actuali, quamuis
laudabili opere, & multis fructibus abun-
danti; sed in diuina contemplatione, quæ
verè simplex & vna est, collocauit.

Magna est quidem vitæ contemplatiuæ
perfectio,

perfectio, quam tam eximiae proprietates illustrant: sed non est maxima eorum graduū vitæ spiritualis, ad quos vir religiosus potest adscendere, cum major sit vitæ mistæ præstantia atque sublimitas. Mariam typum utique contemplatiuæ, meliorem partem aut optimam elegisse. Nam (ut doctè notauit Cardinalis Thomas Caietanus) Marthæ & Mariæ comparatio, partis cum parte, id est, vitæ actiuæ & cōtemplatiuæ, comparatio est, non vitæ cōtemplatiuæ cum toto, id est cum vita Apostolica & mista, collatio. Harum autem duarum partium Maria optimam partem elegit; sed istā parte optimā multò melius est totum, id est, integra, & perfecta vita Apostolica, contemplationem colens, & perfectissimam actionem, atque omnino spirituales exercens. Saluator ergo noster vitam contemplatiuam, comparatione actiuæ optimam vocans, actiuæ prætulit: sed vitæ mistæ amplioris perfectionis priuilegium non ademit. Sancti enim patres manifestè in hac sententia sunt, ut contemplatiuæ mistam, & utrumque opus comprehendentem anteponant. Horum primus sit Hieronymus, illum solum omnino perfectum existimans, qui utrumque opus Marthæ atque Mariæ in vnā eandemq; viuendi rationem nouerit copulare. Augustinus statum clericalem monachorum professioni præferens, in quo & vi-

K 3

tam

Caiet. in
Luc. c. 10
c. 21.
182. ar.
1.

Hieron
in Thys.
c. 3.

tam mistam (quæ clericorum est, præterim
regularium) vitæ monachorum, id est, con-
templatiuæ præponit. In epistola ad Vale-
rium ait: Cogitet religiosa prudentia tua, nihil
esse in hac vita, & maximè hoc tempore dif-
ficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut
presbyteri, aut diaconi officio, sed apud Deū
nihil beatius, si eo modo militetur, quo no-
ster imperator iubet. Illud sine dubio colligendum est vitam religiosam, nō tantum cō-
tēplationi, sed etiam proximorū profectibus
consecratam, multo præstantiorē esse ea, quæ
soli contēplationi vacans, proprium dūtaxat
profectum, & perfectionem exquirat. Chry-
sostomus verò adhuc apertius hanc maiorem
vitæ mistæ perfectionem ostendit, non iam
statum sacerdotis, hoc est, Episcopi, statū
monachorum præponens, in quo multus est,
& mirū in modū illius supra istum præstantiā
& dignitatem exponit: sed religiosum curæ
animarū vacatē, religioso solitario præferens.
At Bernardus eleganter & breuiter huius vi-
tæ mistæ præstantiā ingenuè fatetur. Est (inquit)
tantū lucere vanū, tantū ardere parū, ardere &
lucere perfectū. Illi lucēt, qui ex prædicatio-
nis ministerio, aurā solū populare caprant, &
non Dei gloriæ, sed propriæ ambitioni serui-
re student. Hoc autem vanum est. Nam quid
inanius est, quam ex tam sanctis ac præstan-
tibus laboribus, non fructū præmij cælestis
decer-

Augu.
Epist.
138.

Chrys.
lib. 6. de
sacerdot.

Bernar.
ser. in na-
tal. S.
Joan.
Bapt.

decerpere, sed inanis glorię, & insipientis laudationis ventū aucupari. Illi ardent, qui sibi solis vacant, & contemplationi se tradunt, & sola cordis proprij puritate contenti, alijs doctrina non prosunt, & hoc parū est Sancta enim rusticitas sibi soli prodest, quę nullo modo potest cum illius sanctitatis opulentia cōferri, cuius tam eximię opes sunt, vt habeat vnde abundē sibi provideat, & vnde in alios sine suę detrimento doctrinę diuitias effundat. Illi verō ardent & lucent, qui in similitudinem solis splendorem igneum & ardorē splendidum habent. Qui ardore charitatis seiplos supra omnia creata efferunt, & Deo Creatori intellectu, & affectu se copulant, & luce doctrinę proximos docent, ac vitijs liberatos in viam virtutis adducunt. Sed hoc sane perfectum est. Atque alio loco idem Bernardus, solitarium, mulierem vocat, & ministris Ecclesiasticis occupatum; virum, non quēlibet, sed fortem & bellatorem appellat, &c. Nam tu quidem in tui custodia vigilans, bene facis; sed qui iuuat multos, & melius facit, & vtilius. Vita quippe contemplatiua sola, instar est mulieris delicatę, suā curantis internam pulchritudinem; at vita mixta est tamquam vir, cui nec minor solet inesse pulchritudinis decor; sed multo maior fortitudo, quę pulchritudini admista, multo rarior, præstantior, ac perfectior existit.

Merito quidem Dominus, & usque ad perfectam ætatem siluit, & in eligendis Apostolis, designandisque discipulis aliquantulum expectavit; ut charitatis ordinem noster edoceret, quæ non ab alijs, sed à nobis ipsa debet incipere, secundum illud: *Miserere anime tue placens Deo: nam quæ, rogo, charitas erit nostræ salutis obliuisci, ut proximis commulamus, aut quæ prudentia, si cum nostræ animæ detrimento fratrum salutem curamus? Charitatis præceptum in hæc verba promulgatum est. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Quod autem ultra nos ipsos diligamus, nec Dominus iubet, nec charitas exigit, nec iustitiæ lex, aut regula prudentiæ consentit. Hunc appetitum docendi ante tempus, quo aliqui stimulantur, & remeritatem, quâ se ipsos effundunt, Bernardus multis ac grauissimis verbis in quodam loco perstringit. Et inter alia sic ait: *Cæterum, tu frater, cui firma satis propria salus nondum est, cui charitas adhuc aut nulla est, aut adeò tenera, atque arundinea, quatenus omni flatui cedat, omni credat spiritui, omni circumferatur vento doctrinæ, imò cui charitas tanta est, ut ultra mandatum quidem diligas proximum tuum, plusquam te ipsum: & rursus tantilla, ut contra mandatum fauore liquecat, pauore deficiat, perturbetur tristitiâ, auaritiâ octrahatur, protrahatur ambitione, &c.* Tu inquam, ita in proprijs

Eccles.

30.

*Mat. 22**Luc. 10.**Ber. ser.*

18. in

Cont.

proprijs teipsum sentiens, quānam dementiā,
quæso, aliena curare aut ambis aut acquie-
scis? & quare, o miseri, odio habetis silen-
tium & cellam? quare ante tempus statum
humilitatis deseritis? quare adhuc teneri &
imbecilles ad virorum officia properatis? Si
charitas fraterna impellit vos, scitote, quia
charitas neminem cum proprio dispendio ad
aliorum profectum curandum instigat. Tu
ergo frater, à minimis incipe, vt ad mediocria
procedas, mediocria ne contempnas, vt ad ma-
xima, & planè difficilia sine ambitionis no-
ta peruenias. Domum vitæ actiuæ satis tu-
tam & securam primum inhabita. Ne cogi-
tes te oleum & operam perdere cū tibi va-
cas: imò teipsum doces, vt alios instituas; tuā
domum opibus amplificas, vt habeas, vade
alijs salutis documenta communices. Ne as-
sensum præbeas his, qui beatum te dicunt,
& reverā te seducunt, qui tibi suadent, vt
nec dum grādis factus, onera grandium sup-
portes, Responde illis, quod Bernardus sa-
pientissimus quibusdam sibi otium expro-
bantibus respondebat: Nonnunquam ego
(inquit) cū sederē mihi ad pedes Iesu mœ-
rens in recordatione peccatorum meorum:
aut certē ad caput, si quando, vel rarò starem,
& exultarem in recordatione beneficiorum
eius, audiui, dicentes: vt quid perditio hæc
causantes videlicet, quod soli viuerem mihi,

K 5

qui

*Ber. ser.
12. in
Cant.*

qui (vt putabant) multis prodesse possem, & dicebant: potuit enim venundari multo, & dari pauperibus. Sed non bonum mercatum mihi est, etiam si vniuersum mundum lucrare, meipsum perdere, & detrimentum mei facere. Verum audiant excusantem Dominum & respondentem pro me qui me quasi de otio incusant. *Mat. 26* Quid (inquit) molesti estis huic mulieri? quod est, vos videris in facie, & ideo secundum faciem iudicatis. Non est vir (vt putatis) qui possit mittere manum ad fortia, sed mulier. Quid tentatis ei imponere iugum, ad quod ego eum minus sufficientem intueor: bonum opus operatur in me. Stet in bono, quamdiu non conualescit ad melius. Si quando de muliere in virum, & virum perfectum profecerit, poterit & in opus perfectionis assumi. Hac verba viri sanctissimi tibi assume, eorumque sensu & veritate te proteges, cum ante aptum tempus ad curandarum animarum laborem incitaris. Sede in ciuitate iuxta praeceptum Domini, hoc est, intra cella secreta te contine, quoadusque induaris virtute ex alto. Quia nequaquam res prospera tibi succedent, si nudus, & inermis ad pugnam exeas. Postquam verò actiuae vitae cursum exegeris, contemplatiua vita in suam domum te orationis donum sitientem, & suauem sapientiae gustum esurientem excipiat. Vina pretiosa diuinarum consolationum tibi propinet. In hac officina contemplationis prudentiū

virginū respōsum expendens, eme tantū olei
 charitatis, quod non solū tibi, verū etiā alijs
 abundē sufficiat. Quæ nāq; prudentia erit ex
 eo, quod tibi non satis est, proximis erogare,
 & alijs comedentibus, te fame perire? Si ergo
 non abundas, si ferē nihil charitatis habes,
 quam ratione audes, ac si esses ditissimus,
 in alios tuum oleum profundere? Meritō
 (inquit Richardus) imperfectus, quādiu non
 habet, nisi parum olei charitatis, quo ipse tan-
 tū vngatur, & nōdum per intima dona gratiæ
 solidari meruit; non vult exteriū implicari,
 ne curis sæcularibus æstuans, humanæ con-
 versationis, & mutabilitatis vëto cōtingat eū
 ab eo exiguo, quod accepit, exsiccari. Exterior
 enim occupatio imperfectos cito immutat,
 & dejicit, quia *musta moriētes*, id est, cogitatio-
 nes mundanæ, *perdunt suave vnguentum* gratiæ
 minus in anima fundatę. Cupit ergo abūdare
 prius sibi, vt sic possit alijs infūdere: hoc oleo
 vult potiū inungi, quā vngere, de pleno fū-
 dere, quā effundere, fluere quā effluere. Qui
 enim indiscretē alijs prodesse cupit, & ante
 tempus effundit, semper inops, & à gratia va-
 cuus manet, & profectum suum impedit, &
 alijs minus prodest. Si itaque teipsum & alios
 saluare velis, quære prius per orationis stu-
 dium, charitatis oleum, quo alijs prodis, &
 teipsum in timore Domini, & in omni puri-
 tate conserues. Si autem per actiuam vi-
 tam ab omni terrena fæce purgatus, & per

Richard
 in Cant.
 cap. 8.

Ecc. 10

contemplatiuam, diuina sapientia illuminatus, atque Deo amoris nexu coniunctus, homo terrestris esse desisti, & in hominem caelestem, aut potius in quoddam spirituum caelum commutatus es. Tales enim sunt caeli, quibus Ecclesia circumdatur. Ha-

*Bern.
ser. 27.
in Cant.*

namque quæ adhuc peregrinatur (ut inquit Bernardus) habet caelos suos, homines spirituales, vita & opinione conspicuos, fide puros, spe firmos, latos charitate, contemplatione suspensos. Et hi pluentes pluuia verbi salutem, tonant increpationibus, coruscant miraculis; Hi enarrant gloriæ Dei: Hi extenti sicut pelles super omnes terram, legem vitæ & disciplinæ digito quædam Dei scriptam in semetipsis ostendant ad dandam scientiam salutis plebi eius; ostendunt, & Euangelium pacis, quoniam Solomonis sunt pelles. Prius igitur caelum fuit & tale caelum, quale sanctus hic descripsit, vita, & opinione lucidum, virtutibus purum & firmum contemplationis dono, à terrenis dissitum: & tunc securè poteris officium cuius usurpare, & proximos verbo & exemplo officio continere.

CAPVT XXII.

*Quod perfectio consistat in charitate
Dei & proximi.*

Perfectio magna res est, quam vniuersi suspiciunt, cuius possessionem omnia tam cælestia quàm terrestria diligunt. Quis enim est, qui perfectionem non veneretur, in qua, & sui, & aliorum summam dignitatem perspicit, & satietatem quorumlibet desideriorum sitam esse cognoscit? Quæ res, siue suprema, siue infima perfectionis non teneatur amore? cuius absentia cuiusque naturam inquietam reddit, cuius presentia, omnia pacat, & vniuersa rerum desideria tranquillat? Huius nominis vim atque naturam, ex nomine perfecti, quod nobis apertius est & notius venandum est. perfectum autem sic Aristoteles definiuit: perfectum est, cui nihil deest. Cuius sententiæ Clemens Alexandrinus, Ambrosius & Thomas eisdem verbis subscripserunt. Primum illud perfectum vnum tantum est, scilicet Deus noster, cui soli competit, quod omnia bona habeat, & vniuersas perfectiones aut secundum naturam, aut secundum virtutem contineat. Quare seipsum promisit Moysi sub hac verborum serie:

Exod.
33.

Mat. 5.

serie: *Ego ostendam tibi omne bonum*, ad cuius non æqualitatē, sed similitudinem adspirare debemus, dicente filio eius: *Estote perfecti sicut pater vester celestis perfectus est*. Sicut sunt duæ vitæ spirituales: altera huius mortalitatis qua militamus, altera illius æternitatis qua in pace sumus: ita duæ sunt perfectiones vna, quàm post multas de hoste victorias adhuc bellum comitatur; alia quæ post omnem de hoste victoriam pacem & coronam insequitur.

Sed duas istas perfectiones, non tam natura, aut magnitudo, quàm earum qualitas statusque discernit. Non quidem natura differunt, quoniam vtraque in vnione ad Deum sita est, atque in purissima charitate consistit. Charitas autem, tam illa qua Deum in hac vita diligimus, quàm illa, qua in patria ipsum amore complectimur, eiusdem naturæ sunt, vt Theologis Scholasticis placuit. Isti namque duo amores eandem rem diligunt, scilicet Deum rerum supernaturalium auctorem, beatitudinisque datorem, & propter eandem rationem, scilicet propter ipsum, & nullius lucri, aut commoditatis obtentu: quare eandem naturam habere necesse est. Cerrè si gemmam quàm in sereno esse quadam credulitate apprehendimus, audivissimè diligas, cum eam oculis cernis, & fidem humanam in visionem muras, amor-

rem, quoad substantiam non mutas: Quare ergo charitatem quoad naturam mutabis, qua aut diuinam naturam fide cognitam diligis, aut facie ad faciem visam amore prosequeris? *Charitas nunquam excidit*, (ait Paulus) *sive Prophetie euacuabuntur &c.* Prophetiæ quidem cessabunt, vbi nihil futurum expectatur, quod respiciamus &c. Abscedet fides, veniente visione, fugiet spes intrante possessione, charitas verò numquam excidet, numquam fugiet, numquam abscedet, imò purius, tenerius, & efficacius, presentem Dominum patrem & sponsum diligit, quem antea obscure cognitum, & absentem amauerat.

1. Cor.
13.

Perfectio huius vitæ via est, perfectio verò vitæ, immortalis est ciuitas: illa nauigatio est, ista portus: illa semen, hæc fructus: illa pugna, ista victoria: illa labor, ista quies: illa periculum, ista corona. Perfectio huius vitæ quantumuis magna, semper ad vltiora progreditur, perfectio alterius vitæ, quamuis parua, æternæ mercedis possessione satiatur: illa Spiritus sancti ventis impulsa terram viuentium, in qua quiescat, inquit, hæc ad terram illam optatam appulsa, nec desiderijs, nec meritis vltra procedit. Et verò homines vniuersos posse cum Dei auxilio ad fastigium perfectionis adscendere, nullo negotio persuadet Christi Salua-

Saluatoris nostri ad perfectionem exhorta-
tis auctoritas. Ille enim qui Apostolos suo
Marc. instruens palam asseruit. *Quod vobis dico, om-*
13. *nibus dico.* Rursus alio loco ait. *Estate vos per-*
Math. 5 *eti, sicut & pater vester celestis perfectus est.* Quan-
sententiā omnes prorsus homines sibi dictam
Rom. 10 & inculcatam accipiant. Non enim in voca-
tione ad gratiam, ac sanctitatem, est diffin-
ctio Iudæi, & Græci; nam idem Dominus
omnium, diues in omnes qui inuocant illu-
Si autem omnes (quod ad se attinet) ad ex-
miam virtutem vocat, ad sanctitatem allici-
ad perfectionem inuitat; non denegabit alle-
quendi gratiam, neque adscendendi faculta-
tem. Quod namque inuitamentum esse
verbo vocare, impulsibus & afflatibus ad e-
pulas prouocare, & volentibus ac venientibus
ianuam occludere? minimè claudit Deus
minimè claudit; sed ipsi homines vanis le-
prætextibus excusantes, viam sibi perfectio-
nis occludunt. Illi ad cænam magni regis in-
uitati quidem, & rogati, emptione domina-
tus, rerum temporalium sollicitudine & de-
Luc. 14. liciarum amore deliniti, cænam illam opipa-
ram, & inuitantis benevolentiam repudi-
runt. Vnus dixit: villam emi, & necesse ha-
beo exire, & videre illam &c. Et ita seculo-
res ambitionis appetitu inebriati &c. seipsos
ab amore perfectionis abducunt, & sanctita-
tis vias ambulare detrectant. Cùm tamen

benignus Dominus eos per ſeipſum vocet,
 per Euangelij adminiſtros ad perfectionem
 inuitet, ac non minus liberaliter potentiſ-
 ſima auxilia ad eam conſequendam ſubmi-
 niſtret. Petrus, ſecundum eum (inquit) qui *1. Pet. 2*
 vocauit vos ſanctum, in omni conuerſatio-
 ne ſancti ſitis, quoniam ſcriptum eſt: *Sancti* *Leuit.*
eritis, quoniam ego ſanctus ſum: illis igitur poſ-
 ſibilis eſt perfectio, ad quam citra omne du-
 bium nec vocarentur, nec mouerentur, nec
 ſi non ad eius adeptiorem contenderent,
 corripereſcentur, ſi ad eam ipsis aditus negare-
 tur. Quamobrem ſapienter Chryſoſtomus, *Chryſ.*
 ex hac communi præceptorum & conſilio *lib. 3.*
 tum promulgatione, deducit omnes, tam *Vitape.*
 ſeculares quam religioſos, & quocunque *monaſti-*
ca.
 nomine aut munere cenſeantur, ad vitam
 perfectam fuiſſe vocatos. Si eadem perfe-
 ctio omnibus propoſita eſt, omnibus impe-
 rata, liquet eam omnibus etiam eſſe poſſibi-
 lem: neque enim impoſſibile aliquid voluit
 imperare, qui iuſtus eſt (vt Hieronymus ait)
 nec damnaturus hominem fuit, pro eo quod
 vitare non potuit. Manifeſtè cognoscimus,
 omnes qui in Chriſto baptizati ſunt, poſſe
 Chriſtum induere, id eſt, perfectionem ac-
 quirere, apud quem non eſt ludæus, neque
 Græcus, non eſt ſeruus, neque liber, non *Gal. 3.*
 eſt maſculus neque fœmina, ſed omnes y-
 tum ſunt in Chriſto Ieſu. Nam ſunt Chriſti

L mem-

*Sap. 6.**Cassian.
coll. 10.
c. 11.*

membra, qui possunt aliquam sui capitis sanctitatem consequi, & ad participationem eius gloriæ peruenire. Ad vos ergo, o reges (qui sæculi vilitates conculcastis, & vestris affectibus imperastis) sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, & ab eo fine, quem cupistis, non excideris. Concupiscite perfectionis sermones, & diligite illos, & habebitis in moribus disciplinam. Clara est, & quæ nunquam marcescit, sapientia (ipsa est sanctitas, atque perfectio) & facile videtur ab ijs qui diligunt eam, & inuenitur ab ijs qui quaerunt illam. Præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inueniet. Quis ita pure eam esse inuentu difficilem, cuius decor & pulchritudo tanto splendore refulget: ut paruulorum & egenorum conspectum non fugiat, cuius in homines tam ardens est amor, ut seipsam non quæsitam inuitet, cuius tanta benignitas, & affabilitas, ut nullius, quantumvis despecti consortium erubescat? Unde Cassianus his notandis verbis concludit: Cōstat neminem prorsus ob imperitiam literarum, à perfectione cordis excludi, nec rusticitatem obesse, ad capeſſendam animæ puritatem, quæ compendiosissimè adiacet cunctis, si modo sanam & integram intentionem mentis iugi ad Deum versiculi huius medi-

meditatione seruauerint. Ecce sanctus hic pater instrumento tam facili, vno scilicet versu cum ingenti affectu sapius repetito, iudicat perfectionem obtineri posse; & tu tot praelidijs cinctus, tot instrumentis adiutus (quia scientiæ defunt) ad eam appropinquare desperas? non te oportet, ô homo, vt perfectionem assequaris (verbis Bernardi vtor) maria transfretare, non penetrare nubes, non grandis, inquam, tibi ostenditur via, vsque ad temetipsum occurre Deo tuo: prope est enim verbum in ore tuo, & in corde tuo vsque ad cordis compunctionem, & oris confessionem. Breuis sanè via est, quæ duobus passibus, compunctione & humilitate conficitur. Sanctitas, atque perfecta virtus, non in cognoscendo & subtiliter disputando, sed in amando, & rectè operando posita est. Manifestum est, quia non his, quæ intellectum condecorant, sed in his quæ voluntatem emundant, & opus exornant, nostra est virtus, atque iustitia. Vera virtus in amore est, veros Dei famulos sola Charitas probat. Vera sapientia est perfectæ virtutis cognitio efficax, quæ bonorum operum actionem pariat, & vera intelligentia, sanctitatis notitia, quæ vsque ad eius amorem, & conatum assequendi procedat. Perfectio finis est spiritualis vite. Consilia verò non sunt finis, sed instru-

*Bern.
ser. 1. de
aduentu.*

*Aug.
in En-
chirid.
c. 121.*

*Cass.
coll. 1, c.
7:*

*Perfe-
ctio
quid
sit
D. Tho.
2. q. 184
a. 1. 2
3.*

menta virtutis quorū adiumento ad finē per-
uenimus. Augustin. certē sine vlla hæsitatione
fatetur, consiliorum custodiam non esse
finem spiritualis vitæ, sed mediū, aut instru-
mentum, quō assequimur finem. Et Ioannes
Cassianus, consilia cum instrumentis alio-
ius artis confert, quæ non sui ipsorum gra-
tia, sed finis artis causa parantur. Igitur ieu-
nia, vigilæ, meditatio scripturarum, nuditas
ac priuatio omnium facultatum, non
perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt,
quia non in ipsis consistit disciplinæ illius fi-
nis, sed per illa peruenitur ad finem. Perfe-
ctio enim (vt optimè Thomas Aquinas an-
notauit) illa est, quæ secundum naturam
suam mentem nostram Deo, optimo fini cō-
iungit, consilia verò non sunt talis nature, vt
nos Deo iungant, sed vt à vinculis creatura-
rum, quo ad istam coniunctionem assequen-
dam curramus, expediant. Cur namque res
temporales abjicimus? ne gressus nostros ad
Deum suis implicationibus teneant. Cur il-
lecebras carnis respuimus? ne mentis aciem
Deum contuentem obnubilent. Cur vo-
luntates nostras proterimus? ne diuinæ vo-
luntatis in nobis impletionem impediant.
Cur à vino & cibis delicatis abstinemus? vt
spiritualem dulcedinem domita carne sen-
tiamus &c. Hi gressus nostri sunt, hi conatus,
hi cursus, quibus in Dei imitationē currimus,
quibus

quibus in Dei vnionē properamus; non ipsa vnio, quæ nos perficit, & in vera virtute consummat. Quare, si his præstitis, nec dū ad diuinam vnionē admittimur, incipiētes erimus, aut fortē proficientes, nō tamen annumerabimur sanctis atque perfectis. Perfectionis quippe natura non ab his pendet, quæ ab omnibus præstari nequeāt, cūm vniuersi (vt iam diximus) ad perfectionē inuitentur. At consilia non omnes seruare possunt &c. Igitur non est in consilijs collocata perfectio. Perfectio non est in voluntaria paupertate &c. Aliud est nos rebus abrenuntiasse terrenis, & aliud Christi imitationem induisse, & ad finem vsq; spiritualis vitæ processisse. Sine quo nemo iure vocatur perfectus. Certē Abrahamæ dictū fuit à Domino: *Ambula corā me,*

Gen. 17

& esto perfectus, qui perfectionē, ad quam inuitabatur, est assequutus. corā Deo ambulādo, hoc est, eum perfectē amando, vt Thomas interpretatur, & diuinæ voluntati se subijciendo, licet nunquam diuitias abiecerit, nec opulentissimam familiam deseruerit. Et similiter alij scriptæ legis patres sanctissimi operibus, & rebus terrenis onusti, ita potuerūt currere (ô magna fortitudo!) vt ad clium perfectionis adscenderint. Quod non repugnare Euangelicę puritati, exempla sanctissimorum Episcoporum, atque Pontificum, Leonis, Gregorij, Ambrosij,

D. Th. opus. 18. c. 7.

Hilarij, Paulini, Hildefonti, & aliorum innumerabilium satis ostendunt, qui redierunt amplissimos Ecclesiæ possidentes, potuerunt non solum (vt Prosper ait) statum perfectionis tenere, sed etiam vitam perfectissimam conseruare. Et profectò si perfectio in voluntaria paupertate consisteret, non esset cur Dominus à suis amplius requireret. Si vis (inquit) perfectus esse, vende quæ habes, & sequere me. Hoc verbo ostendens non in dimissione temporalium, sed in sequela Christi perfectionis substantiam inueniri.

Nec etiam in castitate, aut in virginitate purissima est posita perfectionis substantia. Nam ista (vt sanctus Thomas ait) ideò commendatur, & laudabilis existimatur, quia propter contemplationem veritatis & unionem cum Deo, à iustis suscipitur, secundum illud Pauli: Mulier innupta, & virgo, cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta & corpore & spiritu. Magis igitur coniunctio & imitatio Dei quæ finis est, quam castitas aut virginitas, quæ est medium, erit nostræ mentis perfectio. Et si sanè castitas esset mentis nostræ tota perfectio, ipsa sola ad placendum Deo, & eius benignum adspectum promerendum abundè sufficeret. Non tamen ita est. Nam sola, alijsque virtutibus destituta, nihili à Domino reputatur. Castitas sine charitate lampas est sine oleo, subtrahere oleum, lampas non

lucet, Tolle charitatem, castitas non placet.
 Sed *ô quàm pulchra est* (vt sapiens clamat) *ca. Sap. 4.*
ista generatio cum charitate, cum illa, inquam, *1. Tim.*
 charitate, quàm describit Apostolus de cor-
 de puro, conscientia bona, & fide non ficta.
 Si ergo aliquis potest esse virgo, & superbus,
 aut charitatem non habens: & nullus potest
 esse perfectus, qui sit superbus, aut charita-
 tem non habens. Quid igitur sunt ista consi-
 lia, si cum perfectione conferantur? Sunt
 quidem in nondum perfectis validissima per-
 fectionis instrumenta, in perfectis verò inse-
 parabiles perfectionis effectus. Paupertas ve-
 rò, castitas, & obedientia, velut semina sunt
 aliarum moralium virtutum. Perfectio est,
 quæ Deo impensè placere cupiens, has tres
 virtutes immenso amore complectitur, qui-
 bus homo, & Deo maximè placet, & San-
 ctos sequitur, & Christum imitatur, & in
 dies maiorem gratiam & ampliora dona pro-
 meretur. Certus quia quo pauperior, quo ca-
 stior, & quo obedientior fuerit, eo erit san-
 ctior atque perfectior. Si perfectus est, per-
 fectum cor habeat, quod sanè immunditias
 sæculi harum trium virtutum ministerio ab-
 stergit, & se totum ad superna consideranda,
 & desideranda sustollit. Ista sunt perfecti cor-
 dis desideria, isti sunt sanctorum virorum af-
 fectus, bona temporalia in seipsis putrescen-
 tia contemnere, delicias carnis foetentes pes-

Charitas à gratia separari non potest.

Rom. 5.

& in ea superna se totis votis extēdere, quorum substantia numquam perit, quorum dos numquā excidit. Qui ergo perfectus est, hec faciat, & velut signa certissima suę perfectionis ostendat. Vbi iam inueniemus pulcherrimam perfectionis margaritam, quod & gratia sit, & consilium sit, & præceptum sit, & finis sit, ac scopus omnis gratię cūctorum consiliorum ac vniuersorum præceptorum. Hæc est charitas (ô eximia atque incredibilis pulchritudo!) qua Deū propter semetipsum amamus, & propter ipsum Deū omnes fratres sine vllā exceptione diligimus. Charitas, inquam, quæ à gratia nos faciente Deo gratos numquam potest separari. Ideo autem sancti Doctores in perfectionis definitione potius charitatis quàm gratię meminerunt, quoniam gratia solum habet animæ essentiam perficere, & Dei participem facere; charitas verò potentiam voluntatis exornat, ad operandum benè, ac studiosè, & ita, vt opus meritorium sit, opera autem præcipuè perfectio requirit, & non ad nudam vitam animę, sicut gratię donum ordinatur. Charitati competit, quod gratia sit, quoniam eam non sterilis vulua nature peperit, sed fecundissimus spiritus sancti vterus procreauit dicente Apostolo: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Cum quilibet nostrum pars quędam Eccle-

Ecclesiae sit, charitas est, quae iungit nos Deo, tanquam omnium rerum fini; charitas est, quae nos proximis tanquam partibus copulat; si eam habeamus, omnia possidemus, illamque veluti fructum, & finem omnium operum & laborum respicimus. In ea igitur omnis nostra perfectio consistit. Finis noster in quem tendimus, Deus est, qui dicit de seipso: Ego sum alpha & ω, principium & finis. Caritas autem unit nos Deo, *Nam qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo;* iungit ergo nos ultimo fini, cui iuncti & uniti totius sanctitatis fonti, & totius iniquitatis consumptori, quid ni simus sancti atque perfecti? Audi Bernardum aperte proclamantem: iustorum animas Deo, non alio quam charitate coniungi. Iam vero (inquit) animae reditus, conuersio eius ad verbum reformandae per ipsum, conformandae ipsi; in quo? in charitate, ait enim: *Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit vos.* Talis conformitas maritat animam verbo, eum cui videlicet similis est per naturam, similem nihilominus ipsi se exhibet per voluntatem diligens sicut dilecta est. Ergo si perfecte diligit, nupit, quid hac conformitate iucundius? Quid optabilius charitate? qua fit, ut humano magisterio non contenta per temet, o anima, fiducialiter accedens ad verbum, verbo constanter inherereas,

L 5 verbum

Apoc.

1.

1. Ioa. 4

Bern.

ser. 83.

in Cant.

Ephes. 5

verbum familiariter percuncteris, consulere
 que de omni re quantum intellectu capere
 tantum audax desiderio. Verè spiritualis fa-
 ctique connubij contractus iste, parum dis-
 contractus, complexus est, complexus plane
 ubi idem velle, & nolle idem, vnum facere
 spiritum de duobus. Si charitate anima De-
 nubit; si charitate, non iam per alios, sed per
 se ipsam ad Deum accedit; si charitate De-
 adheret, si affectuū brachijs ipsū adstringit
 & Deum (quod in ipso est) nunquam sepe-
 randa complectitur, quid illi deerit, ut ad fi-
 stigium virtutis, id est, ad perfectionem ad-
 scenderit? Cū ergo charitas secundum na-
 turam suam, amicitia quædam sit homini
 ad Deum, & vinculum quoddam Dei, & ho-
 minis super aliquam communicationem fue-
 datum; & cū Deus sit vltimus finis homo-
 nis; manifestum est, quia primam perfectio-
 nis qualitatem habet, quæ est rem perfectam
 suo fini copulare, & vltimo humanæ vir-
 tute scopo conjungere. Amor siue diuinus, siue
 angelicus, siue spiritualis, virtus vnitiua est
 superiora ad inferiorum mouens provide-
 tiam, & inæqualia ad sociale communionem
 adigens. Sicut ergo nos vnit Deo, ita etiam
 proximis copulat, & ad seruandum locum
 nobis congruum in Ecclesiæ corpore, pro ex-
 gentia nostri status, potenter impellit. A cha-
 ritate perfectio dimanat, ut multitudinis cre-
 dentium

dentium sit cor vnum, & anima vna. Quare
 si charitas animæ Deo comparata, gluten est
 quod eam ipsi Deo mirabiliter agglutinat; ita
 quoque proximis comparata glutinum est, &
 præcipuum, quod animam charitate illinita
 fratribus copulat, & quasi inseparabiliter iun-
 git. Verissimè Richardus Victorinus ait: hoc
 glutino virum virtutis, non tantum Deo uni-
 ti, sed sibi ipsi etiam & proximo. Anima itaq;
 charitate vacua, est veluti corporis pars ab
 alijs partibus præcisa & separata. Quam li-
 cèt fides sola vtrumque uniat, & membrum
 Ecclesiæ mortuum faciat; tamen (quod atti-
 net ad participationem vitæ) odium, & ma-
 la voluntas separat, & ab aliorum membro-
 rum consorcio disiungit. Anima verò chari-
 tatis & sanctæ dilectionis plena, est quasi
 pars in suo loco collocata, alijs partibus iun-
 cta, optimè reliquis membris Ecclesiæ cohæ-
 rens, & cum eis vnum viuum Christi corpus,
 & quod amplius est, vnum cor & vnum spi-
 ritum efficiens. Hanc pretiosam vnitatem
 Christus à patre postulauit, cum pro suis di-
 scipulis oratione completâ, hæc verba subiū-
 git. Non pro eis rogo tantum, sed pro eis, qui credi-
 turi sunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum
 sint, sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in
 nobis vnum sunt. Vnitatem spiritualem chari-
 tatis, perit dominus, quâ vniuersi idem sen-
 tiamus, idem sapiamus, idem intelligamus,

&

Act. 4

Richard.
de grad.
charit. c.
30.

Ioa. 17.

1. Ion. 4.

& simus in sensu, & voluntate concordat. *Qui enim manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Bene atque perfectè igitur est animæ ornari charitate, quæ eam vivificat, & principio ac fini suo, scilicet Deo, & reliquis membris scilicet proximis, congruenter apteque coniungit.

Si verò perfectio est, cuius causa rei perfectæ nihil deest, quia omnia bona necessaria secum affert, id ipsum habet Charitas, ut scilicet mentem, quam possederit, omnibus bonis amplificet, atque in eam cuncta dona cælestia & universas virtutes inuehat. Sicut enim Reginam nobilissimam ancillæ, & pedisseque comitantur, & aulicorum & nobilium turba circumdat, & nunquam incomitatum solamque relinquunt: ita charitatem, quæ potentissima regina virtutum est, & verè regina, quæ mentem regit, affectus gubernat, desideria moderatur, actiones dirigunt, aliæ virtutes infusæ affectantur, spiritus laus & dona cingunt, & spiritualia Charismata sepiunt. Nulla mens charitatem habitantem habet, quæ non prudentia fulgeat, iustitia resplendeat, fortitudine gaudeat, & temperantia voluptatibus terrenis emineat.

Rom. 13.

Si enim, qui diligit, legem implevit, & lex sine omnium virtutum exercitatione impleri non potest; manifestum est, quia dilectionis possessor omnes etiam virtutes possidet, & præceptis

omnibus satisfacit. Charitas autem principium est omnium bonorum operum, quod totum virtute in Deum finem nostrum dirigimur, illam verò virtutes reliquæ sequi debent, ut ipsarum ministerio singula virtutum opera suauiter præstet. In quam sententiâ rectè dixit Augustinus: Sicut radix omnium malorum est cupiditas; ita & radix omnium bonorum est charitas. Totam magnitudinem & latitudinem diuinorum eloquiorum possidet charitas, qua Deum, proximumq; diligimus. At Charitas non solas virtutes omnes habet committentes, sed dona quoq; spiritus sancti menti inseparabiliter tribuit. Sed quid mirum, si habenti charitatem omnes virtutes, & omnia dona non defunt, cui vel ipse Deus (ô res admirabilis, & omni stupore digna!) incola, & habitator non deficit? *Si quis diligit me (ait) sermonem meum seruabit; & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Quid est, pater meus diligit eum, nisi ei hoc bonum præstantissimum volet, & misericorditer tribuet, ut adoptione sit Filius Dei? nam quotquot fide viuam, & charitate informatam receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Et quid est, ad eum veniemus, nisi pater & ego, & Spiritus sanctus hunc à nobis dilectum gratia donabimus, donis ornabimus virtutibus cohonestabimus, & sæper in eo, tãquam in filio mirabilia operabimur?
Charitas

Aug.
ser. 9.
de temp.

Joan. 14.

Charitas amicitiae, cui soli vera & propria
 charitatis virtutis Theologicę natura com-
 petit, ea est, qua Deum, non iam nobis
 propter nos, sed propter seipsum, & propter
 suam bonitatem diligimus. Scitè namque
 dixit Bernardus: non sine premio diligit
 Deus, & si absque præmij intuitu diligendi-
 fit. Vacua namque vera charitas esse non po-
 test, nec tamen mercenaria est. Quippe non
 quærit quæ sua sunt. Verus amor seipso con-
 tentus est. Habet præmium, sed id quod
 amatur. Nam quidquid propter aliud amari
 videaris, id planè amas, quo amoris finis
 pertendit, non per quod tendit. Paulus non
 euangelizat, ut comedat, sed comedit, ut
 euangelizet, eò quod amet, non cibum, sed
 Euangelium. Verus amor præmium non re-
 quirrit, sed meretur. Præmium sane, nec dum
 amanti proponitur, amanti debetur, perse-
 ueranti redditur. Vocatur autem charitas
 amicitie, quia vera amicitia est, qua homo non
 alterius cuiusvis hominis, sed ipsius Dei ami-
 cus efficitur. Si amicitia est amor, non fir-
 tim dissolubilis, sed continuus, ac perseve-
 rans. Amicitia est amor mutuus quo duo
 amici se inuicem diligunt, & mutua est de-
 ctio charitatis, impossibile est enim ab ho-
 mine Deum diligere, quin à Deo ipse homo di-
 ligatur, cum vox summę veritatis sit: Qui
 diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligi-

*Bern. de
 diligen-
 do Deo.*

Joan. 14

gam eum, & manifestabo ei meipsum. Amat
 & Deus hominem propter ipsum hominem,
 ut in eum sua bona conferat, suę misericor-
 dię diuitias effundat. Si verò tandem amor
 Dei erga nos, nequaquam in nobis sistit, sed
 in Deum ipsum refunditur, qui sicut omnia
 propter seipsum operatus est; ita vniuersa
 propter semetipsum amore prosequitur. Hęc
 est autem hominis natura, ut totus in Deum
 auctorem suum referendus sit, hęc eius sum-
 ma perfectio, ut in finem, cuius gratia condi-
 tus est, sit Dei amore reuocandus. Amicitia
 bona amico vult, quia semper inuenitur cum
 benevolentia coniuncta, & Charitatis hoc
 proprium est, ut Deus nobis, & nos Deo,
 non solum vera, sed ingentia bona velimus.
 Ille, cuius amor efficax & operatorius est,
 maxima bona nobis amicis suis vult, gra-
 tiam, virtutes, dona, & ea volendo operatur
 in nobis. Et nos, quorum amor comparatio-
 ne Dei vsq; ad effectum extendi non potest,
 saltem volumus, ut Deus suum esse habeat,
 suas infinitas perfectiones possideat, & de
 hoc sepius cum ingenti cordis exultatione
 gaudemus dicēdo: Gaudens gaudebo in Do-
 mino, & exultabit anima mea in Deo meo.
 Bonę sunt gratię, bonę sunt virtutes, bona
 sunt omnia dona Dei: sed vos emulamini do-
 norum optimum, quod reuera non est aliud
 nisi charitas, qua Dei amici reddimur, qua
 diui-

Isa. 61.

1. Cor.

12.

diuinum amorem, & erga nos beneuolenti
promeremur. Vbi igitur perfectionē repe-
rimus, nisi in amicitia Dei? Perfectionis ergo
natura in charitate efficiente consistit. Nam
aliquis perfectus est, quia maiori fidelitate
conatu, ex charitate mandata vniuersa co-
stodit, purius viuit, & accuratius in omnibus
diuinæ se accommodat voluntati; tantum e-
nim diligit quisque, quantum in virtutibus, &
charitate fundatus fuit, & in seruandis man-
datis fidelis habetur. Ecclesia quidē ita sen-
tit, & perfectionem ex mentis puritate, tri-
bulationum sustentia, & bonorū operum
continuata serie coniecit: illum perfectum
& sanctum prædicat, quem sancta opera, &
vtilis labores exornāt. Origenes illud Can-
ticorum explicans, secundum versionem se-
ptuaginta virorum: *Rectitudo dilexit te*, eam
charitatem nomine perfectionis nobilitat,
quæ in nos omnem puritatem inferat, om-
nem æquitatem afferat, & nullam iniquita-
tem admittat. Sed quis est iste charitatis
gradus, qui ad rationem vsque perfectionis
accessit, & nomine perfectionis dignus cen-
setur? Hoc opus, hic labor est. Non posse
nos aliquem charitatis gradum signare
ac verbis exprimere, citra quā iustus im-
perfectus sit, & in quo, aut ultra quem iam
sit vocandus sanctus atque perfectus. Li-
cet enim fortassis sit aliqua charitatis
mensura

Orig.
Hom.
in Cant.
1.

mensura, magna quidem in se, sed minima
 inter amoris gradus, qui sufficiant cor huma-
 num omnino componere prout hæc vita
 fert, & affectus comprimere, & hominem in
 virtutum exercitatione perficere, citra quam
 homo, neque constanter malum fugiat, nec
 affectus moderatos habeat, nec virtutes ex-
 erceat, nec mentē iugiter Deo adherentem
 possideat: (quod ad habendam perfectionē
 necessarium est) tamen hanc mensuram in-
 tellectus humanus non callet, neque in se-
 ipsa, sed tantum per effectus agnoscit. In o-
 pibus animæ nemini mortalium datum est,
 ita status & qualitates iustorum metiri, ut
 quisque verē dicat: qui habuerit hanc chari-
 tatis mensuram, erit perfectus, & qui ad eam
 non peruenierit, non erit perfectus; sed hoc *psalm.*
 Deus, qui numerat multitudinem stellarum, *146.*
 & omnibus eis nomina vocat, sibi ipsi co-
 gnoscendum reseruauit; ille solus est, qui sic-
 ut charitatem facit, & mentibus iustorum
 infundit; ita optimē nouit, quæ charitatis
 mensura, quemlibet hominem optimē mo-
 derabitur & ad perfectionem adducet. Nec
 etiam sciemus aliquam maximam chari-
 tatis mensuram cognoscere, quam viri iu-
 sti in hac vita possint assequi, & maio-
 rem aliam non possint adipisci. Usque ad
 mortem ergo possunt in melius mutari, &
 maiorem virtutem, puriorem vitam, &

M subli-

178 P. ALVAREZ DE PAZ
sublimiorem charitatis perfectionem con-
quirere.

C A P. XXIII.
*Quæ charitas sit perfectio, & de quatuor
fructibus perfectionis.*

Illud certè colligimus, charitatem illam,
quæ hominem omnino rectificet, sensus
moderetur, affectus componat, potentias
ordinet, vires dirigat, & in prosperis, & ad-
uersis, sui, & omnium rerum mundanarum
contemptorem faciat, & Dei solius, aut eo-
rum quæ ad Deum referuntur, desideria sus-
cendat, beatū eum in hac vita, id est, perfectū
efficere. Hanc charitatem, qui in aliquo gra-
du possederit, perfectus est, & qui in minori
gradu minus, qui verò in maiori gradu, erit
magis perfectus. Gratia quippe & charitas
gloriæ semina sunt, ut iuxta virtutem semi-
nis, aut minima gloriæ arbor, aut maior, aut
procera consurgat. An non, cum semen ole-
ris terræ committis, paruum olus gignitur,
& cum talem cedri seris, cedrus magna pro-
ducitur? ita si parum habueris charitatis,
modicam gloriam colligis; & si multum ac-
quisieris charitatis, magnam gloriam & fe-
licitatem consequeris. Præclare enim dicit
Bernardus, sanctissimū patriarcham Bene-
dictum laudans: Omnino valde potens est
in

in celis, qui tam magnus, & potens extitit
in terris, secundum magnitudinem gratiæ,
magnitudine gloriæ exaltatus. Charitas illa
ita potens, ita efficax vt hominem ad animæ
sanitatē transferat, & non solum vitam spiri-
talem tribuat, ac etiam iuxta cuiusque statū
imperfectiones amoueat, & optimas actio-
nes conferat, nec non & stabilitatem ac per-
seuerantiā in bono concedat, perfectio ani-
mæ dicenda est, & sanitas reputāda. Est ergo
charitas perfectio sanans mentē nostram, vel
est sanitas animæ. Et hæc sanitas in tribus, in
vita, in spiritualium actionum optima exer-
citatione, & in stabilitate consistit. Primò illa
charitas perfectio est, quæ tribuit animæ vitā,
id est, quæ à morte peccati letalis liberat, &
hominē Dei amicū facit. &c. non tamen satis
est, quod charitas animæ vitā tribuat, vt sancti-
tas & perfectio iudicetur. Multi nāq; Deo vi-
uūt, & gratiā ac charitatē habent, quos morbi
animi cruciāt, & spirituales dolores exagitāt.
Si lepra inuidiæ tabescis, si febris ambitionis ar-
des, si frenesi iræ, & indignationis ligaris, si hy-
drope cupiditatis inflaris, si furore superbię
teneris, viuis fortassis eris, sed nō sanus; tepi-
dus eris & vitiosus, nō vir sanctus, atq; perfe-
ctus. Licet enim hæc aliquādo nō vīq; adeo
procedāt, vt letalia peccata sint, & animā mor-
tis gladio cōfodiant, sēper tamen sunt animi
morbi, quibus qui subiacet, non sanus est, sed

*Perfe-
ctio est
sanitas
anime.*

corde morbidus, & dolore cruciatibusq; detentus, illa igitur charitas perfectio iudicanda est, quæ supra vitam, sanitatem etiam animæ & incolumitatem impertit. perfectionem tandem arbori pulcherrimæ, & fructibus oneratæ comparamus &c. O perfectio sancta! ô sanctitas illibata! ô puritas animæ, splendida, atque decora! tu es ista arbor, quam dominus in iustorum cordibus semper charitas autem, quæ eo usque processit, perfectio animæ sit, arbori pulcherrimæ & magnæ cōparanda est, quæ in tempore ætatis, omnem decorem foliorum, & florum, & omnem fructuum suauitatem est assequuta. Verè arbor ætatis, nam feruore ardet, & miris amoris affectibus incalescit. Puto autem perfectionē esse arborē illā speciosam atque mirabilem, quam Ioannes in extrema suæ reuelationis parte descripsit: & ostendit mihi (inquit) fluium aquæ viuæ, splendidum tamquam crystallum procedentem de sede Dei, & agens in medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim &c. Fluius iste auxilium est diuinæ gratiæ, cuius aqua viua est, nimirum semper manans, & splendida tamquam chrystallus, id est, mentem illuminans, & ab omni sordibus ac fœditate purificans. Fluius (ait Richardus) est gratia spiritus sancti, cuius imperius lætificat ciuitatem Dei. Quæ rectè fluius

Apoc.
22.

Richard.

com.

comparatur, quia singulas generationes rigando, post vnam in alteram fluit, & si aliquando aliquibus subtracta angustetur, alijs tamen participando, per aliquos fluere nunquam desinit. Quæ etiam bene amssimulatur aquæ viuæ: aquæ, quia reficit, viuæ quia nunquam deficit: aquæ, quia abluit: viuæ, quia semper fluit. Procedit hic fluuius à sede Dei & agni, quoniam à Deo gratis, & sine vllis, nostris meritis datur, & ob merita Christi Saluatoris nostri confertur. Omnes vicos, & plateas ciuitatis Ecclesiæ rigat, quia omnibus iustis tam incipientibus quam perfectis, viuificum humorem adspersit. Bonauentura, per lignum vitæ fructum charitatis intelligit. Lignum vitæ sancta perfectio est, in cordibus iustorum plantata, qui hinc & inde, tamquam terra bona, & tamquam ripæ amœnissimæ diuinæ gratiæ fluuiio alluuntur: cuius ligni radix est timor Dei. Eius truncus est amor Dei, cuius rami sunt omnes virtutes, quæ ab amore tamquam ab initio procedunt. Cuius folia sunt præcepta diuina, quia lignum istud protegunt & ornant.

*Bona. in
Gē. ser.
18.*

Primus fructus perfectionis est, puritas mentium. Est enim perfectio, siue perfecta charitas veluti quædam purissima ac splendidissima lux, quæ peccatorum letalium tenebras horret, & leuium peccatorum umbram pertimescit. Et in hoc sita est similitudo

do Dei viros perfectos exornans, & eos suo splendore nobilitans, si ipsi leues etiam abijciant maculas, & mūditiā ac puritatē mētis maximo desiderio sectentur. Quod ex Am-

*Ambr. de fuga
secul.
6.4.* brofio didicimus in hunc modū scribente. Hoc est similem esse Dei, habere iustitiam, habere sapiētiam, & in virtute esse perfectū. Deus enim est sine peccato, & ideo qui peccatum fugit, ad imaginem Dei est.

Secundus truncus perfectionis est, abiectio tēporalium. Nam perfecta charitas est, vt ditissimus & amplissimus thesaurus, qui omnes sinus & recessus mentis occupat, ne terrena capiat, aut vilia & abiecta huius mundi bona concupiscat. De quo illud in Ecclesiastico inuenimus: *Iucunditas cordis huius est vita hominis, & thesaurus sine defectione sanctitatis, & exultatio viri est longeuitas*, quibus verbis homines vitam & diuturnitatem in vera lætitia, à studio virtutum exorra, & in sanctitatis ac perfectionis thesauro constituunt. Hic ergo thesaurus nos implens, & exartans facit, vt terrena contemnamus. Tertius truncus perfectionis est, quies appetituum. Perfecta namque charitas est, sicut prudentissimus gubernator, cuius proprium est rem publicam nostrorum appetituum regere, passiones ad quandam pacem, & tranquillitatem redigere &c. Appetitus regit, qui illos à rebus terrenis abducit, & in instrumenta

menta virtutis, sua potētissima suauitate cōuertit. Charitas etiam perfecta, passionēs tranquillat, neque aduersus rationem rebellare, imo nec mutire permittit.

Quartus fructus perfectionis est, circumscriptio verborum. Qui perfectē Deum diligit, eo ipso quod diligit non sēcularibus colloquijs distrahitur, quia cor cēlestium rerum amore suspensum, quo nam modo aut vana audiet, aut terrena loquitur, aut ad res inutiles, & inanes attendet? Qui perfectē Deum diligit, ea loquitur quæ Deo placent, quæ sibi prosint, & vtilitati proximorum inseruiant: dicente

*Prosp.
lib. . de
vita cons.
templ.
cap. 6.*

Prospero Episcopo Regiensi. Hoc loquuntur quique, quod diligunt & delectabiliter audiunt, quod assiduis cogitationibus voluunt. Sicut clausa vascula, quid intus habeant, ignoramus; aperto verò ore vasculorum, quid intrinsecus contineatur agnoscimus, ita Sanctorum corda, quæ clauso ore occulta sunt, aperto ore deteguntur. Quid igitur in cordibus nostris lateat, eloquia, quæ fundimus patenter ostendunt: & inane est cor, quod inania loquitur, & iudicium plenitudinis, si sancta semper, & proficua loquitur.

Nos qui primos fructus arboris vitæ, id est perfectionis libauimus: æquum est ut

M 4 alios

alios ex altioribus & nobilioribus ramis pendentes, affatim quoque manducare cupimus, & qui primorum quatuor fructuum perfectiones audiimus, aliorum qui sequuntur, audiamus.

Quintus ergo fructus perfectionis est munditia cogitationum. Charitas, cum ad fastigium perfectionis adscenderit, diligentiori conatu cordis cogitationes mundat, & puras, incontaminatasque custodit. Quasi sponsa, quæ typus est animæ perfectæ magis de interna pulchritudine, quam de externa laudatur. *Oculi tui columbarum* (inquit sponsus) *absque eo quod intrinsecus latet.* Quia valde honestum est quidquid in exterioribus operatur, quod simpliciter inter homines conuersatur. Sed vehementer pulchrius & honestius est, quod cordis desiderium illibatam retinere conatur, quod æternæ beatitudinis claritatem in mente retinet, erecta contemplatur: quod in his quæ interiori videt, suauiter requiescit, & mundatur. Nam charitas hæc, cum plenum mentis dominium acceperit, ita eam absorbet, ut Deum, & quæ ad ipsum pertinent tantummodo cogitare faciat, ut nihil vanum, nihil otiosum, nihil ab æterna salute alienum cogitare permittat. Sextus fructus perfectionis est impatiencia desideriorum. Cui enim charitatem perfectam assimilabimus, nisi maximo

igni

igni, & voracibus flammis, numquam materia combustibili sibi concessa satiatis; & eò illarum æstus impatientior est, quo plura, & maiora comburit: sic prorsus sunt perfectæ charitatis desideria, quæ semper noua virtutum opera inueniunt, noua Dei obsequia perscrutantur, nouos labores aggre-
 diuntur. Perfecta charitas in bonum sine vlla comparatione insaturabilis. Verè fortis tamquam mors dilectio. Charitas perfecta & zelus perfectus honoris Dei, quantumuis amet, quantumuis diuinum honorem in mundo promoueat, numquam dicit, sufficit; sed ardentiori desiderio ad maiora & difficiliora procedit. Quomodo enim desiderium ipsum per se cessabit, quod sit maiorum rerum assecutione potentius? aut quare materia sanctorum desideriorum deficiet eis, qui quantumuis magnam puritatem assequantur, aut præstantissima opera faciât, semper infinitum restat assequendum, aut aliquid maius, excellentiusque patrandum. Equidem existimo Deiparam virginem, in ipso sui obitus sanctissimi puncto constitutam, & ad immensam puritatem exaltatam, quæ esset digna matre & sponsa Dei, adhuc maiorem aliquam puritatem esurisse, & si aliud vitæ momentum sibi concessum esset, eam nouo, & illo præstantissimo merito fuisse cumulandam. Ignis ergo iste perfectæ chari-

charitatis, quem Christus venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi, coporeo igne voracior est, quem nulla acquiescentia puritas satiat, quem nulla dignitas, id est nulla ad Deum propinquitas cōprimit, quin amplius conatibus & desiderijs excrecat. Vnde liquet, quia perfecti desiderijs veluti impatientes sunt, qui dicunt: Satiabimur cum apparuerit gloria tua. quamdiu verò gloria non apparet, sed carne mortali cinguntur, non satiantur, sed maiorem sanctitatē, & copiosiora virtutis opera esuriunt & sitiunt.

*Aug.
in psal.
132.*

Septimus fructus perfectionis est, sollicitudo virtutum. Augustinus, perfectos existimat, qui legem implent, ad cuius perfectam consummatamque custodiam universæ virtutes in vnam curam, opusque conspiciunt. Etenim (inquit Basilus) si hominē Dei oportet perfectum esse, sicut scriptum est, prorsus necesse est, ut præceptis in omnibus defungendis efficiatur perfectus in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Perfectio ergo non est otiosa, non negligens, sed attentis considerationis oculis omnia occurrentia perlustrat, & occasiones virtutum exercendarum cum ingenti exultatione complectitur ne ipsum aliquod lucrum spirituale prætereant.

Octavus fructus perfectionis est, pulchritudo operum, cui enim perfectam charitatem

tem comparabimus, nisi aurifici sapientissimo, qui ex auro dextrocheria, inaures, & monilia, ita pulchra & decora componit, ut etiam principibus ac regibus prætiosa & magni valoris appareant. Sic perfecta charitas ex auro, nimirum ex materia virtutum bona opera perficit, ita feruida, & omnibus numeris absoluta, ut Angelis, & Deo ipsi planè grata sint, & omni ex parte bona, pulchra & honesta videatur. Perfecta Charitas, opera in solum Deum, purissima intentione dirigit. Quare Salomon in prouerbijis dicit, *quia* Prov. 13 *lux iustorum*, id est, eorum vita & conuersatio latificat. Quosnam latificat? Certè Deum, Angelos, & homines: Deum, cui illi purissimum honorem exhibent; Angelos, quorum se discipulos, & imitatores ostendunt; & homines, quos vitæ sanctitatem & bonorum operum perfectionem docet. Si viri perfecti orant, tanto spiritus feruore, tanta reuerentia & timore, tanta fiducia & amore orant, ut non tam homines fragiles, quàm terrestres quidam Angeli videantur.

Quatuor adhuc fructus ligni vitæ nobis explicandi supersunt. Nonus igitur fructus perfectionis est, sustentia aduersitatum. Nam perfecta charitas est, sicut gigas robustissimus, quæ onera alijs hominibus importabilia expeditè vehit, & sine vlla difficultate supportat. Sic perfecta
chari-

charitas, oneribus magnarum aduersitatum, quæ communes iustos premunt, nec trifatur, nec premitur, nec immoderatè fatigatur. Hæc est enim magnæ dilectionis natura, vt aduersa non sentiat, aut etiam cunctingenti hilaritate sustineat. Quare patia-

Gen. 29 chæ Iacob, magnos & multos labores Rachelis gratia sustentanti, pauci videbantur præ amoris magnitudine. Et Paulus Christus

2. Cor. 7 in vita, & in ore, & in visceribus scriptum habens calamo charitatis, repletur consolatione, & superabundat gaudio in omni tribulatione sua. Perfecti sapius tribulationum propter Christum, amore capti, ad amoris probationem desiderant, clamantque cum

Psal. 25. Psalmographo: proba me Domine, & tenta me, virenes meos & cor meum. Probati appetunt viri, & exerceri volunt, vt & charitatis intus latens capiant experimentum, & magni atque excellentis amoris præbant indicium. In hoc autem se viros perfectos & sanctos ostendunt, & fructum

Greg. 5. moral. cap. 13. suauissimum perfectionis edunt. Quare (vt inquit Gregorius) ille verè perfectus est, qui erga imperfectionem proximi impatiens non est, nam qui alienam imperfectionem ferre non valens, patientiam deserit, ipse sibi testis est, quod perfectè necdum profecit.

Luc. 21. Hinc in Euangelio Veritas dicit: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quid est enim,

animas possidere, nisi perfectè in omnibus
vivere, cunctis mentis motibus ex virtutis
arce dominari: perfectio ergo, quæ patiens
est, in aduersitatibus, & laboribus toleran-
tiam habet, & tribulationibus exagitata fra-
tribus se mitem & blandam ostendit; quia
non putat se plenè naturam nostram vicisse,
& affectus humanos superasse; nisi & omnia
bona agat, & omnia mala ab alijs illata su-
sineat.

Decimus fructus perfectionis est, colle-
ctio internarum virium. Est namque perfe-
cta Charitas velut magnes, quæ memoriam,
intelligentiam, voluntatem & cogitatio-
nem, ad se potenter trahit, & ab eo in quo
ipsa occupatur, scilicet à Deo summè di-
lecto, minimè auelli separarique permit-
tit. Si enim humanus aut profanus amor,
cum magnus est, ita mundanorum homi-
num mentes absumit, vt eas extra se ducat,
& sui compotes esse non sinat; quid diuinus
amor, quid charitas sine vlla mensura po-
tentior & robustior efficiet, nisi perfectorum
mentes à rerum labentium miserijs extrahe-
re, & in Deum, atque in res diuinas, ac cæ-
lestes immittere? Horum memoria Dei re-
cordationibus capta, creata omnia nō neces-
saria detrectat; intelligentia splendidissima
luce perfusa, iugiter mysteria supernatura-
lia perlustrat; voluntas igne amoris absum-
pta,

*Albert
lib. de ad
herendo
Deo. c. 3.*

pta, res perituras exhorret, & soli Deo, si
licet amato suo, affectibus sanctis adhaerere
mundanis rebus frigida, & rebus divinis
accensa. Hi sunt qui frequenter pacis ob-
acula, & amplexus charitatis excipiunt, in-
bilia experiuntur, excessus mentis patiun-
tur. Egregiè hunc perfectionis effectum
magnus Albertus, & verè magnus, qui scientia-
rum profunditatem tanta sanctitate con-
diuit, in hunc modum exposuit. Quia ex-
est hominis in hac vita sublimior perfectio,
ita Deo vniri, vt tota anima, cum omnibus
potentijs suis, & viribus in Dominum Deum
suū sit collecta, vt vnus fiat spiritus cum eo,
& nihil meminerit nisi Deum, nihil sentiat,
aut intelligat nisi Deum, & omnes affectus
nes, in amoris gaudio vnita, in sola conditio-
ris fruitione suauiter requiescant. Et paulo
post explicato, quomodo anima Deo similis
efficiatur, subdit: hoc autem numquā plene
fit: nisi cum ratio perfecte iuxta capacitatem
suā illuminatur ad cognitionem Dei, qui est
summa veritas; & voluntas perfecte afficitur
ad amandam summā bonitatem: & memoria
plenè absorbetur, ad intuendum & fruendum
aeterna felicitate, & ad suauiter & delectabi-
liter in ea quiescendum: & quia in horū con-
summata adeptione consistit gloria beatio-
dinis, quæ perficitur in patria, liquet quod
istorū perfecta inchoatio est perfectio in hac
vita.

vita. Qui doctè & subtiliter perfectionē in hac potentiarū collectione, seu in hac vnione constituit. Quoniā si perfectio (vt ex Thoma Aquinate didicimus) posita est in vnione cuius rei cum suo vltimo fine: manifestū est, perfectionem nostrā esse illam charitatē, ita ardentem & absolutā, quę vires nostras à caducis rebus dimoueat, & Deo fini nostro adherere, suauissima quadā dominatione compellat. Sic ergo perfecta charitas animas perfectiorū, non solum solitiorū, sed omnium sibi subiecit, & in Deū collēgit, vt earū vires, atque potētias ab omnibus creaturis abstrahat & solū Deum cogitare, intueri, desiderare & amare concedat. Vndecimus fructus perfectionis est, concordia voluntatum. Quis enim nos reprehendet, si perfectā charitatem, vinculo animæ & corporis similem esse dicamus? vt quemadmodū ratione huius nexus, corpus nihil aliud, aut beatius, aut iucundius habet, quā animam complecti, ei arētissima vnione coniungi, & ab illa regi, ac gubernari, ita volūtas nostra perfectæ charitatis causa, nihil aut amabilius aut felicitàs experitur, quā diuinæ voluntati subijci, eiusque regulā omnia cogitata, & acta metiri. Hoc ergo vinculo perfectiorū voluntas diuinę volūtatī colligata, illud vult, quod Deum velle existimat, & illud non vult, quod Deū nolle cognoscit: amat quod ipse amat, odio habet quod

quod ipse odit, & quantum potest, rec-
tum vnguem à Dei imperio & iussione di-
cedit. prorsus hæc humanæ voluntatis cum
diuina voluntate concordia, fructus per-
fectionis est, quæ Dei similitudinem quærens
non tam eam in natura, quàm in hoc cõsensu
& vnanimitate constituit. Vnde Prosper
sapienter ait: possunt in hac vita illi esse per-
fecti, qui perfectè diligunt Deum. Et illi
perfectè Deum diligunt, qui volendo, quod
vult Deus, & nolendo, quod non vult, non
vllis peccatis, quibus offenditur, acquies-
cunt: & semper se ad virtutes, quas ipse
dignatur donare, diligendas & habendas
extendunt.

Duodecimus fructus perfectionis, illi
postremus est, transformatio in Deum. Nam
perfecta charitas est quasi transfiguratio, aut
transformatio quædam, qua vir iustus et
que perfectus, non tam externam effigiem
quam interna mentis lineamenta mutat, &
veteris Adæ miseras exuens, noui hominis
Christi claritatem sanctitatemque conse-
quetur. Hæc transformatio est in hoc constituta
vt homo Dei proprietates & virtutes imi-
tetur, & ingenita vitia ac affectuum immo-
rantiam derelinquat. Animus viri perfecti
Dei maiestate ac puritate beneficio chari-
tatis immersus, diuinas proprietates redoleat
& omnem veteris hominis malitiam & r-
tione

*Prosper.
lib. 3. de
vita con-
templ.
cap. 15.*

tiolitatē exstinguit. Quem statim Paulus
in seipso describit, dicens: *Christo confixus*
sum cruci. Vivo ego, iam non ego, vivit vero in me
Christus. Configitur cruci Christi (inquit
Ambrosius) qui æmulus vestigiorum eius,
nulla mundi concupiscentia capitur, ut Deo
vivens, mundo mortuus videatur. Qui e-
nim non agit, quæ mundi sunt, vel erroris,
mortuus est mundo. Et vivit in eo Christus,
quoniam seipsum Christo Domino, ac cruci
præbuerat, cunctaque reiecerat temporalia,
& ad illius voluntatem faciebat omnia: ideo
non dicit: vivo Christo, sed longè maius est,
Vivit in me Christus. Vivit ergo in perfectis
Deus, & illi transformantur in ipsum, non
quia naturam humanam perdunt, sed quia
similitudinem quamdam divinæ sanctitatis
induunt, & immunditiam peccatorum ab-
jiciunt. O quam aptè & appositè Bernar-
dus hanc perfectorum transformationem
declarat! Quomodo stilla aquæ modica (ait)
multo infusa vino, deficere à se tota vide-
tur, dum & saporem vini induit & colorem,
& quomodo ferrum igitum & candens
igni simillimum fit, pristina propriaque for-
ma exutum, & quomodo solis luce perfu-
sus aër, in eandem transformatur luminis
claritatem, adeò ut non tam illuminatus,
quàm ipsum lumē esse videatur: sic omnem
tunc in sanctis humanam affectionem mira-

Galat. 2

Ambr.
ibi.Bern.
lib. de
diligen-
do Deo.N
bili

bili quodam, & ineffabili modo necesse est
 à semetipsa liquefcere, atque in Dei penitus
 transfundi voluntatem. Alioquin quomodo
 omnia in omnibus erit Deus, si in homine
 de homine quicquā supererit? Manebit quod
 dem substantia, sed in alia forma, alia gloria
 aliaque potentia. Sic ille de Sanctis vitam beati-
 tam agentibus non minùs verè, quàm ele-
 ganter scripsit, sed quod illi in cœlesti patri-
 usque ad sacietatem edunt, in hac mortali
 vita, aliqua ratione degustant, quatenus di-
 uinis perfectionibus vestiuntur. Illa namque
 cogitationum puritas, affectionum sanctitas,
 conscientiae pax atque serenitas, illa erga
 proximos charitas, illa nobilis occupatio
 qua semper Deum cogitant, Deum in omni-
 bus quærent, Deum cupiunt, Deum amon-
 stringunt amplexibus, hæc, inquam, omnia
 quid sunt, nisi quædam scintillæ illius ignis
 increati, qui perfectos accendit? Quid sunt
 nisi vestimenta quædam illius æterni regis
 qui regalibus indumentis dilectissimos filios
 circumdat? Quid sunt, nisi proprietates &
 perfectiones Dei, qui sanctos & electos suos
 ad perfectionem euectos in suæ deitatis im-
 aginem similitudinemque transformat. Chri-
 stus in viris sanctis atque perfectis non ob-
 scure cognoscitur, à quo tamquam ab effica-
 cissimo igne in ipsum transformati, & veluti
 ignei facti, Dei splendorem & calorem &

pulchritudinem, & efficacitatem possident;
 & antiquas tenebras, & pristinum frigus, &
 deformitatem, & pusillanimitatem ignorat;
 Caritas ergo ad hanc eximiam nobilitatem
 prouecta, quæ nihil terrenum sapiat, nihil vi-
 le quærat, nihil virtuti & mentis puritati cō-
 trarium admittat, quæ virtutes omnes in a-
 nimam inuehat, ad omne bonum opus se-
 ipsam extendat, & solum Deum sitiat, ac eius
 intimam vnionem precibus postulet, gemit-
 ibus efflagitet, & ineffabilibus desiderijs
 concupiscat, ipsa est perfectio spiritualis vi-
 tæ. Leo Papa inquit: Hæc est perfectorum
 vera iustitia, vt numquam præsumant se esse
 perfectos, nec ab itineris nondum finiti in-
 tentione cessantes, ibi incidant in deficiendi
 periculum, vt proficiendi deposuerint appe-
 titum. Quare ergo nemo nostrum tam per-
 fectus & sanctus est, vt perfectior sanctiorq;
 esse non possit. Et Augustinus: hæc est nostra
 in ipsa peregrinatione iustitia, vt ad illam per-
 fectionem, plenitudinemque iustitiæ, vbi in
 specie decoris eius, iam plena & perfe-
 cta charitas erit, nunc ipsius cursus recti-
 tudine, & perfectione tendamus. Hæc
 est nunc nostra iustitia, qua currimus
 esurientes, & sitientes ad perfectionem
 plenitudinemque iustitiæ, vt ea postea sa-
 turemur. Ac per hæc in ea, quæ perficienda
 est iustitia multum in hac vita ille profecit,

Leo. ser.
 2. quad.
 c. 1.

Aug.
 lib. de
 perfect.
 iustitia;
 c. 8.

qui quàm longè sit, à perfectione iustitiæ
proficiendo cognouit. Nam pia humilitas
est, quæ incipientes ad augmentum virtutum
effert; proficientes in perfectionem inuehit,
& perfectos, & sanctos in adepta perfectione
ne ac mentis puritate custodit.

CAP. XXIV.

*Quomodo perfectio exponatur illis vir-
bis, Diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, & ex tota anima
tua & ex omnibus viribus tuis.*

Multa de vitæ spiritualis perfectione
diximus, quia iustus, ut respicit Deum,
perfectus nuncupatur: & multò plura & le-
cretiora diceremus, si tanta esset nostra so-
lertia, ut Christi Saluatoris nostri verbum
inueniret, quo perfectionem, aut consilio
suasit, aut præcepto & iussione mandauit.
Puto sanè perfectionem illis Domini verbum
esse contentam, quæ habentur apud Ma-
theum. Diliges Dominum Deum tuum ex to-
to corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota men-
te tua. Quibus Lucas addidit, Et ex omnibus vi-
ribus tuis. Marcus autem, & ex tota virtute tua.
Et in Deuteronomio adhuc adiectum est
Ex omni fortitudine tua: ut sex modis Domi-
num

Matth.

22.

Luc. 10.

Marc.

12.

Deut. 6.

num à nobis diligendum sciamus, in quo-
rum obseruatione tota vitæ Christianæ per-
fectio sita est ac constituta. Videamus igitur
tur quo pacto perfectio nostra his verbis
Saluatoris nostri contineatur. Mandatum
ergo charitatis Dei, primum & maximum
est. Primum, non quidem ordine Scripturæ,
quia alia prius in sacris paginis feruntur
mandata; sed primum dignitate virtutis:
quoniam rem dignissimam præcipit, nimirum
vitæ nostræ perfectionem, quam in nostri cur-
sus initio præ oculis habemus, ut ad eam to-
ta mentis auiditate curramus. Maximum
etiam est, quia virtutem maximam præcipit,
& omnium præstantissimam, ad quam reli-
quæ omnes virtutes referuntur, & ad eam,
aut assequendam aut promouendam, aut in
sua pulchritudine conseruandâ ordinantur.
Est etiam primum mandatum, primò qui-
dem in intentione Dei iubentis, qui sui a-
morem præcipit tamquam finem, ad quem
omnia alia præcepta, & vniuersæ virtutum a-
ctiones diriguntur. Quod significat Paulus
dicens: finis præcepti est charitas, de corde
puro, & conscientia bona & fide non ficta.
Et regius Vates cum ait: Omnis consumma-
tionis vidi finem, latum mandatum tuum
nimis. Quod mandatum latissimum chari-
tatis præceptum esse docet Augustinus in
hæc verba, latum mandatum non intelligo,

1. Tim.

1.

Ps. 118.

nisi charitatem. Latum est mandatum charitatis nimis, mandatum illud geminum, quod iubetur Deus & proximus diligere. Quid autem latius, quam ut ibi pendeat tota lex & omnes Prophetæ? Deinde primum est in necessitate obversationis; quia sine Dei dilectione, nec homo Dei similitudinem habet, nec ita ut proximè ad vitam æternam sibi prosit, alias leges & mandata custodit. Quare ergo hoc primum ac maximum mandatum vocatum est, nisi quia vitæ spiritualis perfectionem comprehendit, quæ prima est, & maxima omnium virtutum; prima, quia finis reliquarum in quam tendunt; & maxima, quia per se vniuersis nobilior, & Deo ipsi acceptior.

Ab ista charitatis perfectione sublimiori quodammodo omnis lex & omnes Prophetæ dependent, quia eam assequentes non solum ad legis custodiam incitantur, verum etiam interdum illuminantur, ut sapida quadam cognitione omnes leges diuinas & vniuersos Prophetas intelligant. Quis enim sanctos Patres & Doctores edocuit, ut diuinam scripturam verè intelligerent, & aptè ac dilucidè interpretarentur? Hæc est quæ multos viros sanctissimos literarum prorsus imperitos & mulieres, ut Catharinam Senensem, Begittam, Hildegardem, & alias similes erudit, ut verba Dei mente perciperent, & multò melius, quam doctores, charitatis ieiunio, &

& spiritu superbię inflari callerent.

A nobis postulat Deus, vt ex toto corde, & non ex parte cordis, ex omni virtute & nō ex aliqua parte virtutis ipsum amemus. Quid sit ex toto diligere, attentē videamus. Profectō ex omni aut ex toto diligere est omnem amorem nostrum in Deo summo bono collocare; nihil amare præter eum, à quo esse vitam & omne bonum accipimus, aut si aliquid aliud amamus, solum ea ratione, & ea mensura, & eo fine diligere, quo Deus ipse vult vt rem creatam amemus. Ille itaque ex toto amat, qui non solum Deo contraria, sed etiam dissona prudenter abiecit, qui omnia sancti amoris impedimenta remouet. *Diliges Dominum Deum tuum ex omni mente tua.* Hoc autem, quod ex omni dicit, diuisionem in alia nullam admittit. Quantum enim dilectionis in hæc inferiora insumpseris, tantum necesse est vt ei adimas, quod totum est, ideoque pauci ex omnibus amici Dei appellati sunt quemadmodum scriptum est Mo-

Dei
mici
perfecti
pauci,

sen fuisse amicum. Pauci, inquam, sunt, qui Dei amici perfecti appellantur; quoniam nō ex toto diligunt, sed amorem suum diuidūt, & in multa vana atque inutilia dispersiunt. Scriptū est per Oseā: diuisum est cor eorum, tunc interibunt. Hoc ergo est Deum ex toto diligere, vniuersa effectu (si quis potest) sin minus affectu relinquere, &

Ose 10

N 4

omnes

omnes cogitationes, omnes affectiones, ad æterna sustollere, & omnibus laboribus, ac obsequijs nostris, non aliud, quàm Domini beneplacitum quærere; secundum illud *Rom. 12* Pauli. *Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probeatis quæ voluntas Dei bona, & beneplacens & perfecta.* Ille namque non conformatur huic sæculo, qui sæculi inquinamenta non quærir; ille reformatur in nouitate sensus sui, qui igne charitatis accensus, natiuam vetustatem absumit, quo igne innouatus scit Dei voluntatem inuenire; & ea non desiderijs tantum, sed etiam actione præstare. In hac igitur voce sola; ex toto, & ex omni, miro modo explicata perfectio est, quia totum, & omne, & perfectum idem sunt, & non est ab homine perfectius obsequium requirendum quàm illud, quòd omnia homini possibilia continet, & nihil excludit.

Diliges (inquit perfectionis Magister) Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo. Amorem voluntatis aut cordis, hoc est, internum charitatis affectum, primò loco præcipit, & præcipiendo suadet: quoniam in hoc natura & substantia charitatis & perfectionis sita est, & ab eo alia omnia perfectionis opera, tamquam riuus à fonte purissimo, tamquam splendor à luce, & verè tamquam effectus à causa promanant. Nam & bonus homo de bono

thelaur

thesauro suo profert bona. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu: dilige tota rationis vigilatia & circumspeditione; dilige & tota virtute, ut nec mori pro eius amore pertimescas. Considerandum est (inquit Thomas) quod dilectio est actus voluntatis, quæ hic significatur per cor, atq; adeo præcipitur nobis, ut tota nostra intentio feratur in Deum, quod est, ex toto corde diligere. Consentit & sapiens idiota in hunc ferè modum scribens: Toto corde te diligere, clementissimè Domine Iesu Christe, immensitudo amoris est, nō abduci blanditijs, non seduci fallacijs, non frangi iniurijs, sed integrè sic te diligere toto corde, ut ad nullius rei dilectionem cor magis inclinetur, quàm ad te, nec delectetur in aliqua re magis, quàm in te: minùs enim te amat, qui aliquid tecum amat, quod nō propter te amat: totum namque exigit, qui totum hominem fecisti; in hac igitur sententia, ac maximi mandati parte, affectio voluntatis erga Deum præcipitur; sed qualis affectio? certè talis; ut perfectio sit (nam tota petitur) & non nisi à perfectis viris habeatur. Amoris enim affectio voluntatis actio est, non solius sed à gratia & diuino auxilio roboratæ. Effectus autem similes sunt causis suis, & tanquam partus quidam, earum vim & naturam imbibunt, quare amoris affectio similis admodum

*D. Tho.**2. 2. q.**44. a. 5.**Idiota.**lib. 1.**contem.**cap. 12.*

est ipsi, à qua procedit voluntati. Appetitus
verò sensibilis, quo visibilia concupiscimus,
in corde residens, si inordinatis affectibus
exuatur, quædam est voluntatis imago: &
cor appetitus domicilium, ipsius etiam fi-
gura perfecta & representatio viua est,
quare & ipsum cor, tum voluntatis, tum
affectionis, siue amoris est imago: perfec-
tissima, ita vt ex eius notitia, qualis amor
erga Deum habendus sit, ad hoc manda-
tum implendum: diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde, sine vlla difficultate co-
gnoscamus.

Vt igitur Deum nostrum ex toto corde
diligamus, cor soliditatem substantiæ suæ
amori communicet; ita scilicet, vt amor, &
charitas nostra erga Deum solida sit, quæ
nulli tentationi cedat, nulli tribulatione
subdat, nullis delicijs, ac voluptatibus dis-
soluatur, nunquam in vana & terrena per-
effluat, sed semper integra, semper constans,
semper firma perseueret: nam (vt Gregorius
ait) qui per illicita desideria diffuit, profectò
Deum non amat, quia ei in sua voluntate
contradicit. Hanc soliditatem charitatis illa
habebat qui dicebat: Scrutabor legem tuam,
& custodiam illam in toto corde meo. Hic
profectò internus amoris affectus solidus
est, qui minimè dulcedine & suauitate con-
tentus, magna facienda in Dei obsequium
statuit.

Psal.
118.

statuit, difficilia quærit, ardua & sublimia opera virtutis aggreditur, & mentem ad faciendum & patiendum mirabili ratione consolidat, & in puritatis amore confirmat. Charitas etiam nostra sit calida, siue ignea, id est, ardens & feruida, quæ semper spiritali quodam feruore huc, illucque moueatur, & nunquam præteritis laboribus aut obsequijs fatietur. Vnde egregiè Chrysostomus. Obluiscenda (inquit) rectè facta, & à tergo relinquenda sunt. Etenim & qui currit, non reputat quantum spatij confecerit, sed quantum adhuc desit. Et nos, non quantum virtutis impleuerimus, reputemus, sed quantum adhuc supersit. Quid enim nos iuuerit, quod confectum est, si quod deest, adiectum non fuerit. Tunc ergo charitas nostra ardens est, cum in curua senectute, imò & in ipso migrationis momento non quiescit, sed ad maiora desideria procedit. Charitas ad cælestia capienda omnibus suis conatibus se dilatat, & ad terrena admittenda se quantum potest, angustat. Amatores Dei, sola cælestia honorabilia & concupiscibilia reputant; & terrena, vt opera importabilia despicunt; Dei cōspectui, & Angelorū, ac sanctorū choris frequenter imò iugiter se præsentant, & ab hominū oculis se libenter abscondunt: cogitationem veritatis, & affectus charitatis, cibos scilicet mētis sine vlla mensura capiunt &c.

Sit

*Chrys.
hō. 12. ad
Philip.*

Sit deinde charitas instar cordis sinuosa, quæ nulla dona expleant, nullus gradus virtutis saturet, nulla puritas adepta repleat, sed semper quantumvis acquiescit, ac si esset vacuum ad maiorem sanctitatem adspiret. In his amoris sinibus, nunquam laborum & bonorum operum desiderio repletis, alimenta & instrumenta vite generantur, quæ membra spiritualis hominis vivificent atque sustentant. Spiritualis hominis membra virtutes sunt, quæ sibi inuicem connexa ac colligata spirituales vitam faciunt, eiusque vivendirationem constituunt. Hæc autem membra quoniam alio, nisi ardentibus desideriis repleantur, quorum est ipsa membra ad opus virtutis impellere, ad difficultates superandas roborare, & efficacia auxilia ad beneagendum ex Domini largitate percipere. Quia ergo desideria virtutis sunt quasi elaboratus sanguis, & quasi vitales spiritus in receptaculis cordis generati, id est, in sinibus charitatis quibus virtutum membris, & vita ad operandum, & resectio ad perseverandum tribuitur. Labor non fatigat amorem, tormētum amorem non superat, amor quiescit fit inquietior. Quiescit afflictio, quiescit tentatio, sed dilectio quiescere nescit, requiescit enim est eius inquietudo. De ipsa charitate (ait Laurentius Iustinianus) hoc sentiendum est, quod sit recta voluntas ab omnibus terrenis

*Iustin. de
charitat.
cap. 13.*

ac presentibus prorsus auersa, iuncta Deo inseparabiliter, & vnita igne quodā sancti Spiritus, à quo est, & ad quem refertur incensa, inquinamenti omnis extranea, corruptionis nescia &c. diuinæ contemplationis auida, in omnibus semper inuicta. Quam deniq; boni auida, quæ omnium virtutum summā, omnium bonorum operum merita comprehendit. Verè animę cor, quod semper inquietum erit, donec ad finē suum (qui cōplexus Dei est) latè, fausteque perueniat. Disce, ô Christiane (inquit Bernardus) à Christo, quēadmodum diligas Christū. Disce amare dulciter, amare prudēter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti: prudēter, ne decepti: fortiter, ne oppressi ab amore Domini auerramur. Ne mūdi gloria seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi prę his sapientia Christus, ne seducaris spiritu mendacij & erroris, luceſcat tibi veritas Christus, ne aduersitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei Christus. Zelum tuum inflāmet charitas, informet scientia, firmet constantia, sit feruidus, sit circumſpectus, sit inuictus. Charitas ergo affectus verè his proprietatibus exornata, non in solo affectu se continet, sed ad effectū & opus procedit, quæ humani cordis gerens imaginē, nomine amoris ex toto corde digna cēsebitur. Et hæc proculdubio est ipsissima vitæ spiritualis perfectio. Perfectus enim est, qui nunquā cor suum in

yana

Ber. ser.
20. in
Cass.

vana & terrena diffundit: qui semper, quantumcumque spiritu creuerit, maiora & altiora desiderat qui numquam donis & meritis satiatur, qui ad nihil amplius quam ad Deum amorem & charitatem afficitur.

Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, quæ dilectio manifestè totius vitæ spiritualis perfectionem continet, & scopum in quem tendimus; ac totius virtutis finem comprehendit. Dilectio igitur ex tota anima qua ex vera charitate nobis infusa, Deo totam nostram vitam consecramus, & in holocaustum suauitatis offerimus: cum scilicet charitas ita vitam nostram moderatur, & omnes vitæ actiones gubernat, ut Deo gratæ. Ille ex tota anima Deum diligit, quæ animam, id est, vitam suam non tamquam propriam, sed ut alienam respiciens, Deo cuius reuera est, eam restituit. Ille verissimè totam animam ac vitam suam creatori dedicat, qui nec præmij recordatur, nec mercedem respicit, nec propriam aliquam commoditatem inquit, sed hac cura in diuinam misericordiam iactata, solum placere, seruare, obedire, & amare concupiscit. Non enim nobis difficile omnia sustinere charitatis obtentu, si meditemur serio, quod Thomas Aquinas annotauit, Deum esse veluti animam, & vitam nostræ animæ, ac ideo requiem esse, ut quod corpus præstat animæ, id

*D. Thō.
opus. 16.
de dilect.
Dei.
cap. 20.*

id ipsum nos Deo nostro præstemus, & ob
 eius amorem faciamus. Deus quidem animæ
 humanæ anima & vita est. Nam & hæc in
 Deuteronomio legimus: *Elige vitam, ut &
 tu viuas, & semen tuum, & diligas Domi-
 num Deum tuum, atque obedias voci eius, &
 illi adhareas, ipse est enim vita tua & longitu-
 do dierum tuorum.* O dulcis ac fælix vita, quam
 si volumus, nec humanarum rerum euen-
 tus contristabunt, nec ægritudo soluet, nec
 mors amara surripiet. O vera, & summa
 vita (inquit Augustinus) à quo, per quem
 & in quo viuunt omnia, quæcumque verè
 & beatè viuunt. Anima igitur nostra à cor-
 pore suo discat quam ratione debeat
 Deum vitam suam amare, & ei summis
 conatibus adherere. Corpus omnes vires,
 & nervos in eius obsequium & conserva-
 tionem occupat, à qua se vitam & sen-
 sum & motum habere non ambigit: & ni-
 hil aliud timet nisi ab anima separari, aut
 ab amplexibus eius auelli. Vade, ô anima,
 ad corpus tuum, & considera vias eius, &
 dulce perfecte charitatis sapientiam. Si non-
 dū spiritus Dei tui spirat, si nondū vocē eius
 audis, voca illum assiduis orationibus & ge-
 mitibus, & ingreditur in te spiritus, & viues,
 & tanti hospitis aduentu lætaberis. Appete
 illum vehementissimis desideriis, quoniam
 præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis
 se

Aug.
lib. me-
ditat. 6.
32.

Deut. 30. v. 20

se prior ostendat. Præpara te ad suscipiendum illum, quia hic secum incorruptionem affert, hoc est, internam munditiam & puritatem, incorruptio autem facit esse proprium Deo. Et si aliquando Deum tuum, tantam scilicet tuam intus habitantem & vivificantem ex indicijs & coniecturis perscrutaris, omne studium tuum, omnis cura & diligentia tua, omnis actio tua sit Deo subposita. Deo inhaerere, Deum brachijs purissimæ amoris amplecti. Enitere hanc veram vitam semper possidere, & quidquid feceris, quidquid concupiueris, quidquid cogitaueris, hoc vnum tendat, ut huic tuæ vitæ placeas, huic tuæ vitæ inhereas, hanc tuam vitam (quæ in seipsa summè perfectæ est) in te ipsa totos dies ac noctes augeas atque perficias & sic, ô religiosè, Deum ex tota anima diligis, & perfectionem quàm queris, siue deus bio reperisti.

Diliges Dominum Deum tuum ex tota mentis tua. Inter animam & mentem siue spiritum, aliquod interesse discrimen Apostoli probat auctoritas. Vivus (inquit) est sermo Dei & efficacis & penetrabilior omni gladio accipiti: & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus. Manifestum est animæ & spiritus siue mentis (quod idem est) aliquod esse discrimen: & rursus ipse Paulus alio loco eandem differentiam designat, ita scribens

Hebra.
4.

ipse Deus pacis sanctificet vos per omnia, ^{1. Tess.}
 ut integer spiritus vester, & anima, & cor-
 pus sine querela in aduentu Domini nostri
 Iesu Christi seruetur. Hanc ergo patres in-
 ter animam & spiritum, siue mentem di-
 stinctionem constituunt, non quod sint duæ
 substantiæ natura & essentia diuisæ; sed quod
 sint duo officia, aut duæ functiones eiusdem
 formæ humanæ, distinctis effectibus separa-
 tæ. Anima namque dicitur forma hominis
 immaterialis, & immortalis, quatenus vege-
 tat corpus, & sensum ac motum homini cõ-
 munem etiam brutis attribuit: spiritus verò
 siue mens dicitur eadem anima, quatenus
 intelligit, & amat, & est liberi arbitrij capax,
 in quo cum cælestibus spiritibus conuenit.
 Vnde Ambrosius: Anima viuimus, spiritu
 intelligimus, vita nobis carnalis cum bestiis
 communis est, rationalis & spiritualis cum
 Angelis. Et Anselmus: spiritus noster non
 est vniuersa anima, sed aliquid eius, id est, il-
 lud quo ratiocinamur, intelligimus, sapi-
 mus, per quod & præponimur pecoribus,
 quia illa sunt rationis expertia. Itaque spiritu
 intelligimus cum angelis, anima viuimus
 cum bestiis. Omnis in eo adhibenda cura
 est, ut animi agitatio in officio retineatur;
 quod assequemur, si eam mentis imperio
 subijciamus. Quæadmodum per oculum corpus
 videt, sic animus cernit per mentem.

*Ambrosius
ad Heb.*

*Anselmus
ibi.*

O

Diliges

Diliges Deum tuum ex tota mente tua, id est, ex omni spiritu tuo. Charitatem ex tota mente in duobus positam esse existimamus. Alterum est, ut mentem, id est, spiritum nostrum, qui Dei capax est, & nullo bono nisi infinito, atque immenso impletur, Deo possidendū & inhabitandum tradamus. Alterum verò, ut partes spiritus nostri, memoria, intelligentia, atq; voluntas iugiter Deo adhæreant, & purissimum ac sanctissimum cultū exhibeant. Deus quidem, qui immensus dicitur, & cælum & terrā implet in omnibus locis & in omnibus rebus est per essentiam, presentiam & potentiam. Per essentiam certè, quia eius diuina substantia nullis clausa terminis, nullis circūscripta limitibus, nullis locis definita omnibus rebus, ac locis intus adest, quàm ipsæmet res, vel ipsamet loca adsunt sibi. Per præsentiam verò, quia nihil Deum latet. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Deus omnia intuetur, vniuersa discernit, præterita, præsentia & futura, & quicquid est aut esse potest, manifestè cognoscit. Per potentiam deniq; est Deus in omnibus, quia eius regia potestas omnibus rebus imperat, eius vis, sicut omnia fecit, ita omnia cōseruat, mouet, dirigit, & gubernat. Qui facit magna & incomprehensibilia & mirabilia quorū non est numerus. Ponamus ergo ante oculos mentis, quæ illa natura sit, quæ

Ier. 23.

Hebr. 4.

Iob 9.

quæ tener omnia, implet omnia, circumple-
 ditur omnia, superexcedit omnia, susti-
 net omnia. In solo cælo totus, & in sola
 terra totus, & in cælo & in terra totus,
 & nullo contentus loco, sed in seipso v-
 biq; totus. Speciali quadam ac nobiliori ra-
 tione Deus in iustorū mentibus esse dicitur,
 in quibus suas habet delicias, suam sanctitatē
 benignius ostendit, & providentiæ munus
 dulcius & specialius exercet. Deus manet in
 iustis, & habitat in illis, tamquam in templo
 magnifico, in quo à puris mētibus adoratur,
 & colitur. Quare Paulus: Nescitis, quia tem-
 plum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vo-
 bis. Templum enim Dei sanctum est, quod
 estis vos. Vos estis templum Dei viui, sicut
 dicit Deus: quoniam inhabitabo in illis &
 in ambulo inter eos, & ero illorum Deus, &
 ipsi erunt mihi populus. Vnde thronus, aut
 sedes Dei dicitur anima iusti, in qua ipse.
 Deus requiescit, & in iustorū cordibus, tam-
 quam in propria domo cōmoratur, & tam-
 quā in templo colendus & adorandus assistit.
 Optimè namq; dixit Augustinus: fatendum
 est vbiq; esse Deum, per diuinitatis presen-
 tiam, sed non vbiq; per habitationis gratiam.
 Cumq; vbiq; est, non in omnibus habitat,
 etiam in quibus habitat, nō æqualiter habi-
 rat. Et vnde in omnibus sanctis sunt alij alijs
 sanctiores, nisi abundantius habendo habi-

Aug.
epist 57.

Pro. 8.

1. Cor. 3

2. Cor. 6

Ps. 92.

tatorem Deum. Omnibus autem iustis hoc commune est, ut Deum in se per gratiam possidentes, voluntatem habeant diuinam voluntati concordem. Deum ex tota mente diligere est. ei ex amore mentem nostram templum & thronum exhibere, ita scilicet, ut omnis nostra vita & omnis nostra actio, & cogitatio in hoc tendat, ut spiritum nostrum in templum Dei paremus, & in gloriosam sedem offeramus. Scriptum est enim: Quoniam domum tuam, Domine, decet sanctitudo in longitudine dierum. Tunc ergo, o homo, Deum ex tota mente diligis, cum amor charitatis in te habitans ita ardens est, ut tuum spiritum pacatum Dei templum efficiat: cum indies gratiam, & puritatem promoues: cum te ipsum in omnibus a Deo regi, ac gubernari sinis. Quid maius quam quod Deus habitet in nobis? Quid excellentius, quam quod Creator omnium spiritui nostro inspectus assistat? Quid mirabilius, quam quod immensa maiestas, quam celi & terra non capiunt, tamquam hospes apud latebras mentis nostrae, non ad horam, sed semper maneat? Hoc arcanum tam stupendum, quod Deus intra nos sit, memoriam excitet, ut sine ulla intermissione (quantum fragilitas humana fert) eius recordemur; intellectum exacuat, ut in eum intueamur, & tantam pulchritudinem contemplemur; voluntatem inflamet, ut illum mille

desiderijs amplexemur, in id infinitis amoribus diligamus. Si Deū intra nosmetipsos cogitare didicerimus, & cū eo in secreto mētis cubiculo morari nouerimus, tanquā omnia mundana excedentes, & nosipfos superantes, & ab omnibus creaturis exoluti sciemus ad Deum alis charitatis volare, & non iā ex parte mentis, sed ex tota mente diligere. In spiritualibus & inuisibilibus cum aliquid supermū dicitur, non quasi localiter supra culmen, aut verticem cali constitutum, sed intimum omnium significatur. Adscēdere ergo ad Deum, hoc est, intrare ad semetipsum; & non solum ad se intrare, sed ineffabili quodā modo in intimis etiam seipsum transire. Qui ergo seipsum (vt ita dicam) interiorius intrat, & intrinsecus penetrans transcendit, ille veraciter ad Deum adscēdit. Ingrediamur igitur nosipfos intellectu, & affectu, & iam creata superauimus. & ad Deum adscendimus. Deum dilige: e ex omnibus viribus nihil aliud est, quam omnes vires & potētias nostras in diuinū famulatū impēdere, & ex vera charitate in amoris obsequio & augmēto collocare. Ornantur etiam istę potentie quibusdā donis Dei. Intellectus ornatur sciētia & prudētia; imaginatio, circūspectiōe, & requie; voluntas & appetitus virtute multiplici. Hęc perfecta voluntas, qua renouamur in nouitate sensus, & probamus, quę sit

*Hugo
libr. 1.
de van.
mundi.*

voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Quam etiam, si opus non adfit, quæ potestas operandi deest, misericors Dominus cumulatè remunerat. Numquam enim merito caret (ut ait Leo Papa) etiam tenui facultate, bonæ voluntatis opulentia. Deum etiam ex omnibus viribus diligis, cum voluntas, quæ est prima & suprema vis, caræras mouet & dirigit, ut Deo placeant, Deum quærant, & eius in omnibus subdantur imperio. Moueat igitur intellectum, ut intellectum suum inquirat; quis sit, quia suprema, & infinita substantia: qualis sit, quia lineola qualitate pulcherrimus, optimus, sapientissimus, potentissimus: nã quidquid in Deo est, non aliquid discretum à Deo, sed ipse Deus est: Quomodo habendus sit, nempe diuinam voluntatem implendo, & nostram semper voluntatem abnegando. Postquam verò intellectus Deum inquisiuit, quantum intelligat, & hanc si nõ solam ac præcipuam occupationem habeat, ut eum contempletur, quoad amoris studium voluntatem alliciat. Contemplatio non in speculatione consistat, sed ad agnoscendam & faciendam Dei voluntatem moueat. Ex quo fiet ut intellectus quantumuis illuminatus, aut scientie lucæ aut sapientiæ & contemplationis dono, nequaquam nimis in suo sensu abundet. *sed*

Psa. 15. Ecclesiæ definitionibus se subdat. Hic est intellectus

tellectus, de quo sanctus David: intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio eius manet in sæculum sæculi. Moneat dēni- *Ps. 15.*
que voluntas memoriam, vt Dei semper re-
cordationem conseruet, eorum quæ ad pla-
cendum Deo pertinent, reminiscētiā te-
neat, & dilectum suum apud seipsam inde-
lebili cogitatione reponat.

Illi sanè dicuntur ex virtute diligere, qui Dei sunt diligentes amatores, qui Deū fer- uide amāt, & qui strenuè omnem defectum cauēt, & virtutis opera sollicitè & diligen- ter exercēt. Ille Deum ex tota virtute diligit, qui eximia quadam diligentia suæ mētis pu- ritatem retinet, & omnem minimam etiam maculam vehementer timet. Si vis ergo, ô religiose, esse perfectus, & veram virtutem consequi, & ad mentis puritatem festinare, prudenti quadam & sollicita circumspectio- ne te & omnia ad te pertinentia considera. Hoc te doceat amor Dei (qui non cæcus est, sicut amor sæculi, sed omnia videns, vniuer- sa prospiciens tanquam magister sapientissi- mus) te inter laqueos viuere, inter tendicu- las, & præcipitia transire, cum hostibus & inimicis sanctitatis cōuersari; ex quo cogno- sces, magna diligentia opus esse, ne cadas, ne decipiaris, ne rerum mundanarum affecti- bus illigeris. Quid enim à nobis querit Chri- stus, qui tanta sollicitudine nos quæsiuit, nisi

ut diligentes simus, & feruidi, & solliciti ambulemus cum eo? In hoc igitur feruore amoris & bonorum operum, charitas ex tota virtute consistit. Quare charitas ex tota virtute à perfectione non distat, quæ nihil aliud esse potest, quàm diligens charitas, strenuè se Deum iungens, grauiter mala cauens, & sollicitè atque perfectè actibus bonis intendens. Vnde scitis, ô viri iusti, vos charitatem habere? unde vos verum Dei amorem possidere cognoscitis? Certè id coniectamur, ex eo quod tribulamur, & ex eo quod pro Deo pressuramur & tribulationes patimur. Si enim flamma indicat ignem, & splendor lucernam de regno tribulatio pro Deo patienter sustentata ignem charitatis absconditum & latentem ostendit. Hunc ergo amorem perfectissimum Deus à viris iustis & perfectis exposcit. Cum ait diliges Dominum Deum tuum ex omni fortitudine tua. Augustinus dicit: fortitudinem esse amorē omnia propter Deū facile perferēt. Quare diligere ex omni fortitudine est, in Deum amare, ut quis nec tentationibus cedat, nec in tribulationibus succumbat. Quis (ait Paulus) nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? &c. O fortis charitas, ô robustus & insuperabilis amor: qui nouit bona agere, nouit & mala sustinere. Ille ex tota fortitudi-

*Aug.
lib. de
monach.
morib.*

1. 15.

Rom. 8.

ne diligit, qui honores, dignitates, & bonam opinionem contemnit: & præ amore charitatis & desiderio virtutis infamiam, finistram opinionem, & infimum locum libens & voluntarius admittit. Ille ex tota fortitudine diligit, qui dolores corporis, ægitudines, & suæ carnis molestias patienter & alacriter tolerat. Qui paratus est mortem violentā & immaturā pro Christo, & pro amore innocentiae subire, & mortē naturalē instantē, quoquo modo adueniat tolerare, & amabilem hanc vitam pro alia meliori, & amabiliori deferere. *Fortis est Cant. 8. ut mors dilectio.* Quia mortem pro Deo alacriter suscipiendo, ipsam mortem vincit, & morientes à morte naturali in vitam immortalem, & semper duraturam adducit. *Fortis ut mors (inquit Augustinus; Aug. ad Psal. 47.)* nam quomodo mors violentissima est ad auferendum, sic charitas violentissima est ad saluandum; imo & fortior morte, quia & veram mortem scilicet graue peccatum in nobis occidit, & ipsi peccati morti verba vitæ auctoris vsurpans, minatur, dum dicit: *O mors, ero mors Osee. 13 tua.* Sed si fortior morte charitas, quare solum dicitur fortis ut mors? Certè (respondet Bernardus) quia ipsa mors est, & seipsa fortior esse non potest. Bona mors, non vitæ, sed mortis. Bona mors

mors & nequaquam abhorrenda, quæ
tam etsi adimit, non perimit. Adimit quæ-
dem, sed ad tempus, restituendam in tempo-
duraturam sine tempore. Illa igitur charitas
quæ ita fortis est, ut omnia bona potenter
sectetur, & omnia mala, & aduersa pro Deo
summè dilecto sustineat, non potest aliter
esse quam ipsa vitæ nostræ perfectio. Quæ
namque deesse poterit talem charitatem la-
benti? Sanè nihil; cum ita sit in omnibus ve-
ruris bonis radicans, atque fundatus, ut
turbationibus tentationum perturbetur, nec
ipsa morte omnium terribilissima à bono
honesto separetur.

CAPUT XXV.

*Perfectiõis substantiam, etiam in fratre
rum charitate consistere: & quid sit
fraterna charitas.*

Hucusque de perfectione egimus, quæ
tione nos iungit Deo, ultimo fini nostræ
Nunc de eadem, quatenus nos iungit vitiis
Ecclesiæ mēbris tā triūphantis, quā militantis
tis ac omnibus hominibus disseramus. Per
cipio quid fraternæ charitatis nomine inter
ligamus, aperiendum est. Dilectio igitur frater-
terna est, motus voluntatis charitate forma-
ta, quo proximus nobiscum diuinæ boni-
tatis

ratis, & celestis gloriæ consortibus, volumus
 bonū propter Deū. Dilectio enim ista est mo-
 tus, id est, actio, siue affectio voluntatis, non
 alia profectò, quā amor; ex quo tum eius di-
 gnitas, tum eius suauitas reperitur. Quid enim
 dignius amore, quem Dionysius diuinum
 vocat. Augustinus, virtutum omnium origi-
 nem: Gregorius, pigrarum mentium excita-
 torem: Hieronymus, buccinam, seu lituum
 in auribus iustorum insonantem: Chrysosto-
 mus, affectum omnia superantem: Bernar-
 dus, nexum perfectissimum nuncuparunt?
 Quid dignius amore cuius pennis omnia
 creata, siue visibilia, siue inuisibilia supergre-
 dimur, & ad Dei conspectum, imo, & com-
 plexum volamus; cuius præsidio, non hos aut
 illos tantum, sed homines vniuersos cōple-
 ctimur; cuius iuuamine ad omne virtutis ge-
 nus roboramur. Quid etiam amore suauius;
 qui ipsamet suauitas & dulcedo est, rigida
 inflectens, dura illiniens, & insipida in sa-
 pida, & dulcia commutans? ipse est qui dif-
 ficilia, facilia facit, intractabilia, blanda, &
 mollia reddit. Est itaque dilectio fraterna
 voluntatis motus, voluntatis pondus & in-
 clinatio, voluntatis amor. Sed non à sola, &
 nuda voluntate, sed à virtute charitatis in-
 formata atque vestita, in opus fraterna dile-
 ctio producitur. Hic namque nomine di-
 lectio-

Dion.
lib. de ca-
lest. Hie
rare. cap.
2. Aug.
lib. de mo-
rib. Eccl.
cap. 1
Hier.
Epiſt.
26. Chry
ſost. hō.
64. ad
pop. An
tioc.
Ber. ser.
83. in
Cant.

lectionis fraternæ non intelligimus amorem naturalem, sed amorem supernaturalem, supernaturalium bonorum communicatio ni subnixum, quo hominem, 'vt Dei imaginem gratiæ, & gloriæ participem, in Deo, & solius Dei gratia diligimus. Hunc autem amorem, non à sola voluntate, sed à virtute charitatis, & à supernaturalibus auxiliis manare apud omnes in confessio esse debet. Hæc verò virtus non potest alia esse, quam charitas, quæ sicut diligit Deum propter se, ita diligit proximum propter Deum. Mandatū certè dilectionis proximi simile vocatur

Domino, maximo ac primo mādato dilectionis Dei. *Mat. 22. Secundum (inquit) simile est huic: Dilige proximum tuum sicut teipsum.* Quare simile nisi quia simile dilectionē, nēpe supernaturalem, & charitate profectam, & verè actionem charitatis iubet. Non ergò à sola voluntate, sed ab ipso charitatis dono informata procedit. Quia sicut splendor à luce, & calor ab igne, & opus rationis ab homine, ita opus charitatis non ab alio, quam à charitate dimanat. Et ideo ab his duobus mandatis dilectionis Dei & proximi, vniuersa Lex pendet & Prophetæ, quia vniuersa impletio à charitate & gratia pendet, quæ potens est omnem legem implere, & omnia præcepta in prophetis contenta seruare.

Aug. Augustinus charitatem definiens, ait: charitatem

fitatē voco motum animi ad fruendum Deo
 propter seipsum, & se, atque proximum pro-
 pter Deum &c. Nos autem ipsos tanto ma-
 gis diligimus, quāto magis diligimus Deum.
 Ex vna igitur eademque charitate, Deum
 proximumque diligimus; sed Deum propter
 Deum, nos autem & proximum propter
 Deum. Quanta itaque & quam pretiosa est
 fraterna dilectio, quæ soror indiuidua di-
 lectionis Dei est, ab eodem fonte proce-
 dit, & eandem charitatem supernaturalem
 virtutem, & omnium præcipuam matrem,
 ac principium agnoscit? Pulchrè dixit Leo
 Papa: charitatis pietas perfecta esse non pote-
 rit, nisi diligatur & proximus. Et Augustinus
 proximus est autē omnis homo. Omnes pro-
 ximi sumus conditione terrenæ natiuitatis &
 mortalitatis, & etiam sp̄e cælestis hæreditatis.
 Sed quæ bona fraterna dilectio proximis ac
 fratribus vult? Certè primo loco vera, &
 non fucata bona, bona spiritualia, bona cæ-
 lestia, bona diuina. Huius enim sanctis-
 simæ & castissimæ dilectionis est amare, ac
 velle fratribus illud summum bonum, sci-
 licet beatitudinem, cuius adipiscendæ cau-
 sa creati sunt. Sapienter dixit Gregorius:
 Quantum lata mens fuerit per amorem, tan-
 tum erit patiens per longanimitatem: nam
 tantum quisque portat proximum, quantum
 amat,

lib. 3. de
 doctr.
 Christ.
 cap. 10.
 Aug.
 8. de trius
 cap. 8.

Leo. ser.
 1. de se-
 iunio.
 Aug.
 ser. 5. de
 de tem-
 pore.

Greg.
 hom 15.
 in Ezech.

amat; si enim amas, portas; si desistis amare, desistis tolerare: Quem enim minus diligimus, minus etiam toleramus. Nam sicut imaginem honore prosequimur, quia repræsentat regem: ita debemus amare fratrem, quia Deus est in illo, quia est Dei imago, quia bonis cælestibus insignitus; quia Deus tubum eum tamquā proximū diligamus, & vultus fratrem amemus. Nam si quis (ait Gregorius) quēlibet amat, sed propter Deum non amat, charitatem non habet, sed habere se putat. Nam sicut omnia propter semetipsum operatus est Dominus, ita omnia diligit propter semetipsum; quare in Deum tamquam in finem fraternam dilectionem dirigentes, ipsi eius Dei sectatores, & imitatores efficiamus. implemusque illud Apostoli: Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulantes in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Hoc deinde sine dilectionis perfectionem assequimur. Ut enim nihil est aut præstantius sublimius; ita dilectio nullum finem, aut præstantiorem aut sublimiorem habere potest, ex quo huius operis, sicut & omnium aliorum, gradus perfectionis attenditur. Perfectus quippe amor est ille, qui Dei oblivis rebus creatis totus inhæret: sanctus vero est, qui res creatas omnes transcendens, & in deum creatorem inquirens, diuino nomini contemplantur, sanctus profecto amor, qui nos efficit sanctos.

Greg.
hom. 38.
in Euāg.

Pro. 16.

Eph. 5.

sanctos, & puritatis desiderio voluntates nostras accendit. Sicut enim amor immundus (ait Augustinus) inflammat animam, & ad terrena concupiscenda & peritura sectanda vocat, & in ima præcipitat, atque in profunda demergit: Sic amor sanctus ad superna eleuat, & ad æterna inflammat, & ad ea quæ non transeunt neq; moriuntur, excitat animam, & de profundo inferni leuat ad cælum. Hoc tandem sine dilectio iusta ab iniusta distinguitur.

*Aug.
in Psal.
121.*

Est (inquit Bernardus) amor pius, quo parentes diligimus. Est amor iucundus quo socios diligimus. Est & erga omnes homines amor iustus: erga inimicos amor violentus: erga Deum sanctus siue deuotus. Ille enim veraciter charitatem habet (ait Gregorius) qui amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Considerandum est, in fraterna charitate, sicut & in dilectione erga Deum, & aliquid, quod est præcepti, & aliquid quod est finis, & consilij, posse signari. Præceptum quidem est ita fratres diligere, vt nullum eis malum, & nullam contumeliam aut iniuriam inferas, & vt auxilium & iuuamen extrema, aut graui necessitate laborantibus conferas & vt, eorum aut vitam, aut famam, aut substantiam tuearis. &c. Finis autem præcepti est, si fratrem eadem cura & sollicitudine ac teipsum diligas;

*Bern. de
vita &
quinque
sensibus
anime.*

gas; si non solum præcepta, sed etiam pietatis & beneficentiae consilia cōplectaris, in proximis, non iam hominem, sed Deum, ginem & Christum ipsum intuearis: si in verbis & exemplis ad omnem virtutem sanctitatem allicias: si inimicis, & hostibus vultum pacatum, iniuriæ condonationem, verba lenia, specialia beneficia, & pacē (quā in te est) & amicitiam non deneges. Si deus beneficijs in fratres collatis, & bonis in ipsos largē profusis, Deum ipsum imiteris:

Chari-
tatis
frater-
nitas

Perfecta charitas fratrum, est vnitas membrorum Christi, quæ inter se indissolubili copulantur, & capiti suo redemptionis copulantur, est fons omnium bonorum, fons pacis, clypeus animæ, dulcedo cordis, indicium humanæ naturæ, thesaurus infiniti debitum inexhaustum, & imago pulcherrima perfecti & sancti amoris, quo nos ipsi diligimus. Hanc vnitatem Dominus ipse

Joan. 17

suis membris hac oratione postulabat: vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint. Vnus quidē, non substantia, sed pace, sed charitate, sed imitatione, sed concordia voluntatum. Hæc volūtaria vnio, (ait Cyrillus) naturalis filio, & patre vnitatis imago quædam esse videatur: vt nullo videlicet modo, nulla vi voluptatis, aut periculi frangi, debilitari possit, sed cōseruetur in pietatis atq; sanctificationis

Cyrl.
lib. 11.
in Ioan.
c. 20.

vnione charitatis virtus intemerata . Sed
 quam dilectio ita sese effert , vt præster
 homini diligere proximum , sicut diligit se-
 ipsum? nam si quis seipsum diligere nescit, &
 in sui amore fallitur, in sui dilectione decipi-
 tur, & putans seipsum amare, seipsum odit
 & perdit; curans amare proximum sicut se-
 ipsum, reuera non illum amabit, sed odio
 habebit, & perdet tamquam seipsum. Vt
 ergo quis diligat seipsum, primò odio ha-
 beat omne peccatum & omnem iniquita-
 tem necesse est. Si enim amat iniquitatem, &
 vult eam inesse sibi, proculdubio nimis odit
 se, vnde scriptum est: Qui amat iniquitatem
 odit animam suam. Quid dicam de carne,
 quæ pars est vilior hominis? si animam odit,
 quomodo carnem diligit? Qui amant ini-
 quitatem & oderunt animam suam, omnem
 turpitudinem exercent de carne sua. Amat
 igitur fratrem sicut seipsum, dilectione
 scilicet sancta, amore puro, charitate per-
 fecta.

Ps. 103

Mandatum (inquit Dominus) novum do vo- Ioan. 13
bis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Quare
 nouum, quod antiquissimum erat, & in lege
 veteri promulgatum? Cerrè quia nouo mo-
 do latum est, quia non quamcumque fratris
 dilectionem, sed perfectam & consumma-
 tam dilectionem petiuit, & omnimodam
 dilectionis Christi erga nos, imitationem

P
 postu-

postulauit. Vocat ergo Christus dilectionem fraternam, suæ erga nos dilectionis imitationem, mandatum nouum & præceptum suum, quia in eo gradu mandat, quem veteris legi cultores numquam somniarunt, ut scilicet quis pro fratribus animam ponat, & si opus fuerit vitam corporalem profundat. Nam & qui diligit Deum, non potest eum contemnere præcipientem, ut diligat proximum, & qui sanctè ac spiritualiter diligit proximum, quid in eo diligit nisi Deum? Deinde Charitas Dei est in fraterna dilectione, sicut caritas est in effectu, qui ab ipsa promanat. Per amorem enim Dei (ait Gregorius) amor proximi accenditur, & per amorem proximi, amor Dei nutritur. Nam qui amare Deum negligit, profectò diligere proximum nescit. Et tunc plenius in dilectione Dei proficimus, si eiusdem dilectionis gremio prius proximi charitate ligamur. Fraterna itaque charitas, tota quam à causa, aut tamquam à parte perfectionis præcipua, pendet à charitate Dei. Sunt enim duo isti amores, duæ quidem partes; sed vnum totum ex vtriusque compositione duo annuli sed catena vna: duæ actiones, sed vna virtus; duo opera, sed vna charitas; duo apud Deum merita, sed vnum sine alio inueniri impossibile est. Sunt enim de pretiosissimæ gemmæ, vno tenuissimo filo ita illigatæ, ut si vnam tollas, aliam etiam attrahat.

*Greg. 7.
moral.
cap. 10.*

attrahere necesse sit. Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Qui enim diligit alterum, *1 Iohn 4* legem impleuit (inquit Apostolus) & plenitudo legis charitas. Amor Dei opus est nostre voluntatis, gratiæ præsidij adiutæ, quo volumus bona sua principio omnium bonorū, scilicet Deo; amor fratris etiam est voluntatis motus, quo fratri volumus, vt sit confors diuinorum bonorum. Ille Deum amat sui ipsius gratia, nullumque alium finem requirit: Hic autem (vt diximus) eundem sibi finem proponit. Neque enim diligit fratrem, quia dives est, aut sapiens, aut beneficus; sed scopo præstantiori, quia Deo charus est, & quia ipse Deus suo præcepto fratris amorem sancit. O felix charitatis regnū (inquit *Richard.* *libr. de* *sermō* *Nabuc.* *cap. 4.* Richardus) quod manet in æternum! O fælix regnum quod nunquam dissipabitur, quod populo alteri in æternum dabitur; Si igitur fratrum sancta dilectio tam magna & perfecta est, vt Dei dilectionem, id est, omnium bonorum fontem annexam habeat; quis dubitet eam nos Deo ipsi copulare, atque adeo ipsam perfectionis naturam cōtinere? & quis non videat, quam aptè Christi præceptum appellata est, quæ nos fratribus amore iungens, ad Dei amorem allicit, & perfectè seruata, in fastigium perfectionis extollit. Ioannes Apostolus

1. Io 3.

ex dilectione fraterna sapienter vitam spiritus infert. Nos scimus (inquit) quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Ac si diceret: manifestè cognoscimus diuinā virtute, nos fraternæ charitatis beneficio à morte peccati ad vitam gratiæ fuisse translatos, quæ charitas nexus est nos Deo vitæ nostræ coniungens, & proximis tamquam eiusdem corporis membris deuinciens. Nemo interroget hominem (ait Augustinus,) redeat vnusquisque ad cor suum, si ibi inuenerit charitatem fraternam, securus sit, quia transiit de morte ad vitam. An non mors animæ separatio est à Deo? & vita animæ vnio est cum Deo? sed hæc vnio ex vnione ad fratres dignoscitur, & quanto hæc verior est, & (vt ita dicam) intimior, tanto maior est vnitas inter Deum & nos, & tanto maior est, & inseparabilior vita spiritualis, qua viuimus. Hæc est perfectio fraternæ charitatis Christum imitari, Christum sequi, & proximos amare, sicut nos ipsos, quod tunc omninò, & vt decet perfectissimè implemus, cum diligimus ipsos, sicut Christus dilexit nos.

Aug.
tract. 5.
in 1.
Ioan.

CAP. XXVI.

*Duodecim documenta ad consequendam
perfectionem charitatis erga Deum &
erga proximum.*

O Perapretium duximus, sub breui
compendio aliquas regulas prælibare,
quæ ad assequendam perfectionem in gemi-
na charitate constitutam magnam utilitatem
afferant.

Tu igitur, ô religiose, qui sæculum reli-
quisti, & omnia mundana conculcasti, ut
tuæ animæ saluti consuleres, & vitæ spiritua-
lis perfectionem obtineres; primum om-
nium insipientium opiniones, & tepidorum
murmurationes contemne. Ne contemnas
illos, sed eorum dicta, eorum sensus & defi-
nitiones pro nihilo habe. Quoniam de si-
milibus dixit Dominus: cæci sunt, & duces
cæcorum, & sicut ipsi in vita sua nihil perfe-
ctum, nihil sublime sapiunt; ita sæpe in fra-
trum suorum conuersatione feruorem dam-
nant, disciplinæ rigorem obnubilant, &
quidquid limites ordinariæ vitæ & terminos
locordix excedit, singularitatem vocant
&c. Tu ne sequaris doctrinam eorum, ne
vitam ignauam & vilem imiteris, sed regu-
lam exquisitæ custodias. Viros sanctos atq;

I.

Mat.

15.

P 3

per-

perfectos imitare, & vitæ ipsorum arctè quidem & puræ, quoad poteris, tuam vitam accommoda.

- 2 Fuge non dico magna peccata, sed peccata leuia, & minimos quosque defectus vitæ; ne vñquam omnino scienter facias aut dicas, quod imperfectionem esse cognoveris. Quare si peccata non vitas, & imperfectiones non fugis, sed amas, sed cōsulto sectaris, sed inuerecundè defendis, non ad perfectionem adscendes, sed in barathrum tepidæ vitæ atq; imperfectæ descendes. Merito igitur monet te Salomon.

Pro. 25.

Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Vas namque purissimum non est aliud, quam animus vitam perfectam ingressus, & dono puritatis ornatus; quem sane habemus, cum omnem ab eo rubiginem peccatorum auferimus, & imperfectionum nostrarum immunditiam abstergimus.

- 3 Quotidie bis te ipsum discute, & tuam conscientiam examina: mala quæ in cogitatione, aut loquutione, aut opere, inueneris luge; bona circumspice, & quod in eis aut ineptum aut minus feruidum fuerit, reprehende; nam hac ratione tuos defectus agnosces, cognitos deplorabis, deploratos dilues, & diuinam misericordiam obtinebis.

- 4 Mortificationem sensuum tam exteriorum quam interiorum, & corporis discretam affli-

afflictionem assume, nec non & passionum
tuarum cohibitionem diligentissima cura se-
ctare. Similiter imaginationem cohibe, ne
per vana discurrat &c.

Nimium autem amorem erga aliquā rem
creatam strenuē deuita, & cor tuum à desi-
derio rerum visibilium purum illibatumque
custodi. Inanes curas depone, honores
abjice, praelationes contemne &c. Vnus
autem solus amor in te regnet, vnum desi-
derium imperet, vna cura dominetur, ad-
hærere Deo, eius voluntatem etiam in mi-
nimis exequi, & quicquid ad mentis puri-
tatem adipiscendam necessarium est, exqui-
site custodire.

Humilitatem, & obedientiam semper
tuarum actionum fidelissimas comites ad-
hibe. Humilitas nos roborat; quoniam
robur gratiæ à Domino impetrat, & obe-
dientia nos animat. Esto ergo semper humi-
lis, ita ut teipsum ex corde contemnas, & tibi-
ipsi omnino diffidas: esto & obediens, ita ut
ductum praelati sequaris, & tuā non expleas
voluntatem, & tutissima via ac celeri gressu
ad perfectionem festinabis.

Ne sis in tuis operibus, aut exercitijs sin-
gularis, sed ea efficaciora tibi ad capescendā
perfectionē iudica, quæ cōmunis vsus cōgre-
gationis approbat, & patrū instituta præscri-
bunt. Tanto nāq; feruentior circa spiritalē

profectum, ac diuinarum rerum scientiam,
& cordis puritatem probabitur, quāto fuerit
erga obedientię studiū, operāq; deuotior.

8. Conuersatio tua cum hominibus admodum moderata sit. Illa autem erit moderata, quæ à vita religiosa non deuiet, & tuo instituto & modo viuendi conueniat.

9. Externas occupationes, quæ tibi ab obedientia, aut à charitate demandatę fuerint, magna libertate spiritus incipe, magna spiritus tranquillitate perfice.

10. Negotiorum multitudinem, quæ tuas vires corporales; aut spirituales excedant, nequaquam admittas; sed solerti meditatione considera, quid possis, & quid sine spiritualis profectus detrimento non possis, & illud faciendum assume, hoc autem prudenti excusatione deuota. Optimè namque dixit quidam sanctus: nulli plus filiorū quàm lactis, nec plus negotiorum, quàm virium esse debere. Sicut enim, quę mulier plures filios quàm possit, lactat, & sibi & illis non modicum affert detrimentum: sibi, quia vires exhaurit & corpus extinuat; & filiis quibus minus sufficienter lac subministrat, eos imbecilles, & malè sanos educat: ita qui negotia supra vires suscipit, & spiritū orationis euacuat, & nullū negotiū bene exequitur: sed multa incepta, aut cursim tractata derelinquit.

11. Orationi & cōtemplationi diuinorū semper

per insiste: hanc vt spōsam tenerrimè dilige,
vt Dominam strenuè venerare, vt cibū, sine
quo sustentari non poteris. Paulus ait: *Sine* 1. Tess.
intermissione orate. Nam oratio est, quę vincit 5.
difficultates nostrę conuersationi aduersan-
tes, & sustinet vitę spiritualis exordia. Ipsa
est, quę profectus virtutum auget, & ad cō-
cupitam perfectionem prouehit. Ipsa deniq;
præcipuum est perfectorum studiū, quo mi-
rabili modo crescunt, & quotidie in maioris
puritatis gradum adscendunt.

Hęc tandem sit in omnibus, quę egeris, 12.
tua sollicita cura, tua iugis occupatio, Deum
aut extra te ipsum, aut intra te ipsum præ-
sentem intueri, & purissimis desiderijs, san-
ctissimis colloquijs, & ignitis amoris affecti-
bus ad diuinam & incomprehensibilem
eius bonitatē adspirare. De hoc amoris stu-
dio Albertus Magnus ita loquitur. Non est Albert
ergo aliud, quod nos ab exterioribus sensi- lib. de
bilibus intra nos, & exinde in Iesu Christi adheren-
intima & diuina trahit, quàm amor Christi, do Deo.
quàm desiderium dulcedinis Christi ad sen- c. 12.
tiendum, percipiendum, & degustandum
præsentiam diuinitatis Christi. Non itaque
aliud est, quàm amoris vis, quę etiā animam
de terris ad fastigia cæli cella perducit. Nec
ad summā beatitudinem quis peruenire po-
test, nisi amore & desiderio prouocāte. Ipse
etiā amor est vita animę, vestis nuptialis, &

perfectio ipsius, in quo omnis lex, & prophetia
vnde & Domini edictum pendet, Accipe nunc
duodecim alia documenta que mirifice tibi
proderunt, ut cum Dei gratia perfectione charita-
tis erga proximos assequaris, & duabus perfe-
ctionis partibus, plenè, & cumulatè satisfacias.

I Affuesce fratrem aspicere, non
carnem & sanguinem, sed ut imaginem
Dei, & eo impense amatam atque dilectam.

Gen. 1. fecit quippe Deus hominem ad imaginem &
similitudinem suam, dum illum intellectu, &
libero arbitrio insigniuit, & donis ac virtuti-
bus cohonestavit. Hanc imaginem Deus ipse
valde charam habet, & sic dilexit eam, ut pro

Ioh. 3. illa reformanda filium suum unigenitum daret, ut
scilicet omnis qui credit in illum, non periret,
sed habeat vitam æternam. Pro
eius corporali obsequio, & spiritali auxilio

Hebr. 1. uniuersum orbem tam decorum creauit, &
Angelos ipsos creaturas nobilissimas homi-
nis utilitati subiecit: nam omnes sunt autem
ministratores spiritus propter eos qui heredi-
tatem capiunt salutis. Hanc eandem
imaginem Christus filius Dei tam impen-
sè amat; ut pro ea vitam propriam dederit,
& pretiosum sanguinem fuderit. Nam de-

Apo. 1. lexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in
sanguine suo. Vide igitur an æquum sit
hanc Dei tui imaginem vilipendere, quam
in templo cælorum suo tempore collocari
bitur.

bitur, & ab Angelis & sanctis honorabitur & suscipietur. Vide an cum ratione conueniat eum odio habere, quem Deus infinitè amat, eum auersari, quem Christus amore complectitur. Non ergò despiciendus est, quem tam charum Dominus habuit. Non solum autem fratrem, sed etiam & teipsum Dei imaginem esse cognosce: & videbis oportere id quod ad imaginem est, cum imagine conuenire, & representare in seipso imaginem Dei, in appetitu pacis, in intuitu veritatis, & in amore charitatis.

Assuefac animum tuum cogitare fratrem, non vt extraneum, sed vt fratrem, vt personā scilicet tibi coniunctissimā, cuius prosperitas vel aduersitas non est aliena, sed ad te valdè spectat. Hæc est fraternitas vera atque indurpura, quæ nec carne gignitur, nec morte dissoluitur, sed gemina amicorū perfectione ac virtute concreuit; cuius semel initū fœdus, nec desideriorū varietas, nec contentiosa dirumper contrarietas voluntatum.

Non adspicias fratrem, quātumuis molestū & aduersum tibi tāquā malū aliquod, aut iniuriam tibi afferentem, sed tamquam magna bona, & eximiam gloriam adducentem &c.

Quotiescumq; aduersus fratrem maleuolentiā, aut animi auersionē in animo tuo senseris, ne sinas zizania callidi hostis arte seminata cresce-

crescere, sed statim medelam afferre cum.
Cum videlicet toto corde pro fratre supplicas, & dicis: Domine, auxiliare mihi & fratri meo per mutuas preces. Et sic supplicans pro fratre, augmentum præstas charitatis cōpassionis & humilitatis, dū scilicet fratris precibus tibi quoque imploras auxilium. Ne cum aliquo, quantacumque virtutis & sanctitatis fratre, nimiam familiaritatem habeas, & immoderatam amicitiam contrahas; hæc enim, quæ videtur esse charitas non est reuera nisi tinea charitatis, exitium pacis, & perniciēs totius virtutis ac perfectionis. Præterea scandalum aliorum fratrum, qui affectum, tam immoderatum, & à vita religiosa alienum in fratre mirum in modum detestantur! O quantorum capta (inquit D. Thomas) insensibiliter facta sunt, & in quamdam periculosam insaniam inciderunt, quia sine sale discretionis etiam bonos homines dilexerunt; qui spiritu ceperunt, & carne consummauerunt. O quot sub specie charitatis seducuntur, & seducuntur. O quanti simulata pereunt dilectione! Hec quam multi in principio purè & sine deceptione conuersantes ex nimia familiaritate paulatim infecti in immane præcipitium lapsi sunt, eò miserabilius, quo scelerius. Sub veræ charitatis namque prætextu in talis subintrat amor sensualitatis. Aliter enim ne-

*D. Thō.
opus. 6.
de dilect.
proximi
cap. 1.*

quaquam decipi possent. &c. Erga homines
verò non immoderatè afficiaris, sed omnes
communi quodam amore diligas; sic enim
& internam pacem, & animi tranquillitatem
conseruabis.

Si immoderato fratris amore faucitarum
te senseris, ne de eius donis naturalibus aut
supernaturalibus credas magis tuæ cæcitati,
quam aliorum veritati. Tu enim passionis
amore excæcatus es; alij autem ab hac pas-
sione liberi, vident in eo, quem impensè a-
mas, defectus virtutis & humilitatis, quos
non vides: Crede ergo magis alijs viden-
tibus, quàm tibi crederes non videnti. Si ve-
rò non solum illum tibi charum verbo lau-
des, sed etiam honore prosequaris, & digni-
tate super alios efferas, iam discordias gene-
ras &c. O quanta mala! ô quantæ calami-
tates religiosis coetibus ex istis amicitijs
perniciossimæ euenerunt: Dum scilicet illi
qui videntur aliquid esse, suos amicos & fa-
miliares, omnis prælationis prorsus indignos,
aut certè minus dignos ad prælationem &
dignitatem euehant: Isti enim sic euecti, cum
spiritu deuotionis, & diuinæ familiaritatis
sint vacui, & prudentia in rebus gerendis
non polleant, & humilitate, & instituti sui
cognitione careant, quo pacto nisi impru-
denter gubernabunt? Quid sibi nisi calum,
quid subditis nisi ruinam & discordiam,
quid

quid secularibus nisi scandalum comparabunt. Caue itaque nimias laudationes, de ne amicis tuis prater ius & fas quas dignitates, quid id faciens? discordias religionem generabis, & pacem, charitatemque subuerres.

7

Despice res temporales, carumque amoris corde penitus absconde; ne tu, qui pro Dei magnas diuitias, aut factio aut desiderio, reliquisti, pro rebus minimis, & nullius momenti turberis. Vbi meum & tuum (inquit Chrysostomus) illic omne litiū genus & cōtentum nis occasio; Vbi autē hæc non sunt, ibi securus versatur pax & concordia.

Chrys.
Hom.
33.ⁱⁿ
Genes.

8

Vince propriam voluntatem, eamque subijce fratrum voluntati, & scabellum pedum suorum pone. Sicut enim Christus non venit facere voluntatem suam, sed eius qui misit eum patris: ita tu non intrasti religionem, ut tuis desideriis, sed ut Domini voluntati desertires.

9

Abnega proprium iudicium tuum, & nimis tuo iudicio fidas, nec tuis definitionibus acquiescas. Hanc autem iudicii, intellectusque; abnegationē vera cordis humilitas conquiret si nimirum alios magis sapientes, magis expertos, te verò insipientem & imperitum reputaueris.

10

Scito nihil esse tam magnum, tam vtile, aut pretiosum, quod charitati & concordie debeat

debeat anteponi. Vnde ita res externas facias, & negotia tibi commissā disponas, vt tamen fraternam charitatem non lædas; sed cum aliorum etiam omnium iactura illam conserues.

Illud etiā tibi persuade, nulla causa quātū-
uis iusta videatur, irā aduersus fratrem esse ad-
mittendā. Ira enim ex qualibet causa cōcepta,
oculos mētis excæcat, mensurā in verbis non
seruat, & bonū pacis & charitatis exstinguit.

Non longā vitam tibi promittas, sed repu-
tate quam citissimè esse moriturū, & assue-
scas iniurias & molestias fratrum ea animi
tranquillitate tolerare, quam sine dubio re-
tineres in vltima hora constitutus. Itaq; quæ
dicuntur, aut gerūtur, respice, ac si ad te nul-
latenus pertinerēt: vnde neq; eorū affectione
neq; omissione turbaberis. Si nos hæc docu-
menta diligenter custodierimus, & nos-
ipsum, & nostras voluntates vicerimus, fa-
cilè diuinæ gratiæ augmentum promerebi-
mur, qua ex his ad charitatem perfe-
ctam, siue ad vitæ spiritualis perfectio-
nem perueniemus. Vir iustus hac exi-
mia charitate ditatus, & vltra quam dici po-
test cohonestatus, & Deo deuotus, sibi verò
ipsi rigidus censor existens, incipit in proxi-
mos beneficentiæ opera deriuare, & eos sicut
seipsum diligere. Diligit proximos sicut se-
ipsum, quia illos tenerrimo amore prosequitur,
&

11

12

& consilio, ope, & bonis (pro sua possibilitate) coadiuvat. Diligit sicut seipsum, qui imitatur Christum verissimum amatorem, sic alios amans, sicut ab ipso dilectus est. Amat proximos verè, qui non amat eorum bona prout sibi vilia, sed eos ipsos, prout sunt imagines Dei. Amat efficaciter, quia dilectionis affectum opere & veritate declarat. Amat spiritualiter: quia non animam propter corpus, sed corpus propter animam, & tamquam animæ domicilium respicit. Amat gratuitò; quia ex suo amore ab aliquo nullum beneficium sperat. Amat denique sublimiter: quia omnibus cælestia bona contemnat, & ad æternæ beatitudinis assequutionem iuuare festinat. Qui ita Deum & proximum diligit, & seipsum omnibus virtutum floribus cingit, & ab omni malo purum habitumque custodit, & vitam suam hac ratione componit; ut Dei gratia copiosissimè fultus retineat, hic vir perfectus & sanctus est. O beatum illum religiosum, & terque quaterque beatum, qui tam efficacia auxilia recepit, & tam sollicitè laborauit, & tam ardenter suam salutem operatus est. Quia finem cuius gratia opusculum dereliquit consequutus, perfectis numerabitur, incòprehensibilibus bonis & diuinis illustrationibus in hac vita cumulat, & in futura, sedem inter magnos & nobiles curiæ cælestis accipiet.

*De mirabili dignitate perfectionis sumptæ
ex multiplici eius, nomine, atque
ex ipsius natura.*

Charitas suapte natura Dei amicitia est, cuius gratia, vt Thomas ait, Deus homines non iam seruos, sed amicos vocat, & eo ipso est vnio animæ cum Deo, & vnio intima supra id quod mens humana cogitare potest, si ad sui perfectionem vsque procedat. Hanc verò amicitiam ac Dei & hominis vnionem multa nomina sacris literis imposita perfectionis, significant. Perfectio christiana & spiritualis vitæ in sacris literis, sapientia vocata est, quia nihil amabilius, nihil pulchrius, nihil pretiosius hominibus aut fingi aut excogitari potest. Hoc nomē perfectioni indidit sanctus Iob dicens: *Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia.* Neque enim timorē seruilem sapientiā appellat, quo spiritu seruorū concepto Deum propter horrore pænæ timemus; sed illum filiorū timorem, ad quem (vt notauit Cassianus) non peccatores, sed sancti prophetici inuitantur eloquijs, dicēte Psalmographo: *Time Domine omnes sancti eius: quia nihil deest timētibz eū.* Qui timor à charitatis magnitudine generatur: & in quadam verissima reuerentia erga

Q Deum

*D. Tho.
2.2. q. 3.
art. 1.*

Iob. 28.

*Cassian.
coll. 11.
cap. 13.
Psalm. 33*

Deū, & in sanctissimo metu offensam aliquam incurrendi consistit, ille namque timor, qui proprius servorum est, non sapientia, sed initium sapientiae nominatur. Scriptum est enim: *Initium sapientiae timor Domini*. Quod autem initium tantum est sapientiae, non potest ipsa totalis sapientia, aut sapientiae consummatio existimari. Est ergo alius timor perfectae charitate generatus, illique inseparabiliter cohaerens, quem perfectae charitas foras non eiecit, sed continuo secum habitare permittit, imò & manere gestit, qui non initium sapientiae, sed totalis & perfectae sapientia nuncupetur: a quo illa recessio a malo, statim exoritur, quia mens nostra ab omni culpa se subtrahit, nō quia poenā timet, sed quia propter Dei amorem, vel minimum offensā perpetrare formidat. *Timor Domini* ser-

Psalm. 28. *Etus, permanēs in saeculum saeculi.* Hic autem filiorum timor, & haec à malo recessio, quam magnitudo charitatis gignit, & omne bonum faciendum cōtinet, ab ipsa perfectione separari non potest: quare si timor Domini, & recessio à malo sapientia est, liquet quia ipsa vera christianae perfectio vocetur sapientia.

At Paulus quam apertè perfectionem nomine sapientiae nobilitat: *Sapientiam, alioquin loquimur inter perfectos*: Sapientiam verò non huius saeculi, neque Principum huius saeculi qui destruuntur, sed loquimur Dei sapientia

in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante sæcula in gloriam nostram, ac si diceret: imperfectis & incipientibus ambulare vias Domini, initia sapientiæ proponimus, & perfectionis rudimenta prædicamus, quia necdum sunt sublimioris disciplinæ capaces: at perfectis & ex consuetudine, virtutis vias spiritualibus vestigijs tenentibus, non iam exordia sapientiæ, sed occulta & abscondita perfectionis & sanctitatis loquimur, & auribus idoneis ad audiendum ingerimus. Prædicamus inquā illis sapientiā, non huius sæculi rationibus innitentem, neq; Principum, aut sapientū huius sæculi ratione constantem, qui doctrina spiritus obruantur, sed potius Dei sapientiā, cuius Deus ipse est magister & doctor, quam per viros spiritu suo affatos edocet, & sanctis ac iustis mente intelligendā, & affectu ac opere amplectendo proponit. Hanc prædicamus absconditā, & veluti inuolutam in mysterio incarnationis vitæ & passionis & resurrectionis Christi, præparatam ante sæcula, ad glorificationem nostram; quia perfectio nihil aliud est quam imitatio Christi, cum ipse sit, quem misit pater in mundum, vt esset totius virtutis & sanctitatis exemplū. Innumera propè sunt loca in sacris literis, in quibus perfectio, aut perfecta virtus aut perfecta iustitia, sapientia nominatur. Sapientiæ liber in

memoriam est reuocandus, in quo Dominus sub sapientiae nomine perfectam virtutem tractat, ad eius amplexum inuitat, & ipsius pulchritudinem ac praestantiam exponit.

Sapient. 7 Est, inquit, in illa spiritus intelligentia, sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoquinatus &c. omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui captat omnes, spiritus, intelligibilis, mundus, subtilis. &c. Et cum sit vna, omnia potest: & in se permanens omnia innouat, & per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit. Spiritus Charitatis perfecte sanctus est, & animam sanctam reddit. Est vnicus in se; quia secundum naturam suam, vnum tantum donum est: & multiplex; quia profert duodecim illos fructus, & omnium est virtutum origo. Hic Spiritus est subtilis, quia omnia profundissime intuetur ac scrutatur: disertus quoniam in rebus diuinis (quod non semel vidimus) linguas infantium, hoc est, hominum ignorantium & muliercularum balbutientium facit disertas: Mobilis, quia otiositatem & segnitiam pellit, & ad omne bonum agendum instigat: incoquinatus, quia omnem iniquitatem deestatur, & exquisitissima diligentia munditiam in se possidente custodit: Spiritus iste certus est; quia Deo subiectus, & ab eo edoctus, & a prauorum affectuum obscuritatibus elongatus, sine

ulla ambiguitate quid sit agendum, quid o-
mittendum dijudicat &c. Est etiam benignus,
quia nos ad omne bonum inflammat: stabi-
lis, quia robur & constantiam præstat: Certus,
de bono successu quia Deo fidit: Securus; nā
à summo protectore defenditur. Demum
perfecta charitas est, quæ cum in se sit vna,
ministerio virtutū ab ea emanantiū, omnia
potest &c. Hæc sunt perfectionis elogia no-
mine veræ sapientiæ ab Spiritu sancto nobis
exposita & proprietatibus eius ostensa.

Sed quare perfectio à diuino spiritu vocatur
sapientia? certè, quia vera sapientia est, quæ
sola homines perfectè sapientes facit, & ab
stultitia sæculi, & insipientia mundanorum
educit. At perfectio est ipsamet charitas, quæ
Dei correptionem humiliter suscipit, & di-
sciplinam virtutis diligit, & ne in aliquod cri-
men incurrat, omnes virtutes & dona Dei,
quibus fulciatur, in suam familiaritatem ad-
sciscit: ipsa igitur homines vidētes, prudētes,
ac sapientes reddit; atque adeo est ipsamet
lux, ipsa peritia rerum, & ipsa sapientia. Non
est alia quam perfectio & sanctitas, quæ ho-
mines illiteratos, sine libris, sine argumen-
tis, sine disputationibus, ad quamdam ines-
cibilem cognitionem effert, & rerum non
aridam notitiam, sed saporem & expe-
rientiam concedit. Nam si humana phi-
losophia eum sapientem vocat, qui Deum
intel-

intelligit & caelestia cognoscit, & res diuinas, ut plittacus docet, nullum earum sensum habes, & magnifica verba pronuntians: quanto feliciori ratione erit sapiens, qui Deum intelligit, ut ex hac intelligentia, ad Dei morem, reuerentiam & amorem incitetur. Qui ita caelestia cognoscit, ut ex hac cognitione in desiderium caelestium rapiatur; qui res diuinas, non ut auis ratione expers, tractat, sed ut homo ratione utens; qui has res exercitatione quaerit, experientia didicit, & aliquem earum haustu positus in hac vita incepit. Si iuxta humanam scientiam ille censetur sapiens, qui ex effectis rerum causas eorum principiaque deducit, quanto equius ille sapiens censendus est, qui has proximas res causas praetergrediens, quae a Deo ipso tanquam instrumenta mouentur, in primam causam causam oculos inicit, & eam ut fontem omnium bonorum laudat, eique vniuersarum rerum efficientiam attribuens, ob hoc illi sincerissime famulatur, ipsamque totis praecordiis adoratur: haec autem omnia perfectus habet, cum veriore notionem, rerum diuinarum & humanarum ex effectis deducimus, cum hinc diuina intelligat, ut ea diligat, & cupiat, & ad seipsum transferre festinet; ita humana cognoscat, ut diuinis postponat, & propter amorem diuinorum habere contemnat; ita causas perscrutetur, ut non in

ipsis ad bonos euentus, sed in prima rerum causa confidat. O homo, tu sapientem putas magnum Theologum, qui acutè res diuinas explicat, ingeniosè disputat, subtiliter contrariorum rationes dissoluit; licèt videas eum superbum, indignabundum, vanis honoribus inhaerentem, & diuitias, ac dignitates, & mundanum splendorem aucupantem: ego verò sapientiorē fuisse existimo pauperem Franciscum, aut laicum religiosum, qui nec disputare, nec profunda exponere, nec syllabas iungere nouit, cum videam illum humilem, mansuetum, & res diuinas, non sicut picam loquacem, ad arrogantiam, effundentem; sed eas simplici corde intelligentem, & profundissimo affectu venerantem. Qui profecto possit alteri dicere: Tu scientiam habes, & ego opera virtutis habeo: Ostende mihi sapientiam tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus sapientiam meam. Si ergo magis operibus quam verbis credendum est, hunc alteri sapientia præstare credamus, quem sapientiæ opera sapientem demonstrat, non argutiæ verba sciolorum & arrogantem declarant. Nemo se seducat (ait Paulus) Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiet, vt sit sapiens. Sapiētia enim huius mundi stultitia est apud Deū. At hic qui virtutē

Iacob. 2

1. Cor. 3

Q 4

colit,

colit, puritatemq; sectatur, non sibi ipsi
 datur, non de scientia, quæ inflat, gloriatur,
 non splendida mundi amat; sed ea contem-
 nendo apud mundanos stultus efficitur. Er-
 go hic sapiens est apud Deum, atque adeo
 verè sapiens, non sapientia mundi, quam
 Deus insipientiam reputat, sed sapientia Dei,
 quam mundus perperam stultitiam existi-
 mat. Vera igitur sapientia perfectio est, quæ
 intellectui necessariam cognitionem imper-
 tit, & ad voluntatem opera virtutis aggre-
 gat. Vbi enim sapientia ibi virtus animi, ibi
 constantia & fortitudo. Hi enim sapientes
 & perfecti sunt, qui fidem non magis verbis
 habent, quam rebus. Et Gregorius Nazian-
 zenus: is, inquit, mihi sapiens videtur, qui
 pauca quidem de virtute verba facit, cetero-
 rum actionibus ipsis per multa demonstra-
 viteque integritate orationi fidem auctorita-
 temque conciliat. Et Augustinus definiens
 sapientiam, dicit, eam nihil aliud esse quam
 pietatem; pietatem verò esse cultum Dei,
 cultum autem Dei fide, spe & charitate con-
 stare, atque adeo sapientem esse, qui hæc
 tria perfectè obtinuerit, & secundum ea vi-
 tam suam instituerit. Vera enim sapientia
 non in sola notione boni & mali, quam in-
 qui habere possunt, & ipsi dæmones habent,
 sed in ea cognitione, qua malum fugimus,
 & bonum amplectimur, collocanda est. Si
 hanc

Ambr.
in 1. ad
Cor. 2.
Nazid.
orat. in
plegam
grandie-
nis.

Aug.
in En-
chiridio
cap. 2.

hanc sapientiam obtineatis, quam non superba scientia, sed humilis & discreta virtus impertit, eris non mundo, sed Deo sapiens, eris simul sapiens, atque perfectus. In academia Spiritus, & in schola virtutis sūt multi, qui virtutem addiscunt, & tanquam discipuli curant ad altiora conscendere, & virtutis accipere disciplinam; & sunt pauci, qui ad perfectam virtutem vsque prouecti, sapientium nomine digni censentur, & non tam verbo quam sanctissimo actionis exemplo in virtutis magistros alijs donantur. Sapientes Dei, id est, perfecti, nunquam tam magnam virtutem ac puritatem assequuntur, quin possint maiorem assequi, & ad faciliorem sanctitatem adscēdere. Iustis ergo, nec dum perfectis dicitur, tanquam studiosis sapientiæ discipulis. Perfectio itaq; spiritualis vitæ vera sapientia est, quæ ab utilioribus & magis necessarijs exordiens &c. Tu ergo, o religiose, qui ob amorem sapientiæ tam multa didicisti, tam subtilia legisti, tam profunda quærendo, & disputando inuenisti, & in hac improba occupatione, quam dedit Deus filijs hominum, vt occuparentur in ea, tempus impendisti, vitam consumpsisti, vires exhaustisti: expende quæso, quam sis à vera sapientia alienus, si notitiæ rerum humanarum, & diuinarum minimè virtutem iungis, & rationem disputandi sciens, Eccl. 1.

Q 5 viam

*Lact. 3.
diuin.
inst. c. 9.*

viam humilitatis, & perfectę charitatis ignoras: nam si vera sapientia (vt dixit Lactantius) non potest cuiquam sine scientia & virtutibus contingere; quomodo te sapientem appellabo, quem scientia inflans dementatum tenet, & charitas ædificans in sui contubernium nō retinet? Si sapientia (vt ait Nazianzenus) ad Dei amorem nos subuehit, & seruus iā amicos ac filios efficit, quā ratione te sapientē existimabo, quē verus Deumor seruū non nouit, & Christus nec amicum nec filiū agnoscit? Hęc vera sapiētia est, malis gēre, vilia & abiecta cōtēnere; magna, neque leſtia, cōcupiſcere, & mētis puritatē cōſectare.

Luc. 15.

*Greg.
Hem.
34. in
Euang.*

Perfectionem quidem existimo vocari drachmam, quam mulier illa euangelica primò quidem perdidit, deinde nō sine magno labore quæsiuit, & quæſitam inuenit. Gregorius per drachmam perditam similitudinem creatoris intelligens. Et quia imago, atque exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo qui cōditus ad imaginem Dei fuerat, peccando, à similitudine ſui conditoris recessit. Si verò perfectio est quædam similitudo Dei, qua homo vererem parentem exiit, & nouum induit, ac Christi fratrem, & Dei filium, & hæredem se exhibet, quid est drachmam perditam creatoris similitudinē designare, nisi ipsā perfectionem & mentis sanctitatem referre: &c. Vocatur sane drachma quoniā perfectionis quæ

litas hac moneta describitur &c. Profectò vitæ Christianæ perfectio numisma est, quo cibum animæ, delicias cælestes, immortalitatis indumenta, & semper duraturam fælicitatem cõparamus. Ipsa est pecunia cui obediunt omnia, quia illi obediunt cælestia atq; terrestria: prospera & aduersa deseruiunt, huic drachmæ parent vniuersa; quia nihil est tam arduum atque difficile, quod vera virtus non teneat, nihil tam magnum atq; pretiosum, quod perfectio non obtineat; nihil tam excelsum atque sublime, quod sanctitatis ac puritatis animæ subterfugiat imperium. Perfectio igitur drachma est, quia si drachmæ in pretium rerum venalium inuentæ sunt, ipsa perfectio, ac vitæ innocentia est, qua emitimus vitam, mercamur fælicitatem, comparamus regnum cælorum. Tu ergo, ô religiose, si necdum drachmam inuenisti, si nec dum ad perfectionem venisti; eam omnibus desiderijs, & votis inquire, & ad eam tamquam ad pretium æternæ fælicitatis adspira. Certus sis, quoniam hoc pretium possidens, & istam drachmam in sinu tui cordis recondens, paupertatis votum, quod emisisti, non franges, sed pauperior, & Deo fidelior efficieris. Diuitiū scopus est, diuitias possidere, & riuus scopus est perfectionis drachmam comparare.

Vocatur vitæ spiritualis perfectio pretiosa margarita, quam diligens negotiator, margaritis

garitis quærendis insistens, inuenit; & venditis omnibus quæ possidet, & in pretium eius oblati, in suum usum vindicauit. Propter hæc meritum compendia, in die laborat, nocte vigilat, nunc huius virtutis ætuli, nunc illi bono operi insistit; in cælum mente conscendit, & ante angelorum & sanctorum pedes procumbit, ut ab illis auxilium ad negotiandum & aliquid lucrandum accipiat; ac tandem omnium rerum temporalium obliuiscitur, ut semper duraturos temporales inueniat, & cælestes facultates multiplicet. O bonus ac prudens negotiator, cuius incitamentum ad lucrandum, charitas; cuius substantia, gratia; cuius scopus cælum est. Quare si negotiatores terræ (ut est in Apocalypsi) flebunt & lugebunt, archi negotiatores gaudebunt & exultabunt, quoniam merces eorum nunquam discedet ab eis; etsi interim aliquantulum contristabuntur, sed tristitia ipsorum conuertetur in gaudium.

Apos.
18.

Vir ergo spiritualis & iustus, qui cogitationes & desideria sua in cælum effert, & cælestia & sempiterna sustollit, negotiator est, qui margaritas quærit, cum virtutes, quibus exornetur inquit. Si enim margarite videnti sunt pulchræ, quid virtute pulchrius, quid virtute desiderabilius, quam omnes sunt magni siue parui concupiscunt? Denique melior

melior est acquisitio eius negotiatione argenti & auri, primi & purissimi fructus eius: pretiosior est cunctis opibus, & omnia quæ

Pro. 3.

desiderantur huic non valent comparari. Tunc autem negotiator iste prudens & felix pretiosam margaritam inuenit, cum perfectionem ipsam & mentis puritatem agnoscit. Hanc verò esse pretiosam margaritam

Cass. col.

23. ca. 2.

Cassianus perspicue confiteretur, dum illud bonum quod in Dei vnione consistit (& ipsa perfectio est) omnibus virtutibus iure præ-

ponit, & à Paulo vniuersas iam virtutes habenti in desiderio adhuc esse, (quia amplius in hac vita crescere potuit) manifestè pro-

clamat &c. Idem videtur sentire venerabilis Beda, dum margaritæ nomine iam cælestem vitam, quæ non est alia quam vita perfecta,

iam virtutem charitatis intelligit. Puto, inquit Augustinus, istam margaritam esse illam, pro qua homo negotiator describitur

Aug.

in 1. 3.

Ioan. ad

c. 3.

in Euangelio, qui inuenit vnā margaritam, & vendidit omnia quæ habebat & emebat eam. Hæc est margarita pretiosa charitas, si-

ne qua nihil tibi prodest, quodcumque habueris: quam si solam habeas, sufficit tibi. At Bernardus clarissimè non aliud, quam perfe-

Bern.

serm. 26

ctionem in margarita intellexit: dum ea unitatem signari docuit. Ego, inquit, vnā hanc margaritam, nihil aliud, quàm unitatem arbitror esse. Querit autem bonas margari-

tas

tas, & qui in opere salutis suae non est cōtentus, inferioribus bonis, sed summa quaeque excellentiora perquirat. Nihil ergo pretiosius inueniet vnitatem, non parcat omnibus ceteris propter eam: ieiunijs, vigilijs, orationibus

Pro. 17. audacter praeferat vnitatem &c. *Gemma* pretiosissima expectatio praestolantis, quocumque se vult prudenter intelligit, ait Sapiens. Nam praestolans non est alius, quam iustus, qui cum desiderium cordis sui in terra non habeat, in caelo illud amplectendum esse prudenter expectat. Huius expectatio in hac vita peritio est; nam si quod habet quis, non sperat, iste non virtutes quas habet, sed ipsarum perfectionem & absolutionem, quam nondum accepit habere desiderat. Quae profecto gemma est gratiosissima, & omnium aliarum pretiosissima, pro cuius desiderio virtutis amator in quocumque negotio circumspecte ingerere curat, ne rei à se concupitae possessio ne fraudetur. Margaritae in conchis generatur, & haec nostra pulchra margarita in concha mortalitatis inclusa continetur. Unde Paulus ait: habemus thesaurum istum in vas fictilibus; ut sublimitas sit virtutis Dei; & non ex nobis. Margaritae quoque à lumine caeli ex humore roscido tamquam ex materia fiunt, in quo perfectionis margarita cum illis conuenit, quae à Deo ex caelesti ac spirituali rore mirabiliter gignitur: an Deus lumine virtutis

suę hęc margaritā efficit? ita sane, quoniā ipse
 est, qui operatur in nobis velle, & perficere
 pro bona voluntate. Quid est operatur velle,
 nisi quod Deus semina virtutis inserit, &
 initia perfectionis instillat? & quid est ope-
 ratur perficere, nisi quod virtutis augmen-
 tum ipse concedit, & vilissimum hominem
 in fastigium perfectionis extollit? Hoc ope-
 ratur in nobis, non pro meritis nostris, sed
 pro bona voluntate sua, qua & nos dile-
 xit, & sibi in socios, in amicos, in filios
 aggregare constituit. An ex rore cęlesti eam
 in cordibus nostris efformat? ita quidem,
 quoniam inspiratio diuina tanquam ros in
 animas iustas descendit, & ex ea in deside-
 ria protracta, atque in opus & actionem
 prouecta gratia efficax, Dei perfectionem fa-
 cit, ipsamque abscondita quadam mutatione
 in sanctitatem ac mentis puritatem commu-
 tat. De hac inspiratione Dei, inquit Isaias:
*Exergiscimini, & laudate, qui habitatis in pul-
 uere, quia ros lucis, ros tuus, & terram gigantum
 detrahes in ruinam.* Illi quippe habitabant in
 puluere, qui terrā amabant, & pulueri terrę,
 hoc est rebus vilissimis inhęrebant, quos Do-
 minus rore lucis suę, id est, inspiratione sua
 suscitatur, & a somno vitiorū excitatur, cum pec-
 catis & vitiis extinctis, a morte ad vitā, & ab
 iniquitate ad sanctitatem reuocat.

Sed aliud profecto mirabilius, in hac
 mar-

Plin.
lib. 9.
c. 35.

margaritarum procreatione contingit, quod Plinius solertissimus rerum naturalium indagator, inter alia non siluit: pro qualitate scilicet rores à concha concepti margaritarum mutari, & aut candidius puro, aut obscurius turbido rore suscepto, produci. Quod reverà nostra margaritæ perfectionis non desinit, quæ pro qualitate gratiæ sanctis concessa, & pro vocationum discrimine, cum natura vna eademque sit, colore aut adspicui aliâ atque alia esse conspicitur. Hinc oriuntur sanctorum hominum diuersa studiâ actionesque distinctæ, cum tamen omnes margaritam habeant, id est, à perfecta charitate ad agendum incitentur, & ad eandem plenius habendam moueantur. Quosdam videas silentij & quietis studiosos; alios per sollicitudinis & sancti laboris amatores. Hos amor vitæ actiue capit; illos verò contemplatiue desiderium tenet; alios vitæ misteria admiratio succendit: quidam mansuetudine tanquam candore nitent; quidam zelo & seueritate tanquam pallore fulgent. Hi circumspectione & timore paudent; illi fiducia, & amore audent, & alij feruore & magnanimitate resplendent. Horum omni vna charitas perfecta est, vna margarita, quam ex rore caelesti conceperunt, quam sponsam charissimam adamant, sed distinctus est externus adpectus, quia gratia

Dei sanctos & perfectos efficiens, non omnes eadem ratione gubernat; nec ad eadem opera perfectionis instigat, ideo Ecclesia dicitur non vno colore vestita, sed circumdata *Psal.* varietate, & in ea non omnes Apostoli, non *44.* omnes Prophetæ, non omnes Doctores, non *1. Co. 12* omnes virtutes, non omnes gratiam habent curationum, non omnes linguis loquuntur, non omnes interpretantur, & eius membra lapidibus pretiosis signata sunt, quia videlicet, sicut lapidum pretiosorum varia est virtus, ita in sanctis est actionum, studiorum, meritorumque diuersitas. Ita gratiæ ros, vnus quidem est quod ad naturam siue speciem attinet, qui in iustorum mentibus perfectionem & sanctitatem inducit; at virtute est multiplex, cum diuersos modos sanctitatis generet, & varias cæli vias in charitate contentas, hominibus cupidis suæ salutis demonstret. Et quid amplius habent margaritæ? illud sane (inquit idem Plinius) quod solis radios fugiunt, vsu atteruntur, & incuria, atque indiligentia colore mutantur. Eadem prorsus, in perfectione tanquã in vera margarita reperio, quæ nos cautos faciant, & nō solum à superbia, verum etiam à noxio tempore submoueant. Perfectio solis huius radios fugit, quia nō ostentationē diligit, nō mortaliū laudationes aucupatur, nō ab hominibus effectū concupiscit, quare sancti ita rebus spiritualibus

R vacant

vacant, ut tamen quantum possunt, se ad oculis humanis abscondant. Perfectio quoque nostra non est in hac vita immutabilis & incorruptibilis, sed talis, quæ nimio usu atteratur, & immoderata exercitatione exarefcat. Quid est usu atteri? nisi imprudenti occupatione fuscari? Nam sicut vestis pretiosa inter carbones & ollas inficitur; ita mentis puritas inter seculares occupationes fœdatur, & multis laboribus acquisitus decor, una distractione cordis amittitur. Ne ergo diuinorum obliuiscamur, & puritatem à Domino nobis datam atteramus, distractio, & immoderata occupatio fugienda est, quia perfectionis margarita imprudentia conteritur, & inani presumptione, veluti quadam ad ferrum confractione dissoluitur. In curia tandem otiositate perfectio colorem mutat, ut quæ antea erat pulchra & splendida, præ negligentia & ingratia possidentis fusca & detestabilis existat, adeo ut sensim nobis puritas negligenter, & postea iniquè agentibus, tandem in nigredinem, & fœtorem conuertamur. Quis ergo dubitet, perfectionem margaritam esse, quæ velut gemma pretiosa splendorem, pulchritudinem, & immensum valorem habet, & ornamentum est animæ sanctæ, quo decora, & Deo digna existimatur, & spiritibus cælestibus amabilis, & pulchra videtur.

Si ergo volumus hanc margaritam pretiosam emere, & eius nos ornare pulchritudine, necesse est, ut omnia nostra vendamus, & nos rerum omnium terrenarum cupiditate nudemus. Quid est omnia vendere? Certe non solum facultates, delicias, & honores contemnere, sed proprias voluntates, inueteratas consuetudines, pristinos mores, imò & nos ipsos pro perfectionis amore despiceret. Non sufficit, ut sis velut negotiator, sed oportet sis sicut ille, qui lapidibus pretiosis, & margaritis pulcherrimis emendis intendit. Tu si perfectionem cupis, omnibus rebus temporalibus mortuum te exhibe, & solum ad margaritas quærendas, id est, ad veras virtutes amplectendas, & perfectionem adipiscendam, viue. Tu mundo, cui pro ratione religiosi status mortuus es, amplius & perfectius mori stude, & omnia huius mundi bona tanquam mortuus, ne respicias quidem, ut Deo, & perfectioni viuas, & sanctus ac perfectus euadas. Sic eris bonus & prudens margaritarum negotiator, qui merces pretiosas compares, & res nullius valoris, quæ ad tuum statum non pertinent constanter spernas.

Proprium perfectionis est, dum in vita mortali possideretur, ut semper crescat, & non in vno statu, quasi segnis & otiosa consistat. Quod Salomon manifestè con-

Pron. 4. firmat, dicens: *Iustorum semita quasi lux splendens, procedit, & crescit usque ad perfectam diem.* Semita iustorum, gressus meritorum eorum, id est, bona opera & virtutes designant, quæ instar lucis diei, quam continens latitudo solis efficit, semper augentur, donec ad perfectionem æternæ vitæ perueniant.

Perfectio quidem est thesaurus, cuius possessione ditescimus; infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui vti sunt, participes facti sunt amicitiae Dei, propter disciplinæ dona commendati. Quare infinitus? Ideo perfectio, quia perfectionis thesaurus omnium opum, quæ homini contingere possunt, summa est, atque compendium. Nam si Bernardo credendum est, tres sunt thesauri quos nobis thesaurizare debemus, nemini desiderium, pietatis in corde, doctrinæ veritatis in ore, & assiduitatē perseverantiæ in homine, pro quibus omnibus unus perfectionis thesaurus abundantissime sufficit. Perfectio generat desiderium pietatis, quæ definitur esse cultus Dei; quoniam omnis eius cura in hoc sita est, ut Deum adoret, & in spiritu & veritate colat, & universa huic purissimo cultui aduersantia removeat &c. Non ergo inueniri poterit thesaurus perfectionis copiosior, quæ voluntatem pietate vestiens

*Bern lib.
sentent.*

& intellectum veritate illustrās, & utriusque in bono perseverantiam impertiens, quidquid boni animæ necessarium est, abunde sup-
 peditat. Sed quod sequitur, non leuiter huius thesauri immensitatem pādit, & scilicet eius vsum participes nos facere amicitia Dei. Nam si intima familiaritas alicuius hominis cum rege terreno est honorum & dignitatum, & magnarum diuitiarum origo; familiaritas cum rege caelesti, cuius potentia, & largitas in amicos suos est infinita, cuius boni non est initium? Quid deerit illi, qui Deum amicum habet? Cuiusnam rei indigebit, qui Deum ipsum, & eius gratiam & amicitiam possidet? Quis non magno honore illum afficiet, quem Deus in hac vita honore prosequitur, & in alia magnificat propter disciplinæ perfectæ custodiam? Hic ergo perfectionis thesaurus pene infinitus est, qui non aliquod speciale bonorum genus, sed omnia bona animæ continet. Idcirco melior est perfectionis fructus auro & lapide pretioso, & gemina eius argento electo, quoniam eius fructus, non viscera terræ pariunt, &c. sed gratia Dei in lucem emittit, quæ simul cum misericordia est in sanctos eius & respectus in electos illius. Hic autem respectus Dei, respectus utriusque sapientiæ, bonitatis, & potētiae, quem nā thesaurū in nostris visceribus procreabit, nisi illum qui omnis

virtutis lucem, & pulchritudinem, & di-
 tias contineat? Vnde non incongruè in-
 rogatus Basilus quisnam esset thesaurus bo-
 nus, ille scilicet, cui Dominus caelorum coe-
 lorum comparauerat, respondit: sane quidem
 prudentia omnis, quæ est in Christo, vir-
 tis ad gloriam Dei, thesaurus bonus est. Quo-
 bus verbis nomine thesauri perfectionem
 intellexit, quæ breuiter appellatur omnis
 virtutis prudentia, siue sapientia: & huius
 thesaurum non auri aut argenti esse, quæ ter-
 res effodiunt, & furantur: sed omnium bo-
 norum spiritualium manifestissimè explicant.
 Vitæ spiritualis perfectio sacris scripturis vo-
 cata est mons, siue ille, in quem Dominus
 noster Iesus Christus legem euangelicam po-
 pulgaturus adscendit, siue ille, in quo omni-
 bus populis conuiuium præparauit, siue ille,
 quem regius vates montem pinguem & coe-
 gulatum asseruit. Augustinus dicit: Si qua-
 ritur quid significet mons, bene intelligitur
 significare maiora præcepta iustitiæ. Nec no-
 men illius montis, qui (vt ait Hieronymus)
 erat mons Thabor, ab hac mystica significa-
 tione discedit. Thabor namque idem est, quod
 electio, vel puritas & perfectio, vt finem
 quidem nostrarum actionum intendimus,
 sed vt medium ad æternam vitam assequen-
 dam eligimus, & nequaquam ab ipsa mune-
 ditia, ac mēis puritate discernimus. At mons

*Basil. in
 reg. bre.
 reg. 2. 36*

*Mat. 5.
 Isa. 25.
 Psal. 67.*

*Hier. in
 Mat. 5.*

ab Isaia demonstratus etiam perfectionem *Isa. 25.*
 designat, cum dicit: & faciet Dominus exer-
 cituum omnibus populis in monte hoc con-
 uuium pinguium, conuiuium vindemiæ,
 pinguium medullatorum vindemiæ defæcatæ.
 Mons, inquam, iste perfectio est, aut vita per-
 fecta, propter quam, siue Ecclesia, siue patria
 cælestis excelsa dicitur, & instar môtis sublimis
 & alta nominatur. Quis enim erat hic mons,
 nisi mons Sion, qui interpretatur acervus, ut
 & nomen huic monti inditum perfectionem
 quoque figuratam esse declarat, quæ nihil
 aliud est (ut ex dictis colligitur) nisi quidam
 omnium virtutum & cælestium donorum
 acervus, quem habens anima, nec famem ti-
 met, neque alicuius rei indigentiam perhor-
 rescit? Quod autem in hoc monte Dominus
 vniuersis populis conuiuium lætitiæ faciat,
 illud sancti Dauid abundè confirmat. *Fun-* *Psal. 47.*
datur exultatione vniuersa terra mons Sion: quia
 ad omnium gaudiū, & lætitiā atque emo-
 lumentum perfectio, tanquam ciuitas regis
 magni in terra fundatur, & ut imago quædā
 patriæ cælestis erigitur, &c. Ideo ait Salo-
 mon, *secura mens*, id est, virtute & sanctitate *Prou. 15*
prædita, quasi iuge conuiuium. Est namque per-
 fectio mons Dei, non tantum, quia ipse vitam
 perfectam in sanctos efficit, & supra res hu-
 manas extollit, sed quia in ea Deus domum
 suam regiam exstruit, & tēplum, in quo ado-
 retur,

retur, ædificat. Est mons propter sublimitatem, qua vniuersa mundana post se relinquit, pugnis propter charitatem, qua Deum & proximum diligit; & coagulatus, seu multorum montium congerie cōpositus, quoniam omnium virtutum altitudinem comprehendit. Est mons Selmon, in quo pax mentis acquiritur, & sensus rerum cælestium possideretur, & imagine fortis, id est, Christi, mons humana circumdatur, & virtutis umbra protegitur. Vnde Hieronymus ait: nos autem montes & colles eos intelligamus, qui in excelsum virtutibus eleuati sunt, qui eleuantur & sicut iustitiam &c. Et Bernardus: Quam miserior, inquit, est diabolus, cum respicit terram, montes nihilominus quam plurimos de populo acquisitionis, habentem fide solidos, spe excelsos, charitate speciosos, cultos virtutibus, bonorum operum fructibus refertos, de rore cæli tanquā de saluamento si quotidianam capientes benedictionem.

Postremum perfectionis nomen, eorum quæ exponere decreuimus, est regnum Dei vel regnum cælorum. Dei autem vel cælorum regnum non tantum beatitudinem nobis in alia vita promissam, sed etiam perfectionem in hac vita sanctis concessam significare, Cassianus, Adueniat adueniat regnum tuum, huius pene verbis explanat: Secunda petitio mentis purissimæ aduenire iam iamque regnum sui patris

*Ber. ser.
54. in
Camp.*

*Cassian.
Col. 9.
cap. 18.*

patris exoptat: vel istud scilicet, quo quotidie
 Christus regnat in sanctis, quod ita fit, cum
 diaboli imperio per extinctionem fœtentiũ
 vitiorum de nostris cordibus pulso, Deus in
 nobis per virtutum bonam fragrantiam cœ-
 perit dominari, & deuicta fornicatione, casti-
 tas, superato furore tranquillitas, calcata su-
 perbia, humilitas in nostra mēte regnauerit:
 vel cerē illud, quod præsstituto tēpore omni-
 bus est perfectis ac Dei filiis generaliter re-
 promissũ. Eadē ratione regnũ Dei (quod pro-
 fecto non est aliud quā regnũ cælorũ) inter-
 pretatur Chrysost. Regnum Dei (inquit) ille
 dicuntur & sancti, sicut scriptũ est: & colligēt
 zizania de regno eius, hoc est, de populo Chri-
 stiano: Regnũ Dei dicitur & iustitia. Tunc in-
 quit Bonauentura, regnũ Dei in animā venit
 perpetuo solio stabilirũ, quādo in tārũ virtus
 ardētis amoris pręualet in spiritu, vt non solũ
 in ordinationes interiorũ sensuũ velocissima
 insurrectione viriliter cōprimēs, domina to-
 tius regni spiritualis appareat, sed cum virtute
 ipsius amoris ōnia acta iudicio rationis prę-
 ferātur, vt illud quod plus dilecto placere de-
 creuerit, sēper in omni actu exerceat &c. Per-
 fectio igitur est illud regnũ, de quo alio loco
 affirmat cōstāter Dominus: quoniā regnũ Dei
 intranosest. quod nāq; aliud regnũ intra nos ip-
 sos esse cōmodius dici potest, quā vera virtus
 & cumulatiissimũ meritũ, vt inquit Eucherius
 quo-

Chrysost.
 imperf.
 Hō. 14.

Bonauent.
 in myst.
 Theolog.
 Part. 2.
 Petit. 2.

Luc. 17.

quorum illa nos Deo perfectè subdit, ut nos regnet peccatum in nostro mortali corpore, sed Deus ipse dominetur in nobis: istud vero nos tanquam ad regnum Dei pertinentes, facit bonorum cælestium participes, & cõp sempiternarum constituit hæredes. Hoc est illud regnum amplissimum, & omnibus sæculi imperijs præferendum, de quo Paulus

Rõ. 14.

ait: *Non est enim regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax, & gaudium in spiritu sancto.*

D. Thõ.

Regnum enim Dei hoc loco (ut Thomas exponit) nihil aliud est, quàm id per quod Deus regnat in nobis, & per quod ad eius regnum æternum perueniemus. Quod sane, non est esca & potus, aut aliqua re terrena possumus esse, sed in vera, perfecta, & consummata iustitia. Hæc consummata iustitia, in qua vite spiritualis perfectio constituitur, cuius est nos cum Deo, & cum proximis, & cum nobis ipsis componere, regnum Dei à Paulo nominatur, quod non in aliquo bono corporis, sed in rectitudine mentis constituit.

Optimè autem perfectio regni Dei aut regni cælorum nomen accipit, quoniam eius causa Deus regnat in sanctis, & in iustorum mētibus iura regis & imperatoris exercet &c. Qui cum sit suavis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus se, regnum suum potius vult amoris & dulcedinis imperio regi, quàm timoris, & formidinis habere guber-

gubernari. Si ergo Dei aut cælorum regnum ipsam Domini regiam potestatem significet, satis congruè perfectioni attribuitur, quæ potestas supernaturalis est, à Domino in sanctorum animas transfusa, qua eas amore regit, charitate gubernat, & dulcedine quadam filijs regni seruata paulatim ex creaturis terrestribus, in mentes spirituales & cælestes transformat. In hoc quoque perfectorum regno, lumine fidei & sapientiæ videtur; nam & hi Deum contemplantur, & superna luce perfusi tantæ pulchritudinis (prout possibile est in hac vita) delectantur adlpectu.

Hoc autem cælorum regnum, quod ad *Mat. II* gloriâ summi Dei in terris agitur, non obliuioſi, non otioſi, ſed ſolliciti, ſed violenti diripiunt. Violenti verò ſunt, qui vim ſibiſiſ inferentes (nam intra nos ipſos regnū iſtud quærendum eſt) & affectus inordinatos, ac proprias voluntates abnegantes, ipſam virtutis arcem, ac ſaſtigium ſanctitatis expugnant. Hugo, cor ſanctum atque pacatum vocat regnum cælorum, viſ eſt quædam, ait, quæ ſic de corde operatur, & retinet cor fluxum, & vanum, ne perefluat in abyſſum exterminij. Viſ iſta, ſeu violentia rapit regnum cælorum: nam regnum cælorum vim patitur. Nobile regnum poſſidet, qui cor ſuum poſſidet. Non regnat, qui in corde tuo deditus ſeruitutibus vitiorum, præſider
vrb-

*Hugo.
lib. 2. de
anima
cap. 12.*

urbibus, & turbis populorum: solus
regnat, qui deposito cordis imperio ad
leges rationis ordinat totam familiam mo-
tuum interiorum & exteriorum. Est igitur
perfectio regnum celorum, quod non
aggredi & expugnare debemus. Tunc ve-
ro felices & beati erimus, qui opes perpe-
tuas, amplitudinem filiorum Dei & regnum
celorum obtinebimus, quod vim patitur
& violenti rapiunt illud.

CAPUT XXIIII.

*Quod perfectio est familiarissima ami-
citia hominis, & Dei & maxima
inter animam, & Deum,*

EX nominibus quæ perfectioni tribu-
tur, eius dignitas in superioribus demo-
strata est: Nunc ex his quæ perfectioni in-
sunt, eamque circumdant, aut ex ea tanquam
ex causa procedunt, eiusdem dignitas, & ma-
gnitudo pandatur. Istorum verò illud primum
tractandum est, quod fons videtur esse, & origo
reliquorum, perfectionem intimam esse ami-
citiam, ac necessitudinem hominis perfecti
cum Deo, quæ ille omnibus familiaritatibus
creatis abiectis, sibi in fidelissimum præfatum
elegit, & in dulcissimum amicum assumpsit.
Omnis charitas etiam minima est Dei & ho-
minis

minis amicitia alicui supernaturali cōmunio-
 ni subnixa (vt Thomas ait) qua homo vult
 sua bona Deo propter ipsum, & ei in omni-
 bus ab illo mādaris placere contendit, & qua
 Deus ita amat hominē, vt velit ei bona diui-
 na, & non tantum velit, sed faciat quoque, &
 manu liberalissima impertiat. At perfecta cha-
 ritas, quæ est ipsa mentis perfectio, non est
 quouis modo Dei & hominis amicitia, sed &
 necessitudo tā arcta, tā familiaris, tā intima,
 vt vix id aut humana fragilitas credat, aut in-
 tellectus creatus, & rebus infimis assuerus
 intelligat. Quis enim nisi aut expertus, aut
 dictis sapientissimorum & sanctissimorū viro-
 rum expertorū assentiens, credat Deum, ante
 cuius cōspectum cæli columnæ cōtremiscūt,
 ita ad animam puram demitti, vt velut spon-
 sus vino amoris inebriatus, eam depereat,
 illius adspectum cupiat alloquium sitiat, am-
 plexum ambiat, & eius purissimis delicijs
 quarendis intendat: & animam sanctitate
 vestitam, ita per sanctam fiduciam, & amo-
 rem extolli, vt Deum tamquam sponsum
 respiciens, eius assiduā conuersationem ex-
 spectet, oscula postulet, amplexus exquirat, &
 cum in omnibus quæ ipsa vult (cum præter
 diuinam legem nihil vult) ad suum deside-
 rium explendum, & opere præstandū trahat.
 Sed hoc ita esse, vtriusque fœderis paginæ, &
 sanctorum dicta, & perfectarum animarum,
 quarum

D. Thō.

2.2.q.23

Art.1.

quarum aliqua semper sunt in Ecclesia, experientia declarant. Nunc verò amorem sponsi, & sponsæ mittamus quem statim admirabimur, & intra amicitiae metas non continentes perscrutemur, quam perfectæ magnæ cuiusdam amicitiae leges, hi duo amici Deus, & perfectus homo custodiam. Licet enim ille, qui benedictionem debet legislator, nullis subditus legibus, nullis rebus compeditus, tamen non vult legibus veræ amicitiae eximi, ut homines gloriantur, quia Deum ipsum non solum patrem & Dominum, sed etiam amicum habent necessitudinis iura seruantem. Dominus ita amicitiae leges iuraque decernit ut ea ipse multo melius atque constantius, quam homines, quibus sunt imposita, seruet. Quare non

Isa. 9.

sine mysterio dicitur: *principatus eius super humerum eius*, quoniam leges, quas humeris subditorum imponit, ipse etiam super humerum suum, homines ad ipsarum cultum adiuuando supportat. Quæ autem sunt amicitiae leges? Certè si breuiter eas referamus, hæc fere sunt. *Prima*, ut amici se inuicem ament, & mutua ac indissolubili benivolentia complectantur. *Secunda*, ut assidue verba faciant, & non sine voluptate secum ipsi conuersentur. *Tertia*, ut mutuis officiis ac donis, quoad possint, amorem augeant, quæ

que sicut ignem flatus, ita mutuam beneuolentiam, nullum etiam lucrum, queritatem accendunt. *Quarta*, ut seipsos sustineant, & si quid ab aliquo peccatum fuerit, alter aut benigne corrigat aut etiam dum opus est, patienter dissimulet. *Quinta*, ut amici idem omnino sapiant, idem dicant, idem velint, idem nolint, & in omnibus sine ulla dissensione concordent. *Sexta*, ut occulta adinuicem detegant, secreta reuelent, & unus alteri cordis sui arcana confidat. *Septima*, ut in tribulatione se adiuuent, & si unus sentit dolorem, alter remedium querat, & compassionis affectum non omittat. *Octaua*, ut unus alteri se accomoderet, & infirmus utilitatem ex robore fortioris sentiat, & fortis imbecillitates infirmi sustineat. Postrema tandem, ut amicorum nihil quod deceat, unus sibi ipsi reseruet, sed sint illorum omnia communia. Hæ leges ita interruptæ apud Deum & animam perfectam manent, ut non dubium sit, Deum huic animæ fidelissimam amicitiam seruare, & animam ad Deum arctissimam necessitudinem habere. Quam nec anima tantæ dignitatis particeps abscondit, nec Deus amore caprus erubescit. Quinimo illa palam confitetur. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus filiæ Ierusalem. Et ille sine ullo rubore pronunciat: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Qua voce non solum

Cant. 8.

Cant. 2.

ani-

animam vocat amicam, verum etiam in pulchram, tam omnibus meliorem, dignam suo amore & benevolentia promeretur.

An amici se impensè amant? Sed anima perfecta ita Deum amat, ut propter illum omnia creata despiciat, seipsam odio habet, & vniuersis rerum creaturarum amoribus relinquit. Recedite polluti clamat eis, recedite abite, nolite tangere. Et merito omnes amatores, qui in Deum non tendunt, polluti vocat, quia si admittantur, animam polluant, & amoris erga Deum feruorem minuunt & charitatis puritatem auerunt. Deus verò ita animam diligit, & eius amoris respondet, ut in infinitum eam, sicut & cetera amore superans, non amore finitum amicam istam, sed infinito diligit, & quod totus charitas est, veluti igne amoris ardet, & fidelis animæ in se transformandæ desiderio lique scat. Istud significant illæ voces: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* In hoc apparuit charitas Dei nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut viuamus per eum. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volans expandit alas suas, & assumpsit eum, & que portauit in humeris suis. Si enim Deus tam ardentem dilexit mundum

Joan. 3.

1. Ioan.

4.

Deut. 32

& populum illum Hebræorū tam indefatigabiliter amauit, quo nā pacto perfectos & sanctos diligit, qui sunt selectior mundi pars, & populus omnium dilectissimus, cuius causa præcipuè in mundum venit, in quo mirabilis bonitatē ac misericordiam suam exerit, & propter quem principalius vniuersum orbem fabricauit? Nec tamen quia isti amici se in æqualiter amant, ideo amicitia claudicat, aut non est ex vtraque parte fidelis, quoniam ad eius integritatem & fidelitatem conseruandam satis est, si anima quæ finitè amat, quidquid potest amet, quantum valet, alios adulterinos & extraneos amores abjiciat, & si possibile sibi esset, infinitè amare desideret. Hoc inquam, sufficit, vt amicitia *Bern.^h*
 hæc inter Deum & animam sit vsquequaque *ser. 83.*
 perfecta. Vnde pulchrè Bernardus ait: non *in Cant.*
 planè pari vbertate fluunt amans & amor, anima & verbum, sponsa & sponsus, creator & creatura, non magis quam sitiens & fons. Quid ergo? peribit propter hoc, & ex toto euacuabitur nupturæ votum, desiderium suspirantis, amantis ardor, præsumptis fiducia: quia non valet ex æquo currere cum gigante, dulcedine cum melle contendere, lenitate cum agno, candore cum lilio, claritatē cum sole, charitate cum eo qui charitas est? Non:

S

nam

nam etsi minus diligit creatura, quoniam minor est; tamen si ex tota se diligit, nihil deest, ubi totum est. Quantum est ignis mutui istorum duorum amicorum amor, qui terminum nisi possibilitatis nescit, & a Deo infinitus est, in anima verò licet non infinitus, quia non potest, tamen quantum potest, amat, & ut sic amet, nullius extranei amoris consortium admittit.

At amici mutuis se oblectant alloquendo, & verbis ultro, citroque habitis se abunde repleciunt: & quid aliud faciunt Deus & perfecta anima nisi perpetuò conuersari, & totos dies noctesque (quantum carnis fragilitas sustinet) in suauissimis colloquiis commorari? Nullum perfectum vidi, nec legi, qui non saltem in desiderio suo hanc primam & præcipuam occupationem haberet, cum Deo miscere dulcia sancti amoris colloquia, & ei intellectu & affectu iugiter inhaerere. Loquitur Deus non semel, sed saepe cum perfecta anima, quam non distractam, non ineptè occupatam, non post vana & inutilia currentem, sed attentam, sed expectantem, sed amici vocem impensè cupientem inuenit. Scit enim quia vox eius dulcis, sicut & facies decora. Dicit ei verba correptoria, dum eam benignè corrigit, & sermonem doctrinae, dum de rebus agendis & conueniendis docet, nec non colloquia amoni-

miscet, dum fiducia erigit, promissis mul-
cet, desiderijs extollit, & immissa suauitate
à visibilibus potenter abducit. Hæc dulcia
Dei verba sentiens anima clamat cum Cy-
priano: Suave est mihi eloquium tuum, vi-
uus, & efficax sermo tuus ancipiti gladio *Cyprian.
ser. de
baptis.
Chri.*
penetrabilior, vsque ad diuisionem spiritus,
& animæ meæ attingens, carnales & spiri-
tuales intra me separat, & sequestrat affectus,
& à vilibus pretiosa distinguens, quasi fla-
gello de funiculis contexto de meo interiori
templo, quod tu inhabitas, omnem nundi-
nationem expellit &c.

An non legimus: quia loquebatur Dominus *Exod. 33*
ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo
ad amicum suum? Sed cum huius alloquij cau-
sa esset intima Dei amicitia cum illo, creden-
dum est Dominum eadem ratione facie ad
faciem, id est valde familiariter cum sanctis,
& amicissimis suis loqui, & deposito graui-
tatis & auctoritatis terrentis vultu, cum eis
amicè & beneuolè conuersari. Loquitur igitur
Deus sæpe cum perfecta anima, & ipsa
vocem amicam percipiens, & se compellari,
& ad colloquia inuitari sentiet. O dulcis Dei
& animæ conuersatio! ô desiderabilis con-
suetudo! ô suaue colloquium! &c. quis vocem
Dei dulcem & blandam audire non cupit?
Quis hunc honorem verissimum cum Deo
loquendi, & conuersandi aucupari non
curat?

curat? profecto valde insipiens, & negligens est, qui se puritate mentis suæ minimè ad hæc cælestia colloquia habenda disponit. Sed Deus, quid donat animæ? Multo melius interrogares, quid non donat illi? Omnia namque, quæ ipsa habet dona Dei sunt, an cæli non sunt dona Dei animæ prærogativa, ut superna sitiatur, & cælestia suspiret: an terra & reliqua elementa, & mixta non sunt dona Dei? an membra & sensus, & vires internæ non sunt dona Dei, quibus anima salutem semper mansuram inquirat? an tempora, anni, & menses, & dies, & horæ & momenta non sunt dona Dei, ut semper laborando ad maiorem puritatem perveniat? at anima perfecta quid ipsa donat Deo, quæ propter Deum omnia creata adspernatur, & contemnendo ea omnia, donum Dei facit, pro cuius amore & obsequio relinquit? parum est hoc, quicquid sapit, quicquid valet, quicquid cogitatione & desiderio comprehendit, & se totam Deo offert in donum, dum nihil sui sibi retinet, sed vires, sed talenta, sed potentiarum & membrorum opera, sed voluntatem, sed iudicium in diuinum obsequium impendit. Quæ quicquid habet, & potest, donat, & quicquid non habet, nec potest, dare desiderat; si non ex æquo, saltem quantum sibi conceditur largissimo Dei amoris respondet, & non verbis solum, sed operibus & officiis

cum Deo initam amicitiam confirmat: & cum omnia, quæ intra & extra se habet, Dei esse conspiciat, & non sola fide, sed quodam certissimo experimento ad Deum pertinere comperiat, ipsi omnia libentissimè reddidit, à quo se accepisse gaudet, & in cuius solum obsequium bene impensa esse non dubitat. Non erit autem mirum, si Deus & anima, qui se inuicem sustinent, idem sapiant, idem velint. At quanta fidelitate hi duo amici Deus, & anima sibi mutuo secreta reuelant; quorum ista omnes recessus cordis sui Deo peruios, & manifestos esse congauDET, & bona, vt ea dominus ipse promoueat, mala vero, vt ea curet & sanet, cum magna fiducia pandit. Vnde fidenter ait: *Proba me* Psal. 138.
Deus & scito cor meum; interroga me, & cognosce
semitas meas; & vide si via iniquitatis in me est,
& deduc me in via æterna. Non optat cum iniquis, vt non videat, dominus, nec intelligat Deus Iacob, sed magis vult, vt videat, vt intelligat, vt vniuersa scrutetur, Psal. 93.
 & si quod semen iniquitatis inuenerit, illud extirpet, & omnes suas cogitationes & opera in viam veritatis, id est, in Christum adducat: dicit cum Augustino: Si aliquid inueneris, Domine, in vita mea, quod displiceat oculis tuis, Aug. in psal. 138.
 quoniam via mea mortalis est, tu deduc me in via æterna, scilicet in

filio tuo, vbi nulla est iniquitas: quia si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustū. Deus quoque in amoris signum ab anima, cum opus est, secreta sua minime abscondit. Audi quid aliquando

Gen. 18. dixit: Num celare potero Abraham quod gesturus sum; cum futurus sit in gentem magnam & robustissimam, & benedicenda sint in illo omnes nationes terra? Et quare, Domine Deus, hoc mysterium Abraham celare non poteris, nisi quia æquum iudicasti ei tamquam amico & canum suæ posteritatis, in signum amicitie prædere; & ut magis ac magis te hominis amatorem ostenderes, ei secreta tui cordis aperire.

Amos. 3. Amos quoque ait: Non faciet Dominus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad servos suos prophetas. Et Dominus: vos autem dixi amicos.

Ioan. 15 quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis. Dereg it ergo Dominus secreta sua hominibus perfectis amicis suis, & multis modis occulta eis suæ voluntatis manifestat, vel ipsi ab itinere veritatis non deuiant, vel in cognitione veritatis admirentur & in omni virtutis genere promoueantur, vel ut alios in rebus credendis aut agendis erudiant.

Hæc est intima amicitia inter Deum, & hominem intercedens, qua homo Dei amicus non quouis modo, sed familiarissimus & intimissima necessitudine coniunctus efficitur. Hæc homo suum amorem in solo Deo collocat.

& res suas etiam minimas cum Deo tractat,
& cum eo curas suas tanquam cum ami-
cissimo sodali partitur. Hac quidquid ha-
bet, quicquid est, Deo donat, & nihil sibi
velut proprium asseruat.

Dominus autē perfectos & sanctos viros
filios appellat, non tantum appellat, sed filios
suos facit, & nō quouis modo filios, sed filios
dilectissimos, & fidelissimos, & sibi quā simi-
limos reddit. Ex qua alia multa maior digni-
tas perfectionis elucet, quod scilicet est ho-
minis cognatio cū Deo & cognationū omniū,
quæ inter aliquos esse possunt arctissima, qua
homo non tantum propinquus, sed planē
Dei filius, & Christi frater, & hæres regni cæ-
lestis constituitur. Perfectionem autem non
iam seruos fideles, non amicos dilectos tan-
tum, sed filios Dei homines facere Saluator
noster Iesus Christus apertē monstrauit. Vt
fatis filij patris vestri, qui in cælis est: hæc ergo
charitas cognatio hominis cum Deo est, & si
ita loqui licet, filiatio, quæ hominem filium
Dei facit, & ab eo spirituali quadam procrea-
tione generatum constituit. Et sicut ipsa est
cellitudo philosophiæ Christianæ, vt Chry-
sostomus ait, ita sublimiorem secum homi-
nibus dignitatem affert, non iam vt possideāt
terram, sicut mites &c. sed (quod est multò
præstantius & excellentius) vt nimirum sint
filij Dei, qui eo ipso quod tales sunt, & ad

Mat. 5.

*Chrys.
hom. 18.
in Matt.*

regnum cælorum ius habent, & terræ sui-
 Gal. 4. dis sunt Domini, & consolationis ac misera-
 tionis diuinæ efficiuntur participes. Omnes
 quidem iusti, & gratiam habentes sunt adop-
 tione filij Dei; quibus dicit Paulus: Quo-
 1. Ioā. 3. niam estis filij Dei, misit Deus spiritum
 sui in corda vestra clamantem Abba Pater.
 Et Ioannes: charissimi, nunc filij Dei sumus,
 & nondum apparuit quid erimus: & Moyses
 admonet, dicens: filij estote Domini Dei ve-
 stri, quod illi assequuntur qui sanctissimam
 Dent. 14. Dei legem amplectuntur, & ab omni crimi-
 ne se puros & incontaminatos custodiunt.
 Omnes enim iusti adoptione filij Dei sunt,
 Gre. lib. gratiæ & diuinæ naturæ participatione si-
 4. in 1. miles. Gregorius insinuat his verbis: Re-
 Regum. 1. demptor generis humani, quotquot fidei sunt
 & doctrinæ sacramentis instituit, ad imme-
 cessibilem æternæ hereditatis gloriam eos
 filios facit. O filij felices, & miseri; he-
 redes, & rei, patri vestro qui in cælis est,
 similes & dissimiles. Felices, quia filij,
 quia gratiam habetis, & vitam animæ pos-
 sidetis: & miseri, quia hanc vitam tam pre-
 tiosam meritis non cumularis, & thesau-
 rum istum augere paruipenditis. Similes
 Deo, quia spiritualiter viuentes, quia gra-
 tia animæ vitæ decorati, quia in rebus
 magni momenti legis obseruatores; & dis-
 similes, quia nec Deo magis appro-
 pin-

pinquare, nec sanctos imitari, nec ad perfectionem adspirare contenditis. Estis sicut filii regis, in misera seruitute positi, qui non regnant, sed seruiunt. Sic vos filij estis Regis æterni; quia nonnullam gratiam & charitatem, licet languidam, & remissam habetis; at filij captiui, & in calamitosa affectuum, & desideriorum vestrorum seruitute constituti, qui miseris amoribus rerum caducarum seruitis, diuinarum illustrationum & cōsolationū famē & sitim patimini, & infami vitiorū indumēto sordescitis. Hæc quidē Dominus, ego autē dixi & iterum dico, *Dij estis, & filij excelsi omnes*, quia substantiam charitatis non *Psal. 81.* perditis, & à Domino per graue crimen non separamini: veruntamen si non curatis proficere, & Christi similitudinem induere, forte à minoribus ad maiora prolapsi, sicut homines peccatores moriemini, & sicut vnus de superbis principibus à modico, quod estis assequuti, caderis. Imperfecti ergo, & tepidi, licet gratiam & charitatem participant, sunt velut filij suo patri dissimiles, quos pater tam à se moribus dissimiles videns, minus amat, non sine nausea, & indignatione tolerat. Hoc igitur apprimè habent viri perfecti, quia sunt filij Dei, non habitu gratiæ, & charitatis tantum, non operibus iustitiæ imperfectis, solum, sed moribus per-

perfectissimis, & virtutibus solidissimis celesti patri similes. At qui perfectos & sanctos vident, patrem vident, quia pulcherrimam eius imaginem vitæ, & moribus perfectorum impressam adspiciunt. In eis namque sapientia Dei lucet, qua sciunt reprobare malum & eligere bonum; & cuique rei suum valorē, aut maiorem aut minorem adscribere. In eis puritas Dei lucet, nam illius sententiæ memores, *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum* Hoc in primis summis conatibus quarunt, ut mentis suæ faciem purissimam gestent, & minimas quoque maculas, & invisibiles naevos diligenter abradant. In eis charitas Dei splendet, qua amicos, siue villo respectu lucri amant, & inimicos ardentius diligunt, & omnia omnibus seipso efficiunt. Breuiter, omne quod malum est, constanter auersantur, & omne quod bonum est, avidissime complectuntur; ut sic filij Dei & perfectæ imagines eius existant. Imago enim & similitudo Dei est (inquit Gregorius) in odio malum odire, & amore perfecto Deum diligere; unde malum odio habent, & Deum bonorum fontem, & omnia bona diligunt, ut se filios Dei, & viuas imagines protestantur. Illi sunt Domini, qui per verissimum mundi contemptum omnibus dominantur. Illi potentes, qui virtute orationis diuinam voluntatem flectunt, & quasi filij tenerunt

Leuit. 11

genu

gemitibus & lachrymis omnia impetrant, & sibi ipsis diffidentes, in Deo autem fiduciā constituent, omnia possunt in eo, qui illos confortat. Illi sapientes, qui non terrena, sed æterna sapiunt, & scientiam sanctorum probe callent, quæ Deum sibi placere sciunt, ut ab eo filiorum hereditatem accipiant. Illi nobiles, quorum pater Deus est, quorum fratres Angeli sunt, quorum occupatio est nobilissima atque dignissima, Deum patrem suum cōtemplari, Deum amare, & in cunctis servire. Illi fortes, quos non dæmonum illusiones proterunt, non tendiculæ aduersarij prosternunt; sed in bello aduersus carnem & sanguinem victores & superiores existunt. Illi dilecti, quos Deus, ut charissimos filios amat. Vide quo pacto perfectio est arctissima cognatio cum Deo, quæ perfectos viros, non utcumque filios Dei facit, sed filios charissimos Dei & patri simillimos & coniunctissimos efficit? Qui, ut filij Dei, & hæredes regni cælestis, omnibus virtutibus, tamquam regalibus indumentis vestiuntur, & cibis delicatissimis sanctorum desideriorum & piarū cogitationū reficiuntur, & Angelis veluti regijs ministris cinguntur, & patris sui occupatione, scilicet diuina contemplatione, delectantur, & nihil aliud querunt, nisi Dei similes esse, & in omnibus Dei filios, & seruos, ob diuinum honorem apparere. Ad hanc simi-

militudinē appetēdam, imò & accipendā, nobis à Deo facultas concessa est: nā quotquot receperunt eum, inquit Ioānes, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Non est exhortatio vehementior (ait Hieronymus) quam, quā nos Scriptura filios Dei vocat. Omnia autem facite, inquit Paulus, sine murmurationibus & hæsitationibus, ut sitis sine querela, & simplices filij Dei. Hanc Dei cognationem, & similitudinem appetere, summa sapientia est. Nam quid rogo sapientius quā Deum patrem habere, qui te filium agnoscat, ut filium alius, ut filium à peccatis eripiat, ut filium diligat, & ut filium in cōsortium Christi filij sui, atque in participationem eterne hæreditatis admittat? Enitatur ergo ita vivere, ut simus filij Dei: filij non patri dissimiles, non degeneres, sed qui perfectionis assequendæ cura, patris nostri, qui est in cælis, virtuti respondeamus, & eius perfectionem imitemur; licet magna sit amicitie & cognationis copulatio, quæ homo Deo, ut familiarissimo amico cōiungitur, alia tamen est multo maior, & (si dici potest) intimior, quæ perfectioni etiam competens, eam mirificè exaltat, & in altiore dignitate euehit. Ea autem est coniunctio sponsæ & sponsi. Hanc ergo vnionem inter Deum & animam similiter perfectio facit, quæ non tantum est necessitudo inter duos amicos inter-

Ioan. 1.]

Hieron.

Epist. 1.

ad De-

mer.

Phil. 2.

tercedens, sed etiam est castum sacrumque
 cōubiū, quo Deus spōsus animæ, & anima
 Dei spōsa, & coniux efficitur. In vita religio-
 sa potest & solet accidere, ut anima, quæ sta-
 tu & professione est spōsa Dei, amore & vitæ
 cōuersatione non sit Dei spōsa, & (quod ad
 mores attinet, aut cordis affectum) aut hanc
 summam dignitatem non habeat, aut habitā
 non per status dimissionē, sed per fidelitatis
 ruptionē amittat. Perfectionis igitur propriū
 est, animam sponsam Dei facere, non tā statu
 quam vita, quia eos mores, eas virtutes, cum
 amoris affectum infert, qui sponsæ Dei con-
 sentaneus sit, qui animam ut sponsam cha-
 rissimam Deo copulet, & omni virtutum ge-
 nere, ut sponsam Dei decet ornet atque cir-
 cumdet. Hinc Hugo Victorinus non omnē
 animam religiosam sponsam Dei vocat, sed
 eam dumtaxat quæ sancta sit atque perfecta.
 Qui plūs diligit, inquit, velocius currit.
 Præcurrit sponsa, id est, anima perfecta; sub-
 sequuntur adolescentulæ, id est, minus per-
 fectæ. Rectè quidem hic pater animam per-
 fectam sponsam censet, imperfectam verò
 non vocat sponsam, sed adolescentulam.
 Hinc in Canticis canticorum, tot sunt fœ-
 minarum diuersitates, & hæ quidem ado-
 lescentulæ, illæ verò reginæ, aliæ concubinæ
 nominantur, & vna sola, ut sponsa loquens,
 & amore languens introducitur.

Est

Hugo.
 lib. 2. de
 nuptiis.
 sp. cap. 2.

Est itaque perfectio connubium animæ & Dei, quoniam animam Deo iungit, non tam statu quam opere & morum similitudine, & eam tam felici coniugio dignam reddit. Deus autem, qui cuique animæ sui copiam facit, secundum quod digna est, & secundum quod eam, aut minus disponit, aut magis preparatam reperit, absque dubio eam ducit sponsam, quam acquisita puritas, ac vitæ sanctitas talibus nuptijs dignam efficit. Animabus perfectis dicitur per Oseam

Ose. 10 Seminate vobis in iustitia, & metтите in misericordiæ. Innouate vobis nouale, tempus autem requirendo Dominum. Ac si dilaberet, siquidem vobis datur opportunitas requirendi Dominum, & gratia abundantissima querendi faciē eius cōceditur, ita laborare, ut Dominū inueniatis, & ad solium eius, id est, ad perfectionis fastigiū adscēdatis. Hoc autē fiet, si ita seminetis, ut non quamcunque iustitiam, sed perfectā iustitiam colligatis; si ita metatis, ut non modicam gratiam, sed ad os misericordiæ & quantum volueritis accipiat; si ita vitia eradicetis, ut irruentibus etiam sæuissimis tērationum procellis, perfecta virtus auxilijs diuinis & magnis laboribus comparata vincat, & non victa & prostrata succumbat. Pulchre, inquit Bernardus, in sponsæ prærogatiua concurrunt pariter omnia hæc ad consummationem virtutum,

Ber. ser.
33. in
Cant.

utrum, ut de forma iustitiæ sit formosa, de iudiciorum notitia cauta, de desiderio præsentis seu gloriæ sponsi casta. Talem prorsus decet esse sponsam Domini, pulchram, eruditā, & castam. Ideoq; confidenter ait: *ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.* Quid enim est. Ego dilecto meo, nisi ad hoc nata sum, ut sponsum meum sitiam, sponsum meum diligam, sponsum meum in contemplatione complectar, & pro eius amore omnia creata & visibilia contemnam? O felix anima, quia fidelis! nam si verè dicis, ego dilecto meo, audies, & ad me conuersio eius. Audies, & experieris, & tuæ fidelitati, hanc mercedem recipies quod fidelis sit tibi Deus, quod ipse te protegat, ipse te diligat, ipse te ornet, ipse omnia quæ ad te spectant, prouehat, & tanquam ad suum honorem, pertinentia respiciat. Iam experta intelliges illud: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Prius dilectus intendit tibi: nam in hoc est charitas; non quasi nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos, & misericordia eius præueniet me. Inde autem habes, ut sis fidelis, ut ei solum intendas, ut ei totam te tradas, & nullam ab eo amoris tui partem subtrahas; quia aut nihil præter eum amas, aut si quid aliud amas, propter ipsum amas, ut ei scilicet placeas, & ipsius sanctissimis iussis obedias. Tria hucusque maxima bona perfectionis

Cant. 7.

Cant. 2.

1. Io. 4.

Psal. 57.

ag.

agnouimus, alterum, quod amicitia est cum Deo inita; alterum quod cognatio est, similibus virtutibus copulata: tertium, quod vultus Dei & animæ est, ab spiritus amore & communione profecta.

CAP. XXIX.

*Perfectionem esse huius vitæ beatitudinem
& esse præstantissimum opus Dei.*

Magna & eximia sunt hæc quæ de perfectione diximus. Quid enim maius non dico esse, sed nec excogitari quidem potest, quam animam ex nihilo factam, & paruulam creaturam perfectionis ac sanctitatis præsidio in Dei amicitiam prouehi, in cuius soli solus est, & rex, & dominus, cognationem admitti, & supremi Imperatoris sponsam & coniugem appellari? sed his tam magnis & tam mirabilibus perfectionis elogijs, addamus & alia. Hoc ergo quod omnes homines cupiunt, quod vniuersi volunt, & omnibus quæ cogitant aut faciunt, aut aggradiuntur, aucupari contendunt; hoc, inquam, præstat spiritualis vitæ perfectio, quæ alloquentes à vera miseria, & felices ac beatos efficit. Duas enim beatitudines homini potest contingere, alteram imperfectam in præfata vitam, alteram perfectam & consummatam in alia vitam, omnis turba Theologorum edocet. Quorum illi sacramentum Scripturarum auctoritate subnixi, quæ ali quos

D. Thō.
12. q. 5.
3. & 4.

aliquos mortales homines propter insignem
 virtutem beatos vocant, nonnullū odorē bea-
 titudinis esse in hac lacrimarū valle non ne-
 gant. In quo autē, hæc beatitudo inchoata cō-
 sistat, tum apud philosophos, tū apud nostros
 magna cōcertatio est &c. Nostri vero, eam in
 aliquo supernaturali bono collocarunt. Qui-
 dā enim illorū huius vitæ fælicitatem in con-
 tēplatione Dei, alij verò in amore erga Deum
 & vera charitate, alij denique in mandato-
 rum obseruatione constituunt. Sed ipforum
 dicta, summa consensione beatitudinem
 in hac vita possibilem, non in alio quam in
 actibus perfectionis ponunt: atque ideo ip-
 sam perfectionem (quæ magis ad actiones ex
 habitu præcedentes, quam ad ipsum habitū
 referenda est) beatitudinem vitæ huius esse
 confirmant. Nam qui hanc nostram beatitu-
 dinem in contēplatione Dei, & rerum cæ-
 lestium collocant, illā contēplationē intel-
 ligunt, quæ ex vera & intima charitate pro-
 cedens, & ad eā tendens, hominem ad affe-
 ctuum mortificationem, ad virtutū exercita-
 tionem, & ad omnium mādatorū custodiam
 impellit. Qui vero illam in amore esse sitam
 existimant, non cuius amoris charitatis hanc
 gloriam tribuunt, vt nostra beatitudo sit, sed
 illi, qui ad perfectionem euectus in om-
 nibus (prout in hac vita fieri potest) mentem
 nostram componat &c. Hæc autem omnia,
 aut ipsa perfectio sunt, aut non possunt à

T

per

perfectiōe secerni; quæ in perfecta charitate consistens, ad Deum contemplatione nascendum, & ad eius naturam & voluntatem amandam, & ad mandatorum omnium custodiam inuitat &c. Nos itaque omnium istorum vestigijs inhærentes, audacter dicimus vitæ spiritualis perfectiōem esse huius vitæ beatitudinem, & omnem iniquum infelicem esse, omnem iustum incipientem, aut proficientem, aut in beatitudinem tendere, aut beatum esse, ac felicem solum illi qui sit in charitate perfectus. Quis nisi perfectus legem Domini promptissima voluntate complectitur, & eius mandata, non tantum ut sciat, sed ut expleat, iugiter meditatur? Qui vitiosis affectibus expugnatis, diuina assidue cogitant, & in terris poliunt vitam non terrenam, sed caelestem institui. Quamobrem sanctus propheta, hanc vitam caelestem perfectorum respiciens, eius causam perfectos, beatos ac felices pronuntiat. *Beati, inquit, immaculati in via, qui ambulant in lege Domini, Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirunt eum.* Perfecti quippe sunt immaculati in via, hoc est, in via præfenti; non quia nullam maculam contrahant, quã absq; dubio omnino vitare non possunt, sed quia leues maculas, quibus fragilis natura non semel subest, gratia potens dilata, & lachrymis, & dolore cordis expurgat. Hæc etiam

Psal.
118.

etiam sunt, qui testimonia legis diuinæ scrutantur, ut Domino toto cordis conatu illum velut suæ vitæ finem, & scopum exquirant. Beati pauperes spiritus, quoniam ipsorum *Matt. 5.* est regnum cælorum. Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram &c. Si Deus ipse iustorum in signum actuum à virtutibus & donis spiritus sancti professorum exercitatione pollentes, beatos vocat, quis eos beatos esse negare audeat? Quis in alio quam in hac virtutis perfectione, huius vitæ felicitatem constituat? Hæc sane perfectio virtutis beatitudo est, cui multiplex illud præmium ore Domini proclamatum, adhuc in hac vita promittitur. Perfecti enim sunt qui ex eo quod omnem fastum & ambitionem proterunt, regnum cælorum, aut patriæ cælestis imaginem per quamdam inexplicabilem facietatem & concupiscentiarum tranquillitatem accipiunt. Perfecti sunt, qui munditiam cordis, & mentis tranquillitatem præ omnibus diligentes, filij Dei, non solum ab hominibus, sed ab ipso Deo, & Angelis appellantur, & patrem suum (prout in his tenebris fieri potest) oculo sapientiæ & intellectus intuentur. Sapienter ergo Ambrosius, ut perfectionem huius vitæ beatitudinem adstruat, vitam beatam cum vita perfecta confundit, his verbis: vita beata est in hominibus, sed in his scilicet, in quibus

*Ambr.
lib. 1. ad
Iac. &
vita bea.
cap. 7.*

fuerit perfecta vita. Perfecta autem vita, non sensibilis ista sed illa rationalis, secundum tractationem rationis, & mentis vacuitatem, in quo non est portio hominis, sed perfectio, quæ non tam est in conditione hominis, quam in operatione. Ea enim beatum facit. Huic igitur viro, quid est bonum, nisi ipsi sibi, quod habet? & adest ei hoc bonum, & causa ei erit futurorum bonorum. Si enim velimus, felicitatem aut beatitudinem breui oratione definire, dicemus cum Boëthio, esse statum omnium bonorum aggregatione perfectum, aut esse possessionem Dei ultimi finis nostri omnia bona secum afferentem, & humanam mentem saturantem. Vnde id quod in hac vita maiore cum hoc statu, aut cum hac Dei possessione similitudinem habet, & quo magis homo huic possessioni appropinquat, & ad eam planè accipiendam magis preparatur atque disponitur, erit huius vitæ beatitudo. Istud autem non est aliud, quam perfecta charitas, in qua (vt dictum est) consistit tota nostra perfectio. Hæc namque est possessio Dei, quem omnes iusti utcumque possident, sed perfecti ita possident, vt solum illum tantquam suum peculium habeant, & in eo solo omnes suas opes, omnes suas delicias, omnes suos honores constituent. *Venter meus* (inquit Ecclesiasticus) *con turbatus est quarendo illum,* nempe

Eccle.

Eccl. 51.

nempe sapiētiā, *propterea bonā possidebo possessio-*
nem. Quæ profecto possessio non est alia, quā
 ipse Deus: nam illum perfecta charitas in
 mentē infert, & in cordibus nostris habi-
 tare facit. Si igitur perfectio animæ pos-
 sessio Dei est, ergo & felicitas, & si perfe-
 ctus Deum ipsam possidet, est ergo beatus
 & felix. Quid enim potest eo esse felicius,
 inquit Prosper, cui efficitur suus conditor
 census, & hæreditas eius dignatur esse ipsa
 Diuinitas: si modo cum sanctis operibus
 colat, omnes fructus ex illo percipiat, in
 illo, & de illo iugiter viuat, & nihil ter-
 renum cum illo possideat? Quia omnium
 conditor, cui nihil eorum quæ fecit, valet
 æquari, non dignatur cum his quæ con-
 didit, possideri.

*Pros. lib.
 2. de vita
 cōtempl.
 cap. 16.*

Hanc possessionem Dei in perfecta chari-
 tate, siue in perfectione vitæ spiritualis po-
 sitam, omnia alia bona sequuntur ad veram
 felicitatē vitæ necessaria, sicut visionē claram
 Dei, (quæ perfecta possessio Dei est) omnia
 bona comitantur, quæ ad beatitudinem per-
 fectam requiruntur. Nam si beatitudo huius
 vitæ exigit contemplationem Dei, tamquam
 operationem perfectissimam, ac deliciarum
 plenissimam, qua homo aliquid supernæ pa-
 triæ degustat, hanc perfecta charitas affert,
 aut saltem eius fructum, atq; effectū impor-
 tat. Quid enim faciet homo curis secularibus

T 3 extolu-

exsolutus, affectuum perturbationibus vacuus, & diuini amoris igne succensus, nihil Deum super omnia dilectum contemplari? aut quem Deus sua contemplatione dignabitur, nisi illum, cuius tota vita est iugis ad contemplationem præparatio, qui est vitiorum abolitio: affectuum ordinatio, virtutum inquisitio? *Quem docebit scientiam,* inquit Isaias, & *quem intelligere faciet auditum?* huic interrogationi ita respondet: *ab lacte à lacte, auulsos ab vberibus.* Quia enim perfecti à lacte consolationum terrenarum ablactati sunt, digni censentur, qui à Domino doceantur, & in schola orationis eius verba & alloquia percipiant. Quod si vitæ fors alius perfecti talis sit, quæ occupationibus externis addicta contemplationis commoditatem præripiat, at fructum contemplationis non auferet, nec effectum considerationis impediet. Quisnam est contemplationis fructus? Nonne sapientia? Quam qui consideratione non captant, à Paulo seuerè capiuntur, dum ait: Semper discite, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes: et hoc fructu perfectus non caret, qui eo ipso quod perfectus est, sapiens etiam esse intelligitur. Quare Bernardus sapientem definiens, virum etiam perfectum definiuit. De mihi hominem, inquit, qui ante omnia quidē

Isa. 23.

2, Tim. 3

*Bern.
Ser. 50.
in Cant.*

ex toto se diligat Deum, se verò & proximū in quantum diligunt ipsum: inimicum autem tāquam aliquando forsitan dilecturum; porrò parentes carnis suæ germanius propter naturam, spirituales verò eruditores suos profusiùs propter gratiam; atque in hunc modum ad cætera quæque Dei ordinato intendat amore, despiciens terram, suspiciens cælum, vtens hoc mundo, tanquam non vtens, & inter vtenda & fruenda intimo quodam mentis sapore discernēs, vt transitoria transitorio, æterna desiderio amplectatur æterno: talem, inquam da mihi hominem, & ego audacter illum sapientem pronuncio, cui nimirum quæque res reuerà sapiunt, prout sunt. Hunc Bernardus sapientem, & ego non tantum sapientem, sed & perfectum existimo, quia ea charitate pollet, quæ totum hominem Deo consecret, quæ inter amāda perfectum ordinem teneat, quæ ita æterna cupiat, vt temporalia contemnat, & non nisi ad necessarium vsum assumat.

Sed si huius vitæ felicitas requirit rectitudinem voluntatis; & amorem Dei, hæc etiam ita habet perfectio, vt ab eis nulla ratione possit auelli. Imò (vt veriùs loquamur) ipsa perfectio est voluntatis rectitudo. Est etiam amor, non quidem tepidus, sed feruens, & instar ignis accensus, qui semper

ardet, & omnia ad Deum referendo, prout possibile est, in seipsum conuertit. &c. Beatus est homo perfectus, qui filius est Dei, & haeres caeli, & in hac vita posuit aliquid caelestis vitae degustat. Et felices omnes, illi qui curis superuacuis ablegatis, ad perfectionem tendunt, & ad sanctitatem venire festinant; quia si perseverauerint, & inchoatam felicitatem huius vitae consequentur, & alterius vitae perfectam beatitudinem obtinebunt.

Non est contemnenda ista felicitas, quam in perfectione, aut animae puritate sitam esse monstrauimus. Tum quia felicitas est non falsa, sed vera, quae desideria nostra replet, & nullum desiderium, nisi ulterioris perfectionis ad quam nondum peruenimus, in nobis dominari sinat. Tum etiam, quia felicitas magna est, cui omnis mundi gloria comparata modica reputatur, & exigua: & ideo si sapiat, viros perfectos veneratur, & libens se sanctitati submittit. Tum denique, quoniam faciens homines Dei filios & amicos charissimos, praeparatio est, ut ipsi consummatam beatitudinem consequantur in eo gradu, quem Deus sanctis & amicis, cuncta pro eo contemnentibus dare disposuit. Perfectionem esse prestantissimum opus Dei, quod ipse non unico verbo, sicut mundum vniuersum, sed magnis impensis fabrica-

uit.

uit. Vocatur verò opus Dei, non quia homo perfectus in adeptione perfectionis nihil faciat, & velut inanime, & inane vas, perfectionē à Domino datā & infusā recipiat. Non, inquā, ob istud, perfectio dicitur Dei opus, nam apertū & euidens est quod homo debet laborare, & magno conatu & diligentia niti, ut concupitam perfectionis gēnam acquirat. Vnde ille sapiens trapezita margaritā solerter inquisiuit, & ea inuenta, vendidit omnia quę habuit & emit eam. Sed quia ad adeptionem perfectę iustitię, imo & omnis iustitię, Deus est qui operatur in homine velle, & perficere pro bona voluntate, ut non homini, sed Deo gloria huius molitionis accedat. Quēadmodum enim si ludimagister manum pueri non resistentis accipiat, & suauiter ac ordinatē moueat, ut optimos & pulcherrimos characteres exaret, non pueri opus, sed præceptoris dicitur esse characterū scriptio: ita quia Deus pusillū & infirmū, & incisum hominē mouet, ut sanctē & perfectē viuat, & lubrico hominis libero arbitrio manum suę gratiæ superimponit, ut bene cogitet, & rectē desideret, & ut desiderata opere incipiat, prosequatur atque perficiat, ideo ipse Deus dicitur huius operis, nēpe perfectionis factor atq; molitor, qui in incipientibus fundamēta perfectionis iacit, in proficientibus ædificationē erigit, in perfectis omnis sanctitatis culmina ponit, qui

miseri-

*Mat. 23**psal. 2.*

misericaordia sua eos praeuenit: ut in Psalmis legimus, & misericordia subsequitur, &

Psalm. 58.

Psalm. 22.

opus istud faustè prosperèque succedat. Et itaque profectio opus Dei, ad quam praestanda nullus hominum conatus, nulla fortitudo sola sufficit. In qualibet anima opus est non sola iustitiae perfectio, sed (quod magis est) quoduis principium, quouis gradus, & quoduis augmentum iustitiae. Quare merito

Psalm. 83.

regius propheta canit: *Beatus vir, cuius est auxilium abs te: adscensiones in corde suo disponit.*

Exod. 3.

& alius propheta dicit: *Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes meos quasi ceruorum, & super excelsa mea deducet me victor in praesentem.* Ipse, inquit, & virtus mea, & robur meum, qui ponet affectus meos quasi pedes ceruorum, quibus mala fugiam, bona consecter, & saeculi impedimenta transiliam. Ipse, qui in hoc saeculo mihi fortitudo fuit, erit in futuro saeculo merces & gloria: nam deducet me in excelsa caelorum, ut ipsi mortis & inferni victori carmina laudationis canam, & hymnos pro beneficijs mihi concessis edicam. Ipse gratis sanctos suos diligit, dilectos ad laudem gloriae consortium eligit, electos ineffabilibus medijs praedestinat, praedestinos vocat, vocatos iustificat, iustificatos magnificat, magnos beneficijs prosequitur, à facibus & luctu rerum terrenarum extrahit, & in sceptro regni, in amicorum dignitatem, atque in magnam

gnam sanctitatem extollit. Ita est Domine,
 tuam opus est sanctitas: hoc est enim opus *Ioh. 6.*
 tuum, ut credamus, & sequamur & imitemur
 eum quem tu misisti. Tu iustos facis, tu san-
 ctos efficis, tu à peccatis liberas, & in liberta-
 tem vere virtutis deducis, nec enim in gladio
 suo possederunt terrā, & brachiū eorum non
 saluabit eos, sed dextera tua, & brachium *Psal. 43.*
 tuum, & illuminatio vultus tui, quoniam
 complacuiisti in eis.

CAPVT XXX.

*Perfectionem non alijs quam Dei ami-
 cissimis esse concessam, & maxima
 gloria Deum aspicere.*

Quam magnum sit hoc opus Dei quod
 animæ perfectio dicitur, ex superiori-
 bus satis colligitur. Sed eius nobilitas ex alia
 quoque ratione claret, ex his scilicet, quibus
 Dominus perfectionē concedit, & cumulum
 omnium virtutum sub ea cōtentarū impertit. Hoc
 enim perfectionis donū, non quibuscūq; sed
 animabus dilectissimis, & Deo amicissimis
 reservatum est, à cuius participatione non so-
 lum non amici, verumetiam qui non sunt
 intimi & familiarissimi Dei amici, sine vlla
 nota iniustitiæ aut rigoris arcentur. Mundū
 hunc visibilem mirabili ratione compositū
 &

& incōparabili pulchritudine decoratū, & minus cunētis hominibus in cōmuni p̄pō
Gre. 13. fuit, &c. Gregorius nobis ad despectum bo
Mor. c. norū temporalīū inuitat, dicens: Quam enī
14. sunt despicienda, iustus cōsiderat quā De
 omnipotens etiam peruersis pr̄stat. Si enī
 principaliter magna essent, nequaquam co
 tor hāc aduersarijs suis tribueret. Vnde
 indignum sibi esse perpendit, vt illa bona
 petat, quā abundare conspiciat & malis
 ad percipiēda cālestia mentem suā diuina
 quā sibi cum reprobis communia esse nō
 possunt. Bona ista mūdāna valde exilia sūt,
 quā talibus dantur, & malis ac Dei hostibus,
 qui in diem perditionis seruantur, & in diem
Iob. 21. furoris ducentur ait sanctus Iob, sine
 mensura promittuntur. Beatus David
Psal. 72. Ecce ipsi peccatores, & abundantes in
 culo, quibus scilicet prosperē sēcularia vni
 uersa succedunt, obtinuerunt diuitias.

Habet tamen Deus alia bona his sine cō
 paratione potiora, quā non hostibus, nec
 mancipijs vilissimis, sed solis seruis fidelibus
 & amicis sibi pr̄dilectis concedit. Hęc
 sunt, gratia, quā homines Dei ferociter
 dit, & consortes diuinitatis efficit, charitas,
 quā amicos Dei facit, & sanctos: humilitas,
 quā oculos aperit, vt quisque se videat, & nō
 super capita aliorum, sed in loco sibi congruo
 & accōmodato constituat: puritas, quā carnis
 spur-

spurcias fugiat: paupertas, quæ curas luri & stercoreis, id est bonorum visibilibus deferat, obedientia, qua propter Deum homini se subiciat, & (vt vno verbo dicam) omnium virtutum chorus quæ animam ornât, & ad omne opus bonum instructam efficiunt. Hæc sunt vera bona quæ hominem faciunt bonum. Nam diuitiæ sunt bonæ (inquit Augustinus) vnde homo faciat bene, non quæ ipsum faciât bonum. Hæc sunt bona vtilia, quibus quisque inter bona quæ possidet, redditur bonus. Si diuites huius sæculi sunt, qui aurum, & argentum, & res temporales possident, diuites alterius sæculi, quod nunquam finem habebit, sunt, qui gratiâ & charitatē, & reliquas virtutes recedunt. Vnde Ambrosius rectè ait: nescis o homo, struere diuitias. Si vis diues esse, esto pauper sæculo, vt sis diues Deo. Diues fidei, diues est Deo. Qui diues est in misericordia, hic est diues in Deo. Diues in simplicitate, diues Deo est. Diues sapientiæ & scientiæ, diues est Deo. Ille verè diues est, inquit Chrysostomus, qui in Deo diues est, qui magis misericordia opulentus, quam diuitijs, facultates suas cum pauperibus diuidit. Qui diuitias celo magis quàm mundo cõmendat, qui desiderat potior esse opere, quàm suæ substantiæ facultate &c. Hæ itaq; virtutū diuitiæ, hæc vera bona nõ omnibus hominibus sed solis Dei amicis seruata sunt. Ista bona datur amicis Dei, illis

Aug.
Serm.
236. de
tempor.

Ambros.
lib. de
Nabuc.
cap. 14.

Chrys.
Hom. de
miseric.

Greg.
Ierem. 20.
in euang.

illis videlicet, quos Deus per gratiam sui
miles facit, per charitatem in suam amicitiam
& familiaritatem insinuat & per dona pre-
tiosa virtutum in vitæ cælestis atq; Angelicæ
imitationem extollit. Ideo inquit Gregorius
quod pauci sunt, qui dona spiritualia per-
cipiunt, & multi qui rebus temporalibus ad-
dant. Sunt verò, qui tanta aviditate diuinam
Scripturam audiunt vel legunt, vt protinus
cunctis terrenis operibus abdicatis, sola cæ-
lestia ambiant, & omnia transitoria abijciunt
solummodo Christum sequi, & amplius
concupiscant. Eius desiderio se affligunt
iunijs, afficiunt lacrymis, exercent medita-
tionibus diuinis, sola quæ sunt æterna cogi-
tant, contemplationibus vacant, ad hoc la-
borantes, vt ea, quæ retro sunt, obliuiscen-
tes, in anteriora magis ac magis se extendant.
Quid profectò isti, quid aliud agunt, nisi
bentes inebriantur, vt dum omnium terrena-
rum per desiderium obliuiscuntur, iure
sponso cælesti non tantum amici, sed & cari-
ssimi vocari mereantur? Etenim Dominus
dilexit populos, omnes sancti in manu illius
sunt, & qui appropinquât pedibus eius, acci-
pient de doctrina illius. Ecce populos, carissimi
sanctos ecce appropinquâtes pedibus domini,
& in his diuersas hominû sortes intellige.
Populi sunt, qui Domino potestatis iure sub-
duntur, quos etiam diligit, & legem ac iura
profert.

Dent.
33.

profert in dilectionis indicium. Sancti sunt amici, & iusti qui, manu Domini, id est, protectione eius specialius defenduntur. Appropinquantes pedibus Domini, sunt perfecti seu amicissimi, qui è vicino vestigia Christi sequuntur, vitæ puritatem imitantur, & doctrina eius imbuuntur. Istis solis gemma sanctitatis datur, margarita summæ virtutis tribuitur, & thesaurus perfectionis tamquam res immensæ dignitatis conceditur. Istis perfectio datur, non quia amicissimi Dei erant, sed ut amicissimi Dei sint. Est igitur perfectio paucorum, illorum scilicet, qui seipsum strenuè abnegantes, & omnia mundana protegentes, Deum solum quærunt, & eius intimam amicitiam suspirant.

Hoc Dei opus magnū & excelsum, quod ipse in suis amicissimis operatur, adeo suum auctorem glorificat, ut nihil sit in Ecclesia, quod æquè, atque illud, Dei sapientiam, potentiam ac bonitatem ostendat. Nam si opus, quo magnificentius est, eo melius artificis peritiam & sapientiam declarat, quid aptius Dei sapientiam declarabit, quàm illud opus in quo non tatum vestigium Dei patet, non naturalis imago lucet, sed supernaturalis figura, eaque pulcherrima diuinæ sanctitatis & puritatis apparet? Si victoria, quo maior & difficilior est, eo efficacius ducis fortitudinem & strenuitatem patefacit, quid effi-

efficacius Dei potentiam patefaciet, quam
 illa perfecta victoria, qua mundum, diabo-
 lum & carnem in nobis vincit, ex terrenis
 caelestes efficit, & peccatorem non in com-
 munem iustum solum, verum in virum quo-
 que sanctum & perfectum transformat. Illud
 donum quo pretiosius est, eo praestantius
 datoris bonitatem & liberalitatem com-
 mutat, quid praestantius diuinam bonitatem
 monstrabit, quam illud donum, quo Deus
 spiritum sanctum suum infundit in nobis, &
 cum eo vniuersa virtutum dona communicat.
 Valde quidem Deum glorificat huius ad-
 mirabilis mundi creatio, qua ex nihilo mi-
 uersa fabrefecit: caeli vno seipsos tenore citi-
 tes, & sol, & luna, & astra splendore de-
 cora, & nostram regionem illuminantia, &
 elementa contraria, tanta concordia & po-
 ce coniuncta &c. nimis suum auctorem
 collaudant, eiusque infinitam perfectionem
 magnificant: at sine vlla comparatione me-
 lius & efficacius vnius viri perfecti sanctae
 diuinam virtutem effert, & conditoris no-
 stri mirabiles perfectiones attollit. Illa enim
 omnia naturalia Dei vestigia sunt, quae tam-
 quam pedis impressio in arena relicta ma-
 gnitudinem Dei, non sine quodam discen-
 su, & ratiocinatione mentis ostendunt.
 sanctitas verò non vestigium, sed simile
 do Dei est, quae substantiae animae impressa

& animæ viribus inculpta, ita Dei sanctitatem, misericordiam, benignitatem & reliquas virtutes repræsentat, ut iam homo non semet veteris Adæ, sed filius Dei, non creatura terrestris, sed res diuina & cælestis appareat. Ideo sancti & perfecti viri in scriptura sacra, & filij Dei, & dii appellati sunt; quoniam Dei proprietates induunt, & quasi dii quidam, per sanctitatis participationem alios homines, qui solum sunt homines, magnitudine perfectionis excellunt. Etenim victor passionum omnium, inquit Ambrosius, nec ullis captus sæculi illecebris, qui omnem istam secundum corpus habitationem cælestis puritate conuersationis obduxerat, mentem regens, carnem subjiciens, & regia quadam auctoritate castigans, nomine Dei vocatus est, ad cuius similitudinem se virtutis vbertate formauerat. Sicut ergo Deus sui ipsius gloria est, & nulla res magis Deum, quam ipse seipsum glorificat; ita præter Deum nihil amplius ipsum in terris glorificat, quam sancti, qui Dei nomen quodammodo obtinere meruerunt & eo se sicut Deo propinquiores, ita diuinæ gloriæ præcipuos laudatores iudicant, dauid canit: Deus, qui glorificatur in consilio factorum, magnus & terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt. Nā ex sanctorum cœtu magnā sibi gloriam assumit, in quibus & suæ potentie magnitudinē, & suæ deitatis cultū

*Ambr.
lib. 1 de
Carnicap.
2.*

Psal. 88.

Mat. 6.

acreuerentiam tamquam in gloriosa sede
maiestatis ostentat. Hanc Dei gloriam, quæ
à nostra sanctitate procedit, ab ipso Domino
in oratione Dominica postulamus, cum dice-
mus. Pater noster, qui es in cælis, sanctifica-
tur nomen tuum. Deus namque suam gloriam
exerit, cum nos de iniquis iustos, & de pec-
toribus facit sanctos, & nomen suum magnum
& excelsum, quod in seipso augeri non potest
in nobis, cum nos magnos facit, magnificat.
Cum nos sanctos efficit, etiam sanctificat. San-
ctificatio nostra, inquit Cassianus, nostra per-
fectio est, itaque dicentes ei: Sanctificetur no-
men tuum: tales nos facito pater, ut sanctifica-
tionem tuam, vel intelligere quanta sit, vel
capere mereamur: vel certe, ut in nostra con-
uersatione spiritali sanctatus appareas. Potest
etiam amplius sanctificari in cordibus electo-
rum: per maiorem fidei consummationem &
maiores Dei & proximi dilectionem. Quo-
to enim perfectius Deum diligit, & creditur
electus: tanto amplius nomen patris in se san-
ctificat, & sanctificatum demonstrat. Magnificat
anima mea Dominum ait Maria. Quomodo illa
magnificauit dominum? qui cum sit maximus,
nec bonitate, nec pulchritudine, nec aliquo
perfectione crescere potest, à quo omnia
creata magnitudo, velut riuulus à fonte pro-
cedit? Hæc Dei magnificatio omnium maxi-
ma fuit earum quas valuit pura creatura

*Cassia.
Col. 9.*

Luc. 1.

proferre, nam voce simul & mente suorum
 bonorum copiam nō sibi, sed domino, à quo
 omne datum optimum, & omne donū per-
 fectum est, sincerissima confessione retulit?
 certē magnificabat eum mundis cogitationi-
 bus, magnificabat sanctis desiderijs, magni-
 ficabat perfectis operibus, magnificabat tota
 serie suæ vitæ mundissimæ, denique hæc est
 maxima magnificatio Dei, quam ei creatura
 potest adscribere, quod eum vitæ puritate, &
 morum honestate, & virtutis perfectione
 magnum in seipsa delincet, & se magnam, &
 pulchram sanctitate faciendo, Deum, cuius
 anima imago est, in seipsa magnum, & pul-
 chrum, & summè bonum ostendat, Magnifi-
 catur enim dominus, inquit Ambrosius, non
 quod Domino aliquid humana voce possit
 adungi, sed quia magnificatur in nobis. Et
 sanctis tacentibus, nihilque loquentibus, cō-
 turbati sunt omnes qui videbant eos, & ti-
 muit omnis homo: quia vita, quæ efficacior
 & validior vox est, annunciauerunt opera
 Dei, & hac voce vniuersi perculsi, facta
 eius intellexerunt. Profectò vir sanctus
 atque perfectus imago Dei est, & ab ip-
 so Deo quasi incredibili cura diligentiaque
 depicta, quæ mirum in modum alias Dei
 communes imagines, id est, communes
 iustos magnitudine pretij, & præstantia
 decoris excedit. Hæc ergo imago sancti-
 tatis

Ambrosius.
lib. 2. in
Luc. ad
cap. 1.

sanctitatis diuinæ, qua anima reformatur, & decoratur, necesse est maiorem honorem & gloriam, quam alij communes iusti suo factori apud omnes importet. In viro perfecto imago aut similitudo Dei est valde preclara atque perfecta, & tanto splendore circumdata, ut adspicientes in maximam admirationem rapiat, & ad eximias laudes artificis referendas alliciat. Qui virtute præditus est, facit ut omnes qui intuentur eum, dominum suum laudent: & glorificatio hæc ei, quæ occasione præbuit, magnam & ineffabilem Dei misericordiam conciliat. Tantum enim virtutis robur est, ut innumeris linguis conditorem laudare queat.

Salus ista, quam genus humanum in lætæ ac perfectis suscepit, non solum maior est illa quam in statu innocentie possederat, sed etiam est robustior atque gloriosior. Maior est, quia cæterus sanctorum in hoc statu præstantiores sanctos habet, & donis gratiæ nobiliores & Deo coniunctiores, qui innocentie status haberet. In illo enim pacis & tranquillitatis statu opera quædam egregia, & præclara non essent, quibus tantus hic noster mirum in modum abundat in quo nimirum est patientia, & constantia martyrum; Evangelica paupertas, castitas & obedientia religiosorum, aspera, seuera, & dura vita monachorum &c. In illo statu non ve-

paret filius Dei, carne nostra velatus, & ita
 mundus illo duce, illo sole iustitiæ, illo co-
 piosissimorum donorum largitore careret.
 In illo statu nulla esset Mater Dei, atque,
 adeo nec talis gratia & sanctitas (quæ profe-
 cto eximia est) qualis matri Dei debebatur;
 unde & totus orbis minus pulcher & diues
 esset, hac gemma pretiosa, hac regina inclyta,
 hac luna plena, & nullum vmquam defectū
 sustinente priuatus. In illo statu non essent
 Apostoli, Ecclesiæ patres, sanctorum Princi-
 pes, & cæli lumina, qui Christi conuictu &
 conuersatione, eximie dignitatis acquisitio-
 ne, insignium meritorū adeptione, & laborū
 perpeffione, tantam sanctitatem nacti sunt,
 quantum nullus ad hunc conuictum non
 admissus, ad hanc dignitatem non vocatus
 accepit &c. Quare huius temporis gratia, &
 sanctitas maior, & cumulator est, multique
 sancti nostri omnes sanctos, qui tunc habe-
 rentur, excedunt: & ideo culpa primi paren-
 tis felix dicenda est, nō solum, vt inquit Gre-
 gorius, quia talem meruit habere redem-
 ptorē, sed etiam quia Redemptor noster ita
 naturæ humanæ fracturam solidauit, vt
 eam pulchriorem redderet, ita diuitias
 perditas recuperauit, vt copiosiores & ma-
 iores efficeret. Vnde verum est dictum
 Pauli; *vbi abundauit delictum, superabundauit* Rom. 3.
& gratia, superabundauit, inquam,
 gratia

gratia supra delictum, quia illud con-
 piuit, & dono Dei adueniente omnino de-
 leuit: & superabundauit supra gratiam
 præcedentem, quia hæc per Christum da-
 ta, & tantis meritorum fluuijs augmentata
 gratiam illam tam quietam & pacificam in-
 undauit. Salus quoque sanctorum post ba-
 ptismum lapsam robustior est, quod vel ex
 euentu ipso dignoscitur &c. At Adam post
 Gen. 3. noster nihilo fortior factus vno coniugis re-
 bulo, vna mulierculæ lacrymula victus est,
 deditque viro suo pomum; qui comedit, &
 aperti sunt oculi amborum. Siccine diuini
 mandatum à primo humani generis parens
 custodiendum fuit? itane lex facilis, ad po-
 stulandam obedientiam data, fuit à rationa-
 bili creatura seruanda? An ille, qui, ut inquit
 1. Tim. 2. Paulus, seductus non est, debuit, ut ma-
 lieris voluntati satisfaceret, Dei volun-
 tati contraire, seipsum pessundare, om-
 nes nos perdere, & orbem vniuersum tur-
 bare? Quæ dedit, ait, viro suo, & comedit.
 Vt indicet, quod qua facilitate comedit po-
 mum, deglutiuit peccatum, gustauit ma-
 rem; & gratiæ ac iustitiæ dona sibi con-
 cessa vastauit. Ista fuit duorum illorum ho-
 minum perfectorum fidelitas erga Deum,
 quos status innocentiae tulit. Nam & illi non
 tantum gratiosi creati sunt, verum in gratia
 quoque & charitate perfecti. At sancti post
 lapsum

lapsam Adæ à Christo liberati, non ita facile,
dæmoni se subdiderunt, & eius cantum Sy-
renis ausculturunt. Multis eorum parum vi-
sum est, se à verito ligno subtrahere, id est,
à rebus prohibitis affectum subducere, nisi
etiam non prohibita fugerent, quæ possent
aut mentem à diuinis auellere, aut velocem
in Deum cursum retardare. Ideoque diuitias
contempserunt, delicias irriserunt, honores,
& dignitates repudiarent &c. Multi non v-
nius arboris pomo, sed magnis voluptatibus,
illecti, aut superbis opibus, & sæculi splen-
dore inuitati, eos constanter reiecerunt, ne
aliquando diuinam amicitiam perderent,
nonnunquam verò (quod maius est) ne sine
diuinæ gratiæ iactura, saltem interiorem
quietem perderent, aut iam adeptam pu-
ritatem amitterent &c.

Ac tandem salus nostrorum sanctorum
est multo fælicior atque gloriosior, quia non
tantum dono data, sicut illa primorum pa-
rentum, sed bello & armis accepta, & pro-
prijs laboribus acquisita. Si enim gloriosius
est diuitias & nobilitatem industria propria
& armis parare, quam donatione regum ac-
cipere; Et si fælicius est opes à parentibus
perditas recuperare & augere, quam ab ipsis
partas imprudenter prodigere: illustrius
erit, gratiam & iustitiam ab ho-
mine lapso labore sanctarum actionum,

quibus gratia cooperatur, & Dei vocati-
ni respondet, reparari, beatus innocentium
à primis parentibus amissam filios Deo
deles sanctitate operum obtinere. Hæc
incōprehensibilis laus creatoris & Salvatoris
nostri, quod homines inimicos in suam
eternissimam amicitiam euehit, iniquitatibus
datos non utrumque mundat, sed purissimos
reddit, & planè terrenos in omni perfectione
virtutis caelestes constituit. Hoc est demum
illustrissimum crucis Christi trophæum, quod
peccatores sanguine ex suo latere manante
purgavit, suis ignominijs nobilitavit, & in
nuditate, sanctitatis stola vestiuit. Hanc glo-
riam, quam Dominus ex sanctorum vita re-
portat, ex tua vita, ô religiose, qui hæc legi-
etiam accipiet, si sanctitatis viam ingrediaris,
si teipsum vincas, si mundana deseras, si
virtutes quæras, si vitia derelinquas, & si Deo
intellectu & affectu cohæreas.

CAP. XXXI.

*Quod perfectio animam in verissimam di-
gnitatem extollit, immensis divitijs mul-
tiplicat, & ineffabiles delicias continet.*

Magna prorsus est hæc gloria regis no-
stri, quod hominem abiectionissimum, &
filium iræ, atque gehennæ, perfectione in ab-
tissimam

tissimā dignitatem euexerit. Quæ enim ma-
 ior animæ dignitas esse potest, quam quod
 sit amica Dei, quod sit filia Dei, quod sit spō-
 sa Dei: hac verò anima sanctitate pura, & virtu-
 te perfecta cumulatissimè iustos imperfectos
 excellit. Est dignitatum præstantissimū quod
 anima viri perfecti, est magnificētissima ha-
 bitatio Dei, quam Dominus odoriferis flori-
 bus sanctorum desideriorum, & suauissimis
 fructibus bonorum operū septus inhabitat.
 Anima viri perfecti habitatio Dei est, tam
 pulchra, tam magnifica, tam sibi grata & ac-
 cepta, ut eam domum, & sedem, & requiem
 & plane cælum pulcherrimis astris decora-
 tum appellet. Domus Dei est, vel cœnacu-
 lum paruulum, in eo Dominus perseveran-
 ter & libenter requiescit. Quare Paulus dis- *Hebr. 3*
 crimen inter Moysen & Christum cōstituēs,
 quod ille sit Dei seruus, hic filius, ait, Chri-
 stus verò tanquam filius in domo sua, quæ
 domus sumus nos: si fiduciam & glo-
 riam spe vsque ad finem firmam retinea-
 mus. Hanc domum ipse Christus in cor-
 dibus iustorum exstruit præstantiori ratio-
 ne, quam reges terræ sibi palatia aut do-
 mos ædificant. Veni, inquit, electa mea,
 & ponam in te thronum meum: thro-
 num nimirum sanctitatis, & perfectæ vir-
 tutis, in quo Dominus Rex potens glorio-
 sus apparet. Ita ut dicat: hæc requies *Pf. 131.*
 mea

mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Nunquam hunc locum quietis deserit, sed dum sancti in hac mortalitate viuunt, in eis sedere, & habitare incipit, & cum ad vitam immortalem transeunt, tunc perficit dona sua & cumulatus complet, quod ante iam cœperat. In his sedet, & in his gratissimè habitat. Nam ut est in Psalmo: Tu in sancto habitas Israel. Quid est in sancto habitas? In illis habitas, inquit Augustinus, quos sanctificasti, & quos facis intelligere &c. Qui es in cælis, in Angelis, in sanctis illuminas eos ad tui cognitionem: quia tu es Domine lux inflammans eos ad amorem tuum dominum: quia tu Domine amor es inhabitans, & implens eos ad beatitudinem: quia tu Domine summum bonum es, & æternum bonum, à quo omnia bona, & sine quo nihil bonum. Istos cælos, ut Dominus in illis habitaret, non tantum verbo fecit, & iussione creauit, sed maximis laboribus edemit, & profusione proprii sanguinis & vitæ quæsiuit. Quos tanquam infinito pretio redemptos ardentius amat, quam corporeos cælos quorum splendor ad istorum obsequium factus est. Et in his cælis libentius commoratur, quia sunt non simplices cæli, sed cæli cælorum in quibus illustriora dona profundit, & maiora indicia suæ maiestatis

tis & bonitatis ostendit &c. Est ergo cælum
 sancta aliqua anima habens solem, intelle-
 ctum; lunam fidem, astra virtutes. Quo-
 modo nempe stellæ in nocte lucent, in die
 latent, sic vera virtus, quæ sæpe in prospe-
 ris non apparet, eminet in aduersis. Et pro-
 fectò non solum propter hanc similitudinē
 animæ perfectæ cæli sunt, sed etiam quia
 Deus in illis habitans, ad cælestes & subli-
 mes functiones impellit. Aded vt diuinæ
 pulchritudinis contemplandæ, & amandæ
 desiderio captæ, ipsum quoque mortalem
 vitam interdum exhorreant. Vnde Basil. *Basil.*
 tractās quid in perfectis viris diuina pulchri- *Reg. 1.*
 tudo contēplata faciat, hæc ait: ea si quando
 sanctorum virorum quempiā circumfulsit,
 intolerabilem illorum in animis defixum
 desiderij aculeum relinquit. Quippe qui
 cum vehementer eos vitæ huius tæderet, in
 voces illas erumpere soliti essent. *Heu mihi, Ps. 119.*
quia incolatus meus prolongatus est. & Quando Psal. 41.
veniam & apparebo ante faciem Dei? & dissolui,
 & esse cum Christo multo melius est. Et Si-
 tiuit anima ad Deum fontem viuum: & nunc
 dimittis seruum Domine. Vehemēter etiam
 vitam hanc, velut terram quendam carcerem
 abhorrebant, vsque aded difficilibus ad cohi-
 bendum animis erant ij, quorum mentes
 Dei amor perstrinxerat. Vide igitur quam
 ardentem Deus perfectos amat, siquidem eos
 in

in tantam dignitatem & gloriam exaltat,
 ut domus Dei, & cæli sint, in quibus
 se Deus habitat, & gloriam suæ maiestatis
 ostentat. Ab eo sancti & perfecti homines
 animæ vitam & salutem habent; ab eo
 comparabilem dignitatem obtinent; ab eo
 etiam nullo ingenio comprehensas opes
 accipiunt. Has sicut animæ salutem ac di-
 gnitatem ipsa perfectio spiritualis vitæ, quam
 sancti profitentur, tecum affert. Mecum
 quæ sunt diuitiæ, & gloria, opes superbæ
 iustitiæ. Quænam diuitiæ opes superbæ
 sunt ô sancta perfectio? Illæ sane, quæ solæ
 diuitiæ veræ, quæ solæ sunt opes amplissimæ.
 Inquirentes autem Dominum non minu-
 tur omni bono, quibus nullum deficit bonum
 sed affatim habent quæcunque desiderant,
 veri diuites sunt nuncupandi. Perfectionem
 diuinæ ita desideria sanctorum implent, ut nul-
 lum vacuum aut frustratum relinquunt. Ne-
 mirum, quoniam vera iustitia pretiosior est
 cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur
 huic non valent comparari. Perfectionis di-
 uitiae nobis sunt ambiendæ, quæ nos ornare
 possunt pariter & munire; ditant animas no-
 stras atque nobilitant, nobiscum sunt, intra nos
 sunt. Diuitiæ nostræ credendæ sunt pudicitia,
 (ait Prosper, quæ nos) pudicos iustitia, quæ ius-
 tos; pietas, quæ pios; humilitas quæ humiles;
 mansuetudo, quæ mansuetos; innocentia,

Pro. 9.

Pro. 3

Prof. lib.
 2. de
 vita con-
 templ. 13

quæ innocentes: puritas quæ puros: prudentia quæ prudentes: temperantia, quæ temperantes: & charitas quæ nos facit Deo, & hominibus charos, virtutum potentes, sæculi contemptores, ac bonorum omnium sectatores. Hæ sunt humilium pauperum facultates, patrimonium cordium, diuitiæ incomparabiles morum, quibus non abundant nisi illi, qui illis carnalibus ex corde renunciant. Charitas ergo perfecta virtutes magnas & perfectas inducens, thesaurus est diuitiarum. Noueris huiusmodi animam, ait Bernardus, (loquitur autem de anima perfecta) nunquam esse sine Angelorum custodia, qui eam emulantur Dei emulatione, solliciti suo viro seruare, & virginem castam exhibere Christo.

*Ber. ser.
39. in
Cant.*

Illud autem postremum has perfectionis diuitias commendat, quod, ut Dominus eas perpetuo conseruet, sæpe tribulationibus tegit, & ab oculis perfectorum possidentium abscondit. Quamobrem sanctus Iob quolibet sanctarum animarum lampadem contemptam appellat, quia scilicet impiorum hominum cæcus, eam apud Dominum despicabilem existimat. *Lampas contempta, inquit, apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum.* Lampas non vacua, sed plena oleo, quæ apud Deum & homines ardet & lucet, quam Dominus velut diuitem, & ad nuptias cum æterno rege inuandas paratam, ab ingressu sui thalami non

Iob. 12.

ex-

excludit. Hanc lampadem iniqui continent, & nullius valoris æstimant, qui pressuris & tribulationibus patere consueverunt. Sæpe namque contingit, ait Gregorius, ut electus quisque, qui ad æternam felicitatem ducitur, continua hic aduersitate deprimatur, non hunc rerum abundantia fulciat, non dignitatum gloria honorabilem ostendat, nulla ei obsequentium frequentia suppetat, nulla hunc humant oculis vestium pompa componat: à cunctis verò despicabilis cernitur, & huius mundi gloria indignus æstimatur. Sed tamen ante oculi iudicis oculos virtutibus emicat, meritis coruscat, honorari meruit, despicere non refugit, corpus continentia afficit, sola in animo dilectione pinguescit, mentem semper ad patientiam præparat, & erectus pro iustitia de perceptis contumelijs exultat. sacri verbi pabula in mente sollicitus ruminat. Bene itaque iusti simplicitas & lampas esse dicitur, & contempta. Lampas, quia interius lucet, & contempta, quia exterius non lucet. Intus ardet flamma charitatis, foris nulla gloria resplendet decoris. Quare exterius non lucet? Quia Dominus sanctitatis diuitias, ne ab inani gloria, aut ab alio effectu elationis illidantur, regumetro tribulationis abscondit. Perfecti ergo viri sunt diuites, qui virtutibus veris, scilicet

Gre. 10.

Moral.

cap. 7.

licet diuitijs abundant, qui nulla terrena
 desiderant, qui ipsis miserijs in opibus
 crescunt, qui tribulationibus & pressuris di-
 uitias suas non perdunt, sed ab iniurijs ad-
 uersariorum custodiunt. Sancti, & perfecti,
 nequaquam ex accepta sanctitate superbiunt,
 sed quo sanctiores, & quo ditiores, eo se
 magis humilitate dejiciunt. Optimè enim
 agnoscunt se à diuina bonitate iuari vt in-
 cipiant vt progrediantur, & vt ad perfe-
 ctionis culmen adscendant. Hæc verissima
 propriæ vilitatis, & diuinæ bonitatis cogni-
 tio perfectos viros erudit, vt inter abundan-
 tiam spiritualium diuitiarum humiles sint,
 seipsos despiciant, & in solo Deo tanquam
 in omnium bonorum principio confidant.
 Ipsum vt auctorem sanctitatis, & seipsos vt
 vilia instrumenta ab ipso mota & eleuata
 conspiciunt, & indignum putant, sibijs, qui
 à Deo vocantur, & mouentur, & quo-
 dammodo impelluntur, hoc opus glorio-
 sum adscribere. &c. At verò perfecti iam
 mundo ex corde mortui, quibus etiam cru-
 cifixus est mundus, quamuis operentur ma-
 gna, innocenter viuant, virtutibus polleant,
 coruscant miraculis, terrena despiciant, in-
 hiantque affectu concupiscant cælestia; ve-
 ritatis tamen lumine illustrati, se nihil ex se
 esse proclamant, atque ex Dei gratuita bo-
 nitate, si quid sunt, sincera humilitate fa-
 rentur

*Instit.
 lib. de
 gradibus
 perfe-
 ctionis
 cap. 3.*

tentur esse quod sunt. Nōrunt siquid
 se conditoris vniuersorum esse instrumentum
 electa per gratiam, quæ proculdubio nō
 exercerentur à Domino, tñquam can-
 iacerent interiori habitu vacui, memores
 retinentes, quod Dominus ait: Sine me nō
 potestis facere. Hoc igitur mirabilissimum
 est, quod sancti veris diuitijs abundantes
 humiles sint; & quo ditiores & modesti-
 res, & humiliores euadant, & sensu mor-
 tis & affectu cordis, se omnibus hominibus
 tanquam abiectissima æramēta postponant.
 Quod si de diuitijs sæculi dixit veræ Augu-
 stinus: Tinea diuitiarum superbia est, de di-
 tijs sanctitatis dicamus nos, ornamentū di-
 uitiarū humilitas est. Has nos, qui sæculi opes
 contempsimus, diuitias quæramus. Hæc sunt
 diuitiæ, quæ in hac vita positos nunquā
 fatiant, sed nouo semper desiderio amplius
 acquirendi sollicitant. Perfectio, perfectio
 charitas est, quæ vires animæ & cordis af-
 fectus componit. Hæc autem vnio est, & leuissimus
 amplexus, quo Deo iungimur, & originē be-
 norū amplectimur. At hæc vox amplexus nō
 hominis, sed Dei non creaturæ, sed creatoris
 si attentius inspicitur, satis indicat, quanta
 perfectorum gloria, quantæ sint perfectionis
 deliciae, quibus animas sanctas inebriat, & ex-
 tra seipsas in ineffabile gaudiū educit. In hac
 amplexu anima quādā infinitā pulchritudine
 videt

videt: vocem dulcissimam audit; odorem
 suauissimum percipit, saporem inexplicabi-
 lem gustat. Quare memoria expertæ suavi-
 tatis illecta, & desiderio illius status accensa,
 in quo istæ delitiæ nullam interpellationem
 sentient, vitam istam mortalem deserere: &
 mortem, quæ ianua vitæ immortalis est, ag-
 gredi concupiscit, hinc illæ voces: Mihi vivere *phil. 1.*
 Christus est, & mori lucrum, & desiderium
 habes dissolui, & esse cum Christo, quia mul-
 to magis melius. Et sitiuit anima mea ad *ps. 41.*
 Deum fontem viuum, quando veniam &
 apparebo ante faciem Dei. Gaudium itaque
 verum & voluptatem solidissimam sola vir-
 tus & cordis munditia potest efficere. Hanc
 qui habuerit, licet in infimo loco constitutus,
 vitam habet delitijs refertâ, & sola virtute &
 sanctitate, quæ pro omnibus hominibus est,
 & reliquis desiderabilibus reputatur orna-
 tus. Hac qui caruerit, licet sit repletus pecu-
 nijs, vallatus honoribus, & delicijs mundi
 circumdatus, miser, & tristis vivit, quoniam
 conscientia vermis illum mordet, & acu-
 leus peccati compungit.

Non solum autem bona faciendo perfe-
 cti delectantur, sed & mala patiendo iu-
 cunditatem experiuntur: quoniam Domi-
 nus tribulationes & dolores dulcedine con-
 dit. Dulcedo præsens tribulationis est,
 quod nos ad virtutem exerceat, & merita

X

cumu-

Mat. 5.

Aug.
lib. 1. de
ser. Do-
mini.

cumulatissima in patientis sinum infert. Doleo autem futura tribulationes suas & dulces efficiens, est spes mercedis promissæ ijs qui pro Deo mala sustulerint. Quam expressit Dominus dicens: Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, merentes propter me: gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Iam profecto sentiunt istam mercedem, ut Augustinus ait, qui gaudent spiritalibus bonis, sed tunc ex omnium parte perficietur, cum etiam hoc mortale induerit immortalitatem. Interim autem, dum ex omni parte perficitur, & dum corpus mortale immortalitate vestitur, huius gloriæ expectatione delectantur; & amarum quod in tribulationibus est, felicissima expectatione obrutum, nec refugiunt, nec aduertunt.

CAPVT XXXII.

Quam sint utiles Ecclesiæ perfecti, & de pulchritudine, de pace, de securitate, & libertate animæ perfectæ.

EX his quæ de hoc eximio perfectionis opere dicta sunt, quisque manifestè cognoscet, quam utiles sunt Ecclesiæ perfecti, qui

qui tam præstantissimis donis exculti, beatos illos æternæ patriæ ciues è vicino sequuntur, & alios mortales homines, gratia, animi robore, ac fortitudine, pæne in infinitum excellunt? Nam si in temporali republica homines nobiles, ac prædiuites vtilissimi præ alijs iudicantur, quia sunt velut capita, quæ alia membra dirigunt, velut ossa fortissima, quæ mollem carnem plebeiorum hominum fulciunt atque sustentant; quid sentiendum est de illis viris fælicissimis, qui in Ecclesia, scilicet in republica Dei, nobilissimi, ditissimi, & immensis bonis ornatissimi censentur? Ipsi sunt velut Ecclesiæ capita, non quia semper prælati sint, imo sæpe propter amorem Domini obediunt & seruiunt; sed quia in extremo loco positi, & infra pedes aliorum constituti, reliquis etiam Principibus & Monarchis præeminent, & munus capitis, dum alios vita & exemplo dirigunt, sine vlla dubitatione suscipiunt. Ad quod fortassis allusit Dominus cum populo suo mandata seruanti, & sanctitatem querenti, hoc inter alia multa dona promisit: *Constituet te Dominus in caput, & non in caudam, & eris semper supra, & non subter; si tamen audieris mandata Domini Dei tui.* Nam certè Dominus cuius opera pulchra & perfecta sunt, in capite non nisi caput, id est optimum & nobilissimum constituet; & ad caudam, non

Deut. 28

nisi caudam, id est, vilissimum & abiectissimum alligabit. Vnde constituens in capite perfectos viros, & eos, qui eius legem & mandata custodiunt, eos esse capita, mirum, qui præcipuum in Ecclesia locum, non externa dignitatè, sed vi meritorum obtineant, non obscure demonstrat. Ipsi sunt velut ossa huius mystici corporis, quod Christus supremum caput sua pulchritudine decorat, sua virtute gubernat. De quibus Augustinus ait: vbi est hoc, quod dictum est

Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur, nisi quia ossa dicuntur in corpore Domini, omnes iusti firmi, corde fortes, nullis persecutionibus & tentationibus cedentes ad consentiendum malis: Ista ossa humiliata sunt, quia licet ossa fortissima, tamen modestè de se sentiunt, & non quam de bonis sibi datis in se gloriantur, nec adepta virtute superbiunt, vel humiliata sunt, id est, persecutionibus tribulata, & tentationibus afflicta, ut eorum fortitudo probetur, & ex laborum sustinentia noscatur. Affertur ergo sanctæ Ecclesiæ viri perfecti fructus virorum illustrium atque nobilium, qui eam puritate dirigunt, virtutis robore protegunt, diuitiarum spiritualium abundantia sustentant. Nam quis animo comprehendet quantas utilitates vnus Abrahâ suæ genti, vnus Moyses suo populo, vnus Augustinus, vel vnus

*Aug.
in Psal.
34.*

Franciscus, vel vnus alius sanctorum toti mundo contulerit? Sicut modicum fermenti totam massam fermentat, ita modicum sanctitatis vni animæ prærogatum vnam congregationem continet, & vnam integram plebem illustrat. *Et erunt reliquia Mich. 5.* Iacob id est, sancti, in medio populorum multorum quasi ros à Domino, inquit vnus ex Prophetis. Quid herbæ & campis vtilius rores? qui terram irrigans & madefaciens, vitoris, & florum & fructuum est parens? sed quid vni populo vtilius sanctis, quorum exempla sunt instar roris, quæ cordium ariditatem amandant, flores bonorum desideriorum concipiunt, & sanctorum operum fructus effundunt? Quid ergo vtilius ac fructuosius sanctis, qui tum verbo tum opere morbis peccatorum medentur, & flammam inanum desideriorum extinguunt.

Non solum autem sancti & perfecti viri exemplo suæ vitæ purissimæ peccata destrunt, sed etiam naturam perfectarum virtutum docent, & sine strepitu vocis alios secum conuersantes in ipsarum amorem atque studium accendunt. Quemadmodum sol, & luna, & reliqua calorū astra, tacendo, verbum Dei, & eius virtutē annunciant: vnde legimus. Quia celi enarrant gloriā Dei. Sic viri perfecti, qui inter infideles aut inter peccatores viuunt, bonū præstant, & sine querela & reprehensione,

ut filij Dei conuersantur, quasi quædam luminaria cæli verbum Dei in se continent, quod operibus proferunt, ut alij doceantur, & Dei voluntatem addiscant. Ex perfectis itaque alij fideles hanc etiam exitiam vtilitatem capiunt, quod ab eorum vitam & non fucatam virtutem addiscunt. Vnde perfectorum vita virtutis doctrina est, & multo potentior & efficacior illa quam sola quorundam sine operibus verba pronunciant. Sancti sunt fortes aduersus Deum non potentia vi, sed amoris virtute; qui eum in peccatores indignatione commouunt precibus flectunt, & orationibus placent, ac

Chrys.

Homel.

de pœnit.

et confess.

tom. 5.

in morte dignos, mortis inflictione delinuat. Verissimè namque dixit Chrysostomus: vnus homo rectè viuens populum

integrum eripere potest ab ira Dei. Ciuius autem integra peruersaque, in suam poenam ac supplicium attrahere bene viuentem, &

Gen. 7.

deicere non potest. Et hoc de Noë manifestum. Pereuntibus enim omnibus solus seruatus est. Et de Moyse clarum est, solus

Exo. 32.

enim potuit toti populo impetrare veniam.

— Quid iam amplius vtilitatis à viris perfectis desiderare possumus, qui quasi omnipotentiores effecti, diuinæ iræ resistunt, & vix

Ambros.

ad Ps. 75

iræ beneficia miserationis inducunt? Inuitus, inquit Ambrosius, & alijs inutilis tibi

sibi noxius. Iusti autem vita fructuosa alijs

sibi
pier
mal
quic
quis
posi
A
quia
in d
dū a
teri
plec
dilig
ipsum
par
Occu
quid
& a
peri
speci
Na
cier
Per
pul
bus
ctar
vlla
ger
luc
ten

sibi dulcis. Dicit enim Salomon: fili, si sapiens eris tibi sapiens eris & proximis; si autem malus euaseris, solus hauries mala. Amabile quidem bonum; unusquisque autem propriam quis perfectionem non amabit, quam in alio positam sibi utilem esse cognoscit? Prov. 9.

Anima sane perfecta bis pulchra vocatur, quia pulchra est in fuga omnis mali, & pulchra in desiderio, & persecutione boni; pulchra dum ad se ipsam ingreditur, & pulchra dum ad exteriora progreditur: pulchra dum amore complectitur Deum, & pulchra dum ex charitate diligit proximum: pulchra dum sectatur sui ipsius puritatem, & pulchra dum sancta & pura existens, non deserit, humilitatem. &c. Cant. 1.
Oculi tui, inquit Dominus, *columbarum*, in quibus elucet modestia, & simplicitatis, & ad contuenda caelestia cuiusdam eximiae perspicacitatis insignia &c. *Concupiuit Rex speciem tuam: omnis gloria eius filia regis ab intus.* Psal. 44.
 Nam si foris gloriam quaereret, intus, speciem, quam rex concupisceret, non haberet. Perfecta ergo anima omnem rem creatam pulchritudine superat: terram, quia virentibus est virtutum floribus, & fructibus sanctarum actionum ornatior; mare, quia sine ulla insuauitate honestatis perspicuitate fulgentior: aerem, quia solis iustitiae radijs facta lucidior: ignem, quia flammis charitatis potentior: caelos, quia micantibus donis tanquam

astris utilior; homines alios, quia Dei & proximi amore perfectior. Vide iam quam pulchra est perfecta anima, quæ ubique pulchra est, omni ex parte pulchra est, & omnium creaturarum pulcherrima est. Profus sponso suo Christo omnino similis; qui ubique pulcher, & omni ex parte pulcher esse conspicitur, & ipse speciosus forma præ hominum filijs agnoscitur. Ipse ubique pulcher est, pulcher in cælo, pulcher in terra, &c. Summa & vera pulchritudo iustitia est. Si ubique iustus, ubique decorus. Ita anima perfectionis auida ubique decora, in oratione decora, nam ipsi pulchritudini, scilicet sponso, coniungitur: & in actione decora, in prosperitate decora, quia in ea præ humilitate se deijcit, & in aduersitate decora, quia in sponso protegente confidit. In consolatione decora, quia eam non ad voluptatē, sed ad profectū quærit. In vita decora, quia singulis momentis Deo placere nititur; & in morte decora, quia si corpus pallore vestitur, ipsa pulchritudinis, & splendoris perfectione decoratur. Et quia in omni loco perfecta est, in omni etiam loco pulchra est, quia perfectio non aliud est, quam ipsissima animæ pulchritudo. Nihil ergo perfecta anima pulchrius, quam sponsus amat, quam sponsi amici laudant, quam adolescentulæ pulchriorem prædicant, quia ab imperfectorum defectibus alienam

Psal. 44.

alienam inueniunt. Hæc sanctitatis pulchritudo, qua anima perfecta cohoneſtata eſt, nō à corporis integritate, aut ſanitate dependet, imò in corpore exauſto, & membris fatiſcentibus clariùs emicat, & perfectiùs elucet.

2. Cor. 12

Cum infirmior, ait Paulus, tunc potens ſum. Et poſſet dicere: tunc pulchrior ſum: quoniam pulchritudo virtutis moleſtiâ corporis, non euaneſcit, ſed ampliùs cumulatùr atque perficitur. Sed eſt, inquit, rationalis quædam ſponſæ ſpecies, ſpiritualiſque effigies, ipſaque æterna, quia imago æternitatis. Decor eiùs, verbi gratia, charitas eſt: & charitas, ſicut legitis, nunquam excidit, &c. & ſi quæ ſunt virtutes aliæ, quid niſi margaritæ ſunt quædam in ſponſæ ornatu ſplendore perpetuo coruſcantes?

Ber.

ſer. 27. no

Cant.

Pulchritudo animæ in perfectione poſita eſt. Pulchritudo verò perfectæ virtutis, veriſſimam animæ pacem importat. Animæ pulchritudo concordia & pacis mater eſt. Ipſa nāq; nos cum Deo pacificat, interiora noſtra placat, & cōtrouerſias ac lites inter homines ortas componit. Atque adeò vel propter hoc ſolū exoptanda, quod præſtantiſſimū bonū (quod eſt pax) in mētibus iuſtorū progignit. Quid enim præclariùs, quid nobiliùs pax? quam vniuerſa creata, vt finem ſuorum laborum inquirunt? Pax eſt enim, vt ait Dionyſius, quæ cuncta connectit, concordiamque omnium,

Dionys.
lib. de di-
uin. no.
cap. 11.

Isa. 9. omnium, atque consensum gignit, & efficit, cuius rei gratia ipsam quoque desiderant omnia &c. pacem iusti sanctis studiis & virtutum actionibus parare conantur, Pacem Christus mundo attulit, & ideo postremo loco vocatur princeps pacis, quia pacem nostram tanquam fructum suę vitę quærit. Pacem, tanquam amplissimam hæreditatem suis heredibus ex testamento relinquit. Nam ita dicit: pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

Huius præstantissimæ pacis, perfectissimi possessores sunt, quia ipsorum sanctitas, quæ pulchritudinis causa est, ex illa quoque pacis & tranquillitatis origo. *Aug. 19. de Civit. Cap. 13.* nullo modo pacem habent; Nam, si, ut Augustinus, pax hominis & Dei est ordinata in fide sub æterna lege obedientia & pax hominis ad seipsum est ordinata cognitionis actionisque consensio, & pax hominis ad homines ordinata concordia &c. Superest ergo perfectam animam veram & perfectam pacem habere: cuius præputatio, quia in perfecta charitate, & omnium virtutum cumulo posita est, hæc ipsa pacem animæ huius cum Deo, & secum ipsa, & cum reliquis hominibus habet illigatam à qua, nisi desciscat à semetipsa, nulla potest ratione diuelli. Erit, inquit Isaias, *Isa. 32.* pax, & cultus iustitie silentium, & securitas

in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta. Fructus quidem veræ & perfectæ iustitiæ est illa pax exsuperâs omnem sensum, qua Deus animas sanctas subjicit sibi, & omnia earum interiora componit. Et opus eiusdem iustitiæ est tranquillitas, per quam homo inter alios, à suis quoque moribus & proposito diffitos, pacatus vivit, atque assequetur in artham præmij cælestis pulchritudinem pacificam, aut pacem pulcher. Accipiet insuper securam in Deo fiduciam, & requiem, quæ non otiositatem & ignaviam matrem mendicitatis pariat, sed immensos operum bonorum thesauros, & ingentes mentis profectus invehit. Anima ergo perfecta cum Deo tranquillissimam pacem in seipsa sentit. Prorsus anima perfecta instrumentum est Dei, quæ ea cogitat, ea cupit, ea loquitur, ea opere exsequitur, quæ Deus vult, aut potius, quæ in ea cogitat & desiderat, & fatur, & exequitur Deus. Ideoque Paulus Christi beneficia considerans ait: *Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum.* Quonam modo fecit vtraque vnum? *Epho. 2.* Certè non solum, quia duos populos Iudæum & Gentilem reconciliauit &c. sed etiam quia Deum: & animam in vnum velle nolleque coniunxit ita ut sicut corpus sine vlla contradictione ab anima regitur, cum quia

in vnum hominem coalescit; sic & anima ab vno Deo, quem vitam & animam suam esse cognoscit, sine difficultate regatur. Speculum tersum atque politum faciem refert, & quasi pulchritudinem & lineamenta illius induit, qui ad eum propius accedit: ita perfecta anima, quæ speculum Dei est, Dei se adspicientis voluntatem recipit, & eius pulchritudinem mansuetudinem, benignitatem & alias perfectiones diuinas refert. Est tanta inter Deum & hanc animam pax, ut iam non duo, sed vnum quid esse videantur. Et sane quodammodo vnum sunt, dicente Paulo

1. Cor. 6 Qui adheret Domino, vnus spiritus est. Non vnus substantia, sed vnus cum Deo similitudine, vnus consensione, vnus imitatione. Tam potens enim est, ait Anselmus, hæc humana mens, quæ est imago Dei, ut ei cuius imago est, valeat inhærere, quoniam sic ordinata est naturarum ordine, non locorum, ut super illam non sit nisi ille. Cui cum penitus adhererit, vnus spiritus erit, accedente quidem ipsa ad participationem naturæ, veritatis, & beatitudinis illius.

Gen. 2. Sicut ergo inspirauit Dominus in faciem hominis spiraculum vite, & factus est homo in animam viuentem, quæ est imago Dei, ita inspirat in faciem animæ spiritum Charitatis perfectæ, eam viuificantis atque liberantis, qui ipsam sanctitate & morum perfectione

*Ansel.
Ibid.*

ritate Deo quam simillimam reddit. Hæc
 est sanctorum pax, qua anima perfecta in
 omnibus Deo cū summa hilaritate, & exul-
 tatione subjicitur. Quæ si antea impetuosè
 propriam voluntatem implebat, iam co-
 dem impetu, imo & maiori propensione
 Dei voluntatem adimplet. Nos itaque iu- *Rom. 5.*
 stificati ex fide hanc pacem habeamus ad
 Deum per Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum. Quod tunc assequimur, cum exu-
 to veteri homine nouum induimus, &
 sanctitatis operibus insistentes, ad pristina
 vitia non retrogredimur. &c. *Factus est in pace Ps. 78.*
locus eius, & orietur in diebus eius iustitia & abun-
dantia pacis. Dies nāque Domini illi intelligū- *Ps. 71.*
 tur, in quibus perfectè regnat in nobis. Sicut
 enim hora eius dicta est, qua nostrā erat sa-
 lutē operaturus, & ad patrem transiturus; ita
 dies illius sunt, quibus in nostris mētibus sa-
 lutē consummat, & regnū peccatorū euertit. *Ioā. 14.*
 In his diebus non solum iustitiæ lumen exo-
 ritur, sed & pacis abundātia succrescit, dum
 desideria rerum mundanarū obdormiscunt
 & veteris hominis affectus ligantur. Hanc
 pacem super omnem mentem esse Aposto-
 lus doctor asseruit, dicens: & pax Dei, quæ
 exuperat omnem mentem, custodiat corda
 vestra, & sensus in Christo Iesu. Fructus
 itaque pacis est non perturbari in pectore.
 Et pacem sectatur, in pace bona opera
 seminat,

feminat, & in pace immaculata vult inveniri, ut Deum in hac vita oculis contemplationis, & in alia oculis gloriosi luminis videat, & fructus pacis perfectæ recolligat. Verè anima amatrix pacis, & domus tranquillitatis, quæ & Deo, & sibi pacata est, & amicis & inimicis pacifica. Quam hostes discordias non pertrahunt, & ipsa se persequentes ad pacem & concordiam invitat. Huic dabit Dominus solatium verum, pacem super pacem. Nam pro pace ista peremptissima, quam in terra possidet, pacem ineffabilem in cælo recipiet. Unde Gregorius ait: Super pacem quam dilectis suis in hac vita tribuit, in æterna felicitate aliam divinam misratio dabit, ut iam caro non repugnet spiritui, nec aliqua ullius tétationis subrepat occasio, omnibus iam compositis: ut reformata in melius humana natura iam nemo cadere, nemo possit peccare. Istam sanctissimam pacem nulli omnino perturbationi obnoxiam Deus civibus cæli reservat, sed in sanctissimis viris adhuc in hac vita positis ex parte delinquentibus eos perfectè sibi subicit, & interiorum eorum ordinat, & cum proximis sincerissima charitate componit.

Securitas est comes pacis. Quare scripturæ sacræ pacē & securitatē sæpe coniungunt, quarum illa sine ista non erit vera & perfecta pax. Si igitur vera pax & vera securitas so-

*Greg. ad
psal. vlt.
p. xiii.*

tores sunt indiuidue, sequitur, quod perfectio pulchra, & quia pulchra pacifica, erit etiam pro modulo huius vitæ secunda. Quam anima in recessibus sui cordis recondens, securitatem habebit ab hostibus internis & externis, eam nimirum securitatem, quæ huic vitæ lubricæ, & tot miserijs circumdatæ, nequaquam repugnat. Salomon enim ait: Cogitare de illa (& de sapientia loquitur, quo nomine in illis libris moralibus perfectionē diximus esse descriptam) sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter illam, cito securus erit. Si perfectionem cognoscere, non ut cognoscas solum, sed ut habeas, eiusque te documentis accomodes, summa prudentia est, & propter illam vigilare, & laborare magna securitas: quanta, rogo, securitas erit, ad finē laborū venire, & eam propter quam laborabas & vigilabas, feliciter possidere?

Sapiens. 6

Sed in quo cōstituta est ista perfectiorū securitas, & quam eius assignabimus causam? Equidem ego existimo causam huius securitatis esse, quod Deus in medio perfectæ animæ habitat, & in ea tanquam in folio requiescit, & tanquam murus igneus illam undique cingit atque defendit. Paulus enim ait: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi*. Quia virtute repletus, tantum abest, ut tribulationes timeat, quod potius eas velut seminaria felicitatis

pro

2. Cor. 12

pro gloria habet, sciens, quia cum infirmatur, tunc non infirmus, sed potens est. Sedes profectò regis ab omni iniuria tuta est, quis enim thronum, in quo Rex sedet, non honorabit atque suspiciet? Anima autem

Psalm. 88. perfecta sedes est summi Dei. Nam *Iustitia & iudicium*, ait David, *preparatio sedis tue*. Qui ergo Dei sedē, audeat violare? Quis throni

Gen. 31. regis omnipotentis attingere? Rachel femina, & eo ipso imbecilla, & infirma, sedens super idola patris sui abscondit ea, & ab iniuria vindicauit, & Deus insidens animam illam seruare, & tutari non poterit? Ego vero, ait Dominus, *murus igneus in circuitu*, & gloria

Zach. 2. *ero in medio eius*. In medio eius est gloria, & pulchritudo. Perfecta anima Deum in corde recondens, non potest non pulcherrima iudicari, & omni honore ac reuerentia digni videri. In circuitu verò eius est murus igneus, qui non tantum rumpi aut transiliri potest, verum etiam, nec prope videri, quoniam accedentes cōburet atque cōsumet. Sic Dominus se gerens erga perfectā animā, non dubitans, quin eā reddat securā: quā ut propriū solū suæ præsentiae honore afficit, & ut videri sibi dilectā suā protectione custodit. Perfectio ergo, quæ animā solū Dei facit, & tutissima eius protectione cingit, magnā profectò securitatē inducit. De qua illud Salomonis

probè intelligitur. *Substantia diuitis vrbs roboris* eius, & quasi murus validus circumdans eū. Diues enim nō potest esse alijs quā homo perfectus, qui Charitatē, sapientiā, & veras virtutes recondit. Istæ itaque diuitiæ, ista non angusta sed ampla substantia, pro vrbe munita & pro muro valido homini iusto, & præcipuè vèro perfecto est; quia si opes huius seculi pecuniosū hominē nō defendunt, imo sæpe suæ sunt occasio ruinæ, opes cæli, nēpe virtutes protegunt eū, & cunctos hostiū arcent insidias. Præsentia itaq; domini animā in habitatis, & eā protegētis, huius securitatis est causa. At in quo cōsistit ista securitas? Certè in hoc, quod perfectus pro suæ vitæ, & profectus ratione grauiā peccata prostrauit, vitia extinxit, in ordinatos affectus deiecit, & iā victos rationi, & diuinæ volūtati subiugauit, atq; in quadā vitæ celestitudine positus, nō est cur timeat ea, quæ in imo cōsistētes inquietāt. Hic thesauri sunt thesauros in cælo. i. in celsissima puritate vitæ, quæ cæli similitudinē gerit, quo fur nō appropriat, neq; tineā corrūpit, & ideo, nec fures, scilicet aduersarios externos timet nec tineā, internas videlicet rerū malarum concupiscentias meruit. Quod vaticinatus est Abdias dicens: Et in monte Sion erit saluatio, & erit sanctus, & possidebit domus Iacob eos, qui se possederant. Et erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph Flamma, & domus Esau stipula, & succendentur in eis.

Y

In

Abdias
cap. 1.

In hoc sane monte qui fastigium perfectionis significat, in quo sancti & perfecti commorantur, erit certa saluatio & iucunda securitas. In illa domo spiritualis Jacob, scilicet, qui è vicino Christum imitantur, possidebunt inordinatos affectus suos, qui antea possederant. Et erunt velut ignis, & velut flamma, quæ, si prædictos affectus non penitus consumat, at in fugam verrat, & amplius sanctos, & victores ad mala perturbant, aut vehementer inquietent. Si volumus igitur in hac vita aliqua securitate gaudere, audiamus hospitam exploratorem terræ promissæ, viam huius securitatis ad piscendæ pandentem: audiamus eam, & obediamus ei: *Ad montana conscendite, inquit, ne forte occurrant vobis reuertentes, ibique latentes*

Iosua. 2.

tribus diebus, donec redeant, & sic ibitis per viam vestram. Hunc perfectionis montem conscendamus, & ab omni strepitu curarum secularium abscondamus nos; sic res quas prius immoderatè diligebamus, & per campetras vite tepidæ reuertuntur, nequaquam nobis occurrant. Et securi viam nostram, eam scilicet, quæ ducit in cælum, & sine magnæ tentationū molestia carpemus. Atque hanc esse viam alicuius securitatis habendæ Basilii hac oratione patefacit: Absit, inquit, vt nos per huiusmodi vacationem, (id est, per

Basil.

Hom. in

Psalm. 45.

otiositatem, qua ab operibus bonis vacamus) aditum aduersario præbamus: sed Domui mentis nostræ vacemus, vt in nobis Christum per spiritum promereamur habere inhabitantem. Igitur postquam vobis agitis ab hostibus, pacem dilargitus est, tunc dicit: vacate vos à misère vos distrahentibus inimicis, vt in quiete & silentio verba veritatis contemplari possitis. Idcirco Dominus alias dicit: *Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus.* Vacemus itaque à studio diuitiarum, à cupiditate inanis gloriæ, ab inuidia &c. vt anima nostra in tranquillo ac quieto statu consistente, in ea tanquam in speculo irradiatio & affluentia Dei pura sit, nec vlla obscuretur caligine. In die illa, dicit Dominus per Michæam, congregabo claudicantem, & eam, quam eieceram, colligam, & quam afflixeram, & ponam claudicantem in reliquias &c. O quantum me delectat illius diei commemoratio, qua Dominus congregat dispersiones claudicantis, & animæ imperfectæ, & repidæ affectus, & desideria in vnum sui desiderium compellit. Et animam peccatricem, & rerum mundi amatricem, quam flagellis afflixerat, in sinum suæ misericordiæ colligit. In illa die ponit Dominus claudicantem in reliquias, quoniam eam animam, quæ claudicabat, & iam post Deum,

Luc. 14.

Mich. 4.

iam post sua desideria intemperanter iace-
debat, similem sanctis præcedentibus reddi-
& mirabili mutatione eam ad normam san-
ctorum accommodat. &c. Qui enim habet
consentiunt, videntur quidem habere tran-
quillitatem, vt egregiè dixit Ambrosius,
dentur quiete frui, sed non est quies, vbi ani-
mus inquietus est: non est tranquillitas me-
tis, vbi animus exagitur obnoxia stimula
conscientiæ. Quomodo securitas, vbi diuer-
sarum pugna est passionum? Vbi conflictus
grauium cogitationum? Ideo itaque ab in-
cursibus demonum sunt securi, quia opes
uina cinguntur, quia auxilijs gratia protegi-
tur. Et ideo Bernardus ait: Nihil in hac vita
securius, nihil iucundius possideretur, bona con-
scientia. Premat corpus, trahat mundus, ter-
reat diabolus: illa tamen semper erit securus.
Etiam si terrat diabolus, securus consistit,
quoniam suasionibus illius non magis mo-
uetur, quam sciuis sapientissimus sermones
hominis rustici illum ad præcipitium suade-
tis aduerteret. Qui verò inter laqueos de-
monum tuti sunt, eruntne quoque inter per-
secutiones hominum iniquorum securi? Vi-
de Paulus audet & scribit: Certus sum, quia
neque mors, neque vita, neque Angeli, neque
neque creatura alia poterit nos separare a cari-
tate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino
nostro. Quia hæc est libertas, qua Christus nos
liberavit.

liberauit, vt ait Bernardus, vt nulla penitus
 creatura auellere nos, aut vim facere possit.
 Soli id deferere possumus propria voluntate
 abstracti, & illecti à propria concupiscen-
 tia. At permittat Dominus electos suos ab
 impijs affligi, dilacerari, & terribili morte
 mulctari: nihilominus adhuc perstāt immoti,
 atque securi: quia mortem vt augmentum
 coronæ, & ianuam cæli respiciunt. Anima
 perfecta, quæ pacem & securitatem possidet,
 magna quoque libertate perfruitur. Vt Apo-
 stolus ait: *ubi spiritus Domini, ibi libertas*. Hic
 autem Domini spiritus in omnibus iustis ha-
 bitat, sed in viris perfectis intimius (vt ita
 dicam) commoratur, & abundantius eis do-
 na sua, & veram libertatem (quæ ipsius quo-
 que est donum) elargitur. Perfecti perfectè
 peccati iugum excusserunt, quia charitatis
 seruire nullum sibi peccatum domina-
 ri permittunt. *Omnis qui facit peccatum, ait*
æterna veritas, seruus est peccati. Qui ergo pec-
 catum non faciunt, & ab eo secundum gra-
 tiam sibi datam, quantum sibi possibile est,
 fugiūt, liberi sūt à peccato. Quâ appellatione
 sane honorificâ illis Paulus attribuit, dum ait:
 Nunc verò liberati à peccato, serui autē facti
 Dei, habetis fructū vestrū in sanctificatione,
 finē verò, vitā æternā. Liberos esse à peccato
 desiderabile est, seruos autē esse Christi, pre-
 tiosū est, quia nec illa libertas ab hac seruitute

*Bern.
 ser. de dñi
 plici bñ-
 pti sine.*

1. Cor. 3

1o. 6.

Rom. 6.

Y ; fecer-

secernitur nec ista seruitus ab illa libertate
 2. Cor. 7. separatur. Vnde idem Paulus ait: Qui in Do-
 mino vocatus est seruus, libertus est Domi-
 ni: similiter qui liber vocatus est, seruus est
 Christi. Vtraque conditio optima, inquit
 Ambrosius, esse sub Christo, sub quo, &
 ibid. pretiosa seruitus, & gloriosa libertas. Pre-
 tiosa seruitus, quasi tanti sanguinis pretio
 comparata. Gloriosa autem libertas, quam
 nulla seruitus culpæ, nulla peccatorum vin-
 cula constringunt &c. Ecce primam vno-
 rum perfectorum libertatem, qua vincula
 peccatorum dirumpunt, & se Christi ser-
 uos profitentur, cui seruire, libertatem non
 adimit, sed veram libertatem impertit. Per-
 fecti enim, non sunt appetituum suorum &
 desideriorum serui, sed ea potius sanctitati
 & virtuti seruire faciunt, ac rationis imperio
 subiciunt. Non in eorum cordibus inordi-
 nati affectus agenda aut omittenda disponit,
 sed disponit recta ratio, iubet lex, & impe-
 rat diuina voluntas quid agendum, quid op-
 randum, & quid cogitandum sit, aut ex ad-
 uerso quid fugiendum atque vitandum. Nam
 appetitus, qui ante conuersionem iusti, vi-
 res rationalis animæ diripiebat, & in famu-
 larum effræuatorum desideriorum traherebat,
 iam à ratione & virtute diripitur, & sancti-
 tati seruire compellitur. Implet etiam Do-
 minus illud, quod promisit populo sibi de-

leor.

lecto: Si audieris vocem meam, & feceris *Exod. 23*

omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. Quoniam iustorum affectus, velut hostes virtutis, catenis abnegationis vincit, & executione contrariorum desideriorum vniuersas eorum concupiscentias evertit, eosque, qui iustos suis immoderatis moribus affligebant, tormento spiritualis crucis, id est, mortificationis, affligit. Quod & Paulus manifestè declarat, cum ait; *Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruat corpus peccati, vt ultra non seruiamus peccato.* Vetus homo noster, vt inquit Anselmus, est vetusta conuersatio, fomes & consuetudo peccati, & quicquid vitiorum ex primo parente sumpsit initium. Hic vetus homo in viris iustis potentia & virtute Christi crucifixus est, & clavis timoris & amoris Domini cruci Saluatoris affixus &c.

Rom. 6

Anselm. ibid.

Hæc animæ perfectæ libertas, qua affectibus suis imperat, & nihil mundanū amat, tantæ dignitatis est, vt Deus ipse omnipotens eam tanquam effectum suæ omnipotentia sibi arroget, vt nullus nisi eius beneficio talem libertatem assequendam existimet, Scient, ait, quia ego Dominus cum conuertero catenas iugi eorum, & cruerò eos de manu imperantium sibi, & non erunt ultra in rapinā in gentibus, neque bestia terræ

Eze. 34

Y 4

de-

deuorabunt eos, sed habitabunt confidenter absque vlllo terrore. Tunc enim perfecta anima diuinam in se potentiam experit, cum iugum peccati, cui libens colla subdebat, à se sublatum non sine probabili ratione coniectat. Cum à potestate hostium, scilicet mundi, diaboli, & carnis, se liberatam adspicit, cum à dentibus bestiarum terræ, id est, à morsibus affectuum cordis sui se ceptam videt. Tunc inquam, diuine potentia & misericordiæ hoc esse opus agnoscit. &c. liber ergo dimittitur, qui calcatis terrenis desiderijs, ab appetitu rerum temporalium securitate mentis exoneratur &c. Video illas contemptione sæculi, & despectione temporalis vitæ omni spe rerum temporalium liberos, omni vano timore vacuos, Dei autem voluntati prorsus addictos, quam vix expleant, & eius verba pronuntient, principum sæculi indignationem non horrent. &c. sed ista sanctorum libertas, tum in operando, tum in loquendo non est indiscreta nec temeraria, sed discreta, & sapientia plena. Si ergo tanti valoris est libertas, vt nec bene pro toto vendatur auro, quanta nobis esse deberet, perfectionis adipiscendæ causa, quæ animas nostras nexibus peccatorum, & affectuum liberat, & in hanc libertatem filiorum Dei propriâ extollit. Hanc totis viribus cupiamus, & assequi enitmur, vt vere liberi

beri simus, & à iugo importabili peccatorū,
à compedibus vitiorum, à vinculis affectuū,
& ab ergastulo vani timoris liberemur.

CAP. XXXIII.

*De sanctissimis cogitationibus, & deside-
rijs animæ perfectæ, & de singulari pro-
videntia Dei erga perfectos.*

Felices planè sunt viri perfecti, quia quod
alijs nocere solet, sibi proficit: & ex quo
alijs accipiunt suæ salutis dispendium, perfecti
eliciunt perfectionis augmentum. Ex quibus
mali & minus perfecti occasionem sapissime
iniquitatum, aut imperfectionum accipiunt,
sanctos atque perfectos mirificè in sanctitate
promouent, & ad nouū profectum, & nouas
virtutum actiones inuitant. Vir sapiens, ille
scilicet, qui est virtute & sanctitate perfectus,
in pace & otio sancta cogitat, in securitate
sublimia & cælestia concupiscit, & in liber-
tate his cogitatis, & desideratis perfici-
endis insistit. Vnde de viris spiritualibus, &
perfectis Gilbertus loquens hæc ait: libertate
& otio quid accommodatius ad vsum
amoris? &c. Quāto fuerit impeditus animus,
tāto quidē impērior erit in illud quod amat.
Vsu venit, vt cum fuerimus otio redditi,
tunc sentiamus acriorē morsū amoris diuini.
E contra insensibilem penè reddit affectum
fre-

*Gilbertus
ser. 1. ad
Cant.*

frequens cura mundi, & quasi callum quendam menti obducit. Animum cura implere, quies explicat. Ad hoc ergo perfectis conceditur pax, ad hoc securitas, & libertas à Domino misericorditer datur, ut studio sancti amoris vacent, & amoris cogitationes habeant, amoris desideria concipiant. Videmus iam, quid perfecti cogitent, quid sancti desiderant: in omnibus enim sunt admirabiles, sed in cogitationibus & desideriis nobis admirabiliores videntur; quibus communes homines in infinitum exsuperant. Nil illos cogitationes rerum secedarum turpent, non curæ rei familiaris sollicitant, non desideria dignitatum & honorum dilacerant. Huiusmodi cogitationes fugiunt, & similia desideria prorsus abjiciunt. Non quia pusillo animo sint, qui hæc magna mundi, aut appetere, aut cogitare non audet. Sed quoniam ex alto animo sunt, qui hæc vilissima, & contemptibilissima aut appetere aut cogitare dedignantur.

*Ambr.
lib. 10.
Epist. 34
ad demetriadem.*

Nihil huius mundi meritis rectius, nihil inuenitur electius: quæ sacratissimis desideriis universa transcendunt, neque ullam creaturam, quamvis potentem atque mirabilem, sed ipsum omnium visibilium & invisibilium ambiunt Creatorem: cui appropinquare, clarescere est; quem tenere gaudere est; cui servire, regnare est. Dixit Ambrosius viri perfecti, cogitant puritatem suam mentis angustiam

augere, sicut dixit quidā eorū: Cogitavi vias
 meas, & conuerti pedes meos in testimonia
 tua. Cogitant mandata Domini custodire.
 Cogitant quomodo seiplos Deo hostias ac-
 ceptabiliores offerant. Cogitant Christi hu-
 manitatem, vt eam induant. Cogitant diui-
 nitatem vt eam ament. Desiderant in omni-
 bus sui Domini iussa complere, & mandata
 custodire. Desiderant sarcinam carnis depo-
 nere, & à captiuitate liberari. Desiderant
 tanquam hæredes regni patris, hæreditatem
 accipere, quam vel à lōgè adspicientes exul-
 tant; exultant & cantant: quoniam transi-
 bimus in locum tabernaculi admirabilis, vsq;
 ad domum Dei, in voce exultationis & con-
 fessionis, sonus epulantium. Sunt denique
 perfectissimi amatores Dei: desiderant ergo
 illum quem vnicè diligunt, dicentes: Sitiuit
 anima nostra ad Deum fontem viuum; quā-
 do veniemus & apparebimus ante faciem
 Dei? Sciunt ipsi, vt verissimè dixit Bernardus
 quia Deus delectabilis est ad vidēdum, sua-
 uis ad habendum, dulcis ad finem perfruen-
 dum: ipse per se placet, & per se sufficit ad
 meritum, sufficit ad præmium: neque ex-
 tra illum quicquam ab illis quæritur, quia
 totum in illo inuenitur, quicquid de-
 sideratur. Et ideo illum solum desiderant,
 qui corda sua repleat, & mentes exfatiet. Istæ
 sunt cogitationes, ista desideria perfectorum,
 de

Ps. 118.

Ps. 41.

Psal. 41.
 Bern. in
 medit.
 cap. 8.

de quibus nō est cur erubescāt & cōfundantur, quia pulchra sunt & decora, & omni sapientia ac munditie referta. His cogitationibus non sēdantur, sed purgantur, & ad intimam dei vñionem disponuntur. His desiderijs non inquietantur, sed ad verissimam tranquillitatem reuocantur. Has cogitationes & hęc desideria, quæ licet ad opus non veniant, prēmium habent, laudem extorqueant, mercedēque reportant. Vnde David cogitans, & cupiens ædificare domū Dominī ob solū desiderū absq; opere audit: Requie-
 2. Reg. 7 dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, prædictaque tibi Dominus, quod domū faciet tibi Dominus. Charitas est, quæ iustos atq; perfectos ad sanctē cogitandum, & sanctē desiderandi instigat. Charitas enim sola est, vt Hugo Victorinus scripsit, quæ ab initio seruis Dei, mundi huius illecebras fugere, voluptates calcare, carnis concupiscentiam cohibere, desideria frangere, honores contemnere, postremo vniuersa huius mundi blandimenta respuere, ipsam quoque præ desiderio vitæ perpetuæ, mortem suadet non timere. Deus propter homines non tantum condidit, sed & legem instituit, & præcepta sancit, eo ipso ostendens, quia vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sed qui erga vniuersos homines prouidentissimus pater est, & per doctrinam

Hugo
tract. de
laude
charit.

vni geniti filij sui á cunctis se vocari patrem
 præcipit, erga viros sanctos atque perfectos
 specialissimam & suauissimam quandam
 prouidentiam exercet-perfectorum cura, &
 sanctorum prouidentia, quam deus habet,
 in signis, in effectis, in donis, in prodigijs, in
 mirabilibus perfectorum gratia patratis, in
 immensum magis elucet. Hos oculis benignis
 ex æternitate respexit: Hos ardentissima
 vi Charitatis amauit: Hos in cumulatis-
 simum præmium elegit: Hos per media
 quædam stupenda in æternâ gloriâ destina-
 uit, Hos vocare, hos iustificare, hos magnifi-
 care decreuit. Respicit dominus sanctos suos,
 vt amicos Charissimos, vt filios dilectissimos
 vt sponas amantissimas, quas in cõclauis dul-
 cissimæ protectionis abscondit; *Oculi enim do-*
mini super iustos & aures eius in preces eorũ. Amat *Ps. 33.*
 eos tenerrimo amore & zelo magno omnẽ
 ipsorũ amorẽ sibi impendi flagitat, & si quid
 extra deum immoderatẽ ament, & nõ gratia
 ipsius ament, acerrimẽ reprehendit. Non
 communibus tantum beneficijs, sed singula-
 ribus quoque donis, & stupendis Charitatis
 sue signis ipsorum animas cumulat &c. per-
 fecti, non solum eximia dei dona suscipiunt,
 sed manifestissima etiã luce esse dei dona de-
 prehendunt, & vt vniuersi id ipsum agnoscãt,
 & domino pro eis laudes & honores retri-
 buant, a Domino profecta esse tũ verbis, tum
 factis

factis ostendunt. Denique in omnibus tum prosperis, tum aduersis benignissimas patre viros perfectos specialissima cura, vt solitudine regit &c. Sicut tunc mare fugit & Iordanis conuersus est retrorsum, vt deserens Ægyptum siccis vestigijs ad terram promissam peruenirent: ita propter sanctorum virtutem, & transitum illorum in cælum, ceterarum sæpe mutatus est, vt illi sine aliquo impedimento, aut cum maiori commoditate viam sanctitatis tenerent. Saul frustra persequitur David Dei electum, quoniam impij regis odijs, amabilius; persecutionibus illustrior, & rerum priuatione rex diu efficitur. Nihil proficis edax inuidia, cum in Dei prouidentiam insurgis; quia licet ipsam supra vires efferas, licet tibi mundi & diaboli phalanges adiungas, nunquam tuum aut sanctos opprimes, aut electos exscindes, aut Dei voluntatem impedies.

Cant. 2.

Ego quidem, ait perfecta anima, super gratia præuenta, & abundantissimis subsidijs adiuta, ita intendo illi, ac si nihil aliud esset in mundo, cui deberem intendere. Et illi vicissim ita intendit mihi, ac si nulla alia esset anima iusta, quam deberet adiuuare. Exponat nobis Bernardus pulchrè: *Dilectus meus*

Ber. ser.

ser. 98. in

Cant.

mihi, & ego illi. O quid audet cor purum & conscientia bona, & fides non ficta? mihi inquit, intendit. Ita ne huic intenta est illa

maiestas

maiestas, cui gubernatio pariter & administratio vniuersitatis incumbit? Et cura seculorum ad sola transfertur negotia, imò otia amoris & desideria huius? ita planè. Ipsa est enim Ecclesia electorum de quibus Apostolus, *omnia*, inquit, *propter electos*, & cui dubium, quod gratia, & misericordia Dei sit in sanctos eius, & respectus in electos illius? Ergo providentiam cæteris creaturis non negamus, curam sponsa vendicat sibi. Quilibet profecto electorum, sed præcipuè, perfectorum, Deo curæ est, velut filius sibi charissimus. De cuius rexitu ad gratiâ Angeli gaudent, de cuius in gratia & virtute profectu spiritus cælestes exultant, de cuius perfectione ac sanctitate superna curia lætatur. Beatus igitur cuius Deus Iacob adiutor eius. Beatus, inquam, cuius Deus singularem ac sollicitam curam suscepit. &c. Impij prosperantur, ut cadant: ut propter dolos & iniquitates suas prosperitatis finem accipiant, ut dum se super verticem aliorum extollunt, miserabilius & luctuosius deiectionem damnationis æternæ sustineant? Iusti verò flagellantur, ut in flagellis etiam dum in bonis operibus perseverant, se Dei seruos fideles, & propter amorem, & non propter mercedem obsequentes exhibeant. Iusti etiam flagellantur, ut aduersitate tentati de virtute in virtutem procedant, ad ampliorem gloriam adscen-

2. Tim. 2

Luc. 153

Ps. 145

Ps. 72
Iere. 123

ascendant, & desiderijs rerum terrenarum reiectis, solum deum, siue in celo siue in terra sitiant. Est itaque benigna, & in suis valde sollicita prouidentia Dei, dum perfectos viros tribulationibus tentat; quia id agit, non vt eos flagellis contristet (quos terrissimo amore diligit) sed vt ingesta tribulatio veluti aptissimo instrumento pareat illis eternæ lætitiæ coronam. Agiles ad currendum, & veloces reddantur, non quia prosperitatibus ligantur in terra, sed quia tribulationibus & pressuris à terra excutiantur, vt non tam currant quam volent in celum. Hi sunt fines prouidentie Dei: quando iustus ac perfectos finit laboribus & miserijs affligi. Quos prouidens Moyses magis elegit affligi cum populo Dei, quam temporali peccati habere incunditatem.

Feb. 11

CAPVT XXXIII.

Quomodo deus perfectos illuminat, inflamat, ad bonum roborat, à malis liberat, & à tribulationibus liberat.

Diuinam prouidentiam erga viros perfectos & sanctos cum sole contulimus, cuius omne opus tribus instrumentis, hoc est, calore, & calore atque occulto influxu perficitur, quo & inferiora corpora fouet, & aduersa et noxia pellit. Eadem sunt veluti instrumenta

prouidentia Dei, quibus sanctos ad destina-
 tam perfectionem ducit. Nam super naturali
 luce eorum mentes illuminat, & corda eorū
 igne sancti amoris inflamat, & absconditis
 quibusdam auxilijs eos ad bonum roborat,
 & ab omni aduersitate defendit. Dominus,
 qui lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ, 1. Ioa. 1.
 perfectos immensa quadā vi lucis illuminat.
 si peccatum, est tenebræ, sanctitas peccatum
 destruens, & à cordibus sanctiorū expellens,
 profecto lux est, quod & Paulus testatur, dū
 ait: *Abijciamus opera tenebrarum, & induamur* Rom. 13
arma lucis. Quæ namque sunt opera tenebra-
 rū, nisi peccata quæ à principe tenebrarū nos
 instigante originē trahunt &c. Et quæ sunt 2. Cor. 7.
 arma lucis, nisi arma iustitiæ? &c. scilicet virtu-
 tes quæ ad statū perfectionis prouectæ, vadi-
 que nos protegunt. Lucis quippe sunt arma,
 vnde radijs solaribus illustriorem te faciunt,
 multum emittentia fulgorē, deinde & splen-
 didum faciunt, sunt enim arma lucis. Arma,
 quæ iustos, fulgidos & splendidos faciunt
 necessario sunt ex luce compacta, quia nihil,
 quod lux nō sit, aut lucem nō habeat, potest
 rem obscurā, & terrā à caligine eripere & ad
 claritatem reuocare &c. Si virtutis perfectio
 lux est, facile erit cuique huic veritati assen-
 tiri, quod sanctorum mentes radijs sui splen-
 doris infundat. Corporea lux iniquis quoque
 cōceditur, quā, quia corruptibiles creaturas
 illuminat.

illuminat, vocare possumus lucem morientium; at spiritualis lux qua Dominus dilectos suos docet mentes nullo modo corruptioni subiectas, et semper duraturas illustrat, quam sine ullo timore vocamus lucem viventium. Illuminantur autem luce viventium qui despecto temporali lumine ad splendorē internæ claritatis recurrunt, ut ibi viviant, ubi verum lumen sentiendo videant, ubi nō aliud lumē atq; aliud vita, sed ubi ipsa lux vita fit etc. illuminantur. Ergo hac luce viventium, quam tanto tunc subtilius conspiciunt, quanto nunc ad illam purius vivunt.

Dominus itaque perfectos homines tum luce fidei, tum luce sapientiæ collustrat, ut agenda et vitanda pervideant: illa ut actione impleant, hæc ut à sua operatione disjuncteant. &c. Ita enim vivunt, ita conuersantur, ut se filios lucis, & amatores sanctitatis exhibeant: ita Dei voluntatem in omnibus quærunt, & quid ei sit gratus examinant, ut frequentius in omnibus altius & perfectius inueniant. Ita se ab operibus tenebrarum, id est à delictis, & peccatis subtrahunt, ut nec initium diabolice suggestionis volentes patiantur, & quicquid malum est, sua conuersatione redarguant ac reprehendant. Istam autem vitæ puritatem, à luce sanctorum cordibus immittitur, procedere magnus contemplator Richardus

perspicuè docet, illud Danielis interpre-
tans, vbi de Domino ait: *Ipsè reuelat profun-
da, & abscondita, & nouit in tenebris constitu-
ta, & lux cum eo est.* Sed quid inquit, sibi
voluit, quod dicit, & lux cum eo est, cur
non dicit quia Deus lux est? An fortè hoc
docere nos voluit, quia vbi ipse per inha-
bitantem gratiam manserit, necessaria co-
gnitionis lumē deesse non possit? Quale au-
tem hoc lumen esse dicimus, per quod
quid agere, quid vitare, quid diligere,
quid odio habere, quid credere vel spe-
rare debemus, agnoscimus? Qualis quæ-
so est lux ista, quæ nouit profunda & ab-
scondita, ipso vtique reuelante, ipso de-
nique inspirante; qui dat sapientibus sa-
pientiam & scientiam, intelligentibus di-
sciplinam? accipiunt itaque sancti lucem
inspirationis diuinæ, quæ eos doceat & de
agendis ac omittendis erudiat. Non so-
lum verò lux perfectis ad sanctè viuen-
dum datur, sed etiam ad sapientissimè in-
telligendum conceditur. Eorum enim fides
donis sapientiæ, & intellectus adiuta, mirum
est, quam aliter, atque filij communes ho-
mines, humana & diuina præuideat & my-
steria cælestia cognoscat. Humana quippe iam
non secūdam externā faciem, quæ pulchra, &
decora apparet, sed introrsus quoq; adspicit;
& quia ad eorū breuitatem, & exilitatem, &

*Dan. 2.
Richard
lib de
eruditio-
ne inte-
rioris
hominis*

instabilitatem penetrat, ex corde contemnit,
 Diuina non quasi eminus posita, sed quasi
 proxima, & cito ventura cognoscit, quare
 illa ardenter concupiscit. Myſteria etiam ce-
 leſtia perfecti fide quidem clara perlustrant.
 Non quia ipſorum fides clara ſit, ſed quia
 fidei ſubſtantia ſeruata, ac obſcuritatis, &
 inuidentiæ ratione retenta, tanta ſapientie
 luce roboratur, & efficacitate veſtitur, ut res
 diuinas pæne non videatur obſcurè propo-
 nere, ſed quaſi clarè & apertè enucleare. Nō
 eſt facile inexpertis intelligere, quomodo fi-
 des obſcura & quaſi in nubilo poſita hanc
 ſecum claritatem admittat, ſed contempla-
 tionis gratia donati, facile quod ſentiunt,
 quod experiuntur, quod veluti manibus cō-
 trectant, intelligunt. Qui dū ad diuina con-
 templanda rapiuntur, aliud genus cogitatio-
 nis accipiunt, quod fidē quidē non deſtruit,
 ſed complet, & ad ſibi debitam perfectionē
 ducit. Sicut enim Dominus legis gratia pro-
 mulgatione, veterem legem non ſoluit, ſed
 adimpleuit, quia quod perfectionis legi de-
 fuerat, gratia ſuppeditauit, ita contempla-
 tionis dono fidem non ſoluit, ſed perfecit, quā
 omnē claritatem ei, quā ſola Dei dicentis au-
 ctoritas, & non ratio demonſtrans ſecum cō-
 patitur, tribuit. Hac ergo eximia luce per-
 ſecti illuminati, ſcrutatur etiam profunda Dei
 & poſtquam humiliter & nō curioſi ſcrutari
 ſunt

sunt, simplici oculo contemplationis quasi intuentur. In hoc autem suauissimo ac fulgentissimo intuitu mirum est, quomodo admirantur, quomodo in cōspectu diuinæ Maiestatis stupeant, quomodo feruescant, quomodo liquecant, quomodo ignescant, quomodo penē deficiant, & quomodo absorbeatur in illis quod mortale est, ab illa vita (& hæc est Christus) quæ illos in perfectam sui imaginē & figurā transformat. Iam ut magis videant, & perfectius sapiant, à luce in tenebras cadūt, & à sapientia in ignorantiam descendūt. O tenebræ lucidissimæ, ô ignorantia sapientissima, cū intellectus deficit, ut voluntas proficiat; cū cognitio fugit, ut amor totum sibi vendicet, & omnē vim mentis sibi preripiat; cū transcursis imaginibus rerum visibilibus & inuisibilibus mens à Deo sūmo bono sine imagine tāgitur, possidetur, obruitur ut omnē cæcitātē, omnē duritiem, omnes defectus perdat, & saltē ad horam quasi deiformis facta, omne lumen, omnem suauitatem, & omnem donorū copiam acquirat. Non dubites, quicumque hæc legis, perfectos viros ad hanc clarissimam lucem non semel prouehi, quæ sine argumentis, sine disputationibus, sine libris, non ad aridam & loquacem scientiam, sed ad dulcem, & silentij amicam sapientiam efferuntur. Et licet rudes sint & imperiti

Z,

quoad

quoad humanas disciplinas, crede illos esse
 sapientes, quibus hæc lux cælestis effulset.
Ambr. Egregie enim dixit Ambrosius: illumina
in Psal. Dominus sanctos suos, & lucet in corde
218. ser. iustorum, itaque cum sapientem videris
 27. cognosce, quia descendit super eum Dei
 gloria. Illuminavit eius mentem scientiæ
 fulgore cognitionis diuinæ. Hæc Dei gloria,
 iste diuinus fulgor perfectorum animas
 sapientia imbuunt, quæ & sibi & alijs sapiunt,
 & non oscitando & stertendo, sed festinan-
 do, & volando viam altissimæ virtutis ar-
 ripiunt. Tu scis Domine, quia aliquos illor-
 um homines idiotas, & ignaros vidi, &
 te donante non sine admiratione auscultau-
 i, quorum ignorantiam & ruditeriam toto
 corde meis litteris & studijs prætul-
 i. Quia quas ego diuitias verbis & scriptis
 uoluo, illi possident, & quod ego de vera
 sapientia & perfectione cogito, & nunquam
 attingo, ipsi voluntatis repositorio sibi re-
 condunt, & manibus sanctissimæ vitæ per-
 ficiunt.

Lux ista perfectis data, non tantum cæ-
 lestia mysteria detegit, sed diuinas disposi-
 tiones futuras reuelat, & quæ longa post
 tempora euentura sunt, aliquando prædicat.
 Nam si lex amicitiae est, ut inter amicos sunt
 corda parentia, Dominus qui viros perfec-
 tos ad intimam familiaritatem admittit, ad
 hæc

hac se lege non eximit, & in his, quæ decent,
 sui cordis secreta ab illis minimè abscondit.
 Num, inquit, celare potero Abraham, quæ
 gesturus sum &c. Si desideras hoc lumine
 inextinguibili illuminari, illud non tam à
 libris, ab argumentis, à disputationibus
 petas, quam in perfecta vita & sancta con-
 uersatione conquiras. Huic namque tanquã
 celo purissimo, in quo Dominus commo-
 ratur, lux perpetua promissa est, quæ hic
 mentes sanctorum instruit, illuminat, extra
 se rapit, & post hanc vitam in lucem ineffa-
 bilem cõmutata, Dei faciẽ, quæ nostra bea-
 titudo est, animę luminibus objicit. Moyses
 ait: Dominus Deus tuus ignis consumens est. Opul-
 cher ignis, ô vitalis ignis, ô efficax ignis, qui in
 puris mentibus fœda collustrat, frigida fo-
 uet, & quicquid impurum est efficacissimè
 destruit. Vocatur ignis consumens, non quod
 sanctos absumat, sed quod eorum defectus
 destruat. Non solet consumere ignis iste,
 inquit Ambrosius, nisi sola peccata. Quare
 Dominus toties se in specie corporalis ignis
 ostendit, nisi ut sciamus eum esse spirituales
 ignem, qui nostras animas illuminet, foueat
 & mundet, in se conuertat, & secundum
 mores, & opera in melius ac præstantius
 esse transfundat? Deus est ignis immensus
 & infinitus, quid putas faciet hic ignis, vis-
 ceribus eorum inclusus? Quomodo perfe-

Gen. 18.

Deut. 4.

Ambr.
 lib 4. exa
 ma. cap. 3

Z. 4. etos

ctos illuminabit, quomodo calefaciet, quomodo accendet, quomodo inflammabit, quomodo exuret, quomodo eis suas perfectiones communicabit, quomodo in se converteret & transformabit &c. inflammat quidem Deus perfectos suos, qui amore ardēt, desiderijs exaestuant, & maiori impetu quā dici possit, in omnia bona adimplenda feruntur.

Ignis ille increatus, qui Deus est, in hominibus ad suscipiendum ardorem, sed ignem rectē dispositis, ignem creatum perfectę charitatis immittit. Si enim noster ignis cū materialia ligna cōburit, non tam seipsum lignis attribuit quam alium ignem sibi omnino similē ex illis producit; in hoc similitudo maneat, quod Deus non solum seipsum iustis communicat, ex eo quod in ipsis inhabitat sed etiam alium ignem a se distinctum, nimirum ignē charitatis in illis progignit. De quo David ait: *Ignis a facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo. Qui iam mortui erant, deserti ab igne boni desiderij, luce iustitię, & frigidi, tenebrosique remiserant, rursus accensi & illuminati reuerterunt.* Hunc ignē pręcipit Dominus, ut semper coram ipso conserues accensum: idque *Leuit. 6.* significant illa Leuitici verba: *Ignis in altari meo semper ardebit, Quos namque hoc Dominus altare figurat, nisi perfectos, & sanctos, ut putat Origenes, qui non humilem & abie-*

*Origin.
ho. 1. in*

Leu. 6. c.

& ducunt vitam, sed excellam, & purā &c.
 Ignis iste nonnunquam ad faciem exit, &
 aliquod sui signum in corporibus contiguis
 producit, De beatissimo Abbate Bernardo
 hæc scripta lego: apparebat in carne eius
 gratia quædam, spiritualis tamen potius quā
 carnalis: in vultu claritas præfulgebat, non
 terrena vtrique, sed cælestis: in oculis angeli-
 ca quædam puritas, & columbina simplici-
 tas radiabat. Tāta erat interioris eius homi-
 nis pulchritudo, vt eidentibus quibusdam
 indicijs foras erumperet, &c. Dominicus in-
 ter missarum solemnias Christum eleuans,
 in altum tollitur, & ab igne, quo intus arde-
 bat, corpus eius subuectum, veluti in ignem
 conuersum, terram deserens, in cælum fe-
 rebatur. Franciscus ab illo Seraph qui sibi
 in monte apparuerat mirabilem in mente
 recepit ardorem, quinque Saluatoris vul-
 nera, & quinque ignis charitatis vstiones
 derulit, &c. Quātum ergo sit hoc auxilium
 gratiæ sanctis & perfectis datum, vt bonū
 cognitum & amatum faciant, quis sufficit
 explicare? Quis diuitias gratiæ his beatis
 hominibus à Domino mutuatas edicet,
 quas mutuo accipiunt, vt illis negotientur,
 & quinque talenta perfectionis lucrentur,
 & ad excelsa domicilia gloriæ cælestis assur-
 gant? Dantur perfectis gratiæ auxilia maxima,
 subsidia copiosissima vire sç, robustissimæ,

Lib. 3.
 Vitæ. I.

In vita
 cap. 13.

ut vitia conficiant, affectus moderentur, virtutum arcem consequantur, & ad Dei familiaritatem intimā & perfectum amorem surgāt. Sancti ergo, eo ipso quod sancti sunt, maximis Dei auxilijs roborantur, tum ut sanctitatem adipiscantur, tum ut adeptam sanctitatem augeant, tum denique ut in ea perseverent. Retrahunt Dominus à malis virtutes perfectos castigatione defectuum suorum benigna, atque præcipiti, benigna, quoniam eos amat, & ideo mitissimè, id est temporiter ferit; & celeri, quoniam pro eorum puritate diligentissimè zelat. Dominus per Zachariam ait: & ducam tertiam partem, id est

Zach. 13

iustos per ignem & vram eos, sicut vram argentum, & probabo eos, sicut probabo aurum. Merito autem Dominus sanctos & electis suis tribulationes immittit, quoniam

Chrysost.

hom. 1 in

psa. 1. &

hom. 62.

ad populum.

(ut affirmat Chrysostomus) tribulatio omnium virtutum est mater, ac filiorum pædagogus nec debuerunt illi, qui præ omnibus diliguntur matre privari, à qua nutriantur, nec pædagogo, cuius industria doceantur, & non solum magnis vitijs, sed etiam minimis defectibus liberentur. Tribulat Dominus viros perfectos, ne ex meritis extollantur, & de adepta sanctitate superbiant. Deinde, alij homines, si vidissent sanctos omnibus flagellis exemptos, maiorem quam par est et ipsis opinionem cōciperent. Præterea in la-

sanctorum tribulationibus mirificè Dei virtus apparet, dum per ægrotantes & compeditos, & principibus sæculi inuisos vniuersum mundum exsuperat, & doctrinam Euangelij in cordibus peccatorum seminat, & virtutem adauget. Quod Dominus indicauit, dicens Paulo: *Quoniam virtus in infirmitate perficitur*: id est, mea virtus atque potentia in tua infirmitate & vilitate, perfecta ostenditur. Ingens namque est roboris & potestatis indicium, ducem, nouis & infirmis militibus, veteranos, & fortes milites aduersarij superare. Rursus in his sanctorum molestijs, tum eorum patientia, tum perfectus erga Deum amor elucet. Tandem, perfectos tribulationibus impetit Deus, ut illis pulchriora immortalitatis sarta componat, & ob maiora merita etiam cumulum præmiorum adaugeat: quia *non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*. Repletus sum consolatione, inquit Paulus, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Deus igitur non relinquit iustos; viros sanctos, & sibi fideles non deserit, sed iuuat, sed protegit, sed abscondit, ut flagellum tribulationis illos non tangat, dum non ad vulnus eorum, sed ad salutem, & ad augendam sanctitatem appropinquat. Et flagellum non est, quod sanctitatis & consolationis, & tantorum bonorum origo est. Si nonnunquam Deus inter

2. Cor. 12

Rom. 8.

2. Cor. 7.

inter iustorum pericula abscondit faciem suam
& quasi ab interiore habitaculo eorum seip-
sum elongat, & illos veluti solos, & omni
ope destitutos pati sinit: id facit, ut divinam
protectionem sibi necessariam sciant, & li-
berationem ab omnium conditore veni-

Greg. 23 cognoscant. Sapienter enim dixit Gregorius
Mor. c. protectio divina minus necessaria creditur
28. semper habeatur: sed utiliter plerumque sub-

trahitur, ut sibi met homo, quara sine illa ni-
hil sit, ostendatur. Manus igitur Dei aliquan-
do nos nobis per aduersa, insinuat, quia etiam
nescientes nos in prosperis porrat. Qui vero

Psal. 90 pretiosum & desiderabile existimant, in re-
bus aduersis à Deo protegi, & à sanctis An-
gelis defendi, quibus mandatum est, ut ani-
mas puras custodiant in omnibus vijs suis:
qui magnum & excelsum iudicant, tribula-
tiones non impatienter, sed æquanimiter sus-
stinerent, imo & alacriter tolerare, ac earum
molestiam vix præ amore & abundantia con-

Psal. 90. solationis sentire, nec non laborum perpetua-
tione omni virtutum genere mirabiliter cre-
scere; perfectam virtutem sectentur, & animam
puritatem enixe querant. His enim promissa
est in æstu umbraculum, in labore refrigerium,
& in tribulatione solatium. Nam & in
perfecto dicitur, si alicui dicitur: Cum ipso
sum in tribulatione, eripiam eum, & glori-
ficabo eum. Longitudine dierum replebo eum,
& ostendam illi salutarem meum. *Cr.*

CAPVT. XXXV.

Quanta benignitate Dominus perfectorum orationes exaudiat, quantis donis repleat & quanto honore afficiat.

Icet viri perfecti sint planè diuites, & caelestibus bonis abundant; tamen quia dum vitæ mortali tributa persolunt, non in manente ciuitate, quam inquirunt, sed in exilio, & in loco horroris, & vastæ solitudinis commorantur; semper habent quod postulent, quod etiam desiderent. &c. Iustos & præcipuè viros perfectos, & sanctitatis amatores exaudit Dominus libentissimè, quorū orationes, siue sibi ipsis, siue alijs bona petant hilariter suscipit, grater admitit, & supra id quod postulant, imo & quod cupiant (parum est hoc) imo & supra id quod cogitant, illis aut alijs propter illos, dona concedit. Qui sane in deserto huius mundi constituti orationem suam habent pro vita, desiderium pro victu, atque vestitu vocem animi pro delicijs, quia sola voce ac deprecatione, quicquid ad necessitatem & ad voluptatem necessarium est, abundantissimè consequuntur. Dominus, qui tenerimè iustos perfectos diligit, valde pronus est ad donandū illis, quod se inspirante cupiuerunt, & os eorū aperiente

aperiente petiuerunt, & se impellente flag-
tarunt. Vt autem Dominus adstruat suam vo-
luntatis esse petitionibus sanctorum ad de-
um incitari, eos magnificis promissionibus
& apertissimis vtriusque paginae sententiarum
ad postulandum animat. Quamobrem per

Ioa. 15. Ioannem ait: Si manseritis in me, & verba

mea in vobis manserint, quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. Tunc dicens

Augu. sunt verba eius in nobis manere, ait Augu-
stin. stinus, quando facimus quae praecepit, & obli-
tract. gimus quae promisit. Quando autem verba
3. in eius manent in memoria, nec inueniuntur
Ioa. vita, non computatur palme in vite, quia ro-
tam non attrahit ex radice. Iusti ergo sunt, in
quorum cordibus verba Christi manent. In-
iustorum verò mandatorum obseruatione in Chri-
sto manent, tanquam palmites in vite, & crimi-
ni pulcherrimi in sua radice. His dicitur, ut
petant quicquid volunt, quia certissime conse-
quentur. Qua promissione nihil potest esse
felicius, nihil etiam largius, atque profici-
sius. etc. Eandem promissionem fecerat do-
minus per Isaiam: tunc ait, *inuocabis, & Dominus*

Isa. 58. *exaudiet: clamabis. & dicet, Ecce adsum.* Quod
est tunc; nisi, cum praedicta virtutis officia
compleueris oratione, clamabis ad me, & ego
diligens, & velox protector effectus, statim
adstabo tibi, & quicquid postulaueris, imple-
patrabo? prope est Dominus omnibus inope-

Psal.

144.

cantibus

cantibus eum; omnibus inuocantibus eum
 in veritate. Voluntatem timentium se faciet,
 & deprecationem eorum exaudiet, & saluos
 faciet eos. Eis in libro Psalmorum dicitur: *Psal. 36*
 Spera in Domino, & fac bonitatem, & in ha-
 bita terram, & pasceris in diuitijs eius. De-
 lectare in Domino, & dabit tibi petitiones
 cordis tui. Reuela Domino viam tuam, &
 spera in eo; & ipse faciet. Illi sperant in Do-
 mino, & faciunt bonitatem assidue, & habi-
 tant eam viuentium terram (vitam perfectam
 intellige) que non tribulos & spinas germi-
 nat, sed flores et lilia producit. Huius diuitijs
 ad suauitatem & saturitatem pascuntur, quia
 virtutum dulcedine perfruuntur, & bonorū
 operū ex illis promanantium copia satiantur.
 Ita viuunt, vt non in sæculo, nec in rebus pe-
 tituris sed in Domino delectentur, & tunc
 iuxta desideria & petitiones suas, assequan-
 tur à Domino, quicquid impetrare gestiunt.
 &c. Quis non in perfectis animaduertit
 gemmam perfectæ castitatis, adamantē obe-
 dientiæ, & carbunculum paupertatis? Qui
 licet religiosi non sint, & alium quemuis
 statum profiteantur, si tamen ad perfectam
 virtutem venerunt, nec terrenis rebus ad-
 hærent, quo nihil pretiosius, nec diuinis
 mandatis contradicunt, quo nihil robustius,
 nec se carnis colluione contaminant, quo
 nihil purius inuenitur. Quis neget illos
 omnium

omnium possessores esse virtutum, quos perfecta charitas occupans, sua familia replet, quæ in omnium virtutum cœtu consistit. Quis ambigat omnibus spiritus laudis donis abundare, & sapientes ac intelligentes esse, fortes, ac pios, & consilio, scientia, ac timore coopertos, quorum mentes ipse spiritus diuinus inhabitat, & in sui templi ac adem elegit? Quis non affimet eos Dei familiaritatem admissos, Deum intima quadam luce cognoscere, Deum sentire, Dei purissimo amore completi, cum Deo colloqui, atque ei imitatione perfectionis hærere? Vniuersa hæc dona Dei sunt in suos electos effusa, quorum abundantia primum squalorem & fœtorē obrunt, & nouam dignitatem ac splendorem ostentant.

Virtus via est, per quam ad honorem & gloriam peruenitur, non quia ipsa honorem quærat, nam (si vera est) sui ipsius bonum & Dei beneplacitum expetit: sed quia (Deo disponente) dum placere Deo quærere gloriam etiam & honorem incurrit. Quia cum sit præmium virtutis, eo in loco collocatus est, ubi virtus aliud præoptabilem quærens, illum quoque velut suæ pulchritudinis congruum inueniat, in Psalmis legimus: quoniam *Dominus virtutum ipse est gloria*. Qui enim facit, ut virtutē sectemur facit etiam, ut gloriam ut honorem, vel nomen

Psal. 23.

lentes acquiamus. Gloria virtutis sanctorum,
 Domine, tu es, quoniam virtutis amatores
 gloriosos efficis, honorabiles reddis, & ho-
 norem illis verissimum non fucatum nec
 simulatum constituis, & gloriam sponta-
 neam non violentia extorā discernis. Me-
 ritō autem Dominus ita statuit, ut studiosis
 virtutis honor ac gloria tribueretur, quia,
 ut inquit Bernardus: Quæ sine virtute est
 gloria, profectō indebita venit, præpropere
 affectatur periculose captatur. Virtus gra-
 dus ad gloriam, virtus mater gloriæ est, fal-
 lax gloria, & vana est pulchritudo, quam il-
 la non parturiuit; sola est, cui gloria debetur
 iure, & secure impenditur. Perspicue liquet
 perfectos viros honore esse dignissimos,
 quorum non ordinaria est virtus: sed eximia,
 feruens atque perfecta. Habēt quidem per-
 fecti omnes causas propter quas solemus
 homines alios honorare. Honore ac reue-
 rentia afficimus nobiles: sed omnes perfe-
 cti, sunt nobilissimi, quoniam sunt fratres san-
 ctorum, cognati angelorum, & domestici, ac
 filij Dei. Honoramus diuites: sed perfecti,
 rebus humanis destituti, ditissimis sunt di-
 tiores; quia si aurum & argentum & res pe-
 rituras nō possident, virtutes & spiritus san-
 cti dona, & consolationes cælestes, veras
 diuitias, & semper duraturas obtinere no-
 scunt. Honoramus sapientes ac literatos: sed

*Bern.
 ser. 3.*

A a perfecti

perfecti sunt sapientissimi, qui sciunt seiplos,
& ideo tā verè seiplos despiciunt, qui sciunt
Deum, sciunt vias virtutis, & semitas sancti-
tatis, quas etiam in obscura nocte aduen-
tatis sine vlla offensione percurrunt. Hono-
ramus vtilis nobis, aut toti regno proficui.
Sed perfecti manum Domini super pecca-
tores extentam detinent, indulgentiam, &
dona impetrant, & totius Ecclesie decus &
ornamentum existunt, &c. Perfecti igitur
sanctitatis amore seiplos dignos honore fe-
cerunt: quate Paulus ait: *Gloria, & honor,*

Rom. 2. pax omni operanti bonum, & paulò superius
his qui secundum patientiam boni operis gloriam &
honorem, & incorruptionem querunt, vitam æter-
nam Dominus abundanter donabit. Quia ergo
viri perfecti maximo honore digni sunt,
Dominus eos non solum postquam sunt in
ta functi, sed etiam dum viuunt, facit maxi-
mo honore à cunctis venerari, &c. illos ve-
ro ideo honore afficimus, quia Deum in se
habent, quia eius virtutes & perfectiones
imitantur, & quia aliquid (vt ita dicam) di-
uini muneris exequitur. Nam eorum or-
atio homines à dæmonibus liberat, à populi
mala propulsat, prosperitates adfert, & vi-
uerlos ad virtutem, ad sanctitatem, ad vitam
cælestis desiderium impellit. Mundana ri-
que nobilitas hominem ad tempus; sancti-
tas in æternum exaltat. Nobilitas, amicun
regum

regum; perfectio Dei amicum & Angelis pa-
rem constituit, &c. hunc honorē verissimū,
in sanctitate quæramus, & sic terrenos ho-
nores, vt puerorū ludicra despiciemus. Glo-
ria Christianorum, inquit Ephrem, Dei præ-
ceptum est. Gloria Christianorū, Apostolo-
rum & prophetarum doctrina. Gloria Chri-
stianorum humilitas animi est, spiritualis
paupertas atque obedientia. Gloria Chri-
stianorum mansuetudo & quies, omnibus-
que se submittere, ac reuerentiā tribuere.
Gloria Christianorū, atque corona est tri-
bulationes sufferre, & non indignari: taliq;
amicus reperitur illius, qui dixit: Quoniam
tribulatio vestra conuerteretur in gaudium,
ista omnia sunt verus honor, & vera sancto-
rum gloria, quoniam eos honorabiles red-
dunt, & verissimum honorem habentibus
deferunt, &c.

*Ephrem
de amore
pauperū.*

CAPVT XXXVI.

*De victorijs perfectorū quam admirabi-
lis sit perfectorum vita, quam pretio-
sa mors & quam ineffabile præmium.*

Iohannes vidit eos stantes ante thronum
& in conspectu agni, amictos stolis albis,
& palmæ in manibus eorum. Statio quidē
ante thronum sanctorum, honorem am-
plissimū, amictus albus, eorū vitam purissi-
mam, & palmæ manibus prælatæ, victorias

Ap. 7

A a 2

obtentas

obtentas de hoste designât. Nihil enim gloriosius quam coram solio Regis regum stare: nihil purius quàm in conspectu agni quæpiam candidum apparere nihil victoriosius quam inter cælites victorem hostium pronunciari. Fatentur se, non propria virtute, sed virtute Domini de hoste reportare triumphos. Bernardus de sponsa loquens, ait: frustra nititur, si non innuitur, scilicet super dilectum suum. Perfectorū quoque vox est illa Pauli sententia, qua se vicisse & superasse testatur. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam, per Dominū nostrum Iesum Christum. Quam victoriam? Certe omnem victoriam, qua vniuersos suos hostes vicerunt; tres namque esse animæ humanæ hostes, mundum, diabolum & carnem nullus ignorat, qui conscientiam illuminatam moliantur extinguere insufflantes in cordibus nostris desideria mala, motus illicitos; ac perfecti viri quam longissimè possunt, ab se ablegant, & tanquam cum immanissimis hostibus nullum patiuntur cum eis inire commercium. Imo illos victos ac superatos se fugant, & quisque eorum dicit & facit illud Davidis: persequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non conuertar, donec deficiant, confringam illos, nec poterunt stare, cadent subter pedes meos. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Bern.
serm. 85.
in Cant.
1. Co. 13

psa. 17.

Mundus illis est crucifixus, quoniam (vt inquit Chrysostomus, omnia quæ vulgò putantur magnifica illis sunt mortua, & ipsi mundo, quia mundanarū rerum cupidine non tenentur, quippe qui mortui sunt illis. *Galat. 6.* Perfecti victores sunt mundi, cuius in se desideria interficiūt, & plane illum in semet ipsis occidunt.

Victoriam etiam perfecti de diabolo hoste reportant, nam si diabolus superbia, inani gloria, inuidia, & tristitia aduersus perfectos præcipuè pugnat. Perfecti humiles sunt, qui nec virus superbiæ, nec inanis gloriæ suscipiunt. Fratrum amatores sunt, qui bona fratribus cupiunt, nec de eorum prosperitate tristantur. Hęc ergo dæmonis tela non illis officiunt. &c. qui vt vincant, charitate cinguntur virtutibus roborantur, gratia Christi proteguntur, sine qua miserrimè vincerentur. Quare si victores sunt, vincit Christus in illis, de quo ait Ioannes, quia exiuit vincens, vt vinceret, &c. Qui enim noxia quæque abjicit, hostem potèter premit, & qui item læta contemnit, & aduersa non metuit, quæ reliquit aliquando peruersa, non repetit, & ad cælestia feruenter currit, hostes quos in circuitu patitur, superare declaratur, perfecti ergo viri seipsos vndiq; munientes, & carnis ac sensuum suorum illicitis motibus imperantes, gloriosissimam
Ap. 6.

victoriam de importunissimo hoste consequuntur: & quia bellum cum isto infestissimo inimico periculosius est, & victoria difficilior; ideo dum carnem vincunt, illustriorem mercedem accipiunt. *Vincenti* inquit Dominus per os Ioannis, *dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, &c.* Quisnam est iste vincens, qui victor pronuncietur, nisi qui blanditias carnis in semetipso per continentiam interimit? Huic in huius victoriae primum datur manna absconditum, id est perfecta contemplatio diutorum, & calculus corporis munditia castratus candidus, & nomen novum, quo Christi filius quam simillimus compelleretur. Dignus prorsus merces mundorum, qui nomen & dignitatem splendidissimam lucrantur, de carnis spurcitiis & foeditates contemnant.

Has victorias de immarissimis hostibus viri perfecti, in semetipsis pariunt, sed aliam non minus gloriosas de eisdem hostibus in suis proximis percipiunt. Quis enim sermone explicare poterit, quoties perfecti peccatores orationibus à saeculo extrahunt, doctrina à laqueis diaboli eripiunt, & solo exemplo à carnis nexibus liberant? Iusti enim vita, inquit Ambrosius, redarguit peccatorem, quem tacita maiore auctoritate condempnat, quam si voce loqueretur. nec solum sanctorum exemplum oculis iniquorum conspectum, hostes animae superat, sed & virtus solomeditu percepta, aut in codicibus lecta, pro-

Ambr.
in Psal.
36.

*Basil.
serm. de
sanct.
Gordis.
martyre.*

sternit. Vnde Basiliius ait; quod cum in sanctis voluminibus Moylis vitam, morum lenitatem, nostræ naturæ magnopere optatā audimus, statim æmulamur, &c. Est ergo perfectus vitiorum intersector, dæmonum profligator, passionum & sensuum victor. Merito profecto triumphali indumēto, vestietur, & multis coronis coronabitur. Nam de sanctis scriptum est: quia sedent circumamicti vestibus albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ. Quis enim albā vestem meretur; nisi qui munditiam in vita seruauit? & cuius caput multis ac diuersis coronis ornatur, nisi qui nō vnā solam victoriam, sed multas de hostibus reportauit? imitemur ergo perfectos in fortitudine præliandi atque in felicitate vincendi, vt cum illis cōsimilibus ferris coronemur. Nihil autē sanctitate rariū, nihil vita perfecta desiderabilius; ergo nihil admirabilius inuenitur. Præui sunt innumerabiles, qui anfractus suorum affectuum sequentes, in horrenda flagitia corruerunt. Communes boni in Ecclesia non pauci, qui diuinis se mandatis custodiendis addixerunt. Viri spirituales, & puritati animæ insistentes non multi (si cum alijs conferantur) qui terrenis rebus despectis assequendæ perfectioni diligenter insistant. At viri iam perfecti, & consummati paucissimi, quorum vita ad gradum sublimissimæ charitatis perueniat. Ad hæc enim omnia quæ vita perfecta requirit,

Ap. 4.

diligenter præstanda, quis tam idoneus? & quis sapiens, ut custodiet hæc, & intelligat
Iob. 28. misericordias Domini? *Sapientia ubi inuenitur*
 & *quis est locus intelligentiæ?* inquit Iob, ac si
 diceret, pauci sunt, qui mentem suam, veræ
 sapientiæ, id est, perfectioni, parant, & se
 illibatos in domicilium sanctitatis ob-
 seruant. Nec eiusdem oblitus est Salomon.

Pro. 31. dum scripsit: *Mulierem fortem quis inueniat*
procul & de ultimis finibus pretium eius. Quoniam
 pauci sunt, qui in statu imbecillitatis positi, se
 ad quærendam sanctitatem fortitudine accingant.
 Si ergo perfecti rari sunt, & viri sancti paucissimi,
 profecto eorum vita inter nos insipientium oculos in
 admirationem rapiet, & supra omnes humanas
 res stuporem & extasim excitabit. Perfecti agunt
 vitam mirabilem, & omnibus intuentibus stupendam,
 quam Euangelium docet, Spiritus sanctus inspirat, gratia
 dictat.

Mirabilissimum enim est, homines ignorantem,
 aut non magis quam alij sapientes, naturam
 virtutum tam exquisitè cognoscere, & à rebus
 terrenis auulsos, in mysteriorum cælestium
 contemplatione suspendi. Mirabile est, homines
 infirmos, in tantam fortitudinem deuenisse,
 ut demones rubore suffundant. Mirabile est,
 homines, qui se ipsos abscondunt, & velamine
 humilitatis occultant, ipsa abscon-
 sione sua multo me-
 lus

lius fulgere, & inter alios homines splendidi-
 dius emicare. Mirabiles planè sunt isti viri,
 in quibus tam stupèda mutatio facta est, vt
 pro vitij virtutes ament, pro honore igno-
 miniam, & pro rebus mundi, res cælestes.
 Aut potiùs mirabilis Deus in illis, quia mi-
 rabilis Deus in sanctis suis. Vt cor humanū
 illicitia & captiuanria non sentiant, & res
 diuinas tam incredibili auiditate suspirent.
 Sanctam ac mirabilem vitam sancta & pre-
 tiosa mors sequatur necesse est, vt finis prin-
 cipio cōgruat, & initium mercedis cum la-
 bore conueniat. Quare perfecti qui sanctè
 viuunt, & in terris line querela conuersan-
 tur, sancti & tranquilla morte solent hinc
 emigrare. *Pretiosa in conspectu Domini mors san-*
rum eius: pretiosa quidē, quia vt fors magni
 valoris. Mors ita à prophetis, & spiritu diui-
 no plenis laudata, ita à sapientibus & pru-
 dentibus vitæ præposita, aliquid magnam
 & pretiosum habet absconditum, cuius gra-
 tia ipsa est bona atque pretiosa: & quidem
 ita est, nam hæc iustorum mors, finis est la-
 borum, principium quietis, fuga tristitiæ &
 aduentus lætitiæ: sedatio tempestatis & ini-
 tium tranquillitatis, consumatio exilij, & re-
 ditus in patriam. Mortē ergo perfectorum
 quidam Dei afflatu permoti, ardentèr desi-
 derāt, quæ amore cælestium illecti cū Pau-
 lo clamant: cupio dissolui & esse cū Christo.
 meritò

Ps. 115.

phil. 4.

*Bern. in
transitu
Malach.*

Merito autem iusti, & præcipue viri sancti
atque perfecti mortem sibi bonam existimant
quoniam morientes peccata, & pericula
labores huius vitæ mortalis fugiunt, & ad
multis desiderijs optatâ securitatem perueniunt, Triplex in morte cōgratulatio est hominibus, inquit Bernardus, ab omni peccato labore & periculo liberari. De morte cogitant, quasi de transmigratione quadam ad vitam meliorem, ad perpetuam & immortalem, finemque nō habentem. Et Basilius inquit, somnus iustis est mors. Imò magis gratio ad vitam meliorem. Hinc est, quod martyres exultant, dum trucidantur. Nā desiderium fœlicioris vite, iugulationis dolorem exstinguit, & emortuum reddit. Cum ergo tēpus mortis, & hora trāitus appropinquat, non tristitia absorbentur, non desiderio revivendi opprimuntur, nō timore immoderate turbantur; sed cognitione æternitatis inflantur, & amore divinitatis inflammati, timorē naturalem cohibent (faciente hoc efficacissima gratia Dei) & cum summa tranquillitate communē naturæ necessitatē excipiunt. In ea hora sui compotes facti, non miseram hominis sortē desunt, sed seiplos Creatori quæ amârunt, & cui obsequuti sunt, cum fiducia cōmendant, & adhuc extremū spiritū agentes, pro eius gloria ea loquuntur, quæ præsentibus ad virtutē colendā disponant. Vnde sanctis & perfectis viris in omnium terribilissimo (quod vocavit Philosophus) rāta quies

vade tanta fiducia, vnde tanta tranquillitas?
 nisi ex vitæ puritate profecta est, & ex abun-
 dantia gratiæ, quæ naturâ ipsâ titubantem, &
 se præ timiditate turbantē corroborat, & pu-
 ras animas è vinculis carnis exeuntes, spe
 melioris vitæ fortificat? Quis enim, vt Cypria-
 nus ait, non ad meliora festinet? Quis non
 mutari, & reformari ad Christi speciem, & ad
 cœlestis gratiæ dignitatē venire citius exoptet?
 Iā pugna mortalitatis, & mortis accedit.
 iam homo perfectus naturali pugna nō va-
 lens resistere, victus ac prostratus succumbit,
 & tamē suauissimē spiritū reddit, quia ama-
 ritudinē mortis, & sensum doloris magna ex
 parte imminutū & moderatū aduertit. Hunc
 dolorē in nonnullis sanctis præmissa illustra-
 tio minuit. Nonnunquā enim, vt Gregorius
 ait, omnipotens Deus trepidantium mentes
 quibusdā prius reuelationibus roborat; vt in
 morte minimē pertimescant. In alijs deside-
 rium habitationis cœlestis, & expectatio di-
 uinæ visionis extenuat: nam si patriæ memo-
 ria labores longissimi itineris aufert, cur re-
 cordatio illius nostræ ciuitatis, in qua sancti
 regnaturi sunt, magna ex parte mortis metū
 & trepidationē non tollat? In alijs ipsa con-
 suetudo moriendi mūdo, & abnegandi seip-
 sos mortis dolorē deprimat. Ac tandē omnes
 iustos Christus in hora mortis suauissimē re-
 creat. Vnde vincētī apud Ioannē promittitur
 stella matutina, quæ ipsū Saluatorem nostrū
 designat. Nam sicut stella matutina finis est

*Cyp. ser.
de morte*

*Greg. 4.
dialogo
6.47.*

Ap. 2.

noctis, & diei aduenientis exordiū : ita Chri-
 stus viris perfectis extremum spiritum agen-
 tibus aut visibiliter aut inuisibiliter adeli-
 & vitæ huius obscuritatem terminat, veritatem
 æternæ iam instantis claritatem incipiat. Hæc
 omnia quæ tetigimus in viris sanctis & iustis
 non modicum de dolore mortis detrahunt.
 Quare quieti & imperturbati in Angelo-
 rum & Sanctorum præsentia, quos aliquan-
 do visibiliter vident, aliquando inuisibiliter
 adesse sentiunt, purum spiritum creatos
 restituunt &c. O igitur felix, ac beata sancto-
 rum mors, quam tot ac tanta bona nobis
 tant. Volo te, inquit Bernardus, mortem
 & si non effugere, certe vel non timere. Iu-
 stus quippe mortem, etsi non cauet, tamen
 non pauet. Denique si morte præoccupatus
 fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidem
 iustus, sed securè, quippe cuius mors, ut præ-
 sentis est exitus vitæ, ita introitus melioris.
 Bona mors, si peccato moriaris, ut iustus
 viuas. Hæc mors necesse est, ut præcurrat, ut
 sequatur illa secuta. Dum viuis in carne, mori
 re mundo, ut post mortem carnis Deo
 viuere incipias &c. Omnes iusti, æternum
 præmium suis meritis satis impar cōsequen-
 tur. Omnes Deum facie ad faciem videbunt
 omnes eum sine vlla intermissione amabunt
 omnes sine cessatione laudabunt. Vna erit in
 celo vniuersorum iustorum ciuitas, vna cō-
 munis

34p. 4.

munis habitatio, vnus cibus & potus, qui in
 gustu diuinę claritatis consistet, vnum indu-
 menti genus, quia omnes gloria & splendore
 fulgebunt, & vna actio, qua Deum videndo
 tenebunt, tenendo gaudebunt, & gaudendo
 cum summa exultatione laudabunt. At in re-
 ceptione huius glorię, ac in eius qualitate,
 magna erit iustorũ imperfectorũ perfectio-
 rumque diuersitas. At istam vitam perfectã,
 & leuia peccata ac imperfectiones cauente,
 statim amplissima gloria suscipiet. Quod
 Gregorius palam attestatur, in hunc modum
 scribens: luce clariũs constat, quia perfectorũ
 animæ, mox vt huius carnis claustra exeunt,
 in cęlestis regni sedibus recipiuntur: quod
 & ipsa per se veritas attestatur dicens: *Vbi-
 cunque fuerit corpus, illuc congregabũtur & aqui-
 la.* Quia vbi ipse Redemptor noster est cor-
 pore, illuc proculdubio colliguntur iustorũ
 animæ. Et Paulus: cupio dissolui, & esse cum
 Christo. Qui ergo Christum in cęlo esse nõ
 dubitat, nec Pauli animã esse in cęlo negat;
 qui etiam de dissolutione sui corporis, at-
 que de inhabitatione cęlestis patrię dicit:
 Scimus quoniam si terrestris domus nostra
 huius habitationis dissoluatur, quod ædifica-
 tionẽ habemus ex Deo, domum non manu-
 factam, sed æternam in cęlis. Alterum verò
 discrimen est, quod iusti imperfecti minore
 gloriam, ac perfecti maiorem gloriam acci-
 piunt.

Greg. 4.
 dialo. 6.
 25.

Luc. 17.

Phil. 1.

piunt. Nā qui parcē seminat, parcē & metet.
 Dominus etiam redditurus est vnicuique se-
 cundum opera sua; Quare qui magna boni
 gessit, magnis bonis ditabitur, & qui paru-
 gessit, minora recipiet. Augustinus ait: Qui
 dispar est gloria singulorum, sed communis
 est lætitia omnium.

Aug.
 jib. med.
 6. 25.

CAPVT XXXVII.

*Quam iucunda sit perfectōrum memoria, & quā
 perfectio ob summam sui dignitatem ab omni-
 bus sit excolenda.*

Perfectos viros in cælesti patria receperunt
 & apud Dominum exultantes, fideles
 sua memoria non delent, nec terrigenæ obli-
 uiscuntur, sed eorū honorificē recordantur.
 Quos enim sanctē & perfectē vixisse con-
 periunt, aut statutis temporibus, aut quoties
 memoria ipsorum incidit, non sine laudis
 admiratione concelebrant. Idque Salomon
 Deo inspirante cognouit, dum inter sua
 sententias hanc etiam scripsit: Memoria iusti
 cum laudibus, & nomen impiorū putrefacit.
 Vir iustus atque perfectus memoriam suam
 cordibus hominum perpetuam, & illam ho-
 norificam, & laudibus refertam assequetur.
 vtrumque sanctus Dauid vnico versu com-
 plexus est; in memoria æterna erit iustus, &
 auditione mala non timebit.

Pro. 10

Ps. 111.

Exo. 28.

Non nihil etiam huius utilis, & iucunda
 perfectorum memoriæ, quam post se reli-
 quunt, in veste Sacerdotis figuratum intel-
 ligunt.

gimus. Nam illa vestis, ex qua mala punica,
 & aurea tintinnabula dependebant, quorū
 dulcis sonus ingrediente Sacerdote taber-
 naculum aures vniuersorum adstātium pul-
 sabat. Extremitas huius vestis finis ipse est
 sanctæ & cælestis conuersationis, quæ in pe-
 dibus finitur, quoniam ad finem vsque vitæ
 perdurans, in aliam meliorem conuersatio-
 nem commutatur. Sed vide quid ex hac ex-
 tremirate siue ora dependeat: certè mala
 punica, & tintinnabula, quæ iucundam &
 sanctam perfectorum memoriam designant.
 Tintinnabula namque sonant, & ad efferen-
 da lumina, & ad videndam vestem Sacerdo-
 tis, & mala punica nos prouocant. Et dū ver-
 ba, quæ vitæ perfectorum tractant, audimus,
 nihil aliud internis oculis, quam sanctissimā
 quandam vitam, & cælestia desideria, Chari-
 tatis opera, & purissimas omnium virtutum
 actiones adspicimus. Quibus & ad laudādos
 sanctos ipsos, & (quod præcipuum est) ad
 laudandum Dominū sanctitatis auctorem,
 & omnis perfectionis datorē permouemur.
 Quis enim alicuius perfecti viri vitam &
 actus considerans, non clamet cū Dauide: **Ps. 145.**
 Generatio & generatio laudabit opera tua; &
 potentiam tuam pronuntiabunt. Magnifi-
 centiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, &
 mirabilia tua narrabūt, & virtutē terribilium
 tuorum dicent: & magnitudinem tuam nar-
 rabunt. Memoriam abundantiae suauitatis
 tuæ

tua eructabunt: & iustitia tua exultabit. Verè Domine omnes gentes, omnesque nationes opera tua laudant, & potentiam tuam prædicant, illa scilicet opera præcipue, quæ in sanctis tuis facis, & illam potentiam quam in mutatione & emundatione cordium eorum ostendis. Narrant, inquam, illam immensam magnificentiam, quod electos tuos è vinculis rerum mundanarum ereptos, sanctitate multiplicas, & mirabiles aquarum caelestium decussus, quibus illos emundas. Memoriam huius eximiae potentiae & suauissimae misericordiae omnes eructant, & id nimis vtiliter, quia di horum operum recordantur, ad tuam iustitiam consecrandam interius exultant. Omnia quæ in superioribus dicta sunt manifestè confirmant summam esse perfectionis dignitatem, quam vniuersi homines deberent appetere. Nā si pro mundi dignitatibus indetigabili studio laborant, quanto vtilius er illis, pro dignitate perfectionis laborare, quod non solum in hoc seculo magnos & honorabiles reddet, sed etiam id futuro, atque in regno Dei, & in æternum, & apud Deum & Angelos eius claros & gloriosos efficiet. Dignitas perfectionis magna est, & (ut ita dicam) ampla, quæ si volumus, cito incipit, & nunquam nos deserit, & sanctissimis voluntatibus nos ipsos illinit. Quis enim eius magnitudinem poterit explicare, quæ omnes cogita

cogitationes, omnia desideria, omnia verba, & omnia opera mentis nostræ componit, & Deum nobis propitium, Angelos beneuolos, homines amatores, & omnes creaturas subditas reddit: perfectio non tam voluptatibus plena, quam ipsa sanctissima voluptas est, quæ mare conscientia sedat, fluctus desideriorum tranquillat, & delicias Angelorum, quas in Dei cognitione & amore omnis vera sapientia constituit, è cælo in terram aduehit, & in mentes perfectorum inuehit. Perfectio seipsa honestissima; seipsa pulcherrima, quæ huius vitæ summa felicitas, quæ nos Deo amicos, Dei filios efficit, quæ nos vnum spiritum cum Deo facit, quanto magis erit digna, quæ ab omnibus exoptetur? Si aliquando mens nostræ de bello cogitat, & seipsa in de virtutum ac vitiorum conflictu sollicitat quare non cogitat, quia vna virtus multis vitijs fortior, vna bona voluntas multis affectibus prauis superior, vna gratia innumeris aduersarijs robustior? Si vero mens humanâ tam crassa est, & ignara, vt nulla facta cõparatione vitii, illum numerũ cogitet, & solâ multitudinem pro se, aut aduersus se pugnâtem aduertat, quare nõ cogitat, quoniã Deus, omnia creata, Angeli & homines, cœlestia & terrestria, visibilia & inuisibilia eã aduersus vitia pugnante iuuent, eã cingât atq; defedât? ideo inquit sapiëntia de iustis loquēs: accipiet

B b regnum

regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos; accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum, &c. Cogita nunc o frater tepide, an possis cum centum millibus, imo cum infinitis millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad te? an tu non poteris accipere regnum decoris & diadema speciei de manu Domini? An non poteris perfectionem consequi, qui in te ipso regnes, & in perpetuum victor coroneris, quam pueri & puellae consequi potuerunt, & victis hostibus ad sanctitatem properarunt? Sed esto, quod tu non poteris, an Deus in te non poterit? hostes tuos vincere, affectus cohibere, lacertos roborare, pedes dissolvere, ut curras, & pugnes, & vincas, & victoriam de te ipso reportes? an omnis creatura Dei fortitudine armata, quae pro te contra insensatos, id est, contra vitia pugnat (dum angeli te circumdant) non poterit te ad expugnandam perfectionem, & ad superandas vitiosas consuetudines adiuuare? Satis degeneris animi es, si tantis praesidijs suffultus, non vales cum hostibus ligatis configere. Daemones enim hostes ligati sunt, quos Christus sua morte ligavit, & ne nisi solo latratu nobis nocerent, suis doloribus compediuit. Facilis ergo nobis

DE VITA SPIRIT. EPIT. 387

est ad perfectionem & vitæ puritatem accessus, quia semper se maximam & primo aspectu inaccessibilem non viribus humanis assequimur, sed Spiritus sancti afflatu ad illam impellimur, & efficacissimis Dei auxilijs & omnium creaturarum (vt ita dicam) monitis, ad eam capessendam adiuuamur. Quis non videat facillimum esse virtutem diligere, & eius præceptis obedire, & difficillimum vitia diligere, & eorum iussis obtemperare, perfecta virtus clara est, vitium obscurum: virtus pulchra, vitium fœdum. igitur facilius est virtutem & animi puritatem colere, quã vitijs horrendis adhærere.

Omnis de perfectione doctrina tribus partibus, cognitione, desiderio, & actione concluditur: quarum cognitio intellectum perficit, desiderium voluntatem accendit, & actio tum ipsam voluntatem, tũ reliquas vires animæ studio virtutis absoluit, cognitio sine desiderio parum est utilis, desiderium est sine actione mutilum, quia ad hoc datũ est nobis, vt ea, quæ desiderio cupimus, labore actionis assequamur, quoniam ad hoc bona cognoscimus vt desideremus, & ad hoc cupimus, vt opere siue actione cõpleamus, Tota quidẽ perfectionis ars in amore posita est, quo Deum propter seipsum, & propter Deũ proximũ quoque diligimus, & ex amore vniuersam legem imolemus.

Bbz

Ca-

C A V T XXXVII.

*Perfectionem donum Dei esse, non tamen nostram
cooperationem excludere.*

Perfectionis gemma gratissima, nec ex
natura nobis obuenit, nec ex necessita-
te accedit, nec ex debito contingit, sed do-
num Dei est, & quidem amplissimum, quod
Deus diues in misericordia hominibus lar-
ga manu concedit. Fidelis Deus, ait Paulus,
per quem vocati estis in societatem filii
eius Iesu Christi Domini nostri. Non for-
tuna vos impulit ad societatem Christi,
qua omnis sanctitas, omnisque perfectio
fidelium signata est, non fatum vos traxit,
non vis astrorum adiecit, sed voluntas Dei
amantis vos, & liberaliter diligentis, qua
nullam vim libero arbitrio intulit, ad Iesum
Christi societatem (quam omnes iusti pro-
fitentur) & ad perfectionem euocauit.
Quam necessitatis exclusionem hoc loco
animaduertit Chrysostomus; & non solum
animaduertit, sed & optima ratione stabili-
lit. Non, inquit, vim infert Deus, neque co-
git, & quisnam ad præmia, coronas, conuiui-
festos dies, nolentes atque inuitos trahat?
Nemo, inquam; iniurius namque esset. Hæc
itaque mutatio, quæ ex homine carnali fit
spiritualis, & ex peccatore iustus & sanctus,
non necessitatis est, sed dextera excelli. Iosephus
excellus

1. Cor. 1

Chryf.
hom. in
1. ad Co-
rint.

excelsus est (nam & in hoc celsitudinē suā
 pietatis commendat) qui commutat co-
 gitaciones & desideria terrestria in cogita-
 tiones & desideria cælestia: qui conuer-
 lutum in aurum, saccum in sericum, & ex vi-
 lissimo peccatore hominem iustum & pla-
 nē sanctum, ac perfectū educit, Si ergo per-
 fectio nec naturalis est homini, nec necessa-
 ria, nec debita; erit sine dubio benignitate
 Dei & misericordia donata. *Deus qui diues est Ephr. 2.*
 in misericordia propter nimiam charitatem suam,
 qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis,
 conuincit nos in Christo (cuius gratia estis
 saluati) & conresuscita uit & consedere fecit in cæ-
 lestibus in Christo Iesu: vt ostenderet in seculis su-
 peruenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ in
 bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia enim
 estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis:
 Dei enim donum est. O quam magnum do-
 num sancta perfectio, quod Iacobus Apo- *Iacob. 1.*
 stolus donum perfectum appellat: Omne datum
 optimum, inquit, & omne donum perfectum de-
 sursum est. O quam magnum donum quod
 Paulus donum cæleste vocat! impossibile *Heb. 6.*
 est, inquit, eos qui semel sunt illi luminati, gusta-
 uerunt etiam donum cæleste & particeps facti sunt
 Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum
 Dei verbum, virtutesq; seculi venturi, &c. gustant
 donum cæleste, nempe abundantissimam
 gratiā. Si perfectio donum Dei est, exspecte-
 mus illam à Dño, & donec eam donauerit

patienter feramus, patientes simus, non nostræ salutis obliti, sed ad gemmam hanc pretiosam accipiendam cooperemur. Ad quod nos mouet Dauid, dicens: *Exspecta Dominum, viriliter age. & confortetur cor tuum. & sustine Dominum*: ita exspecta, ut tamen non otio torpeas, sed secundum vires tibi à Domino datas fortiter agas: ita profecto expectandum est, quoniam Dominus non dormientibus nec oscitantibus hanc pulcherrimam margaritam perfectionis donat, sed vigilantibus, & pro ea contra seipso, & aduersus omnia vitia decertantibus, benignè communicat: ita sustinendum, quoniam nostrum laborem ex gratia sua procedentem, & nostram cooperationem, ad sanctitatem impertiendam requirit. Nam, ut ait Leo

Leo. ser. 2. Epip. 6. 3. Papa: quamuis omnium bonorum sit ipse largitor, etiam nostræ tamen fructum quærit industriæ; non enim dormientibus prouenit regnum cælorum, sed in mandatis Dei laborantibus, atque vigilantibus: ut si dona illius irrita non fecerimus, per ea quæ dedit, mereamur accipere, quod promittit. Ut autem sciamus perfectionem ita esse donum Dei, ut ei consequendo debeamus diuinam gratia iuuante cooperari, diuersos loquentes modos in hac re sacra scriptura frequenter usurpat, ut hoc iustitiæ, ac perfectionis opus & Dei esse & nostræ etiam industriæ Dei

gratia fulcitæ nobis aperiatur. Ait enim: *Non* Rom. 9.
volentis neque currentis, sed misipientis est Dei. Et Isa. 1.
Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis, Phil. 2.
iterum verò. Deus est qui operatur in vobis Rom. 2.
vella & perficere Et, *Reddet vnicuique secundum* Ioan. 6.
opera sua: Et rursus, Nemo venit ad me, nisi pater, Iacob. 4.
qui misit me, traxerit eum, Et, appropinquate Deo, Psal. 26.
& ipse appropinquabit vobis, præterea: perfice Prou. 4.
gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur ve- Iere. 4.
stigia mea, Et dirige semitam pedibus tuis, & om- Psal. 50.
nes via tue stabilientur. Deinde: *laua à malitia* Ezech.
cor tuum Ierusalem, vt salua fias. Et cor mun- 11.
dū crea in me Deus, & adsparges me Domine hys- Ezech.
sopo & mundabor, lauabis me, & super niuem 18.
dealbabor. ac tandem: dabo eis cor nouum, &
spiritum nouum tribuam in visceribus eorum. &
facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Hæc
omnia & alia similia pene innumera mani-
feste indicant omnem virtutem, omnem-
que animæ perfectionem donum Dei esse,
sed ita, vt laborem nostrum exigit, & in-
dustriam non excludat. Docent etiam om-
nem laborem & omnem industriam no-
stram, ad perfectionem necessariam, cas-
sam esse, & inutilem, nisi eam gratiæ diuinæ
spiritus excitauerit, & in opus prodeuntem
comitatus fuerit, & stabilitate ac perseue-
rantia compleuerit. Si ergo donum hoc
magnum, & eximium perfectionis volumus
ei consequendo, modis omnibus, quibus

possumus cooperemur, &c. cooperemur
iraque gratiæ Dei, ut mentis nostræ sancti-
tatem ab eo impetrare possimus: ad quod
Paulus ipse nos hortatur, dicens: *Aduvante*

2. Cor. 6. *exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipi-*
tis: ait enim, tempore accepto exaudiui te, & in
die salutis adiuui te: ecce nunc tempus acceptabile,
ecce nunc dies salutis. Deus namque in tem-
pore sibi accepto exaudit nos, & in die sa-
lutis nostræ destinato gratia sua adiuuat nos.
Hoc autem tempus non est profecto aliud
quam tempus vitæ nostræ, quod sub Evan-
gelica lege transigimus. Hæc dies non est
alia, quam dies conversionis nostræ, & vitæ
spiritualis nostræ, quæ si æternitati compa-
retur, non longior est hesternæ die, quæ
præterijt. In hoc tempore Domino satis
accepto, & in hac die ad operandam sa-
lutem animæ nobis concessa, abundans
gratia data est, cuius præsidio donum per-
fectionis assequamur. Ne in vacuum re-
cipiamus eam, sed ei fideliter & diligen-
ter cooperemur. Hæc vnum Dei donum
est, sed multa bona continet, quia & ani-
mæ pulchritudinem, & memoriæ tranqui-
litem, & intelligentiæ lucem, & volunta-
tis rectitudinem comprehendit, & om-
nium virium animæ decorem, ac ipsius
corporis continet puritatem. Duo igitur
sunt, quibus homo Deo ad suam perfectio-
nem

nem consequendam cooperatur, desiderium
 & opus: nam ardentissimi virtutis, & per-
 fectionis, desiderijs ac sanctis operibus velut
 quibusdam instrumentis aptus efficitur, &
 ad excipiendum sanctitatis donum dispo-
 nitur. Nam desiderium & opus, sunt duæ *Ap. 12*
 alę datę mulieri quę peperit masculum, vt
 volaret in desertum in locum suum, vbi ali-
 tur per tempus, & tempora, & dimidium
 temporis. Quę nam est ista mulier? nonne
 anima perfectionis auida, quę spiritualis
 sapientię lucę tanquam sole vestitur, & lu-
 nam mutabilitatis proterit, & caput eius
 virtutibus tanquam stellis circumdatur? &
 quod masculum peperit nisi propositum
 proficiendi, & ad sanctitatem siue vlla cessa-
 tione properandi: in quod autem desertum
 secedit, nisi in secretum spiritualis vitę, vt
 interpretatur contemplator Richardus, in
 quo tanquam in amabili solitudine ab stre-
 pitu sæculi delitescit? Duabus itaque alis de-
 siderij, & operis in hunc desertũ volat, quia *Rich. lib*
 benę desiderando & operando, ad optatam *4. in*
 spiritus tranquillitatem appropriat. Ibi autem *Apoc.*
 scilicet in spirituali conuersatione alitur per *cap. 1.*
 tempus, & tempora, & dimidium temporis,
 quia in initio virtutis, & in profectu, & in
 perfectione eius diuina gratia reficitur. His
 itaque duobus pedibus desideriorum, &
 ope-

opetum nobis currendum est, quos perficit
Dominus tanquam ceruorum, ut super ex-
cella statuat nos.

CAPVT XXXVIII.

*Multa esse, quae hoc perfectionis desiderium excitant,
quorum primum est ipsius aestimatio perfectum.*

Non est facile humano cordi his veris
efficacibus perfectionis desiderijs arde-
re, & illorum vi, ad quarendum perfectam
virtutem incitari: quoniam natura nostra
peccatis & immoderatis affectibus irretita,
& amor rerum visibilium assueta, quasi duris
catenis vineta tenetur, ne in altum vo-
let, & in desiderium inuisibilem assurgat.
Quare iste amor, istudque desiderium ali-
quibus remedijs excitandum est, & hic
ignis ex duro silice cordis nostri quibusdam
ictibus excutiendus, qui cooperatur gratia
Dei, & ignem desideriorum accendant, &
nos ad capessendam perfectionem dispo-
nant.

Primum verò, quod perfectionis deside-
rijs obstat, est ignoratio perfectionis, cum
amplitudinem & Maiestatem, quia non
cognoscimus, non in multo pretio habemus
& quia eius aestimatione caremus, ideo ni-

hil de perfectionis possessione curamus. O
 quantum potest in mentibus insipientium
 ista ignoratio, quam miserabiliter, hæc cæci-
 tas illos dementat, quam fortiter ne pro per-
 fectione laborent, & ne ad sanctitatem cur-
 rant, ipsorum manus & pedes ligat. Huic
 ergo hominum cæcitati & ignorantiæ nos lu-
 cem diuinam & sapientiam cælestem oppo-
 namus, & nihil dignius, nihil illustrius, nihil
 gloriosius perfectione putemus. Si ergo illa
 bona corporis æstimamus, & in magno
 pretio habemus; quanto magis perfectio
 æstimanda est, cuius comparatione omnia
 illa bona simul accepta minus sunt, quam
 respectu maris immensi stilla roris exigua?
 Tu ô homo quæris bona, quæ te satient, de-
 sideras pacem cordis tui, possidendo ea quæ
 te impleant, & tua desideria consopiant;
 discite igitur ubi sit prudentia ubi sit virtus,
 ubi sit intellectus: ut sciās simul ubi sit longi-
 turnitas vitæ, & victus, ubi sit lumē oculorū
 & pax. Discite inquam, prudentiam virtutum
 aurigam, qua omnia secundum finem æter-
 næ vitæ disponas, discite omnem virtutem,
 ut secundum illam tuam vitam instituas,
 discite sapientiam, quā vnicuique rei debitum
 locum tribuas, & sic acquies vitæ longi-
 turnitatem perpetuam, abundantiam om-
 nium bonorum aggregatione plenissimam,
 lucem,

lucem, qua omne bonum scilicet Deum, videas, splendidissimam, & pacem, quæ omni concupiscentiarum bello liberet, & cunctis uerbis supernis associet.

Cum itaque perfectio sit maximum hominis bonum, ac præstantissimum omnium donorum, quæ in hac vita nobis possunt contingere; assuescamus ita illam adferre, ita de illa cogitare, ut de re verè magnâ, atque pretiosa, quæ omnia aut magna, aut utilia, aut suavia mundi in immensum exsuperet. Quanti momenti esse debent apud me perfectionis, & virtutis obsequia, quibus peccata mea deleo, Christum iudicem meum placo, in eius me intimam familiaritatem insinuo, & in incomparabilem dignitatem amicorum Dei, & filiorum dilectionis morum adscendo? Quam Deus ipse iustus per Ieremiam pollicetur, dicens: non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua &c. sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me: quia ego sum Dominus qui facio misericordiam & iudicium, & iustitiam in terra: Hæc enim placent mihi, ait Dominus. Ecce, o anima mea, obsequia, quæ Deum placent, & eius cor emolliunt, & ad faciendam nobiscum misericordiam inclinant: non vana & superba scientia, quæ alios despiciat &

& nimis de se præsumit, sed notitia timoris
& amoris Dei affectum attrahens, & in opus
prodiens, hæc est, quæ placet Domino, &
eius beneficia promeretur.

Has verò meditationes, quibus mentem
nostram ad perfectionis æstimationem eru-
dimus, orationibus assiduis fulciamus, & à
Domino quotidie notionem pulchritudinis,
ac maiestatis veræ virtutis sollicitè & ob- *Iacob. 1.*
nixè postulemus. Si quis indiget sapientia
inquit Iacobus Apostolus, postulet à Deo,
qui dat omnibus affluenter, & nō improp-
rat, & dabitur ei. Quænam vtilior sapientia,
quam Deum scire, & mandata eius observa-
re, & ad puritatis fastigium peruenire? &c.
Crescat igitur in nobis perfectionis cognitio,
crescat & sanctitatis æstimatio, quia hæc de-
siderium & concupiscentiam excitabit, &
omnem pigritiam ac locordiam in sectandis
bonis operibus submouebit.

Secundum excitatorium desiderij perfe-
ctionis est scire, quod temporalia nō satiant.
Cor humanum, dū hæc vita vinitur, quæ tota
inanitas & mendicitas est, desiderijs va-
uum esse non potest. Cor autem hominis
in vita mortali, nec bonis plenum est, cui
tot bona desunt, nec suum finem est asse-
quutum: consequens ergo est, vt desiderijs
æstuet, & aliquod bonum, quo caret adi-
pisci desideret. In his ergo rebus oportet
sua

sua desideria collocet, quæ habita ipsum impleant, ipsum perficiant & satient, ne imprudentiæ & ignorationis arguatur. Videmus nunc igitur quid nobis concupiscendum sit, ut cum nouerimus temporalia nullo modo esse desideranda, quæ sursum sunt, nimirum spiritualia & celestia appetamus. Quam promittens Dominus cibum homini legem custodienti ait: *Cibabo te hereditate laetitia*

Isa. 58. tris tui, os enim Domini locutum est, ut sciamus

hereditatem æternam, quæ à virtute incipit, & in præmio virtutis consistit, cibum elementis humanæ, tum suauissimum, tum peculiarissimum; extra quem erit quidem aliquod

Richard quod eam distendat, & inflet, non tantum
serm. de quod repleat, & satiet. Pulchrè sane Richardus,
spirit. antiquorum sententiâ Philosophorum
sanct. correxit, qui hominem mundum paruum

appellarunt, qui potius mundus maximus vocandus esset, quoniam totius mundi possessio, sinus & recessus mentis humanæ replet. Nonne, inquit, Philosophi videntur errasse, qui hominem microcosmum, id est minorem mundum dixere. Nunquid non obsecro non meritò maior mundus dixeris? est humanus ille animus, qui mundo magis tunc maior est: quem totus mundus nullius sui dilatatione, nulla sui multiplicatione latere potest? Si humanus animus maior & capacior est mundo isto visibili, & istiusmodi

omnia visibilia continentem res parvæ non replent, quoniam modo illum replebunt? Nimirum ad imaginem Dei facta anima rationalis, ceteris omnibus occupari potest, repleri anima non potest. Capacem Dei, quicquid Deo minus est non implebit, & alia multa eo loco Bernardus, quibus aperte demonstrat terrena mentem hominis saturare non posse. Cibus enim verus animæ Deus est, qui eius capacitati satisfacit, reliqua verò, quæ ficta sunt, non possunt tantam capacitatem replere, nec summi boni desideria satiare. Vnde Augustinus ait: Cum anima creaturam desiderat, continuam famem habet quia licet, quod desiderat, de creaturis adipiscatur, vacua tamen remanet, quia nihil est, quod eam impleat, nisi tu Domine, ad cuius imaginem est creata: imples autem tu eos, qui nihil aliud desiderant præter te, & facies eos dignos te, sanctos, beatos, immaculatos, & amicos Dei, qui omnia reputant ut stercora, ut lucrifaciant te solum. Si ergo desideria nostra in aliquo ponenda sunt, & in rebus visibilibus ponenda non sunt, restat ut aliqua quæramus, in quibus ea constituamus, bona verò eius generis cupienda & quærenda sunt, quæ sint vera bona, quæ nostra desideria restinguant, quæ habita nos bonos & beatos faciant, quæ nos Deo coniunctos, Angelis gratos, & hominibus

*Bernard
declam.
sup. ecce
nos re-
liq omn.*

*Aug.
in soli
loq. cap.
30.*

minibus honorabiles reddant.

Tertium excitatorium desiderij perfectionis, quod spiritualia animo satisfaciant. Qui aliqua arte sibi necessaria lucrari non potuit, solet autem illam relinquere, & per alia commutare, qua sperat se maius lucrum accepturum, quod suo cibo & vestimento sufficiat. Qui etiam alicuius heri obsequij addictus, cum magno labore & sine vili emolumento famulatur, vtile iudicat illum herum deserere, & alteri se adungere, in cuius domo facilius seruiat, & mercedem copiosorem acquirat. Et nos hac ratione permoti sæculum, Dominum sibi durum abieciimus, & Christi nos obsequij addiximus, cuius iugum suauis est, & onus leue: quod vtile nobis non erit, nisi veterem arte prætermissa, qua amoris terrenorum inhæsimus, nouam artem, & magis quaeritissimam addiscamus. Discamus igitur aliam artem, scilicet spiritualem vitam, quæ nos impleat, & satiet, quæ nos diletet, & amplectetur: quæ nobis de bonis omnibus necessarijs prouideat. Hæc enim spiritualis vita bona, quæ non sunt alia profecto, quam virtutis & perfectionis bona, talis natura sunt, vt menti hominis satisfaciant, & in ea omnem famem, & omnem sitim rerum temporalium extinguant. Qui hæc suauissimam

ma comedunt, & humilitate castitati, & reliquarum virtutum amoris studio se tradunt, statim ad videndam vilitatem rerum terrestrium oculos mentis aperiunt. Nam sicut Ionathas gustanti fauam mellis, oculi præ fame caligantes aperti sunt, ut omnia ^{1. Reg. 14.} circumstantia posset clarè conspiceret: ita his qui mel virtutis gustant, mentis oculi roborantur, ut valeant rerum visibilium vilitatem, & invisibilium celsitudinem contemplari. Dum verò considerant mundum in Saule figuratum, esum huius mellis vetuisse, & milites (ut pereant, & nihil faciant) sine cibo in prælium amandasse, dicunt quod verum est: Turbauit pater noster terram: vidistis ipsi, quia illuminati sunt oculi nostri, eò quod gustauerimus paululum de melle isto: quanto magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nonne maior plaga facta fuisset in Philistiim? mundum patrum vocant, quia ab eo ^{1. Reg. 14.} (quod ad naturam attinet) geniti sunt, sed illum patrem, cui & concupiscentiæ matri dicunt: Nescio vos, & fratribus suis, ignoro vos. iste pater turbat terram, quia hostibus vniuersis immanior, ut nos aduersus hostes Domini pugnemus, & eos insequamur, se velle dissimulat, & tamen mel gustare aut aliquem cibum accipere ^{Deut. 33}

C c vetas

verat. Scit enim, quod si virtutis & bonorum spiritualium melle vescimur, sine ulla ambiguitate vincemus. At nos non credamus illi, neque obediamus voci eius, sed mel veræ virtutis & bonorum spiritualium gustare conemur; quia illud oculos mentis nostræ illuminabit, ut rerum visibilium utilitatem agnoscamus, & lacertos nostros roborabit, ut eas fortiter despiciamus, & ad res cælestes non tantum gustandas, sed perfectæ possidendas adspiremus.

Illuminatis oculis gustu cælestium, tunc anima terrena fastidit, & quæ antea amabat atque cupiuerat, odio persequitur, & cordis affectu reuellit. Dolet ignorantiam suam, quod rebus tam contempribilibus & abiectis inhæsit: & admiratur mutationem suam, quod aperiente oculos Deo, dulcia mundi horret, splendida fugit, & concupiscibilia cōtemnit, Iacob etiam quo tempore Israël vocatus est, nimirū prævalens Deo, cœpit vno pede claudicare. Quidnam est hoc? nisi quod anima Deum desiderijs amplectens, sicut puritate crescit, ita in rerum visibilium desiderio decrescit? Quid hoc? nisi quod dum affectibus rerum cælestium accenditur, in desiderio rerum visibilium infirmatur? Gustus itaque virtutis gustum rerum terrenarum tollit, & sitim visibilium exstinguit. Et quo robustius æterna appetant

Gen. 31.

runt eò à temporalibus salubri defectione lassantur, &c. *Qui replet in bonis desiderium tuum, renouabitur, vt aquila iuuentus tua.* in - Psa. 102.
quit Dauid, Quid ò homo desideras? an peccatorum veniam? an vulnerum medicinam? an de spiritali morte victoriam? an donorum & miserationum abundantiam? sed replebit ille his omnibus bonis desiderium tuum, vt quod postulaueras, assequaris; quod desideraueras, teneas, & bonis quæ sitieras, facieris. Renouabitur vt aquila iuuentus tua, sicut homo optimis cibus abunde refectus tum esuriem & imbecillitatem pellit, tum viros ad laborandum & currendum resumit: ita anima spiritalibus bonis repleta fortior ad bona, quæ non habet, consequenda & robustior redditur, & in dies nouis virtutum incrementis cumulatur, &c. Si enim Dominus in cordibus illorum habitat, qui charitate orati sunt; quid mirum, si ipsi Deum possidentes tanto bono saturarentur, tantis diuitijs repleantur, & summæ pulchritudinis & sanctitatis, (qui Deus est) possessione lætètur. Mirum in modum igitur anima ad cupiendam perfectionem excitatur, dum videt sua desideria nunquam bonis temporalibus satiari, & sola charitatis & virtutis (qua Deus habetur) abundantia repleti.

Quartum excitatorium desiderii perfectionis

Cc 2

tionis

Math.

16.

ctionis, quod Deus impense vult, ut perfectionem quæramus. Ecclesia autem regnum quoddam est, non perituum, sed perpetuum; aduersus quod portæ inferi non præualebunt. Huius regni ipse Deus noster est rex: de quo inquit David: Quia Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos.

Psal. 94.

Quia in manu eius sunt omnes fines terræ, & altitudines montium ipsius sunt. Æquum est ergo, ut nos populus pascuæ eius, & oues manus eius ipsius voluntate gubernemur, ipsiusque sanctissimis desiderijs annuamus. Satis enim honorificum nobis est, regis nostri voluntati non contradicere, & admodum utile ad eius desideria conformare. Nam ut ad perfectionem, & sanctitatem adspicimus, vehementer optat. Hoc autem esse desiderium Regis ac Dei nostri, Propheta regius non obscure indicat, dum ita canit: Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum. Si enim quisque attentè respiciat, an ea fiant, quæ fieri desiderat, non dubium quin Dominus homines sapientes, & se sequentes & diligentes exquirens, eos in mundo esse, & in omni sanctitate perseverare vehementer affectet. Nec solum de cælo despexit, ut homines adpectu suo salutari à peccatis abduceret.

Psal. 13

fieri desiderat, non dubium quin Dominus homines sapientes, & se sequentes & diligentes exquirens, eos in mundo esse, & in omni sanctitate perseverare vehementer affectet. Nec solum de cælo despexit, ut homines adpectu suo salutari à peccatis abduceret.

duceret. & ad amorem sanctitatis conuerteret, sed & vt hoc efficacius suauiusq; præstaret, de cælo in terram ipse descendit, si-
 tiens salutem nostram: descēdit igitur deus, vt homo ad sanctitatem adscenderet, decli-
 nauit cum carnem induit, & inter homines ambulauit, quia famē & sitim nostri pro-
 fectus patiebatur; vt dum nos suis monitis & exemplis proficeremus, ipse se profe-
 ctibus satiaret. Etenim gaudium Domini fortitudo nostra, simul nos suo gaudio spi-
 rituali reficiens, & de nostro æquē spiritali profectu gaudens, Cibus eius salus mea, ci-
 bus eius ego ipse. Hoc ergo desiderium pu-
 ritatis, & profectus nostri æterni Regis men-
 tem sollicitat, illudque in cruce manifestare voluit, dum quasi omnium suorum labo-
 rum oblitus, solius sitis memoriam fecit, dicens: Sitio: iam desideria sui purissimi cordis aperuit. Iam ostendit se ignoscere peccatis nostris, & singulis momentis nos beneficijs affundere. Ad quid legem Euangelicam tulit, sacramenta consti-
 tuit, exemplo ac verbo in via virtutis eru-
 diuit, & immensis beneficijs allexit, nisi vt eius desiderium, quod non est aliud, quam salus nostra, diligenter imploremus, &c. Vnde bene Augustinus ait: Cogite-
 mus nos tanto similiores Deo, quanto esse

Cc 3 poterimus

*Aug.
Epist.
85. ad
consent.*

poterimus eius participatione iustiores. Si ergo eius opus est, regeneratio nostra, si eius opus est sanctitas, & puritas nostra, quid mirum, si desideret opus suum perfici, & sanctitatem à nobis comparari? Quid mirum, si gaudeat & exultet, cum nos videmus eam virtutis mensuram acquirere, propter quam nobis dandam, tanta & tam mirabilia fecit, & tot laboriosa & indigna sustinuit. Et sanè, hoc Dei desiderium, quo nos sanctos ac perfectos esse cupit, zelus est, qui metas iam desiderij transiit, & omnem iustitiæ famem, ac omnem sitim excedit, &c. Nos obediamus ei, Regis nostri voluntatem sequamur, summi imperatoris desiderio formemur, quod ipse in nobis vult, velimus: quod ipse cupit, cupiamus; & ad perfectionis & puritatis animarum nostrarum opus, quod ipse in nobis perficere cupit, festinemus. Quintum excitatorium desiderium perfectionis: quod ipsum est signum inhabitantis gratiæ. Omnes homines incessit cupiditas occulta noscendi: hæc ad ea quæ mentis oculos fugiunt, pervidenda incessanter adspirat: nec intelligentiæ humanæ insatiabilis appetitus, sola rerum cōmunium cognitione satiatur, sed abscondita & arcana videre contendit. Huius naturali appetitui sciendi, quatenus rationi & virtuti subiectus est, gratia se interdum accommodat, dum

dum spirituales viros ad meditanda celestia, & ad profundorum Dei inquisitionem inclinat; quæ profecto rerum naturalium etiam abditissimarum cognitione utilior est quia meliora & altiora consequitur: quia in diuinæ sapientiæ, bonitatis & potentiae admirationem rapit; quia pios & sanctos affectus excitat, & voluntatem ardentissimo ac purissimo amore conditoris inflamat: inter hæc verò, quæ naturam superant, eorum cognitio, si non altior, at iucundior est, quæ ad ipsum scientem & inuestigantem spectat. Nam sicut quisque seipsum, quam alium impensius amat, ita quæ ad se pertinent, vehementius scire desiderat. Quod si quælibet noticia secretorum homini grata est, quam gratum ac iucundum erit illi, animæ suæ faciem aliquo modo cognoscere, quæ nec corporeis oculis videri potest, nec sine speciali Dei auxilio mentis luminibus spectari? Voco autem nunc faciem animæ gratiæ diuinæ pulchritudinem, quæ à Deo grata & amica cognoscitur, tamquam filia aut sponsa charissima cordis affectibus adamat. Anima enim quæ peccato foedata est, quasi sine facie est, quia Dei imaginem, diaboli formæ, scilicet peccato supposit, & diuinam similitudinem in donis supernaturalibus constitutam cæno iniquitatis obliniuit. Istius faciei animæ, sine

istius gratiæ animæ insidentis, & eam su-
 præ quam dici possit ornantis, quibus
 homo utcumque cognoscit se Deo gratum
 & amicum: existere vñ tamen quod in no-
 bis desiderium perfectionis excitet, & ad om-
 nis virtutis desiderium instiget. Illud autē
 est ipsummet desiderium perfectionis, quod
 qui non segne, non infirmum, sed ardens
 & accensum habuerit, & ad opera moni-
 ficationis, & noui profectus incitans, et
 iam peccati statum exuisse, & gratiam in
 animæ pulchritudinem impetrasse, de diu-
 na misericordia præsumat. Neque id im-
 ptē, quia vehemens iustitiæ, & perfectio-
 nis desiderium eandem iustitiam præsup-
 ponit, quæ nisi animam obrineret, nun-
 quam illam tam efficaciter, ad quærendam
 sui perfectionem moueret. Profecto Leo
 Papa ita sentit, & ita loquitur, quasi ma-
 gnum iustitiæ desiderium ab ipsa ius-
 titia procedat. Felix mens, ait, quæ hunc
 concupiscit cibum, & ad talem æstuat po-
 tum: quem utique non expeteret, si nihil de
 eius suauitate gustasset. audiens autem de-
 centem sibi propheticum spiritum: *Gustate
 & videte, quoniam suavis est Dominus*, accepit
 quādam supernæ dulcedinis portionem, &
 in amore castissimæ voluptatis exarsit: ut
 spreto omnibus temporalibus, ad edendam
 bibendamque iustitiam toto accenderet
 affectu

Leo papa
 ser. om-
 nium
 sanct. c. 5

Psal. 22.

affectu, & illius primi mandati apprehende-
 ret veritatem dicentis: *diliges Dominum Deum*
tuum ex toto corde tuo: quoniam nihil est aliud *Matth.*
22.
 diligere Deum quam amare iustitiam: amo-
 rem scilicet ac desiderium iustitiæ quod ve-
 rum & efficax sit, nequaquam ab amore Dei
 posse diuelli. Si autem hic à Dei per gratiam
 præsentia dimanat, iustitiæ quoque & perfe-
 ctionis desiderium eandem gratiam præsen-
 tem indicat, quæ animā iam iustitiā pregu-
 stantem, ad ampliorem amorē eius alliciat.
 Deus intus habitans est qui ianuas cordis no-
 stri pulsat, qui faces huius sanctæ concupiscē-
 tiæ admovent, qui hunc ignem desideriorum
 exultitat, qui animas charitatis igne feruē-
 tes postulationibus maioris gratiæ, & am-
 plioris puritatis accendit. At ideò, cum san-
 ctis scilicet desiderijs sui puritatem querunt,
 & Christum imitatione assequi, eique affe-
 ctibus & operibus adhærere concupiscunt,
 signum est Christū in illis per gratiam venis-
 se, & amorem sæculi superasse. Hoc signum
 quærat anima in semetipsa, quia signum pro-
 speritatis est, & signum fœderis inter Deum,
 & ipsam, quo Dominū non iam sibi iratū, sed
 plane propitium, & placatum agnoscit &c.

Sextum excitatorium desiderij perfectio-
 nis: quod non proficere deficere est. Viri spi-
 rituales, & Deo dediti, virtutes & perfectio-
 nis actiones suas diuitias putant, & quidem
 sapienter

sapienter: quoniam eorum possessione, & tibi, & alijs sufficiunt, & in bonorum congregatione ditescunt, &c. Et profecto, si non proficere, deficere est, sine vlla intermissione proficiendū esset, ne aliquantulum saltem ab adepta virtute excideremus. *Aug.* Augustinus quidem, non semel, sed ter tepidos, & non proficientes deficere sine vlla ambiguitate confirmat. Nam quodā loco sic ait: rambus non relabimur retro, quamdiu ad priora cōtendimus: at vbi cōperimus stare, descendimus, nostrumque non progredi, reuerti est. *Idem* si volumus non redire, currendum est. *ser. 15.* Alio verò loco in hunc modū scribit: Semper tibi displiceat quod es, si vis peruenire ad id quod nondum es. Nam, vbi tibi placuisti, ibi remansisti. *de verbis* Si autem dixeris: Sufficit, & perasti: semper adde, semper ambula, semper profice, noli in via remanere, noli retrò redire, noli deuiare. Remanet qui non proficit, retrò redit qui ad ea revolvitur, vnde iam abicesserat: deuiat, qui apostatat. *Aposto* Melius ite claudus in via, quam cursor præter viam. In eadem sententiam conspirat Gregorius in hac verba admonendi sunt, qui inchoata bona *Idem in* minimè consummant, vt cauta circumspectione considerent, quia dum proposita non perficiunt, etiam quæ fuerant cœpta conuolunt. *Pf. 69.* In hoc quippe mundo humana anima, quasi more nauis est, contra ictum fluminis

Greg. 3.
4. pastor
1. 35.

condescendentis vno in loco nequaquā stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Hic est enim quod per Salomonem dicitur: *Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis.* Quia videlicet qui cœpta bona districtè non exequitur, dissolutione negligentiae manum destruētis imitatur. Qui se iam perfectū esse, ait Chrysostomus, & nihil ad virtutis assequutionem deesse sibi putat, à cursu cessabit tamquam totū iam assequutus. Qui verò se metam nondum attingissæ putat, numquā à cursu desistet. Qui igitur in via Dei sedet, & non curat ad maiora cōsurgere, si non ore, at opere dicit: non sum sicut cæteri hominum. illi ad salutem assequendam diligentia indigent, ego non indigeo &c. Et quis magis deficit, quam iste, qui profecto necdum profectum cognouit, quem antequam viderit, se in sinu illum habere autumat? vnde Paulus nos admonet, dicēs: *Hortamini vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* In vanum gratiam Dei accipit, qui in ea proficere negligit, sed magis deficit. Merito etiam ipse Dominus non solum malè agentes, sed etiam otiosos increpat dicens: *Quid hic statis tota die otiosi?* Quoniam non solum delinquent, qui mandata transgrediuntur, sed & qui mensuram ad quam vocati sunt, perfectionis, non complent.

Pro. 18.

Chrys.
hōm. 12.
ad finē.

2. Cor. 6

Matth. 20.

plent. Non est ergo ambiguum, quod omnes in via Dei non proficientes à suo munere decidant, atque adeò, quod ipsi Deo, & debito suæ vocationis deficiant, &c. Omnis virtus, aut acquisita est, aut per Dei infusionem accepta. Et de acquisita non est dubitandum quin operum cessatione minuat. Quod virtus acquisita otiositate deficiat, omnes sine ulla exceptione conveniunt. Nam virtutes istæ, quæ non sine auxilio Dei, nostra parantur industria, nostra etiam negligentia subruunt. Gratia verò ipsa, & charitas, & virtutes supernaturales à Deo infusione provenientes, non minimè etiam detrimentum ex incuria & negligentia nostra subeunt, & ex eo quod peccata, licet levia, ad eorum interitum corruptionemque præparant, tum etiam quia dum ipsæ nihil operantur, affectus inordinati renascuntur, & vitia pullulant, quæ sui augmento virtutes infirmiores & imbecilliores efficiunt. Certum est itaque, quod qui non proficiunt, in prius quæsita virtute deficiunt, & paulatim fiunt deteriores, qui non conantur esse meliores, idque nos requiritur ad quotidianum profectum exsuscitet. Septimum excitatorium desiderij perfectionis: quod ad eam quærendam status obligatione committimur. Sciendum est nos, qui vitam religiosam profiteamur, statum perfectionis profiteri, & post Episcoporum, & Ecclesiæ principum

D. Thom
22. q. 2.
art. 10.

sancti

DE VITA SPIRIT. EPIT. 413

sanctissimā ac perfectissimam Ecclesiæ vitā
cōsectari. Et cū sint omnis virtutis & per-
fectionis Doctores, sanctiorem vitam habere
tenentur his, qui pro ratione sui status solū
debent virtutē & perfectionem addiscere;
nam ille, qui agit, aut tribuit, vt etiam anno-
tauit Augustinus, in eo quod agit, & tribuit,
perfectior est eo, qui recipit, & agenti subji-
citur. Vnde cū Episcoporū manus sit agere
& docere, & lumen alijs tribuere, sequitur
statu præstare omnibus alijs, etiam religiosi,
quos docerent, instruerent, regerent, & per-
inde atque alios, sibi subjicerent. Post Epis-
copos verò secundum locū in Ecclesiæ
gremio obtinent religiosi, qui non quancū-
que vitam, sed statu insignitam habent, &
non quemcumque statum, sed statum perfe-
ctionis profitentur. Quare cum religiosi se
ad ea quæ sunt virtutis obligent, & non tan-
tum interius, verum & exterius quoque se
obligent, & corā Prælati, qui locū Dei gerūt
votis paupertatis, & castitatis, & obedientiæ
se obstringant. Votis enim & professione
sua pollicentur, à rebus sæcularibus, qui-
bus licite vti poterant abstinere, vt li-
berius Deo vacent, & amor creatoris
inhæreant, in quo sita est huius vitæ perfe-
ctio. Idque manifestè designat Dionysius
Areopagita dum nomina indita religiosi
exponit. Alij quidē, ait, eos therapants, id est
fa-

*Aug.
12. de
genef. ad
11. c. 16.*

Dionys.
lib. Eccl.
Hiera.
c. 6.

414 P. ALVAREZ DE PAZ

famulos Dei, ex puro seruitio & famulari
alij verò Monachos ipsos nominant ex indi-
uisibili, & singulari vita vniente ipsos, ex
diuisibilibus sanctis contemplationibus, ad
Deiformem vnitatem, & amabilem Deo con-
templationem, &c. Status religiosorum,
quorum obligatio est perfici, à rebus seculari-
bus auelli, & ad diuinam vniōē adspice-
re. Iam itaque maximè ac vehementissimè
ad perfectionis desiderium nos excitet, quod
nos qui religiosam vitam profitemur, & fir-
tum religionis assumpsimus, tenemur ad
perfectionem tendere, mores nostros emen-
dare, & in virtute ac mentis puritate pro-
cedere.

CAP. XXXIX.

*Religiosus perfectionis cupidus, Magistrum perfectio-
nis querat, in omnibus obediat, & ipsam perfec-
tionem spiritualis vite finem sibi praescribat.*

DEsideria perfectionis à nostra voluntate
concepta, si vera & efficacia sunt,
non in solo corde permaneant, sed ad opera
exceant, & ad omnino virtutis amorem & stu-
dium impellant. Nam ille solus animam
suam roborat, & adipe virtutis impinguat,
qui, quod voluit, quod postulauit, quod

DE VITA SPIRIT. EPIT. 415

concupiuit, opere præstitit, & ex corde in manus & actiones produxit. Opera verò ad quæ desideria perfectionis incitabunt, multa & varia sunt, sine quibus ex gratia & auxilio Dei factis, nemo sanctus & perfectus existit, principio ergo religiosus, aut spiritualis perfectionis desiderio succensus, magistrum huius vitæ, non à multis tritæ, & præceptorem virtutis querat, à quo disciplinam istam omnium præstantissimam addiscat. Si autem ille non fuerit satis, vt desiderat, peritia rerum spiritualium instructus, confidat de benignitate Domino, quod per os magistri, à matre religione signati, illum erudiet, & de omnibus edocebit. Ioannes verò Cassianus, Prælatum ait in omnibus virtutibus perfectum esse oportere, qui quod alios docturus est, prius vita & actione probauerit. Frequenter eos & amanter de rebus spiritualibus alloquantur, modum viuendi, & in spiritu proficiendi, quem habent non vt seueri iudices sed vt amantissimi patres, ad iuuamen & consilium afferendum interrogent. Incipientes lacte, proficientes solidiori cibo, perfectos, suauissimo contemplationis alimento reficiant, & in hoc toti positi sint, vt impedimenta virtutis arceant, & omnes in perfectionis studio promoucant. Beatus Vincentius, magnus præ-

*Cassianus
lib. 2. de
instit. c. 3.*

prædicator & ordinis Prædicatorū decus
Vincent. tract. de vita sp. in aureo illo tractatu, de vita spirituali
 scribit. Sciendum est, quod homo fac-
 lius, & in breuiori tempore posset ad per-
 fectionem pertingere, si haberet instructio-
 rem, cuius regimine duceretur, cuius obe-
 dientiam in omnibus actibus paruis &
 magnis totaliter sequeretur, quam aliquis
 posset seipsum perficere, quantumcunque
 vigeat acumine intellectus, & libros le-
 beat, in quibus videat virtutum omnium
 structuram exaratam. Imò plus dico, quod
 numquam Christus suam gratiam minista-
 bit (sine quo nihil possumus) si homo
 habet, à quo possit instrui, & deduci, &
 negligit, vel non curat alterius ducatum
 amplecti, credens se sibi sufficere, & per se
Cyprian posse inuestigare, & inuenire quæ sunt vir-
 lia ad salutem. Et Cyprianus ait: Quod
 ignorat medicina, non sanat. Quomodo
 ergo aut Prælatus aut spiritualis pater defecti-
 bus nostris medebitur, quos imprudenter
Eccles. 6 celamus, & ab oculis eius abscondimus?
 Consilium ergo Ecclesiastici in omnibus
 sed præcipue in rebus animæ seruandum
 est. *Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit unus de mille.* Debet igitur religiosus per-
 fectionis cupidus, non solum Prælato, aut spiri-
 rituali magistro conscientiam cum magna
 sinceritate detegere, non solum eius exhorta-
 tione

tationes & monita reuerenter auscultare, sed in omnibus ei promptè & diligenter obedire. Hoc ergo secundum documētum spirituales viri custodiant, vt non solum in fuga mali, sed etiam in exercitatione, boni Prælati aut magistris obediant, & eorum iussa perficere non prætermittant, &c. Religiosus quippe holocaustum Dei est, qui se totum Deo consecrauit, & nihil sui, nec bona externa, nec corpus nec animam sibi retinuit. Habito ergo à viro perfectionis audio, vitæ spiritualis magistro, cuius nutu regatur, & iacto solidissimo obedientiæ fundamine, quo à præceptore sibi præstituto in omnibus gubernetur, illud magna sollicitudine præster, vt perfectionem ac mentis puritatem, quæ finis est spiritualis vitæ, finem sibi proponat, & reliqua omnia bona studia, vt instrumenta huius finis consequendi, respiciat, ac Perfectionis amator super omnia ipsam perfectionem, ac animæ munditiem diligat: ac quæcumque cogitauerit aut concupiuerit aut fecerit, ob consequendam perfectionem exquirat. Regnum Dei ipsam esse sanctitatem, ac munditiam cordis, quæ præcipuè quærenda est. Sicut illi antiqui patres, solitariam vitam agentes, aut hortulos suos excolebant, aut sportulas contexebant, ea solum ratione, qua Dei cultui, & diuinorum con-

D d templa-

templationi, & animæ puritati deferuirent. Bernardus quidem nihil magnum de se aestimans aut cogitans, ut se ad custodiam cordis, & propositi constantiam incitaret, hoc semper mente cogitabat, hoc etiam sæpe ipso ore proferebat. Bernarde, Bernarde, ad quid venisti? Quod & de Hieronymo memoria proditum est, eadem nos sententia cor nostrum ad perfectionis morem incitemus. Ad quid venimus? ad quid vitam religiosam professi sumus? Nunquid ut literati, & nominari magistri euaderemus? Nunquid ut Prælaturas, & dignitates ambiremus? Nunquid ut curam carnis in desiderijs faceremus? non sane, sed ut excoleremus animas nostras, & eam perfectionem ac sanctitatem quaerere-
mus, quam professio religiosa, & statuta rebus sæculi anulus exposcit. Hanc itaque primum quaeramus, & alia, quæ retulimus, si perfectioni & tranquillitati mentis obstant, constanter abjiciamus, si vero ultro offerantur, aut obedientia præcipiente ingerantur, ea solum ratione admittenda & exercenda sunt, quatenus finis id est, mentis puritati proficiant. Cogitate fratres, inquit Augustinus, ad quid venimus. Ecce in solitudine sumus, elongati sumus à sæculo, & longo tempore iam mansi-

*Eius
Historia lib. 1.
cap. 4.*

*Aug.
ser. 27.
ad fratres*

mansimus in solitudine, vt secundum Apostolicam formam quietius viuere valeamus. Locus enim non facit sanctos, sed operatio bona locum sanctificauit, & nos, &c. *Cooperatores sumus veritatis*, vt Ioannes ait, id est Christi, qui est summa ac prima veritas, ac proinde deberemus in idipsum, quod ille quærit, scilicet in perfectionem nostram vehementer incumbere. Festinemus ingredi in requiem, in illam vitæ perfectæ rationem, quæ mentes hominum pacat atque tranquillat, ne quis tepiditati se tradens, incidat in tepiditatis exemplū. Sed quonam pacto quisque omnia instrumenta & media perfectionis esse sentiet, & perfectionem ipsam finem sibi præfiget. Certè si ipsa perfectionis opera ardentiori studio quam alia pertecerit, & nunquam propter scientiæ acquisitionem, propter aliudve negotium, aut præcederit, aut amiserit. Opera perfectionis sunt oratio, meditatio, psalmodia, oblatio incruenti sacrificij, lectio spiritualis libelli affectum incitantis, ieiunium, & alia similia quæ ad obseruantiam regularem conferunt, quæ virtutem augent quæ mentis puritatem promouent, &c. Electi ea præ omnibus, quæ æterna sunt, cogitant: & posteriora

1. Ioa. 3

Heb. 4

D d 2 cura

cura ac minima, si qua sunt, temporalia dⁱponunt, in eorum corde Dominus primus sedet. Nos qui ex electis & dilectis esse volumus, primam in corde nostro sedem Christo tribuamus, quod tunc profecto fit, quando perfectionem ut finem respicimus, & cæteris negotijs ac rebus virtutis actiones præponimus, &c. Perfectionis amor pia opera non destruit, ac Dei obsequium non impedit: sed adiuuat, sed nobilitat, sed promouet, sed ad debitum splendorem perducit.

CAPITV M XL.

Religiosus oculos semper intendat in magna, perfectionem sitiens, non adspiciat minima.

Qui perfectionem amat, eamque suorum actionum scopum finemque præfixit, ut ad aliquam puritatis mediocritatem perueniat, opus est, ut ad præstantissimam sanctitatem & excellentissimam perfectionem adspiciat, & oculos, non in merita pusillorum, sed in labores, & merita virorum sanctissimorum intendat. Qui autem solam communem virtutem concupiscunt, illa sæpe frustrantur, & citra communem vitam in magna conuersationis utilitate quiescunt. *Quam*

DE VITA SPIRIT. EPIT. 421

Quamobrem paulus sapienter nos monet, 1. Cor. 12.
 dicens: 'Emulamini charismata meliora, &
 adhuc excellentiorem viam vobis demon-
 strat, &c. Nos ergo nobis eximia sanctitatis
 & perfectionis merita conquirenda propo-
 namus: humilitatem Francisci & Augustini,
 charitatem, Dominici, & Ignatii nostri ora-
 tionem, Bernardi & Antonij paupertatem,
 mundi contemptum, castitatem, obedi-
 tiam, & reliquas virtutes sanctorum suspi-
 remus, vt saltem aliqua mediocritas virtutis
 nobis accedat. Cupiamus nos magna, qua-
 ramus sublimia, & à Deo petamus excelsa;
 vt ad minus moderata virtus nobis obtin-
 gat. Dominus enim mādātum perfectionis
 promulgans, ait: *Diliges Dominū tuum ex toto* Matth. 22.
corde tuo, & in tota anima tua, & in omni mente
tua, non vt homines carne circumdati, An-
 gelorum & beatorum charitatem exerceāt,
 quæ sine vlla intermissione in Deum amo-
 re fertur, sed vt eam vtcumque imitentur,
 & nihil charitati aduersum admittant. Nos
 ergo monitis Saluatoris edocti, & sancto-
 rum exemplis animati, non in aliquam vir-
 tutem pusillam, non in vitam tepidorum,
 non in mores imperfectorū hominum, sed
 in maximam sanctitatem mentis oculos
 intendamus, & ad præpositam sanctissimis
 viris palmam curramus; vt in fine vitæ pro

D d 3 minoribus

minoribus operibus, digni aliquo præmi
iudicemur. Me hortatur Deus, me quo-
tidie fratrum exemplis, Prælatorum co-
silijs, & sanctorum actionibus mouet,
omni à me fugata socordia, aliquid ma-
gnum moliar, & ad quam vocatus sum
Pro. 7. perfectionem inquiram. Dicit mihi sapi-
simè: fili mi, custodi sermones meos, &
præcepta mea reconde tibi. Fili, serua man-
data mea, & viues: & legem meam quam
pupillam oculi mei: liga eam in ung-
uis tuis, scribe eam in tabulis cordis tu-
dic sapientiæ, soror mea es, & pruden-
tiam voca amicam tuam. Si ista verba, &
similia quotidie audio, sed non ob-
dico, moneor, sed non moueor, excito,
& non assurgo, & nihil perfectum, nihil
mea vocatione dignum aggredior, quis am-
bigat me inuisum esse illi, cuius adhorta-
tiones spernio, & à cuius nobilitate de-
genero? Aquilæ hoc proprium esse rerum
naturalium indagatores existimant, ut fi-
lios vngue suspendant, & radijs solis op-
ponant, & qui firme solis lucem contem-
platus fuerit, filium agnoscat, qui verò in-
validam corusco radiorum appulsu aciem
submiserit oculorum, tamquam adulteri-
um ab vngue demittant, & parentum
Deut. 32 damnatum arbitrio, à fratrum consorcio
reiciant

reijciant. Idem facit pater noster cælestis
 qui se in Deuteronomio aquilæ compara-
 uit, filios suos, qui omnes iusti sunt, de qui-
 bus inquit Paulus: *eratis aliquando tenebrae,*
nunc autem lux in Domino, ut filij lucis am- 2 Cor. 6.
bulate, lucis adspectu probat, & eam liben-
 ter adspicientes, filios, eam verò aduer-
 santes, non tam filios, quam tepidos ser-
 uos agnoscit. Qui autem sunt, qui firme
 & stabiliter lucem intuentur, nisi qui men-
 tis aciem in opera lucis intendunt, & sicut
 lux semper procedit, & crescit, vsque ad
 perfectum diem, ita eam ut matrem imi-
 tantes, semper ad maiora & altiora, vs-
 quequo ad perfectionem perueniant, sine
 ulla cessatione mentis anhelant. Et qui
 sunt acie palpitantes, & non valentes lu-
 cis vim & splendorem perferre, nisi qui
 cuiusdam ordinariæ virtutis splendore cæ-
 cati, statim obruuntur, & oculos ad va-
 na & mundana deflectunt? Si talis sum,
 quid mirum, si pater ille, qui totus lux est,
 me quotidie ignaviæ & negligentiae ar-
 guat & increpet: & si perseverauero à
 suæ prouidentiae specialissimæ vngue di-
 mittat, & non filium, sed seruum igna-
 uum, & inertem agnoscat? Illud et-
 iam incitat nos, ut magna quæramus & ad

D d 4 excellen-

excellentissimā virtutem festinemus, qui
 qui magna cupiunt, & magna petunt, ma-
 gna consequuntur; qui verò paucis concu-
 piscunt, maiora & altiora fastidiunt, non semel
 fluctuosam miseriam dilabuntur. Deus enim
 qui scrutatur corda, scit quid desideret spi-
 ritus. Scit quidem approbans sanctum desi-
 derium, & illud innata benignitate motui
 adimplet. Cuius impletionem anima in
 delectatione lætatur, & omnem tristitiam
 doloremque deponit, Qui ergo magna cupi-
 unt, ad magna & perfecta accipienda dis-
 ponunt, &c. aptè Bernardus existimat, se-
 cundum magnitudinem desiderij, boni ma-
 gnitudinem obtineri. Eius verba sunt: ma-
 gna siquidem fides magna meretur, & quatenus
 in bonis Domini fiduciā pedem pro-
 rexeris, eatenus possidebis. Philippo quoque
 secundum petitionem cordis sui ostensus
 est pater in filio, &c. Sed & Thomas iuxta
 desiderium cordis eius palpandum se pro-
 bavit, & voluntate labiorum eius non fraus-
 dauit eum, &c. Sicut enim Dominus secun-
 dum capacitatem visus & auditus, videnda
 & audienda proponit, ita secundum capaci-
 tatem desideriorum, dona sua & virtutes
 attribuit. Oculos itaque conijciamus in
 magna ut aliquando in animabus nostris
 magna perfectionis dona videamus. Qui ad
 magnam & celsam perfectionem metis ad-
 spirant

Bern. ser.
32. in
Cant.

Iohn. 14

Iohn. 20.

spirant, operæpretium est, ut minima quæque mala diffugiant, & paruulos defectus, non eò quod paruuli sunt, in seipsis curare contemnant. Omnia enim magna ex pusillis pendent, nec magna & mirabilia sunt, si non etiam minimas imperfectiones excludant. &c. Sanctitas magna, & magna perfectio, quæ magna pulchritudo animæ, & magna sapientia est, minimos defectus ac minimas, & vix apparentes (quantum potest) imperfectiones deuitat: & si magna perfectio magna charitas est, & magna charitas est magnus amor, & magnus ac ardēs amor, eum quem amamus, nec leuiter contristare permittit: quomodo eximiè amabimus Deum, & perfectam erga illum charitatem habebimus, quem quotidianis imperfectionibus lædere non veremur. Bernardus

*Bern de
ordina
vit.*

tanquam expertus casum aliorum bene ait. Mens Deo dicata, sic caueat minora vitia ut maiora: quia à minimis incipiunt, qui in maxima prouert. Audiamus igitur, & opere suscipiamus consilium sapientis: Quasi à facie colubri fuge peccata. Qui enim sapiēs est, non tantum serpentem aut colubrum fugiet, sed etiam faciem colubri, id est, occasionem peccati & primum eius ingressum perhorrescet.

Ecd. 21.

Da 5 Obli.

CAP. XXXI.

*Obliuiscenda à viro religioso praterita, & seculi
futura. Desideria in conuersionis initio dilige
ter conseruanda.*

Diuitem consuetudo est, res minime
tanquam nullius pretij despiciere, &
semper ad magnas & superbas anhelare.
Idem omnino viris spiritualibus accidit, qui
se diuites & meritorum plenos iudicant,
adeptis bonis contenti sunt, &c. Hæc autem
cogitatio, quo diuites sunt, & nullius egentis
inde in mentibus eorum exoritur, quod praterita
contemplantur, & minime futura respiciunt.
Considerant enim annorum multitudinem in vita religiosa, aut spirituali
consumptam corporis asperitates susceptas,
labores pro animabus conuertendis exaratos,
onera paupertatis, castitatis, & obedientiæ portata,
merita in oratione, in Dei cultu, & in alijs pijs operibus conquesta.
Non verò cogitant, quantum illis ad veram
perfectionem desit, quantum à mentis puritate distent,
quantum à viris sanctis superentur, quam sæpè vitiorum & prauorum
affectuum incurfione vincantur: & ideo quasi diuites: paruos defectus tanquam
magnæ substantiæ minimam iacturam non metuntur.

metuunt. &c. Quodnam est huius malire-
medium, quæ huius vanæ cogitationis re-
morio, quæ ineptæ huius existimationis me-
dicina: illa sane quam Paulus mentibus in-
firmis adhibuit, vt bona præterita à nobis
facta obliuiscamur, & quæ nondum fecimus
sedulò cogitemus, & tota mentis deuotione
sectemur. Hoc quidem documentum natu-
ram medicamentorum sortitum est, quæ so-
lent esse gustui insuaui, corpori verò salu-
bria: sic obliuisci bona quæ fecimus, & bona
quæ non fecimus contemplari, minus sapit,
sed non parum animæ saluti conducit. &c.
Sed quantam id animæ vilitatem afferat,
sanctus Dauid non obscure profitetur, dum
ad hanc præteritorum laborum obliuionem
& nondum susceptorum recordationem,
concedi sibi tempus exposcit. Locutus sum
inquit, in lingua mea. Notum fac mihi Do- *Psal. 38.*
mine finem meum, & numerum dierum
meorum quis est, vt sciam quid desit mihi.
Non scire principium sed finem exoptat, nō
cognoscere quod sibi adest, sed quod sibi
deest, concupiscit, quia præteritorum labo-
rum consideratio illum ad superbiam &
vanam securitatem impellebat maiorum
verò bonorum nondum adeptorum priua-
tio ad humilitatem, ad timorem, & ad
nouos pro Deo labores suscipiendos
incita-

incitabat. Finem suum, id est, vitæ suæ perfectionem quærit, numerum dierum suorum, id est, novos virtutis profectus, ad quos est vocatus, inquit, optimè dierum nominibus designatos, quos latior solis iustitiæ super radios suæ gratiæ profert, & à potestate caliginis & tenebrarum educit. Ad quid talis postulatio, nisi ut præterita merita non adaugeat, & quod itineris superest, alacriter currat. In hoc autem adolescens ille deliquit, qui à Domino assequendæ felicitatis rationem quesivit. *Magister bone, dixit, quid mihi faciam, ut habeam vitam æternam?* Ex subsequentibus constat, eum uniuersa merita seruasse, quem id simpliciter confitemur, Christus benignis oculis intuitus est, & singulari amore dilexit. In quo ergo minus prudenter se gessit? In hoc profecto, quod in præterita sua bona oculos mentis iniecit, & nec dum à se facta præteriuit. Dicit ipse, ut Dominum ad suam ipsius laudationem alliceret: Omnia hæc custodiui à iuuetute mea, quid adhuc mihi deest? nihil tibi deest, ut ore Domini audire desiderans. At Saluator noster magister optimus, qui ita discipulos suos de præteritis laboribus laudat, & semper novos celestis disciplinæ profectus ab illis requirat, quid dixit? Non quidem nihil tibi deest, sed vnum tibi deest: vult quæ

Matth.
19.

quacumque habes, vende, & da pauperibus; cum ad præteritorum bonorum oblivionem, & futurorum recordationem invitans; ut videlicet viator amplius ambularet, & discipulus amplius addisceret. Contristatus est ille, & abiit mœrens, quia nihil sibi defuisse putauerat, qui si in ea, quæ non habebat, oculos animæ intenderet: & quantum sibi deesset, cognovisset: & cælesti Doctrina animatus, iter perfectionis arripuisset. O quantos similes adolescentes vita religiosa progignit, qui non matris incuria, sed sua ipsorum negligentia, nonnulla virtutis imagine satiantur, & eam veritate perficere, & singulari puritate expolire non curant, &c. *Frates*, inquit Paulus, *Phil. 3.* ego me non arbitror comprehensisse, vnum autem, quæ quidem retro sunt, obliuiscens, ad ea vero, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis. Non dum inquam, palmam accipi, nec plenam de hoste victoriam reportavi, nec ad præmium mansionum cælestium mihi constitutum, perveni, & ideo vnum mihi summis conatibus exquirendum assequendumque constitui. Nam, ut inquit Hieronymus, felix est, qui quotidie proficit, qui non *Hier.* considerat, quid heri fecerit, sed quid hodie *in Ps. 8.* faciat, ut proficiat, felix non quia iam præmium

miū felicitatis possideat, sed quia vici-
 certissimam felicitatis ingreditur. *Ber-*
Eucl. 12. serui illi, quos, cum venerit Dominus, inue-
 nerit vigilantes. Qui namque sunt isti se-
 per vigilantes, & nunquam dormituri, nisi illi qui præteritorum bonorum obli-
 semper ad noua augmenta virtutis adspirant
 vti nam fratres, inquit Bernardus nos le-
 essemus cupidi gratiæ spiritualis, quemad-
 modum sæculares homines pecuniæ tem-
 poralis, &c. Si tam sollicitè viam perfec-
 tionis sequeremur, quam cœpimus, breui tem-
 pore ad magnum profectum veniremus.
Bern. Sed quam ratione aliquis in primo serui-
ser. de te persistet, & à prima vigilantia, qua vitam
alitudine spiritualemente inceptit, non excidet? Si desiderat
& Bas. in conuersionis exordio à Domino excitatus
cordis. custodiat, & à sua mente elabi non sinat.
 Quod abbatis Agathonis fuit salubre consi-
 lium, ita dicentis: vide qualis fueris prima
 die, quando existi de sæculo, & receptus
 fuisti in claustro, & talis permane semper.
Dionys. Illud sanè dictum, qui diligenter custodierit,
refert in breui tempore multum proficiet, & diuini
scala præsidio munitus, facile ad magnam perfec-
elans. tionem adscendet. Si ita sententiam Abba-
 tis Agathonis intelligas, & hoc modo eam
 custodire nitaris, nō gradum aut adscensum

audire
 nec illi
 que vult spiritu

ad perfectionem pones, sed magis indies te ipsum ad pristinas vilitates & imperfectiones deprimes. Quia tunc, cum nihil profeceris, sine vlla dubitatione deficies, & in deteriora laberis. Vt enim suprà diximus, qui non proficit deficit, & in vita spiritus, quæ est continua quædam adscensio, ipse status defectio quædam est, & ipsum non progredi regredi est. Consilium est hoc Ecclesiastici, *Ecd. 18* dum ait: *Non est minuere, neque adyćere, nec est inuenire magnalia Dei cum consummauerit homo, tunc incipiet, & cum quieuerit aperiabitur.* Magnalia Dei dicamus nunc perfectionis opera ab omnibus creaturis anulla, & per se considerata, quæ adeò pulchra sunt, & perfecta, vt nec homo in illis defectum nec excessum inueniat, nec eorum decorem ac perfectionem comprehendat. In his operibus, cum homo consummatus videtur, tunc ne ab adepta virtute cadat, debet quasi incipiens ad primum feruorem reuerti, & quasi nouitius inchoare. Si verò omnino quieuerit, & progredi vltra noluerit, tunc incipit esse mendicus, & pauper, & aperiabitur, id est, his quæ se habere putabat, bonis indigebit. Quotidianus ergo profectus, ab hac memoria & exercitatione primorum desideriorum maximè dependet, quæ

quæ nos ad Dei voluntatem explendam efficacissimè excitat. Qui eam morum disciplinam & virtutis actiones à semetipsis exigunt, quas in initio suæ conuersionis explebant. Feruens enim spiritu est, ut inquit beatus filius, qui cum ardenti studio, & inexplebili cupiditate, & assidua diligentia voluntatem Dei facit, in Charitate Christi Iesu Domini nostri, &c. Si autem feruidi sunt non habebunt profectum, quem tanto feruore quaerunt, & tam ardentibus desideriis obtinere nituntur. Dominus enim à nobis ut nos bonis facilius cumulet, nihil aliud requirit, quam ut feruenter gratiæ cooperemur, & vitæ puritatem non segnitur, sed diligenter promouere nitamur. &c. *Confide in Deo*, ô iustitiæ ac virtutis amator, ait Ecclesiasticus, & *mane in loco tuo*, ibi enim, & medijs tibi à tuo statu præscriptis, virtutis possessione ditaberis. Audi Paulum præcipientem: unusquisque in qua uocatione vocatus est, in ea permaneat. Tanti Apostoli. imò & Spiritus sancti mandatum non spernas, sed in tua uocatione persistas. Solutus es, & statum solitudinis professus es, noli ad externas actiones transire, neque in alienam mentem falcem mittere, neque aliena negotia tractare, quia sine animarum videlicet cura, sanctus esse poteris, & tuo statui

*Basil.
reg. Bre-
ui inter-
rog. 259.*

Ecc. 11.

1. Cor. 7

accommodans, magnam puritatem consequeris. Tandem ut communis parœmia te moueat: Sparram nactus es, hanc orna. Monachus es, ne clericum agas, id est, ne relicta quiete, & solitudine functiones, clericales præsumas: clericus es, & Apostolica vitæ sectator, ne ut Monachum te geras, & cura tuæ vocationis abiecta, ad tibi nec congruam, nec permissam quietem adspires. Esto tua sorte & tua vocatione contentus, quæ proculdubio apprime custodita efficax est te hominem spirituales facere, & ad magnam sanctitatem prouehere.

CAPVT XLII.

Opiniones, & dicta tepidorum à Religioso contemnenda. Et Christus Saluator noster, quoad fieri poterit, imitandus.

O Quam multa itineri perfectionis obstant! ô quantæ difficultates in via conuersationis spiritualis insurgunt! O quam immanes hostes nos carpente iter, & ad puritatem festinantes impediunt? Obstant perfectioni mala, si non ab illis fugiamus: obstant & bona, si non bene & debito ordine illa suscipiamus: obstat & homo sibi ipsi, qui propria imbecillitate compulsus ab eo, quod perfectum est

Ee

est

est, quia difficultatum spiris circumdatur
 miserabili pusillanimitate discedit. Qui
 iure optimo posset clamare cum Paulo
Rom. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit a
 corpore mortis huius? nam quamdiu mor-
 talitas durat, sicut innumera sunt, quae
 eum ad mortem corporis trahunt, ita ne-
 merito comprehendi non possunt quae eor-
 dem à perfectione sanctitatis diuellunt.
 Inter viros spirituales non deest aliquis ho-
 mo carnalis, qui habitum religiosum in-
 duit, ut suae fami, quam in saeculo patietur
 abundè consuleret, & alijs fratribus
 sanctè viuentibus sanctitatem exprobraret.
 Tepidi ergo, & inuerecundi religiosi,
 qui non tam ab aliorum lingua, quam
 vita increpari se vident, nonnumquam
 solent viros spirituales & perfecti-
 cupidos spernere, ipsorum sanctas exer-
 citationes irridere, studia verbis ama-
 rulentis proscindere, & eos vanos stultos, &
 phanaticos nuncupare: & cum isti improbi
 sint, & virtutis inimici, improbos amant
 perditos magni aestimant, & superbes,
 arrogantes, & ambitiosos laudibus effe-
 runt; humiles verò, quietos, & in
 profectus curam habentes, velut hostes
 persequuntur, & ut pestes infestissimas
 auersantur. Qualis vnusquisque est in-
 quit Thomas à Kempis, tales etiam so-
 cios

cios diligit : deuotus deuotum , pudicus pudicum , sanctus sanctum , vagus vagum , dissolutus quærit dissolutum.

*Thom. 6
Kempis
de discip
claustral.
cap. 152*

Præui namquæ cum recta incipientes adspiciunt , aut irridendo , aut quasi consulendo contradicunt &c. Qui ergo virtutem at & perfectionis consortium desiderat , hæc odia tepidorum , has sannas , & detractiones , has eorum opiniones vanissimas animosè contemnat , & qui propter istorum acquirendas laudes vitam spiritualem non cœpit , propter ipsorum illatas molestias à cœpto perfectionis itinere non desistat . Prophetam regium imitetur . Pro eo , ait , vt me diligenter detrahebant mihi : ego autem orabam . Ego vero orationem meam ad te Domine :

*Psal.
108.
Psal. 68*

1. Cor. 3

E e 2

& in-

& indignationis abscindet, & seipsum simplicitate continebit.

Tepidorum ergo opinionibus dictisque contemptis, tu ô religiose, viam perfectionis, quam rectam & Deo placitam esse cognoscis, diligenter arripito. Omnium regularum ac statutorum exactissimam custodiam ama, silentium serua, obedientiam custodi, vana colloquia fuge, negotia secularia desere, teipsum, & omnia mundana contemne orationi incumbere, sanctæ lectioni tradere, in omnibus rectè te gerere, & more virorum spiritualium & perfectorum vive. Hæc autem vita tua est sancta singularitas

*Bonav.
ad infor.
novit. 2.
par. c. 3.*

quæ suam professionem servat, & se à multitudine insipientium elongat: in quam sententiam sanctus Bonaventura ait: Quod si timeret aliquis de singularitate notari, & ob hoc alijs fieri odiosus, sciat quod nullus sanctorum singularis gloriæ particeps factus est in celo, nisi qui inter homines positus studuit esse in sanctitate vitæ singularis; quod tantum de singularitate virtutum dico, non tantum de ceremonialibus observantijs, parvam nullam habentibus utilitatem virtutis. Deceat proinde sanctitatis cupidus: cadent in vitaculo eius peccatores: singulariter sum ego deo transeam. Nam si illi qui peccata, aut imperfectiones, & relaxationes disciplina non

Ps. 140.

niment, in retia diaboli incidunt, ego tamen singularis ero, ea singularitate discreti, quæ à periculis cadendi me sequestrat, ut secundum quod hæc vita mortalifert, tutus & securus incedam: & in alio loco dicit idem Propheta: *Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.* Si *Psal. 4.* autem Dominus hominem singularem constituit, ita scilicet, ut vulgus tepidorum fugiat, & per hanc vitæ singularitatem spe cælestis patriæ assequendæ confirmat, nullus erit, qui iure hanc singularitatem arguat, & mores imperfectorum fugientem reprehendat.

Imperfectorum (eorum scilicet, qui sua vitia amant & excusant, & nulla ratione emendant) familiaritas omnimodis fugienda est, & tanquam pestis mentem inficiens detestanda. Quoniam, ut inquit Hieronymus, proclivis est malorum æmulatio, & quorum virtutes assequi nequeas, citò imitaris vitia, &c. Vita perfecti viri sermo Dei est, & quidē satis apertus, quo veram virtutem perpēdit, & perfectionis semitas ante oculos ponit. Et si utile est, sanctos vita & conversatione sequi, quanto vtilius erit & fructuosius ipsum Sanctum sanctorum, & absolutissimum omnis virtutis exemplar imitari? Certè hoc documentum quod modo explicandum aggredimur, tanti momēti

*Hieron.
Epist. 7.
ad Ietam*

Ec 3 est,

est, ut ipsum solum, si bene & diligenter
obseruetur ad assequendam maximam
perfectionem sufficiat. Vniuersi sancti, et
maiores aut minores fuerunt, quo diligen-
tius, aut sepius hoc (quod nunc dicemus)
obseruauerunt. Sicut enim illa lux maior est,
quæ similior est soli, & illa minor quæ
magis à primo illo luminari distat: ita
ille sanctus maior est, qui perfectius Christi
vestigia sequitur, & ille minor, qui minus
perfectè eius virtutes imitatur. Christus
perfecto datus est nobis, non tantum ut
redemptionem qui nos redimeret, in mo-
distrum qui nos edoceret; verum etiam
in exemplar, cuius vita nos ad omnem per-
fectionem instrueret. Quod & ipse se ad
hoc etiam venisse, manifestè fatetur, dicens

Ioan. 13 Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego facio
vobis, ita & vos faciatis. Et iterum: *Discite a me,*

Mat. 11 quia mitis sum & humilis corde. Ad quid etiam
ille Rex sumus, & verus filius Dei, ac sancti-
tatis origo, qui ad infinitam sanctitatem
quam à monumento suæ conceptionis ha-
buit conseruandam, nullo proflus medio
indigebat, in stabulo nascitur, & pannis in-
uoluitur, & in præsepio collocatur, & pa-
uperem vitam ducit, famem & sitim sentit,
ignominias, opprobria, crucem & mor-
tem perfert? Ad quid, inquam, hac
nunquid ut ipse proficeret, num ut virtu-

te cresceret qui semper immensus & infinitus fuit? Non, sed vt nobis exemplum præberet omnis iustitiæ, & exemplar vniuersarum virtutum se exhiberet. Est Saluator noster instar magnetis: Nam sicut magnes non verbis, sed abscondita naturæ vi ferrum ad se trahit, & mirabili nexu coniungit: ita Christus non solum docendo, vt magister, & faciendo vt redemptor, sed etiam operando, vt virtutis exemplar, corda nostra ferrea post se trahit, & sibi per veram imitationem vnit. Quam sponsi proprietatem indicat sponsa, cum ab sponso ad se trahi instantanter effragitat, *trahe me inquit, post te surremus;* trahe inquam, ad modum magnetis, & virtute actionum tuarum me tibi actionibus virtutis assimila, &c. Diuerso itaque modo Christus, & alij sancti nobis dati sunt, vt nos suo exemplo illuminent, & ad virtutis amorem accendant. Isti vt stellæ, quæ à Redemptore nostro splendorem mutantur, & si cum ipso conferantur parum illuminant: ille vero vt splendidissimus sol positus in feruore diei, qui infinitam virtutis lucem emittit, & (quod ad se pertinet) minimas quoq; tenebras perfectionū dispellit, & in vnaquaq; re quod perfectissimum est manifestissime ostendit. Hoc virtutis & sanctitatis exemplar præcipue in omnibus inspiciendum est, vt ex

E e 4 ipso

Cant. I.

ex ipso immensum melius quam ex alijs
 quicquid est virtutis addiscamus. Quod li-
 ne & debitum, & necessarium & vtilissimum
 & honorabilissimum esse quisq; manifeste
 perspiciet. Debitum quidem est, quoniam
 verbum patris carnem nostrā sibi vniuit, &
 quod semel assumpsit, nunquam deposuit,
 nec ab homine assumpto discolit. Gratia
 autem postulat, imo & iusticia petit, &
 amanti nostro per imitationē vniamur, &
 nunquam ab eius sequela recedamus. At
 vltra præceptum volumus Christum sequi
 & eius indumento quod omnis virtus est
 vnde quaque vestiri, id quidem vtilissimum
 inuenitur, nam & illum magistrū sequimur,
 qui breuius instruit, melius docet, & nec in
 minimo à tramite deuiat veritatis ac tan-
 dem hæc Christi Saluatoris imitatio hono-
 riificentissima est quæ nos virtute perfecti-
 sima, causa honoris replet, & apud omnes
 rectè sapientes honorabiles facit. Nam si il-
 le honorificentior est in republica terrena,
 qui similior & propinquior est regi in Ecce-
 sia profecto honore & reuerentia dignus
 erit, qui vigilantius contenderit Christo ap-
 propinquare: & quanto magis ipse se con-
 formare studuerit in terris, tanto erit glo-
 rior & sublimior, ac ei sede propinquior
 in cælis. Quia sicut gloriam beatorū Christi
 imitatio efficit, ita maiore gloriā perfectior
 imitatio

imitatio pariet. Estote imitatores Dei, ait Paulus, sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit nos. *Eph. 5.* Christus ergo caput nostrum est, vnde ab eo, ceu à capite omnes actiones nostræ virtutis influxum expectet, tunc autem expectant, cum per gratiam huius capitis operamur, & ei operum imitatione coniungimur. *Bern. ser. 1. in capite Ieronii.* Et felix membrum, vt Bernardus ait, quod huic adhæserit per omnia capiti, & sequetur illud quocunque ierit, quia sic sensum & vitam accipiet &c. Christus tandem creator noster est, qui sicut nos diuina sua virtute creauit, ita & suæ humanitatis imitatione reformat, & imaginem suam peccatis nostris fœdatam, ad gratiæ nitorem, & sanctitatis pulchritudinem reuocat. Quare, vt hunc nitorem adipiscamur, eum mens nostra contempletur, eum affectus complectatur, & ipsum actio & vita semper imitetur. Sic Christiformes efficiemur, & à Patre, vt filij charissimi diligemur, vt cum naturali filio nos in filios adoptati, per omnem aternitatem regnemus. Amen.

CAPVT. XXXXIII.

Quod religiosus perfectionis amator congressu parentum & propinquorum abstineat, & nimias familiaritates vitet.

IAm igitur Christi imitatores in istud omnis virtutis exemplar oculos mentis intendant,

tendant, & hoc documentum quod sequitur, (& ad perfectam parentum & cognatorum derelictionem pertinet) non repugnet, sed libenter suscipient. Nam ipse Dominus, ut huius renunciationis formam religionis

Luc. 2. exhiberet, puer duodennis parentes reliquit, & in templo remansit, ut his, quæ æternis

Matth. 12. tris sui erant, dum interrogat, & audit legi Doctores, insisteret. Cumque semel docem

in domo, matrem & cognatos pro foribus stantes, & ei loqui desiderantes, audisset

omni affectu sanguinis & carnis exutus, dixit: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? digito monstratis discipulis, sub-

iecit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei,

qui in cælis est, ipse meus frater, & soror & mater est. Quare sic respondit noster Salvator

Lauren. Iustit. Dominus Iesus? utique propter nos, ut converter-

tract. de obed. uersos ad Dominum, tam non solliciti carum parentum carnalium, & necessitudines

illorum non impediunt exercitium spirituale. Grauis est, ait Ioannes Climacus, & om-

nino vitabilis ad propinquorum, vel etiam extraneorum aliquem immoderata affectio,

Climac. gradu 3. cum ea nos ad sæcularem sensum possit attrahere, ignemque compunctionis nostrum

penitus extinguere. Sicut impossibile est vno oculo in cælum, altero in terram adspi-

cere,

cere, ita fieri non potest, ut in his anima non periclitetur, qui corpore & cognatione ab omnibus & propinquis, & extraneis non se peregrinum fecerit. Si enim duos oculos habentes, cælum vno, & terram altero simul videre nequimus: quanto minus, si vnum tantum oculum haberemus, eo eodem temporis momento cælum & terram adspicere valeremus. At vnus animus tantum est nobis vnum cor, vna voluntas, vnus affectus, quomodo ergo possumus eo cælum terramque complecti, & nos ipsos carne, & spiritu, Deo (qui totos nos petit) & parentum ac propinquorum negotijs occupare? præsertim cum iuxta dictum Isaïæ angustum sit stratum, ita ut alter decadat, & pallium breue, quod duos operire non possit, nemo quidem potest *Isa. 28.* amicum, & inimicum sequi, & familiari & hosti simul assentiri: vnde nec poterit Dei & parentum ac propinquorum, non tam diuersa, verum & contraria, negotia tractare. Christus quippe amicus noster est, qui cum Dominus sit, personam etiam amici suscepit, cum protestatus est: *Vos autem dixi amici:* parentes verò, & cognati, si nos ad suas curas & sollicitudines pertrahant, hostes sunt manifesti: quia inimici hominis domestici eius. Non ergo possumus
Christi

Christi vestigia sequi, & propinquorum nostrorum, quæ nos à Christo auellunt negotijs & sollicitudinibus inharere. Si enim Christum, vt dixit Bernardus, inter cognatos suos, dilecta & desolata mater non inuenit, vtique nec nos in domo parentum, & cognatorum non suorum, sed nostrorum neque-

Pf. 44. quam eum poterimus inuenire. *Audi filius vide,* inquit sanctus Dauid, sponsam Christi alloquens, & *inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui.* Vocauit Dominus quendam, vt sequeretur se: & illi-

Math. 3. centi: *permittite mihi primum ire, & sepelire patrem meum:* respondet qui illum ad se vocabat, sicut vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade & annuncia regnum Dei. Alius vero non vocatus, disciplinæ eius seipsum in-

Luc. 9. gressus, dicens: *Se quaere te Domine, sed permittite mihi primum renunciare his que domi sunt.* Ad quem Dominus: nemo mittens manum suam ad aratum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Reddat rationem Basilii, quare

Basil. cost. monast. c. 21 Dominus neutri eorum tam breuem erga parentem, & erga res suas occupationem permisit. At qui ait, quæ vterque rogabat rationi maxime consentanea esse videbatur ac iustissima: sed enim neutiquam ea Saluator probauit, neque vel ad punctum quidem temporis, se iungo ab illo cælestis regni alum-

DE VITA SPIRIT. EPIT. 445

nos permittit, ne sublimi illa & cælesti animi
elatione, humiliter aliquid vel agerent vel
cogitarent, mente in rerum terrenarum fra-
gilitateque cogitatione depressa & accliu-
tanquam qui ad res cælestes animum
aduxerunt, ijs nequaquam liceat eorum qui
in terra sunt rationem ullam habere, vt qui
iam ex ea animo emigraverint, & mentis
contemplatione altiores mundo sint effecti.
Quod si nec minima occupatio sæcularis,
volentibus Christum sectari, ab ipso Domi-
no permittitur, quia aliquantulum à cælesti
proposito retardabat, quanto minus illa
negotia permitteret, quæ nonnulli religiosi
non verentur suspicere? Quibus hic postre-
mus gradus dimissionis parentum arripserit,
optimè illud Deuteronomij competit: Qui ^{Deut.}
dixit Patri suo & matri suæ, nescio vos, et fra-
tribus suis, ignoro vos, & nescierunt filios suos: hi
custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum
seruauerunt. Iudicia tua, ô Iacob, & legem tuam, ô
Israel. Nam hi non vtrumque, sed perfectis-
sime illud Domini eloquium pactumque
custodiunt, quo dictum est illis vt parentes,
fratres, propinquosque dimittant, si volunt
ad perfectam religiosæ vitæ disciplinam ve-
nire. Imo & perfecte custodientes hoc pa-
ctum, in hoc quod carnem & sanguinem
nesciunt, mirifice ad Dei scientiam & con-
templationem

Gregor.
7. mor.
cap. 14.

templationem se disponunt. Vt enim dicitur
Gregorius: Ille scire Dominum familiarem
appetit, qui pro amore pietatis nescire de-
derat, quos carnaliter sciuit. Graui enim
damno scientia diuina minuitur, si cum car-
nis notitia partitur. &c. Omnes quidem tam
religiosi quam seculares amandi sunt, proximi
enim sunt quos charitas suo gremio com-
plectitur, sed nemo immoderato ac nimio
amore diligendus. Nullus quantumvis fan-
ctus ad nimiam familiaritatem admittendus,
nisi forte consulto velimus diuinam fami-
liaritatem amittere, & in ingentes menti
distentiones, & in magna vitia prolabi. Per-
fectus amor Dei omnem alienum amorem
reijcit, & vera cum Deo orationis familiaritas
omnem ineptam cum hominibus fami-
liaritatem excludit: quod si hæc quisque com-
plectatur, nec perfectus in eo Dei amor, nec
intima orationis familiaritas est &c. Istæ ni-
miæ familiaritates & immoderate amicitie
primum cor viri spiritualis amore creaturarum
inficiunt, & cogitationibus inutilibus, & va-
nis desiderijs contaminant. Amor enim
creaturæ alicuius, qui ordinatus non est, nec
Dei causæ à nobis assumptus, non dubium
quin cœnum ac lutum fœtidum sit, dum men-
tem à Deo aliquantulum auocat, & in viliissi-
mam creaturam immoderatus inclinat. &c.

CAPVT XXXXIV.

*Quod religiosus diuinis inspirationibus pareat,
bona opera strenuè faciat, & nullam occasione
proficiendi prætermittat.*

Quisque diligenter in intimis sui cordis
admisit, & attentus vocem Domini
se vocantis, inuitantis, & docentis ausculta-
uerit, breui tempore magnos progressus in
itinere vitæ spiritualis efficiet. Illud verò
est Deum audire, Deo obedire, Dei monita
& hortationes accipere, & illud cuiusdam
sapientis celeberrimum dictum. Sequere
me, vita & actione præstare. Bernardus ait:
Quis ita vigil, & diligens obseruator mo- *Bern.*
tionum internarum suarum, siue in se, siue *ser. 2°*
ex se factarum, vt liquidò ab quæque illicita *in cant.*
sensu cordis sui discernat inter morbum mētis
& morsum serpentis? ego nulli hoc mor-
taliū possibile puto, nisi qui illuminatus à
spiritu sãcto speciale accepit donum, quod
Apostolus inter cætera charismata, quæ
enumerat, nominat discretionem spirituum.
At licet ignotū sit nobis an cogitationes ad
malum incitantes, à nobis, an à demone ex-
oriantur, notū tamen & compertū est, eas
omnes esse rejiciendas eo ipso quod ad ma-
lū instigant. Cogitationes à Deo procedētes
sunt,

sunt, quæcunque ad bonum impellunt, sanctitatem & puritatem nos excitant, mentem nostram pace quadam cælitus immissa tranquillunt. Atque harum meminit

Psal. 84

David dicens: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem*

1. Reg. 3

suam, & eas expectabat Samuel dum audiret Dominum: loquere Domine, quia audiens servus tuus. Et Dominus à se manare non negat, qui ait: ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus, neque enim Deus illas approbaret, quas non

2. Cor. 4

se prodire cognosceret. Paulus quoque ait: non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra

Ber. ser.

ex Deo est. Itaque pacem, pietatem, iustitiam

3. 2. 123

Deus in nobis loquitur, nec talia nos cogitamus ex nobis, sed in nobis audimus. Omnes ergo cogitationes ad bonum mouentes ad mortificationem, ad virtutem, ad puritatem incitantes, sciamus à Deo progredi, à quo ab omnium bonorum principio varijs modis & instrumentis immitti.

ant.

Has à Deo immissas cogitationes, diuinas inspirationes vocamus, quod illis Dominus in cordibus nostris desideria virtutis excitat, & ad varias boni actiones instiget. Quis attentè audire debet & diligenter operari, ut compleat, nec illis vlllo modo reluctari, quicquid vult spiritu proficere, & ad perfectionem

etionem peruenire. Hæ inspirationes sunt
 quæ nos bona & sancta loqui iubent. Hæ
 quæ bonum in omnibus exemplum dare
 præcipiunt &c. Dominus non solū per scri-
 pturas, & per externam prædicationem, sed
 etiam per internas inspirationes, dictis Ec-
 clesiæ conformes, iustos erudit, vt eos ad vi-
 tæ puritatem promoueat. Dominus intelle-
 ctum docet, & volūtatē inflamat, & gra-
 tiæ vires ad operandum attribuit. Qui vult
 ergo in virtute crescere, & ea quæ sunt prin-
 cipis, id est, viri perfecti, perdiscere, has Do-
 mini allocutiones audiat, illis obediat &c.
 Diuinis ergo inspirationibus obedire, effi-
 cacissimum medium accipiendæ perfectio-
 nis est, quoniam illa suprema maiestas,
 cuius natura est sanctitas, cuius verbum
 est ipsa sapientia, non vana & inania
 nobis loquitur (quis enim hoc de Deo
 credat) sed quæ sua puritate ac maiestate
 sunt digna, & quæ nostræ emendationi
 præfint. Inspiratione sua vult vitia no-
 stra prosternere, & durtiam mentis nostræ
 confringere. Richardus enim ait: In obdu-
 ratis mentibus, melius operatur Deus
 inspiratione, quam percussione corri-
 gunturque sæpe interna illustratione, quæ
 non possūt flagella corrigere. O quāta vti-
 litatis est diuinæ inspirationi parere, quæ du-
 ritiā nostrā emollit, & emollitos Deo subijcit

Ff

& fi-

Richardus
 lib de
 erudit
 interiori
 nis homi-
 6.270

Iob. 29.

& ficta altitudine vitiorum nos liberat. Ne solum diuina inspiratio suscepta malum pel-
lit, sed & multitudinem cælestium donorum
in nobis infundit. Nam dum Deo interio-
loquenti, & diuersarum virtutum studia pro-
cipienti obediunt, sedem in nobis virtuti-
bus & donis supernis præparamus. Radix
inquit Iob, *aperta est secus aquas, & ros moratur
in messione mea. Gloria mea semper inno-
tuatur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.*
Radix nostra cor nostrum est, à quo sicut à
radice vita procedit: quod tunc secus aquas
aperimus, cum diuinę inspirationi recipien-
dæ subijcimus. Tunc autem ros moratur in
messione nostra, id est in iustus actionibus
nostris, quæ rore, nimirum superna gratia de-
super cadente, crescunt, & ad perfectionis
maturitatem perueniunt: tunc pulchritudo
mentis nostræ augetur, & fortitudo succe-
scit, quia Dominus sibi obedientibus, & sa-
alloquia recipientibus largam benedictionem
immittit. Bonum est itaque audire Deum, &
non tantum eius præceptis omnibus in com-
mune propositis, sed etiam specialibus inspi-
rationibus obedire, quæ custodiunt nos à ma-
lis liberant, & bonis cumulāt, & ad amplio-
ra bona recipienda disponunt. Utinam, in-
quit Bernardus, & mihi aperiat aurem Do-
minus, intret ad cor meum sermo veritatis,
mundet oculum, & læta præponet visioni.

Ber. ser.
S. in C. 1.

DE VITA SPIRIT. EPIT. 451

vt dicam Deo etiam ipse: præparationem cor-
dis mei audiuit auris tua. Vt audiam à Deo *Psal. 91*
etiam ipse cum cæteris obedientibus: & vos *Ion. 15*
mundi estis, propter sermonem, quem locu-
tus sum vobis. Nec omnes mundantur, qui *Luc. 11*
audiunt, sed qui obediunt. Beati qui audiunt
verbum Dei & custodiunt illud. Talem re-
quirat auditum, qui mandat dicens: Audi Is-
rael. Talem offert, qui ait: loquere Domine,
quia audit seruus tuus. Talem spondet, qui
dicit: Audiam quid loquatur in me Domi-
nus Deus. Et vt scias etiam Spiritum sanctum *Greg. 3*
hunc in animæ spirituali profectu ordinem *Psal. 34*
obseruare, vt videlicet prius formet audi-
tum, quam lætificet visum: Audi, inquit, fi-
lia, & vide. Quid intendis oculum? aurem
para. Videre desideras Christum? oportet te
prius audire illum, audire de eo, vt dicas,
cum videris: Sicut audiuius, sic vidimus.
Immensa claritas, visus angustus, & non
potes ad eam. Potes auditu, sed non adspe-
ctu: Clamantem denique Deum, Adam *Gen. 3*
ubi es? non videbam iam peccator, audiebam
tamen: sed auditus ad speculum restituet, si
pius, si vigil, si fidelis præcesserit. Fides
purgabit, quem turbauit impietas. Et
quem inobedientia clausit, aperiet obe-
dientia. Denique à mandatis tuis intelle-
xit, inquit, quod intellectum reddat ob-
seruatio mandatorum, quem tulit transgres-

Ff 2

ho: Ad-

fio . Aduerte adhuc in sancto Isaac
Gen. 27 quomodo præ cæteris sensibus auditus
 tam sene vigerit . Caligant oculi Pa-
 triarchæ , palatum seductus , fallitur
Rom. 10 manus , non fallitur auris . Quid mirum
 si auris percipit veritatem, cum fides ex au-
 ditu, auditus per verbum Dei, verbum Dei
 veritas sit ? Ista omnia bona in-
 auditio Dei, auditio, inquam illa, qua
 mente audimus loquentem Deum, & ope-
 re quod iubet solerter exequimur . Primo
 intellectum erudit tali doctrina, tali lumi-
 ne, quod si velimus, desideria excitet, vo-
 luntatem moueat, & cor inflammet . Deinde
 ad opus excitat, ad bellum contra vitia
 & vniuersos affectus in ordinatos promou-
 cat . Tandem mundiciem, & mentis san-
 ctitatem importat . Intenti igitur simus vo-
 ci Dei, & cum eius esse internam vocem
 coniectamur, ei diligentissimè obediemus
 simus Ipse Dñs gloriæ est qui vires nostras
 interiorius mouet, vt bonum sciamus, velimus
Bar. ser. & operemur . Ipse profecto (vt ait pulcherrime
1. pens. Bernardus) monet, & mouet, & docet . Mo-
 net memoriã, rationem docet, mouet volun-
 tatē . In his enim tribus tota cōsistit anima .
 Propterea non solum moneri, & doceri, ve-
 rum etiam moueri, & affici ad bonum ne-
 cesse est, ab eo vtiq; spiritu, qui a diuina in-
 firmitatem nostrã, & per quem in cordibus
 nostris

nostris diffunditur Charitas, quæ est bona voluntas. Itaque cum sic adueniens Spiritus totam possederit animam suggerendo, instruendo, afficiendo, loquens semper in cogitationibus nostris, ut audiamus & nos, quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans, voluntatem inflammans, non tibi videtur, quia totam domum impleuerint dispersitæ lingue tanquam ignis? Si Dominus est, qui venit, si Spiritus eius est qui loquitur, si Deus ipse annūciat homini eloquium suum: præparare, ô anima, in occursum Dei tui Israel.

Enitendum est, ut omnia bona opera diligenter, & strenuè perficiantur. Cum vero aliquod opus bonum aggredieris, etiã si minimum aut leuissimū videatur, illud magni momēti, & apud Deum magni valoris esse memōto: qua meditatione formatus, opus occurrens non perfūctorie non quasi aliud agens, sed quietè, attentè, & deuotè incipies continuabis atq; perficies, &c. *Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua*, ut enim inquit

*Mat. 6.
Greg.
moral.
lib. 3. c.
38.*

Gregorius: Valde perfectorum est, sic ostenso opere, auctoris gloriam quærere, ut de illata laude priuata nesciāt exultatione gaudere. Tunc solū namq; innoxie hominibus laudabile opus ostēditur, cū per despectum mētis veraciter laus impēsa calcatur &c. Sepe vera in ostēsiōe operis, auctoris pateface

gloriam cupiunt, sed excepti fauoribus, laudis propriæ cupiditatem rapiuntur: que semetipsos deiudicare interius negunt, sperfi exterius ignorant, quod agunt, eorumque opus suæ elationi militat, atque hoc se impendere obsequio largitoris portant, &c. Nonne animæ exercitatio, est negatio sui, qua prauos affectus & vitia velut humores noxios minuit, atque collimit? Sed in dubium esse non potest Salomonis sententiam excipienti: *Diligenter*

Pro. 24.

exerce agrum tuum, ut postea adifices domum tuam.

Agrum quippe exercere est, vitia nostra mortificatione conuellere, & affectus nostri abnegatione purgare. Vnde Gregorius

Greg.

10. mor.

2. 16.

ait: Quidnam est, preparato opere agrum diligenter exterius erercere, nisi euulsis iniquitatis sentibus, actionem nostram ad frugem retributionis extollere? &c. Ars longa & vita breuis. Deus post Adæ peccatum vitam nostram abbreviauit, ut molestie eius

Amb.

ser. 42.

quæ prosperitate non poterant, temporis exiguitate finirentur. Et ideo etiam, ut ipsa suam potentiam in humana imbecillitate monstraret, qui in tanta vitæ brevitate, artem longam perfectionis hominem docet: Nam rogo, quænam ars spirituali longior, & virtutis perfectior prolixior? Hoc homo discit, non tantum Deum cognoscere, sed Deum amare.

complecti, Deum ad se pertrahere Deum
 actibus imitari. Hac discit terram in cælum
 conuertere, animale in spiritale, impurum in
 sanctum commutare. Hac discit seipsum, &
 omnia terrena contemnere, & suam men-
 tem diuitijs numquam perituris ditare, &
 Dei puritatē ac sanctitatem induere. Quod
 si artes, quæ rerum creaturarum naturas con-
 siderant, longæ, id est multum temporis ad
 sui adeptionem requirentes, appellantur,
 quantum hæc perfectionis ars cæteris non
 solum dignitate, sed & temporis, ad sui ac-
 quisitionem necessarij dinturnitate præsta-
 bit, quæ creatorem ipsum docet non tan-
 tum cognoscere, verum etiam vt sponsum
 complecti, & illi tanquam Domino famula-
 ri? Illi quidem qui ex vilibus metallis, &
 multis varijsque rebus, aurum se facturos
 promittunt (quos alchimistas vocant) lon-
 ga temporis spatia ad hanc conuersionem
 faciendam exposcunt: quam in immensum
 longiora requirentur, vt carnalis homo in
 spiritualem, & terrestris in cælestem com-
 mutetur? profecto, ars longa & vita brevis,
 sed in hoc potentiam suam ac misericordiã
 commendat Deus, quod artem longam bre-
 uiter ingerit, & non solū annosos homines,
 & senio confectos, sed & pueros, & tene-
 ras puellas perfectione virtutis imbuat.

Cum ergo perfectionis ars longa sit, quæ
 docet

docet peccata destruere, vitia extinguere, defectus moderari, virtutes acquirere, Deum amore cōplecti, & vitā caelestem atq; diuinā in terris instituere, necesse est, vt nos perfectioni assequendæ incessabili diligentia cooperemur, & vt in rem magnā, & non peruiam, sed plane difficilem & laboriosā incumbamus. Qui autem in omnibus studet proficere, hic nec reprehensioni locum dabit, nec (licet ad finem perfectionis non veniat) sui laboris fructu carebit: vnde Bernardus ait: Ambulare, proficere est. Non ambulātem sed sedētem à mortis tenebris cōprehendi, periculum est. Et quis sedet, nisi qui nō curat proficere? Id caueto: & si morte preoccupatus fueris, in refrigerio eris, dices Deo: *Imperfectum meum viderunt oculi tui.* Et nihilominus *in libro tuo omnes scribentur.* Qui omnes? profecto qui in desiderio proficiendi inueniuntur. Proficientes enim si morte preoccupati fuerint, in eo quod eis deest perficiendi sunt. O magna consolatio quod à nobis non peruenit ad perfectionē, sed labor proficiendi, & enitendi solum exigitur. Imitentur proinde spirituales vii falsæ & fugacis pulchritudinis amatores, qui indignissimum ducunt, aliquā occasionem placendi ei quam amāt prætermittere. An non sunt amatores verē sapientiæ, cuius decor numquam perit? An non sunt similes

Ber. ser.
15. ex
paruis.

Psal.
138.

illi qui dicebat. Hanc amavi, & exquisivi *Sap. 3.*
 à iuventute mea, & quesivi sponsam mihi
 eam assumere, & amator factus sum formæ
 illius? &c. Redimamus à malitia tempus,
 quo possimus in nostræ virtutis augmen-
 tum semper in-umbere. Quid est redimere
 tempus, nisi aut detrimento rerum tempo-
 raliū, aut nostræ commoditatis damno.
 tanquam pretio soluto tempus coëmere,
 in quo vacemus virtutis studijs? Redimere
 tempus est, inquit Anselmus, vt quando
 aliquis infert tibi litem, perdas aliquid, vt
 Deo vaces, non litibus. Quod enim perdis,
 pretium est temporis. Quo modo perdis
 nūmos, vt emas tibi aliquid, sic perde num- *Ansel-*
 mos vel quodlibet aliud, vt emas tibi quie- *mus. ib.*
 tem. Redimamus itaque tempus, id est, cō-
 modis nostris, & curis huius sæculi subtra-
 hamus, vt in frequentibus virtutum occa-
 sionibus, quæ singulis momentis se offerūt,
 seipsū impendat. Redimamus tempus, quia
 verè captiuum est, cū nō Deo famulatur, sed
 nostræ propriæ voluntati, aut vanitati deser-
 uit. Tunc verò redimimur, cum ab ijs, quæ
 nostrum statum non decent, liberatum, au-
 gmenti nostræ virtutis à cōsequimur &c Sa-
 lomon ait: *Quodcumque facere potest manus tua Eccl. 9.*
instanter operare. Quid est quodcumque? &
 magnum bonum facito & minimum non
 omitte? difficile amplectere, & facile noli

adspernari. Minima perfecto à nobis facienda sunt, ut in postremo die in minimis fideles inuenti super maiora constituamur. Sed valde formido, quod in magnis Dei voluntatem non facit, qui in minoribus virtutem spernit.

CAPVT XXXV.

Quod religiosus perfectionem amans sit vitæ communis affectator, otiositatem odio habeat, & nimias occupationes timeat.

Non est minoris momenti ad viam perfectionis feliciter peragendam, amor & exacta custodia vitæ communis, quam in statu religioso nostri maiores instituerunt, & suo exemplo ac vitæ ratione probarunt. &c. Merito quidē vitæ religioſa quam omnes in commune sequuntur, vocari potest expultrix malorum & maximorum bonorum initium &c. Thomas inter Apostolos Dominum videt, manuum vulnera tangit, aperturam lateris osculatur; & quē hominem agnouerat, Deum confitetur. *Jo. 20.* dicens: Dominus meus, & Deus meus. Et tu similiter si à consortio fratrum per negligentiam aut singularitatem, auulsus, Dominum corde aut opere reliquisti, vel conscientiae scrupulis punctus, & cæcitare turbatus, Deum tibi inensum cognouisti, redi

ad fratres, sanctorum laborum particeps
 esto, & similibus studijs occupari curato, ut
 Dominū mentis oculis videas, affectibus
 amplectaris, & laudis eius confessione di-
 teris. Quod Apostoli & Discipuli experti
 sunt, tu similiter cæteris fratribus corporali
 præsentia, & labore cohærens sine dubio
 consequeris. Illi enim omnes erant pariter
 in eodem loco, & quia corpore iuncti, &
 studio orationis similes, & voluntate con-
 cordes, spiritum sanctū acceperunt, & luce
 eius perfusi, ac ardore inflammati, ex pusil-
 lanimitate ad fortitudinem, ex ignorantia
 ad rerū diuinā eximiam cognitionem, &
 ex timore ad charitatis ardorem reuocati
 sunt. Non sine magna ratione sanctus Bo-
 nauentura vitam cōmunem status religiosi
 collaudat, dicens: Conuentualem vitam, ut
 sanctissimam, imo angelicam toto affectu
 animi amplexantes, ei tam continua quam
 deuota prosecutione adhæreant. &c. Vnde
 Augustinus ait: Omnia opera vestra in vnū
 fiant, maiori studio, & frequentiori alacrita-
 te, quam si vobis singulis feceritis propria.
 Charitas enim de qua scriptū est. Non quæ-
 rit quæ sua sunt, sic intelligitur quia cōmu-
 nia proprijs, non propria communibus an-
 teponit. Et ideo quanto amplius rem com-
 munē, quā propriam vestrā curaueritis, tan-
 to vos amplius proficere noueritis, &c.
 Car-

Acto 2

Bonau.
in specu-
lo partis
3. 4. 5.Aug.
in reg.2. Cor.
13.

Carbones quidem accensi mutuo se fouent
 vnus solus exstinguitur & tabescit: ita
 iusti charitate succensi in vnum congregati
 mutuo se in virtute iuuant, & ad perfectionem
 impellunt: vnus verò ab alijs corpore, &
 corde seiunctus, paulatim in iam concepti
 feruore tepescit, &c. Qui singulares esse &
 videri cupiunt, odia sibi & inimicitias, ac
 tractationes aliorum conflant, qui verò com-
 muni laborum & studiorum participes sunt
 omnium in se amorē & beneuolentiam co-
 ciliant. &c. *Sanctificate*, inquit, *ieiunium*, vocat
cœtum. Quid est enim cœtum vocare: vni-
 tē seruare, diligere pacē, fraternitatem am-
 re. Sanctificate ieiunium, vt pura, & deuota
 oratio diuinę illud offerat maiestati: vocat
 cœtū vt congruat vnitati. &c. Religiosus, vt
 otiositatem vitet, & istud magnū impedi-
 mentum perfectionis abiciat, semper aut
 studijs interioribus qualia sunt oratio, con-
 templatio, lectio, aut actionibus externis, in
 quibus functiones ad animarum salutem oc-
 dinatas numeramus, vel operi manuum in-
 sistant: ita videlicet, vt studia interna occu-
 pationes externas dirigant, & moderentur,
 externa verò opera internos labores animi
 dū intercidunt tueantur. Hæc autē sic inter-
 mista & congruis temporibus acceptanda
 sine ingenti iucunditate merita nostra apud
 omnium bonorum remuneratorem augmen-
 tantur.

Joel. 2.

rant. Quare illi, qui otio tabescebāt, à patre-
 familias sunt vehementer reprehensi, & au-
 dierunt: *Quid hic statis tota die otiosi:* quia scili-
 cet hic, id est, in loco meritorū prouehendo-
 rū otiosi, & nō illa, vel mentis, vel corporis
 laboribus adaugere, ingēti debet stoliditati
 mētis adscribi. Sicut ē cōtra magnæ sapien-
 tiæ tribuendū est in officina bonorum ope-
 rum aliquid semper quod Deo placeat dili-
 genter operari. Gloriam enim sapientes pos-
 sidebunt, quæ sanæ laborū præmium, & nō
 otiositati, sed bene operandi curæ respōdet.
 Dominus quidē, qui hominem propter se-
 metipsum videndum & possidendum con-
 didit, & ad æternū præmium vocauit, otio-
 sitatē vetuit, dum primo mortalium parenti
 laborandi præceptum indixit. *Quin & post*
 lapsum idem præceptum iterauit, dū in la-
 bore corporis, & sudore vultus ab ipso pri-
 mo parente panem comedendum esse præ-
 monuit. *¶* Erit autem iussio hæc, & in statu
 innocentiae, & in statu peccati lata est, vt
 sciremus, otium & innocentiae aduersari, &
 peccatis conuiuere: honestum verò labo-
 rem, tum peccata destruere, tū innocentiae
 esse custodem, imo & vt non ignoremus
 Dei voluntatem esse, vt innocens aliquid
 operetur quod innocentiam augeat, & pec-
 cator aliquid elaboret, quod pro suis pec-
 catis sati faciat. Deum verò hominem nō
 ad segnitiam, sed ad honestos labores &
 su-

Mat. 20

Gen. 2.

studiosas occupationes creasse Basilium
adstruit. &c. Qui sibi domum virtutis non
construit, telas aranearum contextit. Curiosus
inquit Bonaventura, non curanda curat, ne-
cessaria negligit, & sui oblitus aliena con-
derat, notat, & explorat. &c. Audi quid dicat
Dominus: Operamini non cibum qui perit
sed qui permanet in vitam aeternam. Cibus qui
perit occupatio secularis est, quam nulli
subsequetur merces, & forsitan ipsa perire
suos operatores disperdet. Cibus autem qui
permanet in vitam aeternam oratio est, lectio
est, profectus animarum est, & omne opus
religiosum est, cuius erit merces aeterna. Hoc
opus operantem nunquam in bonum de-
feret, sed velut ala illum in caelestes man-
siones subleuabit, & ab ista mortalitate in im-
mortalitatem efferet. Tandem pro certo habe-
re quicquid temporis vanis occupationibus
aut colloquijs concedis, aut a Deo quo cum
conversari deberes, aut a proximis, quos cum
doctrina adiuturus, iniustissime suffragari.

Religiosus nimias occupationes timeat,
non sola otiositas nobis fugienda est, sed
etiam nimia occupatio. Haec enim distrahit
sicut illa dissolvit, & sicut otium spirituales
vires eneruat, ita negotij nimietas easdem
vires paulatim absument, & alieni robur erui
comedunt, qui seipsum nesciens, quae sunt
supra suam facultatem, aggreditur. &c.
No

Bas. cost.
menast.
c. 5

Isa. 59.

Joan. 6.

Non prosunt autem laboranti labores sui,
 si vt alios illuminet, seipsum cæcat, si vt
 alios doceat, ipse religiosam disciplinam de-
 discit, si vt alijs apponat doctrinæ seu præ-
 dicationis mensam, semetipsum pane ora-
 tionis, & reliquis exercitationibus Spiritu-
 rum reficientibus priuat. Imo nec prosunt
 filijs Ecclesiæ, quos communiter frigidus
 non calefacit, cæcus non docet, ignorans
 non discit. Quamobrem ipse laborum sco-
 pus hortatur, vt labores ipsi sint moderati,
 & viribus laborantis accommodi. Fili inquit
 Ecclesiasticus, *ne in multis sint actus tui, & si Eccl. 32*
diues fueris, non eris immunis à dilicto: Si enim
secutus fueris, non apprehendes, & non effugies, si
præcucurreris. Tunc verò actus tui erunt in
 multis, cum vires tuas spirituales excesse-
 rint, & te ad tui profectus obliuionem im-
 pulerint. Diues quidem eris negotijs, quia
 non tibi soli, sed alijs etiam socijs sufficient,
 sed multis scrupulis non carebis, qui tuam
 conscientiam, aliena curantem, & seipsam
 negligentem instimulent. Si hac ratione in-
 sequutus fueris honorem, illum proculdu-
 bio non apprehendes, quia semper videbis
 homines vniuersa negotia indiscretè curan-
 tes detractionibus laceratos. Sanctorum
 Patrum vitas considera, & eos doctrinam
 istam opere expleuisse perspicias. Isti enim
 ita externis occupationibus ob Dei gloriam
 assum-

assumptis institerunt, vt semper ea prudentia dirigerent, & cura orationis, & propria perfectionis cohiberent, ne qui alijs praestarent, sibi ipsis deficerent. &c. Qui se ipsa cura externae actionis inquietat, & viam animae turbat, non poterit orationis tempore debitam tranquillitatem tenere, & vanarum rerum imaginibus mentem ad Deum contemplandum exuere. &c. Gregorius docet.

Greg.
18. mor.
c. 29.

Cum occupationes extrinsecus perstrepunt, intrinsecus in amore pacatissimi quies tenetur, atque occupationem tumultus exterius perstrepentis dispensat, interius praesidens iudex ratio & tranquillo moderamine, & quae circa se minus sunt, tranquilla disponit. Sicut enim vigor mentis frānandis praest motibus carnis, sic sapientia super impositos tumultus occupationum bene regit amor quietis: quia exteriores curae si peruerso amore non appetuntur, non confuso, sed ordinato animo ministrantur queunt.

CAPVT XLVI.

Sit religiosus in communi conuictu grauis, in conuersatione cautus, & in eadem vitæ ratione perseverans.

Dicamus, in quibus, & quomodo ista grauitas seruanda sit, vt quod bonum & utile nouimus, opere compleamus. Sancti

Sane grauitas in cogitationibus, in verbis,
 & in actionibus est tenenda, & omnia hæc
 ne pereffluant, pondere maturitatis firman-
 da. Primum in cogitationibus teneatur, ex
 quarum leuitate, sicut ex fonte, verborum
 & actionum leuitas solet prodire. Cogita-
 tionum autem grauitas in hoc posita est, vt
 nihil vanum, nihil ad rem nostram non
 pertinens, nihil scurrile, nihil ad risum
 & cachinnos mouens cogitandum admit-
 tamus; sed sola necessaria, & vtilia & se-
 ria, & statu spirituali digna cogitemus.
 Qui enim vana & scurrilia cogitatione vo-
 luunt, leues sunt animo, quem aptum ad
 otiositatem & ad leuitatem, ineptum vero
 ad spiritualia, & sancta colloquia, & ad ope-
 ra virtutis proferunt, &c. Iusta igitur, &
 sancta cogitent iusti, vt & suæ menti, &
 omnibus tum verbis tum factis stabili-
 tatem præbeant. De hoc enim à Sa-
 piente laudantur, dum ait: *Cogitationes* Pro. 12.
iustorum, iudicia. Vt quemadmodum
 iudicium non inconsideratò agitur, sed à
 iudice magna mentis attentione exerce-
 tur: ita mens iusti, & ad perfectionem
 anhelantis cogitationes rationis indicio se-
 lectas recipiat, & non indifferenter ex
 otiositate aut curiositate insurgentes admit-
 tat. Cōprimat eas timor Dñi factus, qui occul-
 ta etiā cordis nostri & secreta rimatur. Liger
 eos

G g

eos

eos spes donorum caelestium, quæ non inania cogitantibus, sed pura & sancta considerantibus frequenter offertur.

v. Pet. 1.

Nam Petrus Apostolus ait: *propter quod succincti lumbis mentis vestrae, sobrii, perfecti, sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam in revelatione Iesu Christi.* Lumbos mentis præcingunt, qui affectus & cogitationes cohibent, & non tantum à malis, verum etiam ab otiosis auerunt. Qui sobrii & perfecti dicuntur, quoniam perfectorum est desideria & cogitationes vanas comprimere, & sobrii mentis, non solum à vino, sed æ quali diligentia ab inanibus temperare.

Hi non erubescunt sperare gratiam, id est, dona caelestia, quæ reuelatus Christus puris animabus promeruit. Cupidus horum donorum, lumbos mentis, affectus scilicet ac cogitationes præcingat, & tam istas, quam illos, spiritu maturitatis vestiat. Quicquid leue est, inaneque, rejiciat, & cogitata quæ compunctionem & gravitatem mentis tollunt, abscindatque contemnat, &c. Leuita, inquit Gregorius assumptus vocatur. Oportet ergo Leuitas omnes pilos carnis radere, quia is qui in diuinis obsequijs assumitur, debet ante Dei oculos à cunctis carnis cogitationibus mundus apparere, ne illicitas cogitationes mens proferat, & pulchram animæ

Greg. 5.
mor. c.
24.

animæ speciem quasi pilis fructificantibus deformem reddat. Istis tum illicitis, tum vanis cogitationibus & desiderijs euulsis, sanctis vero & vtilibus generatis, satis mens nostra maturitatem debitam seruat, & verba, ac actus, ab omni leuitate quam alienissimos generat. Ex his maturis cogitationibus sermones graues, & maturi prodeunt, animæ religiosæ indices, & spiritualis vtilitatis effectores &c. Quoniam sermo grauis audientes ædificat.

Grauitas autem verborum, siue sermo-
num est, nihil futile aut ineptum in conuer-
satione proferre, nihil quod certum, & in-
dubitatum non sit, pro certo affirmare, ni-
hil irreligiosè facere, aut quod sapiat scur-
rilitatem dicere: fratres honorabiliter pro-
prijs nominibus nominare, nihil per op-
probrium, aut contemptum, aut risum inueni-
tum nomen imponere, &c. Honore inui-
cem præuenientes. Hæc religiosa grauitas
non tantum magni ponderis est ad frater-
nam Charitatem conseruandam, verum
etiam ad spirituales profectum ex fratrum
cōuersatione captandū. Hieronymus ad De-
metriadē virginē: ridere, ait & rideri sæcula-
ribus derelinque grauitas tuam personā de-
cer: & si iam statū secularem deseruit, & re-
ligiosam professionem induit, omni verbo-
rum leuitate seposita, debitam grauitatem

Hiera.
Epist. 2.
67.

Gg 2

custo-

custodiat, &c. Sit itaque gravitas nostra hominis, sit humilitas gravis, &c. At ista gravitas religiosa, quæ in cogitationibus in operibus, & in verbis elucet, eo præstantior est, & oculis Dei nostri gratior, quod non ex vani cura placendi, sed ex animæ adepta pulchritudine & puritate procedit. Perfecta gravitas non ex cura se moderandi, sed ex ipsa moderatione ac sanctitate mentis exoritur. Quæ cum ipsam vicerit, cum vitia affectusque compresserit, tunc corpus etiam gravitatis decore circumdat, & illa mirabilem moderatione, tum placiditate actionis exornat. Quantum vero hic gravitatis fructus ab hac radice procedens, divinis oculis placeat, quam pulcher sit & suavis, quam etiam similem Deo hominem faciat, Bernardus satis eleganter inquit: Hoc illud decorum est, quod super omnia bona animæ divinos oblectat adspectus, & nos nominamus, ac definimus honestum. Cum decoris huius claritas abundantius optima cordis repleuerit, præ odat foras necesse est, tãquam lucerna latens sub modio, imò lux in tenebris lucens latere nescia. Porro effulgentem & veluti quibusdam suis radijs eripientem, mentis simulacrū corpus excipit, & diffundit per mēbra & lētus quatenus omnino inde reluceat actio, sermo, aspectus, incessus, risus (si tamen risus) mixtus gravitate, & plenus honesti. Petrus Apostolus omnē olētiā

*Ber. ser.
3. in
Cant.*

1. Pet. 5

tiam è nostris cordibus euellit dicens. Fratres, sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret. Caue tibi, & attende diligenter auditui tuo, quoniam cum subuersione tua ambulas. Consule tibi ipse ait, & obtura aures cordis tui &c. beatus homo qui sèper est pavidus. Et Habacuc ait: super custodiam meam stabo, &c. Vniuscuiusq; ensis super femur suum, propter timores nocturnos. Dauid ait: Seruite Dño in timore, & exultate ei cū tremore. &c.

Ecc. 13.

Pro. 28.

Cant. 3.

Psal. 2.

Hęc quidem animi cautio, atque in omnibus circumspectio propria est amicorum Dei, qua seipsum, quantum possunt, ab omni casu & labe custodiunt. Animalia enim cæca tanquam immunda à sacrificijs repulsa sunt, quia in sua spiritali salute cæcus, non est aptus Domino in sacrificium offerri. illa quoq; quatuor animalia ab Ezechiele depicta, tã Deo familiaria, & throno Deitatis propinqua, plena oculis describuntur; quia videlicet plusquam linceū esse oportet, qui eam est puritatē adepturus, qua ad Dei familiaritatem admittatur. Vnde Gregorius ait, corpora animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta est: bona desiderabiliter prouidēs, mala solerter cauens. &c. ideo etiam positi sūt ianitores à Dauide ad quatuor portas tabernaculi, ad orientem videlicet,

Ezech. 1

Greg. lib. moral.

1. Paral. 26.

Gg3

& oc-

& occidentem, septentrionem atque meridiem, quia mens iusti quæ tabernaculum Dei est, ne periculis pateat, vndique debet custodiri, in oriente, id est, in initio cuiusque operis, cautio custos assiltat, ne hostis sinistrae intentionis irrumpat. In occidente, id est, in fine operis, circumspexio actionem custodiat, ne eam inanis gloria supplantet. In meridie prosperitatis addit prudentia, futura prospiciens, quæ superbi arceat. In septentrione aduersitatis non desit serpentis astutia, quæ pro seruanda virtute cōstanter omnia profudat. Nam si absque isto custode simus, facile erit ruere, & multis annis comparata vno momento destruere.

Sit Religiosus in eadem vitæ ratione perseverans: finis, vt aiunt, coronat opus, & sola perseverantia coronatur. Quid enim proderit, domus fundamenta iacere, & parietes in altum erigere; nisi super imposito erecto habitatio nostra vsque ad finem perficiatur? perseverantia est, quæ semper ad finem operis nititur, & nihil cōsumptum, aut semifactum relinquit, sine qua ipsum spirituales vitæ finem, quem perfectionē esse definimus, nemo proculdubio conquirit. *Procenti*, ait Dominus, *dabo manna absconditum & nomen novum*. Ergo qui difficultates non vincit, & ab eo quod cōpit, retrocedit, non

manu

DE VITA SPIRIT. EPIT. 471

manna absconditum perfectionis, nec no-
 men nouum sancti atque perfecti, quod
 Christus nouus homo nobis acquisiuit, ac-
 cipiet. Istudque manna, istudque nomen
 nouum praelibatio quædam est coronæ fu-
 turæ, quæ solis perseverantibus in virtute
 promittitur. Qui certat in agone, inquit *2. Tim.*
 Paulus, non coronabitur, nisi legitime cer-
 tauerit. Non sufficit in stadio religionis cur-
 rere, nisi usque ad finem curras. Ideo diabo-
 lus soli perseverantiæ parat insidias, cui in
 Genesi dicitur: *Ipsa conteret caput tuum, & tu*
insidiaberis calcaneo eius. Tanta est sane huius *Gen. 3.*
 hostis insolentia, ut contrito capite à perse-
 cutione nostra non cesset, sed calcaneo, id
 est fini operis, ac perseverantiæ laqueum in-
 stabilitatis obtendat. In quo profecto ad
 nostram perditionem obtinendam non fal-
 litur, qui optimè nouit, quod ubi ceciderit
 lignum, ibi erit, & non ignorat hominum *Ecol. 11*
 sortes à Domino non ex initijs, sed ex fine
 p̄sari. Vnde pulchrè Hieronymus ait: Non *Hiero.*
 quærentur in Christianis initia, sed finis. *Epist.*
 Multi quippe sunt, qui viam perfectionis *10 ad*
 incipiunt, quod initia non esse admodum *seria.*
 difficilia satis ostendit, sed ô quam pauci ad
 finem huius vitæ, nempe ad perfectionem,
 ascendunt. Qui ergo perfectionis pal-
 mam obtinere concupiscit, incipiat qui-
 dem viam istam felicem ingredi, sed magna
 cura

G g †

cura in eo, quod incepit, perseveret. Eze-
Exe. 2. chielis animalia, quæ viros iustos designa-
bant, non reuertebantur cum ambularent.
1. Reg. 6 Vaccæ quoque arcam Testamenti portan-
tes ibant in directum, & itinere vno gradien-
bantur, pergentes & mugientes. Ista omnia
sunt virorum perfectionem sitientium
imagines, qui iugo Christi subiecti, non de-
bent quiescere, non reuerti, non ad dexte-
ram vel sinistram declinare, quousque ad
Bethsames, quæ interpretatur domus solis,
id est, ad perfectionem adscendant. Qui au-
tem ignominiosa tepiditate quieverit, & ad
saeculi commoditates reuersus fuerit, num-
quam perfectionis thesaurum possidebit.
Non poterit quis ad consummationem
virtutis attingere, nisi voluerit in ipsius
exercitatione perseverare, &c. Amplius
igitur debemus inspicere, quæ bona nec di-
fecimus, quam ea, quæ iam nos fecisse gau-
demus. Quoniam licet omnis virtus, om-
nisque perfectio sit donum Dei, tamen ipse
hoc donum non incipientibus, sed perleu-
rantibus pollicitus est. Eximia profectu-
res, & supra quam cogitari potest, desidera-
bilis est sanctitas, quam Christus filius Dei
homines docturus aduenit; quam ad ani-
mas exornandas suo sanguine comparavit,
ad cuius præmium regnum cæleste mirabi-

licet

DE VITA SPIRIT. EPIT. 473

liter condidit cuius amatoribus ac possessoribus totum id quod peccatum perdiderat, ineffabiliter cumulatam restituer. Sanctitatem Christus docturus aduenit, quoniam apparuit gratia Dei, ut inquit Paulus, Saluatoris nostri, omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie iuste, & pie viuamus in hoc saeculo. *Ti. 2.* Quibus verbis mirifice sanctitatis naturam, cuius gratia filius Dei visibilis apparuit inter nos, patenter exposuit. Hæc enim & omnem impietatem odit, & desideria secularia rejicit, & his malis sublatis sobrietatem erga nos ipsos, iustitiam erga proximos ac pietatem erga Deum, ut sic omnem comprehendat iustitiam, impertit, &c. Sanctus Apostolus explicare pergit, adiiciens: expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hæc itaque causa aduentus Domini, hæc ratio quare se hostiam pro nobis omnibus obrulit, ut nos à peccatis eriperet, & gratia ac vera virtute mundaret, in quibus omnis sanctitas perfectioque consistit. Sanctitatem *Ti. 2.*

Ap. 1.

etiam Christus ad ornandas animas nostras suo sanguine comparauit. Ipse enim est qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Dilectio eius processit erga nos, quam omnium donorum quæ accipimus, originem confitemur. Huius verò dilectionis effectus est proprii crucis effusio, quo animas à peccatis elueret, & pulchras, id est, sanctas, conspectui Patris præsentaret, & quidem ad hoc animarum dilectissimus sponsus sanguinem suum pro Ecclesia profudit, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ; ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata &c. Ne putaremus nostri Saluatoris aduentu, bellum ac laborem esse sublarum, ait Augustinus: Nascente Domino, luctus cœpit, non cælo, sed mundo indicitur matribus lamentatio, Angelis exultatio, infantibus transmigratio. Quia licet Dominus sufficientissime pro omnibus factis fecerit, ac sanctitatem, & eius præmium, scilicet gloriam, vniuersis acquisierit, tamen efficaciam suæ redemptionis non applicat, nisi ei, qui aduersus peccata, ob arcem virtutis occupandam, pugnando laborat. Homo ergo, qui connubium virtutis affectat,

*Aug.
ser. de
sanctis.*

& eam perfectè ceu sponfam possidere desiderat, sciat se debere pro virtute diligenter laborare, nec se posse sine spoliatione veteris hominis, & acceptione noui, tam pulchram ac nobilem sponfam obtinere.

In quo igitur homini laborandum est, ut regnum perfectionis assequatur? utilis sane interrogatio, cui non ego, sed Dominus ipse respondeat: *Qui vult, inquit, venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.* Ire post Christum, ac sequi illum, summa perfectionis est; labor verò in sui ^{*Basl. 6.*} abnegatione collocandus, ac in crucis pro- ^{*sus. disp.*} priæ baiulatione ponendus. At quid est ^{*reg.*} sui ipsius abnegatio? Nihil est aliud, inquit *Basilius*, nisi summa rerum omnium vitæ superioris obliuio, atque à sui ipsius voluntatibus recessio. Et quid est crucis propriæ baiulatio? Animi, ait idem beatus pater, ad mortem pro Christo subeundam alacritas, & membrorū, quæ sunt super terram mortificatio: & istud, quod quis libenter se cuius impendenti periculo offerre pro Christi nomine paratus sit, & nulla de rebus vitæ huius affectione tangatur. Qui in his duobus laborauerit, se aptum ad virtutem reddet, & mirifice ad perfectionem consequendam disponet. Abnegare seipsum, est pro amore Christi omnia mundana relinquere:

quere: Crucem tollere, est molestias quæ ex hac demissione frequenter emergunt, æquanimiter sustinere. Negare seipsum est inordinatis affectibus ac proprijs voluntatibus valedicere. Crucem tollere, iugum diuinæ legis, & onus regularis observantiæ præferre. Negare seipsum est, pristinam sæculi conversationem omnino dediscere. Crucem tollere, cunctis virtutibus, ex quibus vita spiritalis texitur, & non sine labore, quæruntur, corpus & animam honestare. Hæc enim virtutes, dum animam desiderijs carnis aduersantem constituunt, fiunt ex duobus lignis Crucem efficiunt. Quæ crux Christum quidem oneravit, &

1. Pet. 2

pressit qui peccata nostra pettulit in corpore suo super lignum, ut peccati mortui, iustitiæ vivamus. Nos autem postquam illum oneravit, non onerat, sed mirabili suavitæ condecorat. Cum itaque sui ipsius abnegatio, ac Crucis acceptio, sint sequelæ Christi adipiscendæ instrumenta, ac totius perfectionis itinera, in his duobus laborem suum collocet, qui ad perfectionis apicem venire contendit, &c. Nihil proderit scire quo pacto mens nostra ad perfectionem paranda sit, nisi iuxta scientiam lectione, & Spiritus sancti illustratione quæsitâ opere ipso formetur, & novis quotidie virtutū incrementis augeatur, post conversionem, qua peccata

ta fleuimus, & diaboli pompis renuntiaui-
 mus, & mundo, ac terrenis omnibus vale
 diximus, à perfectionis desiderio incipien-
 dum est, quod veluti calcar nostram segni-
 tiem excitet, & ad festinandum, ac curren-
 dum impellat. Hoc desiderium non repidū
 sit, sed feruidum, sed ardens, quod ortas dis-
 ficultates superet, & inter verbera, si ita *Luc. 22.*
 oportuerit, inter persecutiones, & cruces,
 Deum, & eius amorem, ac mentis puritatē
 inquirat. Desiderio desideravi, ait Dominus
 hoc pascha manducare vobiscum antequā
 patiar. Ille desiderio desiderat id est, valde
 & impensē desiderat illam cōfinam, qua no-
 bis seipsum in cibum ac potum erat datu-
 rus, & nos ad sui participationē, & vniōnē
 euecturus, vt nos doceat desiderio deside-
 rare, id est, ardentē illū statū sitire, & con-
 cupiscere, in quo nos totos Deo tradimus,
 & per verā imitationē, & ardētissimū amo-
 rem Christo capiti copulamur. &c. In omni-
 bus autē, ipsa sanctitas, ac puritas mentis, vt *Luc. 10.*
 finis & scopus inquiratur. Hoc enim est il-
 lud vnū, quod Dñs ad Martha n dixit solum
 esse necessariū, nō quia alia virtutis opera,
 aut necessaria aut vtilia nō sint, sed quia om-
 nia, si recte fiant, puritatis causa diligantur.
 Et verò puritatis ita, non in quocunque
 gradu quærenda est, sed in supremo gra-
 du procuranda, vt dum oculos & desideria
 in

in culmen montis conijcimus, saltem ad
 eius radices accedamus. Religiosus præ-
 rea diuinis inspirationibus sit attentus
 (quando Deus multifariam, multisque mo-
 dis loquitur, & erudit nos) & caelestibus
 monitionibus, siue per Ecclesiam, siue per
 Prælatos, siue per sacram Scripturam, siue
 alio modo ad se delatis, diligenter obediat,
 &c. Occasiones proficiendi amplectatur, &
 ipsarum quamcumque vt diuissimum the-
 saurum elabi non sinat. Ita se gerat, vt nec
 aduersitas eum frangat nec prosperitas ille-
 dat, sed in aduersitatibus & prosperitatibus
 huius sæculi immobilis semper in sancto
 proposito proficiendi, & idem omnino per-
 seueret. Tunc erit ex illis viris fortissimi
 quos scriptura ambidextros appellat, qui
 fortiter vtrique manu pugnabant. Horum

Iud. 20.

*Cassian.
coll. 6.
9. 10.*

fortitudinem Ioannes Cassianus explica-
 bit. Habet vir sanctus, inquit dexteram, suc-
 cessus videlicet spiritualis, in qua tunc con-
 sistit, quando feruens spiritu, desiderijs &
 concupiscentijs omnibus dominatur, quan-
 do ab omni diabolica impugnatione secu-
 rus, absque vlllo labore, & difficultate vi-
 carnis, vel respuit vel abscindit? cum suble-
 uatus à terra, vniuersa præsentia atque
 terrena velut inanem fumum vmbraque
 vacuam contemplatur, & vt mox transiit
 contemnit, cum futura per excessum mentis

tis non solum ardentissimè concupiscit, ve-
 rumetiam clariùs intuetur, cum efficacius
 spiritualibus pascitur theorijs, cum lucidiùs
 reſerata ſibi conſpicit cæleſtia Sacramenta,
 cum orationes purius atque alacrius emit-
 tit ad Deum, cum ita Spiritus amore ſuc-
 census ad ea quæ inuiſibilia ſunt, & æterna,
 tota animi alacritate transmigrat, vt nequa-
 quam ſe iam credat in carne conſiſtere. Ha-
 bet ſimiliter & ſiniſtram, cum tentationum
 turbinibus implicatur, cum ad deſideria car-
 nis incentiuorum æſtibus inflammatur, cū
 ad iracundiæ furorem perturbationum igne
 ſuccenditur, cum ſuperbiæ ſeu cenodoxiæ
 elatione pullatur, cū triſtitia mortem ope-
 rante deprimitur, cum machinis acediæ &
 impugnatione concutitur, cumque omni
 ſpiritali feruore ſubtracto, quodam tempo-
 re atque irrationabili mœrore torpeſcit, vt
 non ſolum cogitationibus rectis, ac feruen-
 tibus deſeratur, ſed etiam Pfalmus, lectio,
 oratio, cellæ remotio ſimul horreant, & in-
 tolerabili quodam tetroque ſaſtidio vni-
 uerſa ſordeant instrumenta virtutum, qui-
 bus cum pullatur Monachus, ſiniſtris par-
 tibus ſe cognoſcat vrgeri. Quiſquis igitur
 in illis, quæ dextrę partis eſſe prædiximus,
 minimè fuerit ſubintrante gloria vanitatis
 elatus, & in iſtis, quæ ſiniſtræ partis ſunt,
 viriliter dimicans, nulla deſperatione con-
 ciderit,

480 P. ALVAREZ DE PAZ
ciderit, ac potius de contrarijs arma, quæ
patientia ad exercitium virtutis assump-
rit, utraque manu utetur pro dextera, & in
utroque actu triumphator effectus, tam de
sinistro statu, quam de dextro palmam vi-
ctoria consequetur. Ita ergo quæ hactenus
dicta sunt custodiamus, ut seduli Christi
ministri reputati, tam incomprehensibili
mercede donemur.

*Deo Iesu Christo æterni Patris co-
æterno filio sit gloria & honor in
omnem æternitatem. Amen.*

INDEX

I N D E X

C A P I T V M.

Multa esse, quæ religiosos ad vitam spiritualem inuitant.
Caput. 1. fol. 1.

De miseris sæculi, à quibus per vitam religiosam sumus
liberati. caput. 2. fol. 6.

De ignorantia atque insipientia sæculi, caput. 3. fol. 11.

Quod magnum bonum sit hac omnia mala sæculi effugisse
per religiosam vitam. caput. 4. fol. 14.

De bonis vite religioſe: quanta benignitate Deus Religio-
ſos adſpiciat, caput 5. fol. 17.

De auxilijs gratiæ homini in vita religioſa attributis.
caput. 6. fol. 23.

Quanta ſit tranquillitas animæ religioſæ, & quam magna
ſit occaſio puritatis cordis in vita religioſa. caput. 7.
fol. 26.

Religioſos ad magnam Dei familiaritatem, & amicitiam,
ſuiſſe vocatos. caput. 8. fol. 35.

De ſublimitate vite religioſæ, quod anima religioſa eſt,
ſponſa Dei: ac primò de vinculo huius ſpiritualis coniugij.
caput. 9. fol. 43.

De ſide ac prole Dei, & anima religioſa. caput. 10. fol. 52.

De indumentis & pretioſis gemmis animæ religioſæ. caput.
11. fol. 57.

Quanta ſit magnitudo honoris religioſorum. caput. 12.
fol. 62.

Religioſos omnia prædicta bona ſuſcepiffe, vt Dominus ſi,
H h Den

I N D E X

- Deus eorum, ipsi autem populus Dei, caput 13. fol. 67.
 Vitam spiritualement prout in habitu consistit esse gratiam
 facientem nos Deo gratos. caput. 14. fol. 71.
 De indicijs vite spiritualis, & quid sit vita spiritualis, prout
 in actione consistit. caput. 15. fol. 81.
 Quae opera ad vitam spiritualement pertineant & quem finem
 habere debeant. caput. 16. fol. 91.
 De quinque gradibus vite spiritualis, incipientium, profi-
 cientium & perfectorum. caput. 17. fol. 95.
 De triplici vita spirituali, actiua, contemplatiua, & mixta.
 caput. 18. fol. 106.
 De substantia fine & officio vite actiue. caput. 19. fol. 111.
 De substantia fine & officio vite contemplatiue. caput. 20.
 fol. 121.
 De substantia, fine, & officio vite mixtae atque de eius per-
 stantia supra alias. caput. 21. fol. 134.
 Quod perfectio consistat in Charitate Dei & proximi.
 caput. 22. fol. 157.
 Quae Charitas sit perfectio, & de quatuor fructibus. caput.
 23. fol. 178.
 Quomodo perfectio exponatur illis verbis, diliges Dominum
 Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &
 ex omnibus virtutibus tuis. caput. 24. fol. 196.
 Perfectionis substantiam etiam in fraternam Charitatem con-
 sistere: & quid sit fraterna Charitas, caput. 25. fol. 218.
 Duodecim documenta ad consequendam perfectionem
 Charitatis erga Deum & erga proximum. caput. 26.
 fol. 229.
 De mirabili dignitate perfectionis, sumpta ex multiplici
 nomine, atque ex ipsius natura. caput 27. fol. 241.

INDEX

Quod perfectio est familiarissima amicitia hominis & Dei,
& maxima unio inter animam, & Deum. caput 28,
fol. 268.

Perfectionem esse huius vite beatitudinem, & esse prestan-
tissimum opus Dei, caput. 29. fol. 288.

Perfectionem non alijs quam Dei amicis esse concessam
& maxima gloria Deum afficere. caput 30. fol. 299.

Quod perfectio animam in verissimam dignitatem extollit,
immensis diuitijs multiplicat, & ineffabiles delicias con-
tineat. caput. 31. fol. 312.

Qua sint utiles Ecclesiae perfecti, & de pulchritudine, de pace
securitate & libertate animae perfectae. caput 32 fol. 322.

De sanctissimis cogitationibus & desiderijs animae perfectae,
de & de singulari providentia Dei erga perfectos. caput. 33.
fol. 345.

Quomodo Deus perfectus illuminat, inflammat, ad bonum
roborat, à malo retrahit, & à tribulationibus liberat.
caput. 34. fol. 352.

Quanta benignitate Dominus perfectorum orationes ex-
audiat, quantis donis repleat, & quanto honore afficiat.
caput. 35 fol. 364.

De victorijs perfectorum, quam admirabilis sit perfectorum
vita, quam pretiosa mors, & quam ineffabile premium.
caput. 36. fol. 371.

Quam iucunda sit perfectorum memoria, & quod perfectio
ob summam sui dignitatem ab omnibus sit excolenda.
caput. 37. fol. 382.

Multa esse, quae hoc perfectionis desiderium excitent: quo-
rum primum est ipsius aestimatio perfectionis. caput 38.
fol. 394.

INDEX

- Religiosus perfectionis cupidus magistrum perfectionis querat, in omnibus obediat, & ipsam perfectionem spiritualis vita finem sibi prescribat. caput 39. fol. 414.*
- Religiosus oculos semper intendat in magna, & perfectione sitiens non adspernatur minima. caput 40. fol. 420.*
- Obluiscenda à viro religioso prae terita, & sectanda futura, desideria in conuersionis initio diligenter conseruanda. caput. 41. fol. 426.*
- Opiniones, & dicta tepidorum à religioso contemnenda. Et Christus Saluator noster, quoad fieri poterit, imitandus. caput. 42. fol. 433.*
- Quod Religiosus perfectionis amator congressu parentum & propinquorum abstineat, & nimias familiaritates vitet. caput 43. fol. 441.*
- Quod Religiosus diuinis inspirationibus pareat, bona opera strenue faciat, & nullam occasionem proficendi pretermittat. caput 44. fol. 443.*
- Quod Religiosus perfectionem amans, sit vita communis affectator, otiositatem odio habeat, & nimias occupationes timeat. caput 45. fol. 458.*
- Sit Religiosus in communi conuictu grauis, in conuersione cautus, & in eadem vitæ ratione perseverans. caput. 46. fol. 464.*

INDEX LOCORVM
SACRÆ SCRIPTURÆ

quæ in hoc opere citantur &
explicantur.

Ex Genesi.

- Gen. 1. Fecit Deus hominem ad imaginem & similitu-
dinem suam. fol. 234.
gen. 2. Inspirauit Dominus in faciem hominis spira-
culum vite, & factus est homo in animam viuentem.
fol. 332.
Gen. 2. Hoc nunc os ex osibus meis. fol. 44.
gen. 2. Formauit Dominus Deus hominem de limo ter-
ra, &c. fol. 76.
gen. 3. In sudore vultus tui vivescens pane tuo. fol. 108.
gen. 3. Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis cal-
caneo eius. fol. 471.
gen. 12. Egredere de domo tua, & de cognatione tua, &
de domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero
tibi. fol. 40.
gen. 15. Noli timere Abram: ego protector tuus sum.
fol. 40.
gen. 17. Ambula coram me, & esto perfectus. fol. 165.
gen. 18. Num celare potero Abraham quod gesturus sum
fol. 278.
gen. 24. Soror nostra es, crescas in mille millia & possi-
deat semen tuum portas inimicorum suorum. fol. 57.

H b 3

Ex

INDEX

Ex Exodo.

Exod. 3. Dominus Deus Hebraeorum vocavit nos: ibimus
viam trium dierum. fol. 107.

cap. 33. Ego ostendam tibi omne bonum. fol. 157.

cap. 33. Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi
faciem tuam. fol. 37.

cap. 33. Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem
sicut solet homo ad amicum suum. fol. 275.

Ex Leuitico,

cap. 6. Ignis in altari meo semper ardebit. fol. 360.

cap. 11. Ego sum Dominus qui eduxi vos de terra Aegypti,
ut essem vobis in Deum. fol. 67.

Cap. 11. Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. fol. 43
fol. 94. fol. 282.

cap. 26. Comeditis vetustissima veterum, & vetera novum
superuenientibus progeneris. fol. 145.

Ex Deuteronomio.

cap. 4. Dominus Deus, tuus ignis consumens. fol. 59.

cap. 20. Constituet te Dominus in caput, & non cae-
dam, & eris semper supra & non subter, si tamen au-
dieris mandata Domini Dei tui. fol. 323.

cap. 30. Elige ergo vitam, ut & tu viuas &c. ipse est
enim vita tua. fol. 207.

cap. 32. Inuenit eum in terra deserta, in loco horrois &
vastae solitudinis, circumduxit eum, & docuit, & custodi-
uit quasi pupillam oculi sui. fol. 43.

cap. 32. Constituit eum super excelsam terram, ut com-
ederet fructus agrorum, & sugeret mel de petra. fol.
43.

cap. 33

INDEX.

cap. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos
& super eos volitans. fol. 423.

cap. 33. Dominus dilixit populos, omnes sancti in manu
illius sunt, & qui appropinquant pedibus eius, accipient
de doctrina illius fol. 304.

cap. 33. Qui dixit patri suo, & matri suae, nescio vos, &
fratribus suis, ignoro illos. fol. 401. fol. 445.

Ex Iosue.

cap. 2. Ad montana conscendite, ne forte occurrant vo-
bis reuertentes, ibique latitate tribus diebus donec
redeant, & sic ibitis per viam vestram fol. 338.

Ex primo Regum.

cap. 2. Ego diligentes me glorificabo, qui autem contem-
nunt me, erunt ignobiles fol. 64.

cap. 14. Ionatha gustanti fauum mellis oculi aperti sunt
fol. 401.

cap. 14. Turbauit pater noster terram, vidistis ipsi, quia
illuminati sunt oculi mei, eo quod gustauerim paululum
de melle isto. fol. 401.

Ex libro Iudith.

cap. 5. Egressi mare rubrum, deserta Sinai montis occupa-
uerunt fol. 20.

Ex libro Iob.

cap. 12. Lampas contempta, apud cogitationes diuitum
oparata ad tempus statutum. fol. 317.

cap. 22. Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria
fol. 64.

cap. 28. Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, & recedere
a mala intelligentia fol. 241.

H b 4

Ex

INDEX

Ex libro Psalmorum.

- Psal. 8. Mane astabo tibi, & videbo. fol. 76.
 psal. 17. Ignis à facie eius exarsit, carbones succensi sunt
 ab eo fol. 260.
 psal. 22. Ad te leuavi oculos meos qui habitas in celis.
 fol. 98.
 Psal. 22. Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus.
 fol. 408.
 Psal. 24. De necessitatibus meis erue me. fol. 96.
 psal. 26. Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea.
 fol. 37.
 psal. 26. Vnam peti à Domino. fol. 109 fol. 448.
 psal. 30. Abscondes eos in abscondito faciei tue. fol. 109.
 psal. 31. Memento Domine David, & omnis mansuetudo
 dñi eius. fol. 107.
 psal. 35. In lumine tuo, videbimus lumen. fol. 144.
 psal. 34. Custodiuit Dominus omnia ossa eorum: nullum
 ex his non conteretur. fol. 324.
 psal. 38. Locutus sum in lingua mea, notum factum est mihi
 Domine finem meum, &c. fol. 427.
 psal. 41. Quando vanitatem & apparebo ante faciem
 Dei. fol. 37. fol. 321.
 Psal. 44. Audi filia & vide, & inclina aurem tuam &
 fol. 444.
 psal. 72. Mihi autem adhaerere Deo bonum est. fol. 109.
 psal. 81. Dñs estis, & filii excelsi omnes. fol. 282.
 psal. 72. Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum
 fol. 49.
 psal. 83. Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus
 deorum in Sion. fol. 676.

psal. 139

INDEX.

- psal. 83. Beatus vir, cuius est auxilium abs te &c. fol. 198.
 psal. 84. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.
 fol. 451.
 psal. 92. Dominus regnavit, decorem indutus est. fol. 48.
 psal. 102. Qui replet in bonis desiderium tuum, renoua-
 bitur ut aquila iuventus tua fol. 403.
 psal. 103. Confessionem & decorem induisti, amictus
 lumine. fol. 374.
 psal. 115. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum
 eius. fol. 377.
 psal. 118. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege
 Domini. fol. 290.
 psal. 119. Ad Dominum cum tribularer clamaui. fol. 96.
 psal. 120. Domine non est exaltatum cor meum, neque
 elati sunt oculi mei, &c. fol. 103.
 psal. 132. Ecce quam bonum & quam iucundum habi-
 tare fratres in vnum. fol. 103.
 psal. 135. Ecce nunc benedicite Dominum. fol. 105.
 psal. 138. Imperfectum meum viderunt oculi, in libro tuo
 omnes scribentur. fol. 456.
 psal. 138. Proba me Deus & scito cor meum, interroga
 me &c. fol. 277.
 psal. 140. Singulariter sum ego, donec transeam. fol. 436.
 Ex libro Prouerbiorum.
 Cap. 1. Frustra iacetur rete ante oculos pennatorum.
 fol. 146.
 cap. 3. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra
 illius diuitia & gloria, via eius via pulchra. fol. 86.
 cap. 4. Iustorum semita quasi lux splendens procedit, &
 crescit vsque ad perfectam diem. fol. 80. fol. 260.

H b 5

cap. 7.

I N D E X,

- cap. 7. Fili mi custodi sermones meos, & precepta mea
reconde tibi. fol. 422.
- cap. 12. Cogitationes iustorum iudicia. fol. 465.
- cap. 17. Gemma gratissima expectatio prestolantis: quicunque se vertit, prudentur intelligit. fol. 154.
- cap. 18. Substantia diuitis, vrbs roboris eius, & quasi murus validus circumdans eum. fol. 336.
- cap. 18. Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis. fol. 411.
- cap. 24. Diligenter exerce agrum tuum, vt postea adifices domum tuam. fol. 454.
- cap. 25. Aufer rubiginem de argento, & egredietur no purissimum. fol. 230.
- cap. 31. Fortitudo, & decor indumentum eius. fol. 45.
Ex Ecclesiaste.
- cap. 2. Sapientis oculi in capite eius. fol. 105.
- cap. 5. Non satis recordabitur dierum vite sue, eo quod Deus occupet delicijs cor eius. fol. 128.
- cap. 8. Ego os regis obseruo, & precepta iuramenti Dei. fol. 105.
- cap. 10. Musca morientes perdunt suauitatem vnguenti. fol. 155.

Ex Canticis.

- cap. 1. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. fol. 439.
- cap. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi. fol. 35. fol. 167. fol. 351.
- cap. 3. Inueni quem diligit anima mea, tenui eum. fol. 132.

INDEX.

cap. 7. Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. fol. 287.

cap. 8. Quæ est ista, quæ adscendit de deserto, delicijs affluens innixa super dilectum suum. fol. 49.

cap. 8. Pone me vt signaculum super cor tuum. fol. 55.

cap. 8. Fortis vt mors dilectio. fol. 217.

Ex libro Sapientiæ.

cap. 7. Est in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, vnicus multiplex. fol. 24.

Ex Ecclesiastico.

cap. 18. Cum consumauerit homo, tunc incipiet. fol. 431.

cap. 23. fili, ne in multis sint actus tui. fol. 463.

cap. 30. Miserere animæ tuæ, placens Deo. fol. 152.

cap. 38. Qui minoratur actu, percipiet sapientiam. fol. 133.

cap. 38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. fol. 133.

Ex Isaia.

cap. 9. Principatus eius super humerum eius. fol. 270.

cap. 26. Sic sancti sumus à facie tua Domine, & quasi parturimus. fol. 46.

cap. 28. Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet audire, a blattatos à lacte, auulsos ab vberibus. fol. 294.

cap. 28. Augustum est stratum, ita vt alter decadat, & pallium breue quod duos operire non possit. fol. 443.

cap. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fidei, & in requie opulenta. fol. 127. fol. 145 fol. 330.

cap. 33.

I N D E X,

- cap. 33. *Isse in excelsis habitabit.* fol. 129.
 cap. 50. *Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate tuam*
quoniam completa est malitia eius. fol. 6.
 cap. 57. *Vt viuificet spiritum humilium.* fol. 64.
 cap. 58. *Tunc delectaberis super Domino, & susollamini*
super altitudines terra. fol. 87.
 cap. 58. *Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis,*
& dicet, ecce adsum. fol. 366.
 cap. 58. *Cibabo te hereditate Iacob Patris tui.* fol. 36.
 cap. 62. *Iurauit Dominus in dextera sua, & in brachio*
fortitudinis sue. fol. 54.
 cap. 66. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non*
pariam. fol. 46.

Ex Ieremia.

- Cap. 3. *Conuertimini filii reuertentes, quia ego vir iustus*
sum. fol. 28.

Ex Ezechiele.

- cap. 16. *Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan*
erunt. fol. 8. fol. 15.
 cap. 16. *Multiplicatam quasi germen agri dedi te, &*
multiplicata es. fol. 23.
 cap. 16. *Ego transiui per te, & vidi te.* fol. 35.
 cap. 16. *Vidi te, & ecce tempus tuum, tempus amantissimum*
meum. fol. 38.
 cap. 16. *Expandi amictum meum super te, & operui*
ignominiam tuam. fol. 38.
 cap. 16. *Et iuraui tibi, & ingressus sum pactum tecum.*
fol. 44.

Ex Daniele.

- cap. 2. *Ipse reuelat profunda & abscondita, & nouit in*

INDEX.

tenebris constituta, & lux cum eo est. fol. 355.

Ex Osea.

cap. 2. Et erit in die illa: vocabit me vir meus, & non
vocabit me ultra Baalim. fol. 48

cap. 2. Sponsabo te mihi in sempiternum. fol. 50.

cap. 11. In funiculis Adam traham eos, in vinculis cha-
ritatis. fol. 51.

cap. 13. O mors ego mors tua. fol. 217.

Ex Ioele.

cap. 2. Dedit nobis doctorem iustitie. fol. 93.

Ex Amos.

cap. 3. Non faciet Dominus verbum nisi reuclauerit se-
cretum suum ad seruos suos prophetas. fol. 278.

Ex Abdia.

cap. 1. Et in monte Sion erit saluatio, & erit sanctus &c.
& erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma.
fol. 237.

Ex Michea.

cap. 4. In illa die congregabo claudicantem, & eam qua
eieceram colligam, & quam afflixeram, & ponam clau-
dicantem in reliquias. fol. 339.

cap. 5. Et erunt reliquia Iacob in medio populorum mul-
torum quasi ros a Domino. fol. 325.

Ex Habacuc.

cap. 3. Ingrediatur putredo in ossibus meis. fol. 102.

cap. 3. Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes
meos quasi ceruorum, & super excelsa mea deducet me
victor in psalmis canentem.

Ex Zacharia.

Cap. 2. Et ego ero murus igneus in circuitu, & gloria ero
in

INDEX.

in medio eius. fol. 236.

Ex Matthæo.

cap. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.
fol. 33.

cap. 5. Estote perfecti, sicut pater vester celestis perfectus est.
fol. 160.

cap. 6. Si autem oculus tuus fuerit nequam totum corpus
tuum tenebrosum erit. fol. 92.

cap. 8. Permite mihi primum ire, & sepelire patrem
meum. fol. 444.

cap. 11. Discite à me quia mitis sum & humilis corde.
fol. 438.

cap. 13. Sicut granum sinapis minimum quidem est om-
nibus seminibus, cum autem creuerit, maius est ceteris.
fol. 83.

cap. 19. Magister bone, quid boni faciam ut habeam vi-
tam aeternam. fol. 428.

cap. 20. Quid hic statis tota die otiosi. fol. 411.

cap. 22. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde
tuo. fol. 117. fol. 233. fol. 196.

cap. 22. Secundum simile est huic: diliges proximum tuum
sicut te ipsum. fol. 92. fol. 220.

cap. 25. Domine quinque talenta tradidisti mihi. fol. 2.

Ex Marco.

cap. 13. Quod vobis dico, omnibus dico. fol. 160.

Ex Luca.

cap. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.
fol. 64.

cap. 9. Qui vult venire post me, abneget semetipsum & tollat

INDEX.

- tollat crucem suam & sequatur me. fol. 475.
 cap. 10. Martha sollicita es, & turbaris erga plurima pot-
 ro vnum est necessarium. fol. 109.
 cap. 10. Maria optimam partem elegit. fol. 447.
 cap. 14. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se
 humiliat, exaltabitur. fol. 64.
 cap. 14. Qui non renuntiat omnibus que possidet, non
 potest meus esse discipulus. fol. 339.
 cap. 17. Regnum Dei intra vos est. fol. 265.
 cap. 17. Vbiunque fuerit corpus, illuc congregabuntur &
 aquile fol. 381.
 cap. 19. Videns ciuitatem fleuit super illam, dicens, &c.
 fol. 6.
 cap. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras
 fol. 188.

Ex Ioanne.

- cap. 3. Sic Deus dilexit mundum vt filium suum vnige-
 nitum daret. fol. 273
 cap. 5. Ille erat lucerna ardens & lucens. fol. 140.
 cap. 6. Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati,
 fol. 341.
 cap. 6. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet
 in vitam eternam. fol. 462
 cap. 13. Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem,
 sicut dilexi vos. fol. 224.
 cap. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego
 feci vobis, ita & vos faciatis. fol. 438.
 cap. 14. Si quis diligit me sermonem meum seruabit.
 fol. 17.

cap. 4.

INDEX.

cap. 14. Et ad eum veniemus & mansionem apud eum
faciemus. fol. 173

cap. 15. Vos autem dixi amicos, quia omnia quae audia
à patre meo, nota feci vobis. fol. 278.

cap. 17. Non pro eis rogo tantum, sed pro eis qui credunt
sunt. fol. 171.

Ex epistola Pauli ad Romanos.

cap. 2. Gloria & honor, & pax omni opera utiliter
fol. 370.

cap. 5. Vbi abundavit delictum, superabundavit & gratia
fol. 309.

cap. 6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul
cifixus est. fol. 343.

cap. 6. Gratia Dei vita eterna. fol. 74.

cap. 8. Quis nos separabit à charitate Christi. fol. 31.

cap. 8. Quicumque spiritu Dei aguntur hi filii Dei sunt.
fol. 103.

cap. 8. Non sunt condigna passionis huius temporis
futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. fol. 363.

cap. 13. Abijciamus opera tenebrarum, & induamus
arma lucis. fol. 353.

cap. 14. Regnum Dei non est esca & potus, sed iustitia,
et pax & gaudium in spiritu sancto. fol. 146. fol. 266.

Ex 1. ad Corinthios.

Cap. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. fol. 247.

cap. 6. Qui adheret Deo unus spiritus est. fol. 31. fol. 332.

cap. 13. Charitas numquam excidit. fol. 159.

Ex secunda ad Corinthios.

cap. 1. Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae.
fol. 89.

INDEX

- cap. 3. Vbi spiritus Domini, ibi libertas. fol. 342.
- cap. 3. Non quod sufficientes simus cogitare, aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. fol. 448.
- cap. 6. Hortamur vos me in vacuum gratiam Dei recipatis fol. 411.
- cap. 6. Eratis aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino fol. 423.
- cap. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis ut inhabitet in me virtus Christi. fol. 334.
- cap. 12. Virtus in infirmitate perficitur. fol. 363.
Ex Epistola ad Galatas.
- cap. 2. Christo confixus sum cruci, vno ego, iam non ego vivit vero in me Christus. fol. 192.
Ex Epistola ad Ephesios.
- cap. 2. Ipse est pax nostra, qui fecit utraque vnum. fol. 331.
- cap. 5. Estote imitatores Dei, sicuti filij charissimi: & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit vos. fol. 169.
Ex Epistola ad Philipenses.
- cap. 1. Cupio dissolui & esse cum Christo. fol. 54. fol. 321.
- cap. 2. Deus est qui operatur in nobis velle & perficere. fol. 297.
- cap. 3. Ego me non arbitror comprehensisse, vnam autem quæ quidem retro sunt, obliuiscens &c. fol. 429.
- cap. 3. Existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei. fol. 130.
Ex Epistola ad Colossenses.
- cap. 1. Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine

I N D E X

lumine. fol. 74.

cap. 3. Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos
apparebitis cum ipso in gloria. fol. 79.

Ex prima ad Timotheum.

cap. 4. Attende tibi & doctrinæ: insta in illis: hoc enim
faciens, & te ipsum saluum facies & eos qui te audiunt.
fol. 138.

Ex Epistola Petri.

1. cap. 1. Propter quod succincti lumbos mentis vestra, foliis
perfecti, sperate in eam. fol. 466.

2. cap. 2. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens
sancta, populus acquisitionis. fol. 82.

Ex Epistola Ioannis.

1. Ioan. 2. Nos scimus quoniam translati sumus de mor-
te ad vitam, quoniam diligimus fratres. fol. 228.

1. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, &
Deus in eo. fol. 169. fol. 173.

3. Ioan. 5. Cooperatores sumus veritatis. fol. 419.

Ex Apocalypsi,

cap. 2. Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi cal-
culum candidum. fol. 214. fol. 470.

cap. 2. Dabo illi stellam matutinam. fol. 380.

cap. 12. Et date sunt mulieri ale due aquila magnæ, ut
volaret in desertum in locum suum. fol. 3633

cap. 19. Vocabatur fidelis, & verax. fol. 53.

cap. 22. Ostendit mihi fluvium aqua viva splendens
fol. 180.

IN

I N D E X
R E R V M.

Præcipuarum, quæ in hoc opere
explicantur.

Abnegatio.

Abnegatio sui, exercitatio animæ est. fol. 359.

Abnegare seipsum, quid sit fol. 415.

Abnegatio est instrumentum sequela Christi adipiscenda.
fol. 476.

Actio,

Actio sine bona intentione mortua est. fol. 93.

Actio manus sinistra est, & oratio dextera. fol. 117.

Aduersitas.

Aduersitatum sustentia fructus perfectionis, ac Charitatis
fol. 187.

Amicitia.

Amicitia cum Deo omnia bona animæ affert. fol. 261.

Amicitia leges Deus seruât cum homine. 270.

Amicitia leges numerantur. fol. 270.

Amicitia inter Deum, & homines perfecta est, quamuis homi-
nis amor exiguus. fol. 273.

Amicitia nimia vitanda sunt. fol. 447.

Amor.

Amor verus seipso contentus est. fol. 174.

Amor Dei non est cæcus. fol. 216.

Amor in aduersis præcipue patescit. fol. 217.

Amoris encomium. fol. 220.

INDEX

Amor sanctus nos efficit sanctos. fol. 223.

Anachoreta.

*Anachoreta vitam solitariam amplectens, in Canobio pri
se exerceat. fol. 123.*

Animus Anima.

Anima iusta, est spiritualis Hierosolyma. fol. 6.

Animam oportet audire loquentem Dominum. fol. 9.

Anima quando concipiat ex Deo. fol. 47.

*Anima ac Deus insolubili vinculo per professionem copu
lantur. fol. 47.*

Anima habens gratiam in beatitudinem tendit. fol. 77.

Anima nostra celestibus cogitationibus pascitur. fol. 92.

*Animam vnum spiritum cum Deo faciam, illi sine inter
missione intellectu, & affectu coherere quatuor gra
dus perfectorum est. fol. 105.*

*Anima sine charitate, sicut pars corporis precisa ab alijs in
partibus. fol. 171.*

Anime morbi & infirmitates sunt passionis. fol. 180.

Anima nostra vita, & anima Deus. fol. 207.

Anima ad Deum recipiendum se preparare debet. fol. 208.

Anima in quo ab spiritu differat. fol. 219.

Anima viri perfecti habitatio Dei est. fol. 313.

Anima perfectionis auda ubique decora. fol. 228.

Anima perfecta instrumentum est Dei. fol. 331.

Anima maior mundus dicendus, cur sit. fol. 349.

Animarum cibus Deus est. fol. 399.

Anima facies est gratia. fol. 468.

Anima sua faciem cognoscere quam iucundum erit. fol. 468.

Aquila.

*Aquila comparatur Deus circa pusillanimes in rebus spiri
tualibus. fol. 423.*

INDEX.

Arma.

Arma lucis quæ sint. fol. 353.

Ars.

Ars longa, & vita brevis. fol. 359. fol. 360.

Arsenius.

Arsenius se ad perfectionem incitabat, sepe illud cogitando,
ad quid venimus. fol. 419.

B.

Beatitudo.

Beatitudo huius vite & perfectio. fol. 288.

Beatitudo huius vite in quo consistat. fol. 299.

Beata vita & perfecta idem. fol. 168. 299

Beatitudo huius vite exigit contemplationem Dei. fol. 294.

Bernardus.

D. Bernardus se ad perfectionem incitabat, sepe illud cogi-
tando: ad quid venisti? fol. 418.

C.

Calceus.

Calceus quid significat. fol. 58.

Caro.

Carnem suam vincunt sancti. fol. 394.

Castitas.

In Castitate perfectio non consistit. fol. 100. fol. 168.

Cella.

Cella Religiosi viri, terra sancta, & locus sanctus est. fol. 6.

Charitas.

Charitas à nobis debet incipere. fol. 153.

Charitas est quæ iungit nos Deo. fol. 169.

Charitas à gratia separari non potest. fol. 169.

Charitas Deo nos vnit, 102. fol. 102. fol. 113. fol. 190.

Li 3

Cha-

I N D E X

- Charitas est spiritualis contractus & complexus. fol. 170.
 In Charitate perfectio Christiana consistit. fol. 170.
 Charitas est radix omnium bonorum. fol. 173.
 Charitas amicitie quid sit. fol. 174.
 Charitas amicitie cur ita appellatur. fol. 175.
 In Charitate efficiente consistit perfectio. fol. 176.
 Charitas, quæ perfectio est, tribuit animæ vitam, & possum
 moderatur. fol. 179.
 Charitas perfecta quasi arbor in æstate. fol. 180.
 Charitas lux splendissima. fol. 182.
 Charitas perfecta aurifici sapientissimo comparatur. fol. 183.
 Charitas giganti robustissimo comparatur. fol. 188.
 Charitas vires integras colligit in Deum solum. fol. 190.
 Charitas unioni quæ est inter corpus & animam comparatur.
 Charitas ignea & calida esse debet. fol. 203.
 Charitas terrena contemnit, & ad celestia se dilatat. fol. 204.
 Charitas instar cordi singula. fol. 204.
 Charitas fraterna quid sit. fol. 229. 219.
 Charitas fraterna est supernaturalis. fol. 220.
 Charitas fraterna est soror dilectionis Dei. fol. 221.
 Charitas diligit proximum propter Deum. fol. 221.
 Finis Charitatis fraternæ quis sit. fol. 224.
 Charitatis fraternæ laus. fol. 224.
 Charitas fraterna unitas membrorum Christi. fol. 224.
 Quis seipsum diligit hac charitate. fol. 225.
 Quis diligit proximum sicut seipsum hac Charitate.
 225.
 Charitas fraterna & Charitas Dei separari nequeunt.
 fol. 226.
 Charitas fraterna præceptum novum. fol. 226.

INDEX.

Charitatis fraternæ tinea & exitiū amicitie particularis. fol. 237.

Qui Charitatis perfectionem consequi desiderat, in proximo imaginem Dei adspiciat. fol. 234.

Charitatis fraternæ vis & fructus. fol. 240.

Charitas margarita pretiosa fol. 254.

Charitatis cognatio inter Deum & homines, est filiatio. fol. 280.

Charitas carnis desideria frangit. fol. 349.

Charitatis igne inflammantur sancti. fol. 360.

Ex Charitatis igne, quæ bona in sanctis sequantur. fol. 360.

Charitatis ignis nonnunquam ad faciem exit. fol. 361.

Christus.

Christo atque animabus religiosi communis habitatio. fol. 50.

Christus p̄dem seruat animæ religiose ut sponsa. fol. 51.

Christum induere, id est, perfectionem acquirere. fol. 162.

Christus mundo pacem attulit. fol. 330.

Christus ipse est pax nostra. fol. 332.

Christus est summa ac prima veritas. fol. 420.

Christi, D. virtutes quoad fieri potest imitanda sunt. fol. 438.

Christus, D. in exemplar est nobis datus. fol. 438.

Christus instar magnetis, cum tanquam virtutis exemplar corda nostræ ferrea post se trahat. fol. 439.

Christus tanquam sol nos suo exemplo illuminat. fol. 440.

Christi actiones quomodo imitanda. fol. 440.

Christus sanctitatem docturus aduenit. fol. 473.

Eam suo sanguine comparauit. ibid.

Christus sanguinem suum effudit ut Ecclesiam suam munderet. fol. 471.

I N D E X

Cibus.

Cibus qui perit occupatio secularis est. fol. 462.

Cingulum.

Cingulum religiosorum quid pra se ferat. fol. 59.

Cogitatio.

Cogitationes sane quae. fol. 92.

Cogitationes sanctorum quae sunt. fol. 347.

Cogitationes internae quaedam à carne, quaedam à Damone,
quaedam à Deo generantur in nobis. fol. 447.

Cogitationes à Deo immixtas inspirationes vocamus. 449.

In cogitationibus gravitas est tenenda. fol. 466.

Cogitationes iustorum cur dicantur iudicia. fol. 466.

Cogitationum gravitas in quo consistat. fol. 466.

Cogitationes pili nomine significantur. fol. 467.

Cognatio.

Cognatio charitatis inter Deum & hominem est filiatio.
fol. 163, 284.

Cognitio.

Cognitio in hac vita propter amorem est, amor vero propter
unionem. fol. 129.

Collectio.

Collectio virium internarum est perfectionis facilius. fol. 190.

Conformitas.

Conformitas maritat animam verbo. fol. 170.

Connubium.

Connubium spirituale. fol. 15. col. 170.

Conscientia.

Conscientia propria nos non increpans, indicium est gratiae
divinae. fol. 89.

Conscientia motum ad mala corrigenda, ut bona approbanda.

INDEX.

da nobis Deus impressit. fol. 89.

Conscientia nostra nos non increpat coram Deo, gloria nostra est. fol. 89.

Nihil in hac vita securius, bona conscientia. fol. 340.

Contemplatio, Contemplans.

Contemplans verum virtutis decorem assequi curet. fol. 132.

Contemplans diuinam vnionem querat. fol. 122.

Contemplationis delectatio qualis sit. fol. 145.

Contemplationis delectatio non conceditur omnibus. fol. 147.

Contemplatio Dei erigitur ad beatitudinem huius vite. fol. 171.

Quem Deus sua contemplatione dignetur. fol. 294.

Contemplationis fructus est sapientia. fol. 295.

Contemplationis donū fidē non soluit, sed perficit. fol. 356.

Contritio.

Contritio vera signum est diuinae gratiae. fol. 85.

Cor.

Cor hominis calum est. fol. 29.

Cor illius non exaltatur qui bonam in operibus suis intentionem habet. fol. 103.

Corona.

Corona per seuerantibus in virtute promittitur. fol. 472.

Crux.

Crucis amator instrumentum est adipiscenda Christi sequela. fol. 272.

Crucis amor in quo manifestatur. fol. 477.

Crucis propria baiulatio quid sit. fol. 476.

INDEX

D.

Desertum.

Desertum bonum. fol. 20.

Desiderans & Desiderium.

Desideria sola vitam gratie custodire non possunt. fol. 3.

Desideriorum impatientia perfectionis est fructus. fol. 13.

Desiderijs ardentibus reficiuntur virtutes. fol. 204.

Desideria auida virtutis sunt sanguis elaboratus, quibus
virtutes reficiuntur. fol. 204.

Desiderium perfectionis excitat scire quod temporalia non
satiant. fol. 208.

Desiderium perfectionis ad perfectionem acquirendam impo-
gat. fol. 398.

Desiderium perfectionis lignum est gratie inhabitantis in
anima. fol. 407.

Desideria efficacia perfectionis ad opus exeunt. fol. 417.

Deus.

Dei erga religiosos protectio. fol. 38.

Deus & anima religiosa vinculo insolubili copulati. fol. 51.

Qui sunt qui Dominum habent in Deum. fol. 42. 71.

Deus qua ratione in mentibus iustorum cōmoreretur. fol. 74.

Deus vera vita anima qua ratione dicatur. fol. 79.

Deus cultores suos his omnibus temporabilis vult reme-
diare. fol. 120.

Deus diligitur non sine premio. fol. 174.

Deo nos vnit Charitas. fol. 190.

Deus ex corde diligendus quomodo intelligendū sit. fol. 191.

Dei amici perfecti pauci. fol. 200.

Deus est veluti anima & vita nostra anima. fol. 207.

Deus in omnibus rebus est per essentiam presentiam, & po-
tentiam. fol. 211.

INDEX.

- Dei immensitas. fol. 212.
 Deus in iustis est tanquam in templo sancto suo. fol. 212.
 Dei thronus & sedes iusti dicuntur. fol. 212.
 Deum quando homo diligit, ex omnibus viribus. 214.
 Deus quis, qualis sit, quomodo habendus sit. fol. 214.
 Deū diligere ex omni fortitudine quomodo accipiendū. 217
 Deus est qui hominum corda in bonum mutat. fol. 255.
 Dei amicitia omnia bona anime affert. fol. 261.
 Deus amicitia leges cum homine obseruat. fol. 271.
 Deus animas iustorum diligit præcipue fol. 273.
 Deus sæpe loquitur cum anima perfecta fol. 274.
 Dei verba & colloquia cū anima sancta quā dulcia sint. fol.
 Deus anime donat omnia quæ habet. fol. 196, (274
 Deus sua secreta iustis reuelat. fol. 278.
 Dei filiorum quidam sunt felices & miseri. 281.
 Deus perfectorum est census & hereditas. 293.
 Dei opus præstantissimum est perfectio. fol. 297
 Deus est qui operatur in nobis velle & perficere. fol. 298.
 Deus perfectionis est dator fol. 293.
 Dei providentia circa iustos & sanctos. fol. 299.
 Deus sanctitatis est largitor. fol. 299.
 Dñ, & filij Dei cur appellantur iusti. fol. 305.
 Deum sancti ac perfecti gloria summa afficiunt. 306.
 Deus à sanctis vitæ probitate magnificatur. fol. 307.
 Deus speculum sanctorum. fol. 332.
 Deus & sancti quadammodo vnum sunt. fol. 332.
 Deus murus igneus dicitur in circuitu iustorum. fol. 336.
 Dei omnipotentie effectus est sanctorum libertas. fol. 343.
 Dei singulari providentia erga perfectos. fol. 350.
 Dei providentia circa sanctos, velut erga sponsam & dile-
 ctissimos filios. fol. 350. Dei

INDEX,

Dei prouidentia circa electos tria sunt instrumenta fol. 352.

Dei prouidentia lucis suae radijs sanctos illuminat. fol. 353.

Deus lucet in corde iustorum. fol. 358.

Deus ignis consumens est. fol. 360.

Deus solus hominum cibus est. fol. 399.

Deus quid à nobis requirit. fol. 432.

Diabolus.

De diabolo victoriam reportant sancti. fol. 374.

Dilectio.

Dilectio est actus voluntatis. fol. 201.

Dilectio totius vitae spiritualis perfectionem continet. fol. 206.

Dilectio sortis ut mors. fol. 218.

Dilectio fraterna praeceptum Christi. fol. 225.

Dilectio fraterna praeceptum nouum. fol. 226.

Diligere,

Diligere Deum ex toto quid sit. fol. 198, 199.

Diligunt perfecte Deum pauci. fol. 200.

Diligere Deum ex tota anima quomodo accipiendum. fol. 206.

Qui diligant Deum ex tota anima. fol. 207.

Distractio.

Ex distractione, quae damna eueniant. fol. 259.

Diuitiae.

Diuitiae temporales cur contemnenda. fol. 300.

Diuitiae sanctorum gratia & charitas. fol. 300.

Diuitias gratiae soli Dei amicissimi assequuntur. fol. 301.

Diuitias gratiae pauci eas percipiunt. fol. 302.

Diuitiae verae quae sint. fol. 327.

Diuitiarum huius saeculi tinea est superbia. fol. 317.

Diuitiae sanctorum virtutes sunt. fol. 238.

S.

I N D E X.

S. Dominicus.

S. Dominicus inter missarum solemnias Christum eleuans
in altum tollitur. fol. 361.

Drachma.

Drachma cur perfectio vocetur. fol. 251.

E.

Ecclesia.

Ecclesie sunt utiles sancti & perfecti. fol. 324.

Ecclesie veluti capita sunt sancti. fol. 323.

Ecclesie veluti ossa sunt sancti. fol. 324.

Episcopus.

Episcopi mundi gubernatores & humani generis preceptores
sunt. fol. 136.

Episcopatus prestantior est statu religionis. fol. 150.

F.

Fides.

Fidei luce sancti collustrantur ad sancte viuendum tum ad
sapientissime intelligendum. fol. 455.

Filius.

Filius spiritus. fol. 47.

Franciscus.

Francisci feruentissimum Dei seruiendi desiderium. fol. 103.

Franciscus sapientia prestantissimus fuit. fol. 247.

Francisci signa charitatis in eo ardentis. fol. 361.

G.

Gaudium.

Gaudium de rebus, caelestibus conceptum extrema habet late,
& signum est gratie diuina. fol. 86.

Gaudium gratia fructus est, ac vite spiritualis effectus. fol. 87.

Gratia

I N D E X.

Gratia.

- Gratia est mater anima. fol. 34.
 Gratia quid sit, & quid in anima nostra operetur. fol. 74.
 Gratia est vita anime fol. 75.
 Gratia signata fuit rationali summi sacerdotis fol. 81.
 Gratia vestis sacerdotis est, & quorum sacerdotum fol. 82.
 Gratia grano synapi, qua ratione humilis dicatur. fol. 83.
 Gratia non solum internas animi vires moderatur, sed et
 sensus & actiones disponit. fol. 83.
 Gratia diuina, signa aliqua fol. 84.
 Gratia gratum faciens matutina stella praeuligida vocatur.
 fol. 86.
 Gratia diuina indicium est letitia de rebus celestibus con-
 cepta. fol. 86.
 Gratia diuina indicium est mortem non timere fol. 89.
 Gratia semen gloriae. fol. 179.
 Gratia ros appellatur. fol. 257.
 Gratia status cum innocentia statu confertur. fol. 179.
 Gratia nunc collata est robustior ea qua dabatur in statu
 innocentiae. fol. 309.
 Gratia est anime facies. fol. 407.
 Grauitas. (fol. 465)
 Grauitas tenenda est in cogitationibus, verbis & actionibus
 Grauitas in cogitationibus in quo consistat. fol. 465.
 Grauitas in verbis in quo consistat. fol. 467.
 Grauitas ex anime puritate interiori adepta procedit. fol. 468.
 Grauitas Deo gratissima est. fol. 468.

H.

Hierosolyma.

- Hierosolyma typus anime nostra fol. 6.

Homi

INDEX.

Homo,

Homo eius vera magnitudo in quo consistat. fol. 26.

Hominis interioris vita in diuinarum rerum cognitione consistit. fol. 92.

Hominem Deus ad sui imaginem fecit. fol. 234.

Hominis velle, & perficere Deus operatur in illo. fol. 298.

Vetus Homo in viris perfectis crucifixus est. fol. 344.

Homo quæ desiderare debeat. fol. 398.

Hominum vita breuissima. fol. 454.

Homo discit Deum cognoscere. fol. 455.

Honor.

Honor verus qualis sit. fol. 63.

Honor verus à virtute procedit. fol. 63.

Honor quibus debeat. fol. 63.

Honor virtuti comparatur. fol. 369.

Honore sancti afficiuntur à Deo. fol. 371.

Honor verus in quo consistat. fol. 369.

Honor sanctorum, diuinitum ac nobilium honorem superat. fol. 371.

Humilitas.

Humilitas sanctorum. fol. 319. 320.

I.

Ignis.

Ignis consumens est Deus. fol. 359.

Ignis inflammans sanctos, est Charitas. fol. 360.

Ignis in altari Dei semper ardens. fol. 361.

Ignorantia.

Ignorantia sapientissima. fol. 357.

Inspiratio.

Inspiratio diuina tanquam ros in animas iustas descendit. fol. 256.

In-

INDEX.

Inspirationibus diuinis parere debemus. fol. 267.

Quid sit inspiratio diuina. fol. 268.

Inspiratio diuina quanta sit vtilitatis. fol. 269.

Inspirationes diuinae, qui eis parent cito in virtute proficiunt
fol. 268. 269.

Ad eis parendum exhortatio fol. 271.

Intellectus.

Intellectus iusti quid prestare oporteat circa Deum fol. 271.

Intentio.

Intentio praua oculo nequam significatur. fol. 93.

Ioannes Baptista.

Ioannes Baptista cum lucerna ardens vocatur, perfectus
predicator vocatur, quem omnes imitari debent fol. 141.

Iugum.

Iugum Christi Domini & suauis est, & honorificum. fol.
51.

Iusti.

Iustorum specialissimam habet Deus prouidentiam fol. 350.

L.

Letitia.

Letitia de rebus caelestibus concepta diuina gratia indicium
est. fol. 86.

Letitia caelestis extrema, leta, ac iucunditate plena sunt.
fol. 87.

Libertas.

Liber in Domino quis sit. fol. 342.

Libertas animae in omnibus iustis, maxime in perfectis
fol. 342.

Lux.

Lux sapientiae quid praestet. fol. 12.

Lux

INDEX.

Lux celestis illustrans mentes, ad vanitatem fugiendam celestiaque amplectenda, signum est gratia iustificantis. 86.

Luci comparatur sanctitas. 353.

Lux datur sanctis ad sanctè viuendum. 354. 355.

M.

Magister.

Magistro perfectionis opus est cupido perfectionis. 415.

Magnus,

Magnus quinam verè dicendus. 26.

Magnum est cor hominis & spatiosum, & capax. 30.

Mandatum.

Mandatorum omnium diuinorum impletio, signum est diuinæ gratiæ fol. 86.

B. Maria.

B. Maria quomodo Deum magnificauit. 307.

B. Maria virgo in ipso sue mortis momento maiorem puritatem esurgit. 179.

Margarita.

Margarita idem quod perfectio, idem quod Charitas. 252.

De margaritis quid notabile refertur. 256. 257.

Maria Magdalena.

Maria imago est vitæ contemplatiuæ fol. 115.

Martha.

Martha typus est vitæ actiuæ. 115.

Mens.

Mentis nostræ perfectio quæ. 167.

Monachus.

Monachos nominant ex indiuisibilibus sanctis contemplationibus ad Deiformem unitatem & amabilem Deo contemplationem, 414.

K k

Mo.

I N D E X

Monasterium.

Monasteria praesidia munitissima. fol. 3.

Mons.

Mantis nomine perfectio nuncupatur. fol. 262. 263.

Mons Thabor quid significet. fol. 263.

Mons Sion quid significet. fol. 263.

Mors.

Mortem non timere. sed alacri animo eam expectare. 218.

Mors animae. separatio est à Deo. fol. 228.

Mors sanctorum quam sit pretiosa. fol. 378.

Mors somnus est. fol. 379.

Mundus.

Mundus desertum quoddam incultum. fol. 13

O.

Oculus.

Oculus nequam intentionem prauam significat. fol. 93.

Oculus sit lucerna corporis. fol. 93.

Oleum.

Oleo comparatur Charitas. fol. 155.

Opus.

*Opera omnia. ut ad vitam spiritualem pertineant. in Deum
dirigi debent. fol. 92.*

*Opus sine intentione bona. idem est quod corpus sine vita.
fol. 93*

Operum pulchritudo fructus perfectionis ac charitatis. fol.

112.

Perfectionis opera quae sint. fol. 420.

*Opera ex Charitate procedentia. pulchra & honesta etiam
Deo videntur. fol. 188.*

O

INDEX.

Oratio.

Orationi instare debent qui perfectionem consequi desiderant fol. 233.

Orationes sanctorum exaudiuntur à Deo. fol. 365.

Orationis efficacia fol. 366.

Os.

Os interioris hominis, est desiderium cordis. fol. 31.

Orium.

Orium sanctum ad amorem Dei est accommodatum. fol. 347.

Otiositatis damna fol. 461.

Otiositas odio habenda est. fol. 461.

Otiositas quibus medijs vitanda. fol. 461.

P.

Paupertas.

Paupertate, obedientia, & castitate, perfectio acquiritur. fol. 164.

In paupertate voluntaria non consistit perfectio. fol. 165.

Nec etiam in castitate. fol. 166.

Pax.

Pax admirabilem tranquillitatem animis nostris tribuens
signum est gratie divinae fol. 87.

Pax quid sit. fol. 332.

Pacem iustorum remunerat Deus. fol. 334, 335.

Peccatum.

Peccatum solum dicendum est malum. fol. 91.

Peccata venialia vita spirituali contraria sunt, & ad integritatem disponunt. fol. 92.

Peccata graua per veram poenitentiam detestari, & se ad Deum conuertere primus gradus est incipientium, f. 96.

INDEX

Peccata venialia non contemnenda. 425.

Peccatores sunt serui peccati. 342.

Perfectio.

Perfectio quid sit. fol. 159. 154.

Perfectio in Charitate consistit. 158.

Perfectio non consistit in voluntaria paupertate. fol. 165.
166.

Perfectio non est posita in castitate aut virginitate. 166.

Perfectio nostra consistit in Charitate. 170.

Perfectio in quo consistat. fol. 170. 176. 190.

Perfectio ex mentis puritate colligitur. fol. 177.

Deus solus scit in qua charitatis mensura perfectio viatorum
consistat. 178.

Perfectio est sanitas anima. 179.

Perfectio anima. quasi arbor tempore astat. 180.

Perfectio primus fructus puritas mentis. fol. 109. 182.

Perfectio secundus fructus abiectio temporalium. 182.

Perfectio thesaurus in sinu mentis repositus. fol. 182.

Perfectio fructus est pulchritudo operum. 187.

Perfectorum conditio quæ sit. fol. 196.

Perfecti qui sint. 196.

Perfectio in illis Christi verbis continetur, diliges Dominum
Deum tuum. 117. 197.

Perfectio vocatur sapientia. fol. 244. 246. 248.

Perfectio drachma vocatur, qua felicitatem cõminimus. 251.

Perfectio cur margarita appellatur. 252.

Perfectio in Dei vnione consistit. 253.

Perfectio inter seculares occupationes sedatur. 259.

Perfectio negligentia fuscatur & in secorem conuertitur
259.

INDEX.

- Perfectionis thesaurus pro tribus sufficit. 261.
 Perfectio regnum calorum vocatur. 265.
 Perfectionis utilitas & dignitas. 280.
 Perfectio est arctissima cognatio hominis cum Deo. 282.
 Perfectio est maxima unio inter Deum & hominem. fol.
 285.
 Perfectio non statu sed vita animam Dei sponsam facit.
 286.
 Perfectio est castum connubium inter Deum & animam.
 286.
 Perfectio est vita huius beatitudo. 289.
 Perfectio contemplationem importat. 295.
 Perfectio est opus Dei praestantissimum. 297.
 Perfectio labore acquiritur. 297.
 Perfecti eorum anima Dei habitatio gratissima & coenaculum
 paratissimum. 313. 314.
 Perfectio animam immensis diuitijs multiplicat. 317.
 Perfectio ineffabiles delicias continet. 321.
 Perfecti Ecclesia sunt utiles. 223. 224.
 Perfectio pulchritudo est anima. 329.
 Perfectio anima magnam generat securitatem. 336.
 Perfectos viros quasi deiformes facit. 357.
 Perfectionis dignitas quanta sit. 385.
 Perfectionis doctrina, cognitione, desiderio & actione con-
 cluditur. 387.
 Quod Dei voluntas est ut perfectionem queramus, fol.
 406.
 Desiderij perfectionis est signum inhabitantis gratie, fol.
 408.

I N D E X

Deficiunt in vita spirituali qui non proficiunt. fol. 410.

Perfectionis magistro indigent perfectionis cupidi. fol. 411.

Perfectionis opera quæ sint. fol. 239.

Perfectio quomodo ab homine comparanda est. fol. 475.

Perseuerantia.

Perseuerantia necessaria religiosi. fol. 471.

Perseuerantibus in virtute corona promittitur. fol. 471.

Perseuerantia quid sit. fol. 471.

Perseuerant pauci. fol. 269. 472.

Præceptum.

Præceptum Charitatis primum & principalius. fol. 197.

Præceptum Charitatis cur primum ac maximum mandatum vocatur. fol. 97. 198.

Prælatus.

Prælati religionum quales esse debeant. fol. 415.

Proficere.

Non proficere, deficere est. fol. 410.

Proficiendi desiderium à nobis solum Deus petit. fol. 451.
457.

Puritas.

Puritas cordis sponsa ornamentum. fol. 33.

Quæ si desit, cetera Deo displicent. fol. 33.

Puritas animæ, perfectionis indicium. fol. 77.

Puritas animæ arbori comparatur. fol. 180.

Puritas mentis inter sæculares occupationes sedatur. 259.

Puritas mentis finis est spiritualis vitæ. fol. 391.

R.

Radix.

Radici comparatur cor nostrum. fol. 450.

Ra.

INDEX.

Rationale.

Rationale summi sacerdotis gratia, qua verè puritas animæ
nostræ est, signata fuit. fol. 83.

Rationale quare ex auro & quatuor coloribus texebatur.
fol. 82.

Regnum.

Regnum Dei intra nos est. fol. 27. 23. 265.

Regnum celorum vocatur perfectio. fol. 264. 265.

Regnum celorum violenti diripiunt. 268.

Religiosus.

Religiosi peregrini sunt. 16.

Religiosi status bona. 17.

Religiosa vitæ beneficium primum diuina vocatio. 21.

Religiosa vitæ remouet omnia, quæ puritati aduersantur
34.

Religiosus ad cordis sui domum inhabitandam vocatus
est. 28

Religiosus vocatus est ad magnam Dei familiaritatem &
amicitiam, 34.

Religiosorum vitæ tempus est amicorum & amantium,
eorum scopus. 37.

Religiosa anima fidem Christo vt seruet. 38.

Eius indumenta & ornamenta, 42.

Religiosa animæ vt sponsæ, Dei congratulatio. 38.

Religiosi ratione sui status ad perfectionem querendam te-
nentur. 413.

Religiosi ad perfectionem tendere tenentur. 460.

Religionis status non est ita perfectus ac episcopatus. 235.
459.

Nomina indita religiosi, exponit. S. Dionysius. 460

K k 4

Re

I N D E X

Religiosus est Dei holocaustum. 417.

Religiosus perfectionem spiritualis vite finem sibi prescribat.
418.

Religiosi diuinis inspirationibus pareant. 408.

Religiosi otiositatem odio habeant. 461.

Religiosus nimias occupationes timeat. 463.

Religio.

Religio desertum, sed bonum, 42.

Religio cubiculum summi principis 37.

Religionis substantia in tribus votis. 58.

S.

Sanctitas.

Sanctitatem Christus docturus aduenit 473.

Eam suo sanguine comparauit nobis Christus 473.

Sanctitatis encomia. 473.

Sanctus.

Quid est, sancti esote. 70.

Sanctus quis sit. 205.

Sancti amicitia leges cum Deo obseruant. fol. 271.

Sancti pro Dei amore cuncta despiciunt. 273.

Sancti dulcia colloquia cum Deo miscunt 274.

Sancti se totos & sua omnia Deo offerunt. fol. 274. 275.

Sanctorum census & hereditas Deus est, 293.

Sanctorum diuitia gratia & Charitas. 301. 302.

Sancti solum caelestia optant. fol. 303.

Sancti per multos labores perfectionem assequuntur, fol.
303.

Sancti cur Dñ , & filij, Dei appellentur in scriptura, fol.
303.

Sancti

INDEX.

- Sancti Deum vite puritate magnificant. 307.
 Sancti habitatio Dei gratissima sunt. 313. 314.
 Sancti vitam quandoque exhorrent. 316.
 Sancti à Deo quantum amentur. 183. 216.
 Sanctorum diuitie, quæ & quanta. fol. 184. 317.
 Sancti continua aduersitate deprimuntur fol. 318.
 Sancti quo sanctiores, eo humiliores sunt. fol. 318. 320.
 Sancti, Ecclesie sunt veluti capita. 324.
 Sancti sunt veluti, ossa Ecclesie. 324.
 Sancti Ecclesie sunt vtilis. fol. 187. 325.
 Sancti aduersus Deum fortes amoris virtute. 326.
 Sanctorum vnus sufficit ad populum integrum ab ira Dei
 eripiendum fol. 327.
 Sancti speculum Dei sunt, 332.
 Sancti cum Deo quodammodo vnum sunt. 332.
 Sanctorum securitas in hac vita. fol. 336.
 Vnde hac securitas proueniat. 337. 338.
 Sanctorum libertas anime in quo consistat. fol. 341.
 344.
 Sanctorum cogitationes & desideria quæ sunt, 347.
 Sanctos immensa sanctitatis luce illuminat Deus. fol. 355.
 Sanctos fidei ac sapientie luce collustrat. fol. 354.
 Sancti sapientissime intelligunt mysteria fidei. fol. 355.
 Sancti quomodo scrutantur etiam profunda Dei. fol. 355.
 Sanctorum Deus orationes exaudit. 365.
 Sancti honore afficiuntur à Deo. 369.
 Sancti de diabolo victoriam assequuntur. 369.
 Sancti de carne palmam ferunt. fol. 375.
 Sancti, peccatores ad virtutis viam revocant. 375.

K 25

Sancti

I N D E X,

- Sancti paucissimi inueniuntur.* 376.
Sanctorum mors quam sit pretiosa. 378.
Sancti de morte cogitant quasi de transmigratione ad vitam meliorem. 378. 379.
Sanctorum mors somnus est. 379.
Sancti dolorem mortis non sentiunt. 380.
Sancti in magna animum intendere debent. 424.
 Sapientia.
Sapientia idem quod perfectio. fol. 241.
Sapientie discipuli qui sint. 249.
Sapientia contemplationis est fructus. 295.
 Saeculum.
Seculi contemptus signum est gratiae iustificantis. 88.
 Securitas.
Securitas unde proueniat. fol. 337.
Securitas datur sanctis, ut studio amoris vacent. 346.
 Singularitas.
Singularis qua quis se a malorum coetu seiungit, sectans est. 437.
 Sollicitudo.
Sollicitudo virtutum perfectionis fructus est. 186.
 Solitudo.
Solitarius debet esse sibi per se sufficiens. fol. 124.
 Spiritualis vita.
Spiritualis vita, scientia diuina. 120.
Spiritualia bona animae satis faciunt. fol. 301. 302.
 Spiritus.
Spiritus in quo ab anima differat. 209.
Spiritu feruens quis sit? fol. 432,

I N D E X.

T.

Tempus.

Tempus redimere, quid. fol. 457. 458.

*Therapeutas, id est famulos Dei ex puro seruitio & famu-
latu. 414.*

Terra.

*Terra & vniuersa, qua continet, incitamenta sunt ad vir-
tutem. fol. 1.*

Timor.

*Timor seruilis initium sapientie, nominatur & timor filia-
lis perfecta sapientia. 242.*

Transformatio.

*Transformatio in Deum. Charitatis & perfectionis fructus.
192.*

Transformatio hec in quo consistat. 192.

Tribulatio.

Tribulationes virtutum thesauros conseruant in iustis. 318.

Tribulatio omnium virtutum est mater. 362.

V.

Vestimentum.

Vestes omnes religiosorum mysticum aliquid significant. 4.

Via,

Viatrum dierum consicienda est. 108.

Vir.

Viri perfecti quid cogitant. quid desiderant. 347.

Viri sancti paucissimi. 377.

Virtus.

Virtutes sunt vestes anime. 60.

Virtus est veri honoris principium. 63.

Virtus seipsa honore dignissima. 63.

Virtus

INDEX,

- Virtus vera in quo consistat fol. 163. 164.*
Virtutes omnes ubi Charitas. 172.
Virtutum regina Charitas. 104.
Virtutum sollicitudo fructus vera sanctitatis. 186.
Virtutes membra sunt spiritualis hominis. 204.
Virtutes reficiuntur desiderijs ardentibus. fol. 204.
Virtus vera est regnum Dei, quod est intra nos. 265.
Virtutes tribulationibus conservantur. fol. 218. 219.
Virtus sola est, que verum gaudium potest efficere. 322.
Virtus via est ad honorem & gloriam. fol. 68.
Virtutis bona anima satis faciunt. 400.
Vita,
Vita naturalis & spiritualis discrimen, 80.
Vita spiritualis quid sit. fol. 81.
Vita vera est Deum noscere, & in alijs virtutibus se exercere.
fol. 92.
Vita contemplatiua maior est quam actiua, non solum
etate, sed etiam prestantia. 169.
Vita contemplatiua hic incipit, in patria vero celesti per-
ficitur. fol. 66. 87. 110. 145.
Vita contemplatiua non est sterilis fol. 113.
Vita contemplatiua per Rachelem signatur. 114.
Vita contemplatiua sollicitudinibus vacua in sola divinitati
rerum meditatione conquiescit. fol. 115.
Vita mista quinque nobilibus viris presegnata fuit. 115.
Vita miste descriptio fol. 118. 138.
Vita actiua finis est emendatio morum ac vite correctio. 120.
Vite contemplatiue duos fuisse, 122.
Vite contemplatiue magna est utilitas magna eiusdem
dignitas. fol. 126. 127. 128.

INDEX.

Vita contemplatiua est veluti Domini charissima sponsa.
128.

Vita contemplatiua suauitas. fol. 128, 145.

Vita contemplatiua finis. 128.

*Vitam contemplatiuam assequi non possumus, si terrena
non contemnimus.* fol. 130.

Vita contemplatiua diuinam vnionem querat. fol. 131.

Vita mista finis. 140.

Vita contemplatiua perfectior est quam actiua. 132.

Vita contemplatiue perfectio. fol. 143, 144, 149.

Vita mista perfectio. 149.

Vita nostre anime Deus. fol. 207.

Qui in vita spiritali non proficiunt, deficiunt. 411.

Vita hominum breuissima. 454.

Vita spiritalis longissima. fol. 455.

Vite spiritalis laus. 455.

Voluntas.

Voluntas firma non peccandi, serui fidelis est. 85.

Voluntatum concordia fructus charitatis ac perfectionis,
fol. 191.

Voluntatis quasi imago appetitus sensitivæ. 202.

Voluntas bona quæ sit. fol. 214.

FINIS.

APPROBATIO.

Epitome librorum de perfectione vitæ
Espiritualis R. Iacobi Alvarez de Paz
Toletani è Societate I E S V, opera & in-
dustria Ven. viri Ioan. de Gorcum presby-
teri, in hunc ordinem redacta & concin-
nata, vtiliter & cum fructu prælo committi
poterit. Quod attestor 27. Ianuarij,
1618.

*I. Kienits Pœnitentiarius Buscodunensis
librorum Censor.*

Summa Priuilegij.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ
EUGENIÆ Archiducum Austriæ,
Ducum Burgundiæ, Brabantia, &c.
Serenissimorum Belgicæ Principum, pri-
uilegio cautum est, ne quis citra Hieronymi
Verdussij Typographi voluntatem, librum
cui titulus est. *Epitome in omnes Libros Al-
uarez de Paz, de Societate Iesu, de vita spirituali
eiusque perfectione, per R. Ioannem à Gorcum
presbyterum collecta, in Belgio intra Sexen-
nium imprimat, aut alibi locorum impres-
sam in has Inferioris Germaniæ ditiones
importet, venalemue exponat. Qui secus
faxit, confiscatione exemplarium & alia
gravi poena multabitur, vti latius patet
in litteris datis Bruxellæ 28. Martij. Anno
1620.*

*Librer Collegij societatis Iesu Paderbornæ.
Signatum.*

Steeenhuyse.

